

La Sardana a Mollet

Un segle d'història

COLLECCIÓ VICENÇ PLANTADA

10

Consol Garcia-Moreno i Marchan

**C e n t r e
d'Estudis
Molletans**

Jaume Bosch i Sort (Barcelona 1942). Des de molt jove estigué vinculat a l'Escoltisme i alhora era assidu ballador de sardanes. Des de l'any 1988 resideix a Mollet, i s'integra a Tradicions i Costums, presidint l'entitat des de 1992.

La seva afició pel col·leccionisme el fa centrar en el binomi Mollet-Sardanes i inicia una tasca de recerca de dades. En el seu arxiu particular es guarda un fons d'uns 10.000 documents.

Té una presència molt activa dins el moviment sardanista; a més de les tasques directives que realitza a Mollet, en l'actualitat és secretari de la Comissió d'Aplecs Sardanistes de les Comarques Barcelonines (CASCB) i un col·laborador de la base de dades del web de la Federació Sardanista de Catalunya.

La Sardana a Mollet

Un segle d'història

Consol Garcia-Moreno i Marchan

Jaume Bosch i Sort

(Col·laborador)

COL·LECCIÓ VICENÇ PLANTADA

■ ■ ■

Autora: Consol Garcia-Moreno i Marchan

Primera edició: Febrer 2007

© Ajuntament de Mollet del Vallès, 2007

Dipòsit legal: B-11.394-2007.

ISBN: 84-931604-7-4.

Impressió: I. G. Santa Eulàlia,
Santa Eulàlia de Ronçana (Barcelona)

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	9
PRÒLEG	11
INTRODUCCIÓ	15
1. Temps de sementera	
De finals de segle XIX al primer terç del segle XX	21
2. Blat que rosseja! Sol que festeja!	
Els anys del Foment de la Sardana de Mollet del Vallès	71
3. Fogueres apagades	
Les foscors del franquisme	133
4. Foc nou	
Un nou estil de fer sardanes	169
5. Ja els ballem aquests llargs tan alegres...	
El sardanisme molletà en temps de recuperació democràtica	199
6. Dansa viva, dansa sencera d'un poble	
La incertesa del futur	225
ANNEXOS	
I. Les juntes directives de les entitats sardanistes de Mollet del Vallès	247
II. Les colles sardanistes de Mollet	255
III. Els compositors de sardanes molletans	266
IV. Els Aplecs de la Sardana de Mollet del Vallès. Cobles que hi han actuat	281
V. Certàmens <i>Ciutat de Mollet</i> de Sardanes i Música per a cobla	284
VI. DVD La sardana a Mollet. Un segle d'història	289
BIBLIOGRAFIA	295
AGRAÏMENTS	301

PRESENTACIÓ

Tenim a les mans un llibre d'un gran valor per als molletans, un valor sentimental i d'identitat, *La sardana a Mollet. Un segle d'història*. Novament, el Centre d'Estudis Molletans compleix amb rigor i oportunitat la seva missió de posar a l'abast de tothom el coneixement del que som i on vivim, i aquí tenim el número 10 de la col·lecció Vicenç Plantada, que vam iniciar ara fa justament deu anys amb la publicació de les obres completes del nostre savi molletà.

Quan llegiu aquest llibre ja veureu que és un estudi detallat, complet, que ofereix un panorama sencer, entenedor, de com va començar a aparèixer, ben tímidament, la sardana a principis del segle passat; com va constituir-se el Foment de la Sardana; com va sorgir després de la desfeta de la Guerra Civil, amb penes i treballs, però amb una fermesa de fons inqüestionable, l'Agrupació Folklòrica Molletana; i finalment, Tradicions i Costums, als anys vuitanta, que pren amb energia, il·lusió i amb idees molt clares el llegat del Foment de la Sardana.

És un llibre amb moltes dades i amb molts noms al voltant del relat del treball compromès de molts homes –i també dones– per articular, a Mollet, al voltant de la sardana, un moviment cultural, cívic i identitari. La nostra ciutat pot sentir-se orgullosa perquè a partir dels anys trenta ha tingut un protagonisme reconegut arreu de Catalunya en la seva tasca de suport, defensa i pràctica de la sardana, amb el seu Aplec anual, el Pubillatge i amb la seva presència a fòrums –entitats i revistes– de promoció de la nostra dansa. Prova d'això és que qui signa el pròleg és Lluís Subirana, un autor de prestigi que ha estudiat a fons la història i el fenomen de la sardana.

L'Ajuntament ha col·laborat de manera decidida al foment de la sardana, amb la celebració de la Ciutat Pubilla de la Sardana l'any 1992; a partir de 1993, amb la convocatòria del certamen Ciutat de Mollet de Sardanes i Música per a Cobla –uns dels pocs certàmens que es convoca a Catalunya–; i el suport a tota l'activitat sardanista pròpia del programa anual de Tradicions i Costums. I ho fa perquè el govern municipal té la convicció profunda que la sardana, la dansa i la seva música, és una de les més genuïnes representacions de la manera de ser d'un poble i de la seva gent, Catalunya, nosaltres. Per això, sardana i identitat nacional han estat sempre estretament unides i l'una ha servit com a port on arrecerar-nos en temps difícils i obscurs, en què calia defensar més que mai el nostre país i la nostra llengua.

Moltes persones de Mollet trobaran evocats, en aquest llibre, una època, uns records, la memòria d'unes persones i d'unes vivències que, ben segur, ara els seran reconfortants i els faran feliços. Aquesta és també missió nostra, del CEM i de l'Ajuntament: aconseguir fer-se sentir identificats amb el que som i reconèixer tot allò que hem fet, i, si s'escau, sentir-se feliç per haver-ho viscut.

Agraeixo la valuosa tasca de l'autora del llibre, la Consol Garcia-Moreno, i la inestimable aportació de Jaume Bosch, president de Tradicions i Costums i ànima i impulsor d'aquesta publicació. Celebro aquest llibre: és una nova i gran aportació per a la nostra col·lecció d'estudis locals. I espero i desitjo que aquesta recopilació sigui un punt de partida per a cent anys més d'història del sardanisme a Mollet.

JOSEP MONRÀS I GALINDO

Alcalde de Mollet del Vallès

i president del Centre d'Estudis Molletans

PRÒLEG

Com indica els seu títol, el llibre *La sardana a Mollet. Un segle d'història* ens fa saber que la presència de la sardana a Mollet ve de lluny, que ja té cent anys d'història. L'autora, en aquest treball fet amb rigor i ben documentat, situa el fet sardanista, els seus inicis, el seu arrelament en la població, la seva presència fins als nostres dies, en el context polític, social i cultural de Mollet i de Catalunya en cada període significatiu d'aquests cent anys, cosa que facilita la comprensió del perquè la sardana, aquesta dansa i aquesta música pròpia més que centenària, es manté activa i present en l'activitat festiva i cultural del nostre temps.

Tenim, doncs, a les mans un llibre que ens parla de la sardana, sí, però, també, un llibre que ens parla d'història. Aquest és un element a valorar de manera molt positiva pels qui creiem que la sardana és alguna cosa més que una dansa i una música i que si, en determinades èpoques, aquesta alguna cosa més ha estat el binomi catalanisme-sardanisme, en els temps actuals pot tenir coincidències significatives amb altres moviments actius i presents en la societat multiètnica i multicultural d'avui com l'ecologisme o el pacifisme, sense deixar de ser un signe d'identitat catalana.

Les circumstàncies que fan que la sardana es comenci a conèixer i a propagar entre els molletans són comunes amb les de moltes altres poblacions catalanes al sud de les comarques empordaneses on cal situar la seva implantació inicial. Les típiques ballades de Festa Major poc a poc es van incorporar a les principals festivitats religioses i gremials de cada població. Però és en el decurs del primer quart del segle XX que la sardana es fa present de manera regular i quotidiana per la creació d'entitats constituïdes expressament per regular la seva activitat i propagar la seva expansió, amb l'organització de cursets d'ensenyament, ballades, aplecs, concursos, etc.

Evidentment que això no es produïa per casualitat ni de manera espontània sinó que obeïa a unes determinades circumstàncies que propiciaven aquest fet. L'activitat social i cultural de la població, les entitats recreatives, culturals i polítiques de signe catalanista constituïdes el primer quart de segle XX, eren un terreny abonat per a la implantació del sardanisme. En el cas de Mollet, cal remarcar la importància d'una de les seves tradicions antigament més celebrada, el Ball de Gitanes, que a primers del segle XX havia quedat mig oblidada, o en una certa inactivitat, i que l'impuls sardanista va ajudar a revitalitzar.

Que l'inici de l'activitat regular de la sardana a Mollet es produeixi entre 1923 i 1926, en el context de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), ens demostra el caràcter valent i decidit dels seus promotors. La constitució de la primera entitat sardanista, el Foment de la Sardana de Mollet, l'any 1926, s'emmarca, doncs, en un conjunt de dates ben significatives de l'àmbit polític i sardanístic: fundació del Foment de la Sardana de Barcelona (1921), fundació del Foment de la Sardana de Sabadell (1921), fundació de la Cobla Barcelona (1922), publicació de *Com es balla la sardana* d'Aureli Capmany (1922), instauració de la dictadura per Primo de Rivera (1923), mort d'Àngel Guimerà (1924), dissolució de la Mancomunitat de Catalunya (1925), entre altres fets remarcables.

Malgrat tot, la curta vida del Foment de la Sardana de Mollet (1926-1939) és plena d'esdeveniments importants com l'autora ens descriu amb profusió de detalls en el segon capítol del llibre. D'aquesta activitat jo citaria, com a fets significatius, l'edició de *Nostra Veu* (1931-1936) i la participació de l'entitat en les assemblees de la Lliga Sardanista de Catalunya, federació fundada el 1929.

Les conseqüències de la Guerra Civil, en tots els àmbits de la vida catalana, són prou conegudes. L'activitat sardanista va quedar gairebé paralitzada. La vida associativa i cultural va ser reprimida i destruïda en molts casos, els primers anys de la dictadura franquista. Malgrat aquesta repressió, el sardanisme va ser un dels primers i principals moviments de resistència al franquisme i va servir d'aixopluc a determinades accions de més abast.

Concretament, a Mollet el sardanisme de postguerra s'articula de nou amb el naixement d'una nova entitat, l'Agrupació Folklòrica Molletana, fundada el 2 de març de 1947. Només com a exemple que no es tractava d'un fet aïllat i que, malgrat les traves i les prohibicions imposades pel règim, el sentiment sardanista i catalanista rebrotava amb força, a molts pocs quilòmetres de Mollet, concretament a Sabadell i de manera ben coincident, amb una diferència només de dotze dies, el 19 de març de 1947 es fundava l'Agrupació Cultural Folklòrica Sabadell Sardanista. La diferència ha estat que mentre l'Agrupació de Mollet es va dissoldre l'any 1983, la de Sabadell es manté ben viva i a punt d'acomplir seixanta anys de continuada activitat sardanista i cultural.

En aquesta important etapa d'activitat de l'Agrupació Folkòrica Molletana, hi va tenir un protagonisme especial, i així ho recull l'autora del llibre, un personatge especialment carismàtic del sardanisme: l'Andreu Oliveras, més popularment conegut com l'Andreu de Mollet o l'Andreu camisa groga. President durant vint-i-cinc anys (1958-1983), va revitalitzar l'entitat i recuperar l'aplec, i va ser l'impulsor, el 1959, dels concursos de colles improvisades, una pràctica que s'ha anat fent present en la majoria d'aplecs de Catalunya. Recordo amb especial afecte aquesta època de la meva joventut per l'assídua assistència als magnífics i concorridíssims aplecs al desaparegut bosc de Can Pantiquet.

Les circumstàncies polítiques, socials i culturals dels anys posteriors a la mort de Franco van començar a plantejar nous reptes més d'acord amb la nova situació, fet que va afectar en gran manera la vida associativa. Les entitats ja no havien de fer de paraigua protector i això suposava promoure la incorporació de noves idees i nova gent. A Mollet, l'Associació Cultural Tradicions i Costums, constituïda el 1981, en fer-se càrrec de l'organització de l'aplec el 1983 va prendre el relleu del foment del sardanisme quan, el mateix any, es dissol l'entitat i es constitueix en agrupació sardanista l'any 1984.

Fins l'actualitat, i espero que durant força temps, Tradicions i Costums ha fet una gran tasca. Els seus dirigents, cito per exemple Enric Mogas i Jaume Bosch, han prestigiat l'entitat a Mollet i alhora han estat presents en les màximes instàncies de representació sardanista, seguint l'exemple d'aquells primers dirigents molletans dels anys vint del segle passat. Entre la molta i bona tasca feta no puc deixar d'esmentar el suport i la dedicació atorgada als Certàmens de composició per a joves compositors de sardanes i música per a cobla que, impulsats i patrocinats per l'Ajuntament d'aquesta ciutat, s'han anat celebrant des de fa més d'una dècada; també el mèrit d'haver aconseguit per a Mollet la proclamació del Pubillatge de 1992, seguida de la celebració dels actes als quals vaig tenir l'honor de participar, com també haver donat suport a la continuïtat de la revista *Anella*, amb la seva presència durant més de dues dècades.

Finalment, en el darrer capítol, l'autora ens ofereix una realista i acurada anàlisi de la situació actual del sardanisme, fent-se ressò d'algunes iniciatives portades a terme per revitalitzar-lo, evitant, però, caure en el pessimisme que avui, malauradament i al meu entendre injustificadament, plana en cert sectors. En conjunt, tenim a les mans un llibre molt treballat, que ens explica història, que analitza situacions i que fa propostes. Un llibre complet. Només em resta, doncs, felicitar l'autora, la Consol Garcia-Moreno, i els seus col·laboradors, i desitjar-los l'èxit que la seva bona feina es mereix.

LLUÍS SUBIRANA
Sabadell, agost 2006

1. INTRODUCCIÓ

Quan la sardana, la balla ancestral, fa acte de presència a les nostres terres del Vallès, ho fa amb un valor afegit: se la rep com a símbol de catalanitat. És música, és dansa i cançó, però aquests elements sensibles hom els percep com a signe figuratiu d'uns valors espirituals col·lectius que identifiquen el poble català. Era una dansa antiga, preservada de contaminacions que desdeien del perfil identitari dels homes del país i s'havia conservat en les comarques del nord-est gironí, on s'entenia que els valors pairals havien restat inalterats. A Mollet va arribar amb aquesta aurèola a principi del segle XX.

Oh! Que antiga és la nostra sardana
ve de lluny en la boira del temps,
generós, l'Empordà ens l'ha llegada
lliure i forta batent a tots vents.

Són paraules d'un dels primers sardanistes de casa nostra, Joan Ambrós, que el músic molletà Antoni Suñé converteix en lletra de la sardana *Ja la ballem*; són paraules que responen a les conviccions dels nostres primers sardanistes, erigits en responsables d'implantar el sardanisme a Mollet.

Però dues dècades abans que aquells primers balladors iniciessin la gesta de fer de Mollet una vila sardanista, les notes de la sardana ja se sentien "airoses, com a dring de campanes festoses repicades a joia i a esplai" en la Festa Major d'estiu de l'any 1908.

Coneixem també l'enrenou que, cinc anys més tard d'aquesta data, es muntà a l'envelat quan un jove foraster va demanar que s'interpretés una sardana en el ball de Festa Major, i músics i comissió de festes intentaven fer-li entendre que no era possible complaure'l, senzillament perquè no disposaven de partitures, alhora que proclamaven que els molletans res no tenien en contra de "l'honrosa i gaia sardana", no fos cas que es malinterpretés la seva negativa.

Sembla, doncs, que ja fa un segle que la sardana és present a Mollet, i vuitanta anys que la primera entitat sardanista iniciava les seves activitats al nostre poble. Pocs projectes col·lectius dels que s'han engegat a casa nostra han congregat tantes persones, han desvetllat tanta il·lusió i han generat tantes hores de joia i tanta esperança com el projecte sardanista, conreat amb molt d'altruisme i nodrit per la generositat dels molletans i de les molletanes.

Hem de proclamar des d'aquí la unitat substancial del nostre moviment sardanista, que, no obstant aquesta unitat inqüestionable, s'ha manifestat al

llarg de tants anys en una tríade associativa: la primera entitat fou el Foment de la Sardana, que s'inicià l'any 1926 i durà fins que fou esmicolada amb la desfeta de 1939; foren tretze anys fecundíssims, en els quals s'assoliren unes fites molt difícils d'igualar en anys posteriors. La segona, l'Agrupación Folklórica Molletense (amb nom castellà els seus primers anys), sorgí en els anys durs del franquisme i tingué l'enorme responsabilitat de "no perdre's en la maranya d'anar esquivant trampes i paranys, albirant el sentit d'on s'havia d'anar", gesta que Gaziel reconeix que el sardanisme havia acomplert en general en aquells anys heroics en molts sentits. A la tercera i actual entitat sardanista molletana, Tradicions i Costums, la de l'època de la democràcia, se li demana treballar per la pervivència d'aquest símbol nacional que la sardana ha estat i encara és, un gran repte en els temps que corren.

A Mollet, com arreu, el sardanisme té un reconegut caràcter col·lectiu, i sempre els sardanistes han fet ufana de la seva vocació per acollir tothom sense cap mena de trava ni condició prèvia. S'ha parlat d'anella oberta, acollidora, democràtica: "La sardana és el triomf absolut de la igualtat que imperava a la democràcia perfecta de l'Arcàdia mitològica", torna a afirmar Gaziel l'any 1963, i ho justifica dient: "Mentre dura el so de la cobla, totes les categories establertes pels homes queden esborrades, radicalment suprimides". Gairebé quaranta anys abans, els sardanistes molletans també sentien així la sardana i arribaven encara més lluny en les seves lloances, fent-la anella de germanor on no existeix la hipocresia, en la qual "el gaudi espiritual s'endinsa dintre les fondalades dels cors i, podent més que totes les frivolitats mundanals, ens fa a tots germans i ens ensenya a estimar".

I tot i que és inqüestionable el seu caràcter col·lectiu, és la forma com viu aquest fenomen cada sardanista, la intensitat d'aquesta vivència individual, que li atorga una condició excepcional i li dóna un sentit que ultrapassa la seva essència inicial de fet folklòric concret. Constituït en moviment de masses, fet de dansa, de música i de relacions humanes, el sardanisme aspira a ser símbol de virtuts socials, d'ideals patriòtics i fins i tot vol ser utopia, perquè sovint és en la utopia que els pobles se superen a si mateixos i perduren. La sardana, les notes llençades al vent i la dansa present a les places, ha estat durant anys una forma contundent de proclamar la decidida voluntat dels catalans de perviure com a poble malgrat totes les adversitats. És, també, tradició festiva convertida en crit que proclama l'essència i l'existència nacional, fet per voluntat unànime de tot el poble.

Aquest llibre està fet amb la valuosa col·laboració d'un sardanista dedicat en cos i ànima a fer present aquest "símbol" entre nosaltres. Juntament amb ell, també hi són presents aquí les experiències de molts altres sardanistes molletans que han fet història en els annals de les gestes culturals i patriòtiques del país, tot conreant la dansa pairal. Tots ells són la substància del sardanisme

de Mollet i gràcies a ells la dansa de cada ballada, els aplecs, els cursos de formació de balladors, els concerts, els concursos... són la manifestació d'aquella substància, feta amb dedicació i fidelitat per tots i cadascun dels sardanistes molletans.

És molt difícil recollir en un llibre la profunditat i la riquesa de les vivències personals que evoquem. "Què té aquesta dansa, aqueixa música, per a tot pit català, que així l'immuti?", es preguntava el poeta Maragall. Aqueixa música i aquesta dansa també ha immutat molts pits molletans al llarg de moltes dècades, encara que no sigui gens fàcil transcriure aquestes emocions en les pàgines d'un llibre.

Aquest llibre, però, sí que vol evocar una part significativa de vivències; vol també rememorar fets i recopilar dades que de cap de les maneres podem abandonar a l'oblit. Perquè, a mesura que els anys passen, es fa necessari rescatar de la llunyania del temps realitzacions que d'alguna manera han marcat la nostra història més recent. Es tracta d'enriquir la memòria col·lectiva amb dades documentades de com i quan la sardana començà a senyorejar a Mollet, quin context féu possible que arrelés, com va créixer i ha perdurat al nostre poble fins als nostres dies. Per tot el que ha estat i ha donat la sardana a Mollet calia fer aquest balanç. És un deure de reconeixement i gratitud envers aquesta gran família, i calia fer-ho sense més demora.

Ja en el temps del Foment de la Sardana es va aplegar un fons arxivístic important que avui tindria un valor incalculable per refer la crònica sardanista molletana. Però aquells documents van ser destruïts, requisats o perduts en les purgues que el franquisme féu a les entitats culturals de signe catalanista després de 1939.

Ha calgut esperar molts anys i començar de nou. Fruit d'aquesta recerca actual, en la qual ha tingut un paper molt important l'actual president de l'entitat, Jaume Bosch, s'han recopilat un conjunt de documents els quals complementaran tot el material conservat en diferents fons existents, però fragmentaris i dispersos. Aquest conjunt de documents avui reunits pot ajudar a aprofundir en la interpretació i la valoració del nostre moviment sardanista local a qualsevol interessat, bé sigui estudiós del fenomen, com també a qualsevol altra persona encuriosida per la història i la cultura, els costums i el folklore del nostre poble.

Des d'aquí vull agrair l'ajuda i l'atenció que m'ha estat dispensada per part d'un bon nombre de persones, moltes d'elles testimonis directes dels fets que aquí s'esmenten. En primer lloc a molts sardanistes que han rememorat amb il·lusió moltes vivències úniques, irrepetibles: socis i directius de l'entitat; components de colles de competició; músics molletans compositors de sardanes dedicades a Mollet o, en la seva absència, els seus familiars; historiadors del moviment sardanista i altres persones relacionades de forma més o menys

directa amb el món de la sardana. De manera molt especial, vull agrair la col·laboració de l'actual president de Tradicions i Costums, Jaume Bosch i Sort; ha vetllat per la realització d'aquest llibre amb dedicació prioritària al llarg d'uns quants anys. El testimoni de tots ells, i sovint els documents i materials que molts han guardat zelosament i que han posat a la nostra disposició, han fet possible, en part molt important, el treball que hem realitzat.

La presència continuada del sardanisme a Mollet ha deixat una empremta innegable en l'activitat festiva i també en la consciència d'identitat dels molletans. Però recapitular, fer balanç i reflexionar sobre una trajectòria feta, també comporta un compromís amb el futur. Recordem les paraules que el bisbe Deig dirigí als sardanistes molletans amb motiu del pubillatge, l'any 1992: "Sardanistes, no us descuideu mai de comptar bé els punts per poder acabar a l'hora. No ens descuidem mai de comptar bé els punts que a Catalunya escauen com a Poble que és. A uns i altres, encara que falta resoldre moltes 'sardanes revesses'. Que surtin bons comptadors de sardanes i de la nostra SARDANA".

CONSOL GARCIA-MORENO I MARCHAN

---

1. TEMPS DE SEMENTERA

Deixa enrera la veu
de la muntanya,
Navega fora port,
a l'esperança.

SALVADOR ESPRIU, *Let's hear it*

DE FINALS DE SEGLE XIX AL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX

Els inicis

Hem d'agrair als pioners del moviment sardanista molletà que deixessin constància escrita del que feien, i moltes vegades també del que pensaven o sentien en referència al fenomen del sardanisme. Convençuts que la seva era una noble causa, no només treballaren per fer realitat la presència de la sardana a Mollet, sinó que, amb una autèntica inclinació per la paraula escrita, elaboraren la crònica del naixement de l'entitat i de l'activitat portada a terme en aquells primers temps del sardanisme a casa nostra. No sempre els historiadors tenen aquest cop de sort; són documents que ens aporten dades prou explícites per fer-nos una idea aproximada de com foren aquells inicis, un projecte de contingut cultural i patriòtic, que els portaren a crear una entitat la qual, a hores d'ara, ja compta amb una trajectòria de vuit dècades, amb una continuïtat *de facto* que la situen entre les més veteranes del país.

Feta la feina d'organitzar-se i legalitzar la nova entitat, els neòfits sardanistes preparen un bon programa de ballades que formarà part dels actes de la Festa Major d'estiu de l'any 1926; volien presentar-la en societat en dies tan assenyalats. "Firms i coratjosos i amb el ver entusiasme que ens guia, sortim a la llum sadollats de goig en veure aconseguits els nostres desitjos de crear a la nostra vila un Foment de la nostra bella i mai prou alabada dansa catalana." Així comencen una salutació que adrecen "a tot Mollet, a totes les entitats sardanistes, a les nostres damisel·les i a tots els joves".

Al programa que s'edità per a l'ocasió, trobem uns escrits amb dades interessants; un d'ells evoca algunes fites clau en el procés d'arrelament de la sardana entre la societat molletana que diu així:

"Ha arribat el moment de que els molletans puguem dir amb un deix d'orgull, però sense vanitat, que a la nostra vila ja es coneix la Sardana molt més del que mai no s'havia conegut, i el que és més encara, que a Mollet s'ha arribat a conèixer, per fi, l'organització i administració¹ de les audicions gràcies a la ferma voluntat d'uns quants sardanistes que crearen, amb constància i amor, el Foment de la Sardana (...)".²

---

1. El subratllat és nostre.

2. J. Ambrós, "La sardana a Mollet". *Programa inaugural del Foment de la Sardana*, (agost de 1926)

En el mateix programa, un altre sardanista molletà d'aquesta fornada escriu una poesia, en la qual s'anomenen les trobades sardanistes més emblemàtiques d'aquells moments en les contrades de Barcelona, com ara l'Aplec de la Conreria, el del bosc de Can Feu de Sabadell, el de la Torre del Baró, als quals tal volta alguna vegada havien anat molletans en pelegrinatge. L'aportació que l'entitat fa als actes de la Festa Major (dues ballades per al diumenge, dia 22 d'agost, a càrrec de la cobla Terrassa, i una altra ballada per al dilluns, dia 23, a càrrec de la cobla La Principal del Vallès, de Sabadell) ens fa pensar que el projecte estava força madur i que els organitzadors devien estar prou segurs que el públic, al seu torn, respondria amb la seva presència a l'esforç que ells hi posaven.

El mateix escrit de J. Ambrós ens proporciona dades per reconstruir la història del sardanisme molletà. Continua dient:

“Si reculem uns quants anys en la història de la Sardana de la nostra vila, veurem que no hi ha res a anotar fins ara fa uns quatre anys.

Tothom recordaria la festa major de 1923 i que un d'aquells dies tingué lloc, a la plaça de Prat de la Riba, un concurs de sardanes. També recordarà tothom amb quants balladors sardanistes comptava Mollet aleshores. En el concurs esmentat Mollet no hi feu cap mal paper, sabent, com tothom sap, que la majoria dels balladors molletans encara eren aprenents.

Després d'haver organitzat algunes ballades al Centre Nacionalista (cosa que contribuí molt a aprendre'n) i haver passat molt de temps sense ballar-se'n, vingueren uns quants joves entusiastes sardanistes molletans, constituint-se en comissió amb el fi de fomentar a la nostra vila la dansa catalana, organitzant unes quantes audicions fins que hi hagueren divergències entre dita comissió i els veïns del barri on s'havien celebrat fins aleshores.

Fins i tot en sortí un a competir amb aquella comissió.

De totes maneres, es pot dir que el fruit d'aquella comissió, que caigué per una sotragada de competència, ha estat el Foment de la Sardana. La competència aquella d'un dia, ensenyà a tots els sardanistes molletans a acostar-se i a formar el bloc compacte que és el Foment.

Ens hem col·locat en un lloc bastant enlairat, però encara, al meu entendre, no n'hi ha prou. Cal que els joves hi aportem el nostre entusiasme, contribuint-hi molt més, si cal, del que ho hem fet fins ara, i que els ja d'edat, que no en poden aprendre, ensenyin als seus fills que aqueixa dansa és nostra, ben nostra, que jamai ningú no ens la prendrà, i al mateix temps acostar-los cap a la nostra gran rotllana per a seguir el ritme més bell de totes les danses.

Jo, des d'aquí faig creditors del meu elogi a tots els qui han contribuït a l'engrandiment de la nostra dansa a Mollet, des dels organitzadors del concurs de l'any 1923 fins als fundadors del FOMENT DE LA SARDANA".³

Figura 1. Mollet, plaça Prat de la Riba a principis del segle XX, quan fa acte de presència la sardana en els esdeveniments festius molletans.

El text ens informa que els primers anys de la dècada dels anys vint del segle passat la sardana ja era present a Mollet; la seva arribada al nostre poble havia estat fruit d'iniciatives cíviques, o d'accions impulsades per grups amb rerafons polític o clarament organitzacions polítiques, com és el cas que ens recorda del Centre Nacionalista local, impulsor de ballades i audicions que contribuïren a enfortir aquesta afició entre els molletans; tot plegat, però, no arribà a ser suficient perquè d'allà en sortís un moviment sardanista organitzat.

Fins aquí, el que coneixia el cronista de la feina feta per aquells que els precediren; però també ens parla d'allò que en aquells moment era només projecte: s'estaven posant les bases perquè sorgís finalment una entitat que fos el pal de paller de tota l'activitat sardanista local. Tota aquella taleia donarà com a fruit el Foment de la Sardana de Mollet, entitat que aviat esdevindria

3. J. Ambrós, "La sardana a Mollet", op. cit.

d'una gran vitalitat, conduïda per una colla de jovent enardit per l'esperit patriòtic i decidits a fer-se càrrec del conreu i la propagació de la dansa que, per aquells anys, ja era considerada la més genuïna manifestació folklòrica del país. I no només això; també, al seu caliu, assumirien qualsevol altre projecte que conduís a enfortir la causa de Catalunya, ja que, al cap i a la fi, fomentar la sardana era per a ells una forma de compromís patriòtic. Vet aquí el que volia ser i el que esdevindria la primera entitat sardanista molletana amb els anys.

Quan i com arriba la sardana a Mollet?

Sabem, per tant, d'una certa activitat sardanista prèvia a la fundació de la primera entitat, i en tenim alguns testimonis escrits que ho corroboren. I és lògic que així fos; l'empenta amb què inicià la seva activitat la nova entitat no podia haver sorgit de la nit al dia; segur que calgué esmerçar prèviament hores, afanys i il·lusions, encara que de tot plegat només ens n'han quedat algunes al·lusions perdudes en escrits i cròniques locals de les festes molletanes de les dues primeres dècades del segle XX.

Els orígens de moltes de les realitzacions que transcendeixen en el temps i en l'espai són humils, i, com a tals, no solen quedar reflectits en cròniques que recullen els fets per a la posteritat. Ara bé, la sardana és música i dansa alhora, i no és forassenyat assegurar que arreu es va conèixer la música abans que una rotllana de balladors no gosés puntejar una sardana al carrer o sota sostre. Arribà un dia que la sardana esdevingué consubstancial a la festa, inseparable d'aquella celebració del sentiment col·lectiu de joia. Aquesta identificació amb l'esperit festiu comunitari farà de la sardana un referent nacional àmpliament reconegut i acceptat.

Abans la música que la dansa; per aquest ordre la sardana devia arribar, de puntetes i sense fer gaire fressa, a les places i els carrers dels pobles en els anys a cavall del canvi de segle, per arrelar en les seves festes i guanyar-se l'afecte del cor dels catalans. Ensem el cor dels molletans: algun acte festiu que s'animava amb la música de moda, i entre les diferents peces interpretades (que en aquells principis de segle solien ser valsos, polques, masurques...) s'incloïa una sardana, una raresa que el catalanisme militant intentava que es conegués i es valorés com una joia musical de casa nostra; algun foraster, que bé podia haver arribat al poble a treballar en la seva indústria incipient (una part important dels nouvinguts a Mollet a principis del segle XX ho feien atrets per la demanda de mà d'obra que la industrialització local generava), que coneix la sardana i en fa proselitisme, i afavoreix, així, que se'n conegui la música; que fins i tot l'ensenya a ballar aprofitant qualsevol fet o circumstància que ho propiciés..., vet aquí com es pot aventurar de quina manera podia haver arribat la sardana a Mollet. Calia concedir algun temps perquè els esperits amarats de patriotisme fossin sensibles al flaïre de catalanitat que impregnava

aquella dansa vinguda del nord, ja en els primers anys del segle XX; calia confiar que els més predisposats descobrissin la potencialitat festiva de las ballades organitzades, per tal que un grupet —el més probable és que fos de joves—, sensible al missatge, respongués a la seva crida. Aquest gest situaria els decidits balladors en el cercle d'elegits que conreaven la militància cultural i, molt sovint, el compromís patriòtic.

“I a vosaltres, joves sardanistes molletans, què us direm? Què cal dir a aqueixos joves, plens d'entusiasme i replens de sentiment pairal que amb tot l'amor que es pot tenir a la nostra dansa, s'han posat al seu costat servint-li de puntal per a recolzar-se? Coratge i amunt els cors!”⁴

La referència escrita més reculada que tenim de la presència de la sardana a Mollet, l'hem trobada al diari *La Veu de Catalunya* del 22 d'agost de 1908. En una crònica del corresponsal de Mollet es llegeix: “Balls de sales i envelats, sardanes⁵, tronades, festa escolar, castells de foc, concerts i altres espectacles constituïren el programa de la Festa Major passada, atrayent (sic) una nombrosa concurrència”. Ja en la primera notícia que en tenim, trobem la sardana vinculada a la Festa Major i aquesta vinculació serà una constant en la història del sardanisme a Mollet, com correspon a l'essència més íntima d'aquesta dansa, i així serà fins als nostres dies. No ens concreta, però, el rotatiu, si aquelles primeres sardanes de què tenim notícies en el nostre calendari festiu es programaren com a audicions, o bé en aquestes dates tan matineres (per què no podria ser?) algú ja dansava la sardana a Mollet.

Però si la sardana és per essència element privilegiat de la festa, i la seva manifestació més genuïna l'aconsegueix formant part d'ella, les festes molletanes més importants ignoraren la sardana en les seves programacions fins ben entrat el segle XX. Pels anys de canvi de segle, una part molt important de les nostres festes populars les dinamitzaven societats instructivo-recreatives, que tenien cura que l'activitat festiva fos ben lluïda; impulsades des de la comissió de festes de l'Ajuntament, eren aquestes societats les que s'ocupaven de la part més lúdica dels programes de les festes locals. Sorgiren a l'empara d'algun cafè o altres establiments semblants, que, en acollir-les sota el seu sostre, asseguraven la concurrència al seu local d'una determinada clientela; tenien espais suficients, i en els salons i sales de què sovint disposaven es representaven obres teatrals, sarsueles, es feien concerts o s'organitzaven balls. Algunes tenien la seva pròpia coral i fins i tot el seu elenc teatral. Entre finals del segle XIX i primeres dècades del segle XX (parlem d'una comunitat d'uns 2.000 habitants justets), trobem documentada l'existència i l'activitat d'un nombre respectable d'aquestes societats, entre les quals destacaven:

4. J. Ambrós, “La sardana a Mollet”, op. cit.

5. El subratllat és nostre.

LES COMARQUES

Vallès

MOLLET.—Durant els dies 15, 16 y 17 del corrent mes, aquest poble celebrà sa festa major d'estiu ab extraordinaris festeigs y molta animació. Com a número extraordinari, hi hagué la inauguració del nou edifici acabat de construir a despeses de persones aimants de Mollet, destinat a col·legi d'ensenyança pera noyes y que anirà a càrrech del Institut de religioses de Sant Joseph de Cluny.

A les nou se procedí a la benedicció de la capella y a les deu se començà l'Ofici cantat per les Religioses y algunes alumnes, dirigint a la escullida concorrencia una ben dita plàtica'l senyor Rector, enaltint l'obra que venen a fer aquí Mollet les Religioses de Sant Joseph de Cluny y dirigint elogis als donadors del edifici. Acabat el diví Ofici, se cantà'l «Te-Deum».

A la tarda, les monjes oferiren una bonica festa, que'ls serví pera posar de relleu, devant de la concorrencia, els diferents medis de que's valen pera educar y instruir a les deixebles.

Desde'l setembre començarà l'internat, que per les circulars que repartiren, resulta un centre d'ensenyança del tot pràctic y econòmic, com poch's n'hem vist.

El francès per tot us, la cuina y arreglo d'una casa, son pràctiques que a tóta classe de noyes convé saber; la cria del cuch de seda y la de viram son coneixements molt útils pera les noyes que demà deuen ésser les mestresses de cases agrícoles.

La religió, la cortesia, bons modals y tracte social, apart dels diferents cursos que's donaran, son matèries que hi consagraràn especial atenció.

El local construït expressament a dit objecte reuneix tota mena de condicions pera desenvol·lar el plan enunciat.

—Balls de sales y envelats, **sardanes**, trona-des, festa escolar, castell de focs, concert y altres espectacles constituïren el programa de la Festa Major passada, atrayent una nombrosa concorrencia.

—Serà molt fàcil que dintre poch's dies el no-

Figura 2. Anunci de sardanes al programa de la Festa Major d'estiu de Mollet.
La Veu de Catalunya, agost de 1908.

La Societat de la Concòrdia Molletana, legalitzada l'any 1895, amb seu declarada al carrer Barcelona, 26; es conserva notícia de l'activitat que hi desplegà durant més d'una dècada.

La Societat Recreativa La Unió Familiar, que tingué la seva seu a l'establiment anomenat en un primer moment El Trianon, el qual més tard es coneixeria com el Cafè del Coro, que residí en dos locals diferents, l'últim al carrer Jaume I, cantonada Sant Llorenç. El local tenia diverses plantes disponibles per a la clientela; fou un autèntic hotel d'entitats culturals i recreatives al llarg dels anys que estigué actiu, les quals el tenien com a seu social, com ara el Cor de Cantaires, els sardanistes, les Gitanes, i durant força anys també fou el referent del republicanisme molletà. Durant anys el regentà un personatge força original, en Memna, que, empès per la circumstància de la marxa d'alguna entitat a un altre indret, no dubtà a reconvertir l'activitat del local, i els seus espectacles i les seves activitats lúdiques passaren de ser d'un honest esbarjo a ser una secció de varietats amb artistes vinguts i vingudes de Barcelona, i que tenien el mèrit de fer les delícies dels uns i escandalitzar els puritans.

Coetània a les anteriors era la Societat Instructiva i Coral La Pau, amb seu al carrer del mateix nom i activa ja des de la decimonònica dècada dels vuitanta. L'activitat que s'hi portava a terme era ben diversa, si considerem les programacions que ens han arribat a les mans. Durant força anys hi comptà amb un eficaç dinamitzador per a la música, el cant coral i les vetllades teatrals, en Joan Santamaria i Viñals⁶, que dirigia l'homònima Coral La Pau; aquesta formació coral fou activa força anys i la trobem cantant en les més lluïdes celebracions (festes de l'Arbre, festes escolars, festes de Nadal...). Santamaria també conreava la literatura; era l'autor d'algunes de les obres teatrals que es representaven a la Societat, de les quals ell mateix era director d'escena. Durant anys s'organitzaren vetllades literàries i literario-musicals; Vicenç Plantada féu allà diverses conferències, amb gran èxit de públic segons les cròniques d'aquells dies. També aquelles cròniques ens informen que l'activitat que es feia per les festes majors, d'hivern i d'estiu, eren ben lluïdes, fruit d'un esforç organitzatiu generós, amb envelopat "luxós" algun dels anys a càrrec de l'entitat. Com l'anterior, també fou seu de grups polítics de tendències esquerres, organitzadors de diversos tipus d'activitats en aquell local, com ara conferències, mítings, commemoracions, etc.

L'any 1900 es comença a construir, al cor mateix de la vila, un edifici amb un ambiciós objectiu: esdevenir la seu de l'Ateneu Molletà, la versió local de les emblemàtiques associacions creades per al foment de la ciència i la cultura, i que per aquelles dates i fins als anys de la Segona República es manifestaren

---

6. Era germà de Narcís Santamaria Viñals, alcalde de Mollet de juliol de 1899 fins a l'1 de gener de 1906; el succeí Frederic Ros Sallent.

com a entitats d'una gran vitalitat; a Catalunya proliferaren al llarg i ample de tot el territori. El projecte sorgeix i es porta a terme sota l'ombra protectora d'un important propietari agrari, emprenedor home de negocis i polític de la dreta local molletana, el senyor Frederic Ros Sallent.

L'edifici s'inaugurà el dia 21 de juny de 1902, i els seus propietaris,⁷ la Societat Anònima Ateneu, legalitzen l'entitat l'any 1906; per la tardor d'aquest mateix any, es començà a construir la sala teatre, que havia de completar l'edifici inaugurat quatre anys abans; les seves dimensions la feien capaç d'acollir unes mil persones. Sembla que la nova entitat es converteix en capdavantera de la vida social, cultural i recreativa del poble molt aviat i féu la competència a les societats ja existents. L'esmentada sala d'actes, la de més gran aforament durant molts anys a Mollet, reclutarà la immensa majoria dels actes més multitudinaris que es feien; albergà la tendència política conservadora local, motiu principal que el seu mentor, el senyor Ros i Sallent, va tenir per impulsar-ne el projecte de construcció, i, en el seu cafè i en altres dependències, hi acollirà, anys a venir, les més diverses entitats molletanes. També disposà d'una biblioteca, sembla que molt ben proveïda.

Anys més tard, aquesta oferta d'espais per al lleure dels molletans es veié ampliada amb la construcció d'un altre centre social, que arribava de la mà de la Tècnica Moderna Franco-Espanyola. Després d'una vaga dels treballadors l'any 1917, que durà catorze setmanes, l'empresa emprèn una política social encaminada a evitar conflictes i allunyar els treballadors de l'esfera d'influència dels sindicats. Entre altres accions, es crearà una cooperativa obrera de consum, i, per a tal fi, l'empresa encarregà a Sebastià Mayol, entre els anys 1918 i 1919, la construcció d'un edifici per ser-ne la seu. En el mateix edifici de la cooperativa es construí un centre de lleure per als treballadors conegut com el Tabaran, també de gran cabuda, que esdevindrà un centre molt dinàmic i que es repartirà amb l'Ateneu la totalitat de l'activitat cultural i social fins molt avançat el segle XX. Fou la seu de la Societat Renaixement, entitat cultural i recreativa creada en els anys trenta, i es convertirà en local de referència de l'esquerra molletana i el sindicalisme obrer en la dècada dels anys trenta.

Totes aquestes societats, cadascuna en el seu moment, participaren en l'organització d'activitats lúdiques i culturals fetes a Mollet. Les primeres ho faran durant els últims vint anys del segle XIX i els primers del nou segle. Festes majors, festes de l'Arbre, festes escolars i Jocs florals, molt llüides i amb participació d'autoritats polítiques i culturals tan locals com vingudes de Barcelona; festes de Nadal o Carnestoltes, etc. La seva aportació era decisiva en el conjunt d'actes programats; però és sobretot en les festes majors d'estiu

---

7. Només n'eren de l'edifici; els terrenys sobre el que es construí continuaren sent propietat de la família Ros, a la qual es pagava un cens.

i d'hivern on la seva aportació adquireix més pes específic. Hem de fer constatar, però, que al llarg de la trentena d'anys que van des de l'última dècada del segle XIX fins al començament de la dècada dels anys vint del segle següent, els models de l'activitat lúdica i festiva de Mollet no canviaren gaire, i la sardana no la trobem inclosa en els programes festius que hem pogut consultar.

Només una notícia ben original, referent a l'any 1913, hem trobat que feia referència a la sardana; és una anècdota pintoresca, plena de matisos. Ens arriba en dos temps i, en seqüenciar-la, l'anècdota pren més relleu. El primer text es publicà el mateix dia que la crònica de la Festa Major d'estiu d'aquell anys, i diu:

“Un amic nostre de Mollet ha vingut a la nostra redacció, explicant-nos un incident bastant sorollós que tingué lloc al envelat, quan un jove foraster que havia comprat la toia que es subhastà, va demanar que toquessin una sardana, promovent això una formidable protesta, amb crits, xiulets i amenaces per part dels socis de l'envelat fins a tal punt, que tingueren que intervenir les autoritats per a calmar els ànims. Això realment ens ha estranyat moltíssim i més siguent la major part dels socis de l'envelat, socis de l'Ateneu. Com nostre corresponsal no ens diu res del fet, ens abstenim de fer-hi comentaris fins a estar més enterats”.⁸

Tota una provocació, aquesta crònica, i una estirada de la llengua del corresponsal. Com és que homes de seny, com se suposa que són els socis de l'Ateneu, munten un tal espectacle? I què tenen en contra de la sardana? Els aclariments, en el número següent:

“(...) El corresponsal no havia escrit res sobre el particular perquè certes coses, de sí, ja fan fàstic, i en fan doblement quan en elles s'hi veu manifesta la malvolença i determinat propòsit de mortificar a certes persones, per rancúnies personals i diferències en politiqueta de campanar.

És cert que en la nit de la nostra festa major, un jove foraster va comprar la toia que s'havia subhastat, i que abans de fer-ne entrega a la seva parella, va demanar i tot seguit exigir que es toqués una sardana. Els comissionats de ball es limitaren a fer comprendre al jove que, si bé el costum concedeix al posseïdor de la toia el dret de ballar un rato sol amb la seva parella, no podia escollir un ball fora del programa, i menys l'hermosa sardana que no pot ballar-la una parella sola sense fer el ridícul. El fogós jove, que no atenia les raons, després de tractar a la comissió com a pagesos de terrós, les emprengué amb l'orquestra demanant i exigint que toquessin una sardana.

---

8. *El Vallès Nou*, núm. 41 (2 de setembre de 1913).

El director de l'orquestra, don Cassià Casademont⁹, conegudíssim pel seu amor a Catalunya, li manifestà que no era possible complaure'l pel motiu de no portar les solfes de cap sardana,... i, *ni por esas*, el jove seguia més amarranat que mai i etzibava un quilomètric discurs a quantes persones, amb bons modos, tractaven de persuadir-lo.

Amb tot això, el temps passava, la indignació creixia, el ball estava interromput, i el jovent, com és natural, volia ballar els balls del programa.

Al ser en aquest punt, sortiren d'un palc unes paraules abonant al sardanista, i, al sentir-les aquest, se n'anà de dret al palc saltant la barandilla i amb to melodramàtic, començà a cridar: "Ciutadans...!, Ciutadans...!" Mes el públic, cansat ja de discursos, va demostrar de manera gens afalagadora al rabiós sardanista i als tres o quatre aplaudidors, que s'havien fet impopulars guanyant-se ensems l'antipatia general. Els Mossos d'Esquadra i la Guardia Civil solucionaren el conflicte fent sortir de l'envelat el jove de la toia, si bé al poc rato li concediren permís per tornar-hi.

Això és l'essència de l'ocorregut a Mollet amb motiu de la toia, i tingui's ben entès que el sensat públic d'aquí i el nombrós contingent de forasters que es trobava a l'envelat, si protestaren junts fou per la manera incorrecta amb que procedia el jove, i ja mai, com per vergonya es vol fer entendre, contra l'esperit de l'honrosa i gaia sardana, ball popular i característic de la nostra aimada Catalunya (...)"¹⁰.

I continua l'article dient que tot plegat són enfrontaments i maniobres amb rerafons polític. Per aquestes dates sembla que ningú no vol carregar amb la mala fama de ser un detractor de la sardana, encara que és prou evident que a l'envelat n'hi havia comptats devots, fet que obliga el cronista a esmerçar-se en el seu discurs i deixar ben clar que el públic allà present no tenia res en contra de "l'honrosa i gaia sardana".

---

9. El mestre Cassià Casademont i Busquets era veritablement una personalitat en el món de la música i de la direcció d'orquestra per aquells anys, així com un bon instrumentista de viola i violí. Director, des de principis de segle, de la prestigiosa orquestra de balls i concerts Els Fatxendes de Sabadell, intentà reconvertir-la en cobla l'any 1908, comprant-ne els instruments característics i pagant, en part, els músics de la seva butxaca, ja que una subvenció demanada no arribava a fer front a tals despeses. El projecte, però, no tingué èxit, i sembla que la cobla Els Fatxendes durà un any aproximadament. Així mateix fou compositor de sardanes i música per a cobla, amb una trentena de títols, alguns premiats. No és versemblant que el mestre Casademont es negués a interpretar la sardana sol·licitada pel jove de la toia per motius de desafecció a aquesta dansa. Per aquestes dates, el mestre residia a Barcelona, on va dirigir diverses orquestres. És curiós que el corresponsal només al·legués en favor del mestre, per exculpar-lo, el seu amor innegable a Catalunya i no la seva autoritat com a músic i com a gran coneixedor del món sardanístic.

10. *El Vallès Nou*, núm. 42 (14 de setembre de 1913).

El moment definitiu arribarà a la tercera dècada del segle XX; és aleshores que es posen els fonaments fermes que portaran a la creació d'una entitat sardanista a Mollet.

Comencem, però, la dècada sense tenir indicis d'activitat sardanística; en cap dels programes de festa de l'any 1920 que han arribat a les nostres mans no hi ha sardanes programades. La Festa Major d'estiu d'aquell any inclou, entre els actes habituals, un d'excepcional, els primers Jocs Florals que se celebren a Mollet. Tractant-se d'un acte tan singular, calia donar-li el relleu que es mereixia i, a tal efecte, es fa força publicitat a la premsa barcelonina. Els mantenidors, que actuaven de jutges i concedien els premis, eren set personalitats de la vida política i cultural del país; entre ells, i actuant com a secretari, el jove Ventura Gassol. Un membre destacat del jurat fou Antoni Rovira i Virgili, encarregat de fer el discurs inaugural. "La expectación era enorme y la concurrencia que asistió a la fiesta fué tan grande que el espacioso local de la Cooperativa hallábase atestado de distinguida concurrencia".¹¹

Els Jocs Florals eren una institució medieval instaurada pels reis catalano-aragonesos a finals del segle XIV, que un grup de set intel·lectuals recuperaren l'any 1859, sota el patrocini de l'Ajuntament de Barcelona. La seva finalitat principal era divulgar l'ús de la llengua catalana, objectiu que acomplirien plenament. Durant trenta anys foren l'impuls d'una febril activitat literària, de la qual sortiren obres de qualitat desigual, però entre elles aparegueren obres genials (Verdaguer, Guimerà, Narcís Oller, entre altres, hi participaren i els honoraren amb la qualitat innegable de les seves plomes), i on tenia cabuda la poesia, la novel·la, el teatre, la història, l'assaig, la filosofia, la crítica, i que provocaren una dinàmica creativa excepcional. La seva automàtica popularització els portaren a expandir-se per tota la geografia del país. A finals de segle ja eren considerats anacrònics i hom en reclamava una revisió urgent; amb tot, perduraren fins l'any 1936. La valoració, tan quantitativa com qualitativa d'aquest ambiciós projecte, ha de ser ben positiva; tot aquell treball aconseguí, per primera vegada a Catalunya, que l'obra dels intel·lectuals arribés al fons de la societat.

A Mollet arriben quan ja són un convencionalisme literari i social, sense l'antic prestigi de mig segle enrera. I encara que a Mollet fossin presents de forma episòdica i fins i tot a destemps, és un exemple de com fou de general aquest fenomen floralesc i com era de sensible la societat molletana a dinàmiques provinents d'elits culturals o polítiques; perquè, en aquells moments, els Jocs estaven clarament polititzats, i segurament que aquest matís fou important a l'hora de celebrar-los a Mollet. El periodista que dóna compte de

---

11. *La Publicidad* (26 d'agost de 1920).

l'acte en la premsa barcelonina rescata aquest fragment del discurs de Rovira i Virgili:

“La lengua patria, dijo, es la expresión fundamental de la existencia de los pueblos; sin ella, estos se confunden y mueren; por eso los Juegos Florales han sido para Cataluña algo esencial para su existencia, ya que con el resurgir del idioma catalán, la patria ha recuperado su fisonomía propia y con ella la personalidad perdida. El Vallès ha sido siempre una de las comarcas catalanas que con más amor y pureza ha conservado el idioma patrio; con más cariño que nunca, debe trabajar para su resurgimiento, y en esta misión sagrada, los catalanes todos, ricos y pobres, hombres y mujeres, especialmente estas, deben dar todo su entusiasmo, porque en el resurgir esplendoroso de la lengua patria, está la consecución de las anheladas libertades”.

Es dóna compte de trenta-quatre participants premiats, i la Flor natural la guanya el poeta Antoni Torramadé¹²; l'acte comptava amb una banda de música, però només s'esmenta que interpretaren dues peces: la marxa de Joan II i *Els Segadors*. De sardanes, no en diu res; ni en aquest ni en el conjunt d'actes festius d'aquella Festa Major de 1920 sembla que no se n'hi programaren. No faltaren, però, el “baile en las Sociedades”, els tres dies, en sessions de matí, tarda o nit, o les tres alhora. La dansa de la terra, d'arrel popular, només estigué representada per l'actuació d'un grup de Ball de Bastons de Sant Iscle de Vallalta; del ball de Gitanes, local o comarcal, ni rastre tampoc.

I ara arribem a aquells “quatre anys enrera” de què ens parlava el programa de l'acte inaugural del Foment de Mollet, els immediatament anteriors a la seva fundació.

Concretament l'any 1921, ja tenim sardanes programades entre els actes de la Festa Major d'estiu: dues ballades, matinal una i l'altra a la tarda, del 23 d'agost, aquest, dels quatre dies festius, últim del programa.¹³

L'any següent, el setmanari *Gent d'ara*, que s'editava a Granollers, de tendència autonomista i d'àmbit comarcal, dóna notícia de la constitució del Centre Nacionalista de Mollet. La inauguració oficial es farà el dia 5 de novembre de 1922, amb un gran míting a la plaça de Prat de la Riba a càrrec

12. Els premis tradicionals dels Jocs Florals eren tres: l'Englantina, la Viola i la Flor natural, que es corresponien amb la divisa dels jocs de Pàtria, Fides, Amor, per aquest ordre. Ventura Gassol fa pedagogia del cerimonial en l'acte de Mollet, explicant als presents el significat de l'elecció d'una reina i la seva cort (“simbolizándola como la entronización del ideal de libertad para los hombres que se sienten esclavos”), notícia que ens arriba per la mateixa font anterior.

13. *La Gralla*, núm. 16 (14 d'agost de 1921), p. 3-4.

Figura 3. "...es podia veure una munió de joves i noies aplegats a la plaça Mercadal mentre la pianola de l'Hostal de la Marinette desgranava les notes d'una *Llevantina*, un *Saliró de la Cardina* o un *Anell de prometatge*..."

d'una molt important representació de polítics del moment ("de les diferents rames del catalanisme, units contra els enemics de la Pàtria", diu el setmanari): Ramon d'Abadal i de Vinyals, Santiago de Riba, J. Duran i Reynals, Josep M. Trias de Bes, entre altres. L'acte es clou al local de l'Ateneu amb ballets i sardanes, com s'escau a un esdeveniment de signe catalanista; hi actuà l'Esbart Folklore de Catalunya, acompanyat de la cobla Barcelona, dirigida pel gran mestre de tenora Albert Martí, i tot seguit es fa una "escollida audició de sardanes a càrrec de la mateixa cobla". La notícia quedà reflectida, tant en el setmanari granollerí com en el *Carnet del Sardanista*, que editava el mateix esbart actuant. Sembla que Mollet començava a ser present en els cercles socials en què es movia el sardanisme; al costat dels nacionalistes, els homes de Mollet viatjaven en bona companyia. És aquest Centre Nacionalista l'organitzador de les ballades sardanistes de les quals parlava també el mateix escrit de la festa inaugural de la sardana, una tasca feta pel grup nacionalista de Mollet molt valorada pels pioners del sardanisme molletà, que la consideraran com una fita important en el procés d'arrelament del moviment a Mollet. El mateix any també s'havien fet sardanes per la Festa Major d'estiu.¹⁴

14. *La Veu de Catalunya*, (15 d'agost de 1922), p. 4.
Carnet del Sardanista, núm. 11 (19 d'agost de 1922).

I una altra fita important abans de la creació de l'entitat és la d'agost de 1923, quan s'organitza el primer concurs de balladors de sardanes a Mollet. Per aquestes dates, sembla que ja es compta amb ballades per a la Festa Major, i concursos i audicions formen part dels programes des d'aquell any; en endavant, Mollet no s'oblidarà de la sardana quan programi els seus actes festius més importants.

El grup local d'afectes a la sardana, però, participà en aquest primer concurs amb uns balladors la majoria dels quals "eren encara aprenents". La majoria sí, però no tots; perquè algun n'hi havia de prou segur de la seva destresa en el domini d'aquesta dansa com per veure's amb cor d'aplegar un grup de deu joves i preparar-los per competir.

Qui fou o foren els mestres i animadors d'aquells dansaires, aprenents, que cuitaren per puntejar la sardana amb prou destresa com per gosar participar en un concurs? De Joan Solé Tura ens arriben les úniques dades que conserven el nom d'aquells dansaires i del que féu de monitor de la colla.¹⁵ Recollim la cita textual:

"I com no podia menys de succeir va emergir la sardana com un descobriment sensacional cap allà 1923 amb motiu d'un concurs que l'ajuntament d'aquell temps va celebrar.

Uns dies abans un jove farmacèutic anomenat Gabarró, que regentava la farmàcia que la Pelleria tenia on després seria cal Almeda, es va comprometre a ensenyar de ballar sardanes a un grup de joves i noies del poble per tal de que prenguessin part en el concurs i foren en Josep Castells, en Ramon Casi, l'Isidre Soto i en Carles Fransí, junt amb Maria Mayol Solé, Montserrat Camp, les germanes Ramona i Maria Clermont, Maria Suñé Font, i l'esmentat Gabarró, els que van formar una colla que portava per nom "Molletana".

Un d'aquells joves es va posar malalt el dia del concurs i fou substituït pel pianista que tocava el piano en els assaigs, l'Antoni Suñé Font, una de les persones que més ha fet per l'enaltiment i propagació de la dansa en la nostra població. La sardana de lluïment que es va tocar aquell jorn era "Per tu ploro" d'en Pep Ventura i ens complau afegir que la nostra colla, o sia "La Molletana" va assolir el tercer premi, un resultat molt encoratjador. Aquesta novetat fou l'inici del sardanisme molletà

---

15. Consultats alguns familiars de les persones que Solé Tura anomena, ens comenten que algun nom de fonts està canviat; aquesta circumstància, però, no li treu el mèrit d'haver-nos preservat aquesta dada, de valor indiscutible per al nostre treball.

La Veu de Catalunya

16 d'agost de 1923

pagina 10

A

la Plaça d'En Prat de la Riba i dansa a les Societats. A les cinc, partit de futbol al camp del S. C. Mollet. A les sis ball a les Societats. Nit, a les deu, funció teatral a l'Ateneu, a càrrec d'una companyia de sarsuela. Ball de gala a la «Cooperativa».

Dilluns, dia 20. -- A les deu, missa de difunts, a l'església parroquial. A les dotze, Focs japonesos al carrer de Jaume I, i dansa a les Societats. A les cinc, partit de futbol entre els primers equips del F. C. Portbou i el S. C. Mollet. Festa pet a la matinalada a la Plaça d'En Prat de la Riba, i en la qual hi actuaran els Putxinells IV Gats Enlairaient de globus, sortija, sardanes, focs japonesos, concert per la Banda de Mollet. La matinalada serà obsequiada amb un berenar. A les sis, ball de Societats. Nit, a les deu, funció teatral al local de la «Cooperativa», representant-se la sarsuela «La Monteria», i ball de gala a l'Ateneu.

Dimarts, dia 21. -- A les onze, sardanes a la Plaça Mercadal. A les dotze, concert a les Societats. A dos quarts de cinc, concurs de sardanistes a la Plaça d'En Prat de la Riba. Aquest concurs serà de il·luminent, tocant-se la sardana del famós mestre Pep Ventura, «Per tu ploro».

Es concediran els premis següents: primer premi, 150 pessetes. Segon premi, 100 pessetes. Tercer premi, 75 pessetes. Quart premi, 75 pessetes. A les sis, ball a les Societats. A les deu, castell de focs artificials al carrer de Jaume I. A les onze, balls a les Societats.

Figura 4. Anunci del primer concurs de sardanistes a Mollet, celebrat el dia 22 d'agost de 1923. *La Veu de Catalunya*, 16 d'agost de 1923.

que va continuar amb força i una vitalitat que semblava impossible, i s'aprofitava qualsevol ocasió per a aprendre a ballar sardanes i quan venia una bona tongada de temps i les nits invitaven a l'aire lliure, es podia veure a una munió de joves i noies aplegats a la Plaça Mercadal mentre la pianola de l'Hostal de la Marinette desgranava les notes d'una "Llevantina", un "Saltiró de la Cardina" o un "Anell de prometatge" que les portes obertes escampaven arreu".¹⁶

Tenim, doncs, la primera notícia de sardanistes molletans amb nom i cognoms, així com del primer monitor i cap de colla. Per l'afirmació que tot seguit fa Solé Tura, sembla que aquella pianola de la Marinette féu tasca ferma i "la realitat que s'imposava feia imprescindible la constitució d'una entitat sardanista que canalitzés tant d'entusiasme...". I continua dient: "I aquesta arribava dos anys més tard". En una crònica de l'actualitat local a *La Publicitat* del dia 11 d'agost de 1925, s'escriu: "Hi ha gran animació entre els joves sardanistes per a constituir-se en societat. L'home d'aquesta i ànima d'aquest jovent és en Joan Castells, ajudat pel sardanista empordanès en Miquel Nadal i Andorrà. Sembla que tenen ganes de fer feina aviat perquè no els atrapi l'hivern a mig camí. Felicitem els entusiastes iniciadors i també el jovent que sabem que els ajudarà". Amb molta probabilitat el corresponal que féu aquesta crònica fou Joan Ambrós, un dels joves sardanistes fundadors de la primera entitat molletana, terme que ell mateix reafirma en una carta molts anys després, des de l'exili, en la qual testifica el protagonisme d'en Joan Castells Renom i Miquel Nadal i Andorrà en els inicis del Foment de la Sardana de Mollet.

Un jovent i uns líders; uns efectius, una logística i un projecte que estava força madur ja a mitjans de l'any 1925.

De tot el que hem dit fins ara sembla deduir-se que les primeres sardanes podrien haver arribat a Mollet la primera dècada del segle XX; que al llarg de la dècada següent van passar discretament i gairebé inadvertides; en arribar, però, els anys vint d'aquell segle, l'afició creixent les fa presents en les festes i els actes culturals, i ja les trobem ocupant espai propi dins el repertori de les activitats culturals i recreatives que es fan a Mollet, univers en el qual restaran per sempre fins als nostres dies.

Gitanes i sardanes al Vallès

La sardana, com acabem de dir, és una dansa que arriba a Mollet en el primer terç del segle XX; és, per tant, una tradició "importada" de no fa gaires anys. La dansa autòctona, la més genuïnament vallesana, amb tradició i arrela-

---

16. Joan Solé Tura, *Mollet. Una mica d'història*, p. 187.

ment dins el calendari festiu local amb molta anterioritat a l'arribada de la sardana, era el ball de Gitanes. Les colles de Gitanes de Mollet feien la seva actuació anual més reeixida en les festes de Carnestoltes, concretament el dilluns dins d'aquella celebració de rerafons religiós; i ho feien des d'uns temps que la memòria dels molletans no podia precisar. Les cròniques de finals del segle XIX donen testimoni de com era d'espectacular i lluïda la seva actuació a les places molletanes, la de l'Església o del Mercadal i la de Prat de la Riba, acompanyades de colles d'un bon grapat de poblacions vallesanes. Aquestes actuacions, les tenim documentades a Mollet uns quants anys abans que Maspons i Labrós en deixés memòria en un escrit sobre la ballada de Carnestoltes de l'any 1884.¹⁷ Les actuacions de Gitanes foren presents a Mollet fins al 1905 gairebé sense interrupció. D'aquest últim any fins a 1926, els testimonis escrits parlen d'una certa inconstància i d'un cert afebliment de l'afició. Carme Macià veu l'impacte de la industrialització de la nostra vila com la causa i l'origen de l'afebliment de la presència del ball de Gitanes, i menciona fonts orals que parlen d'una vaga l'any 1902, a la indústria tèxtil de Can Fàbregas, motivada per la negativa de l'empresa a permetre fer festa el dilluns de Carnestoltes per assistir a la ballada tradicional de Gitanes.¹⁸ Durant aquesta vintena d'anys d'absència de les seves actuacions, s'ha perdut una generació per al ball de Gitanes, però a partir de 1926 la voluntat de recuperar aquesta tradició ancestral es tradueix en una revifalla que durarà fins l'any 1936. A Mollet es trobaven a faltar aquestes actuacions, i de tal manera se les enyora que, quan retornen, hi ha veus que ho celebren, però el seu record és quelcom llunyà, tant que l'any 1928 el ball de Gitanes és qualificat com de tradició dels "nostres avis".

Coincidint amb aquesta inactivitat de les colles de Gitanes, fa acte de presència la sardana a Mollet; qui sap si omplint el buit que aquelles havien deixat en

---

17. El folklorista Francesc Maspons i Labrós ens ha deixat una brillant descripció de la ballada de Carnestoltes de 1884 a la plaça de Mollet, en un article que té per títol "Ball de Gitanes en lo Vallès", publicat l'any 1887 a *Miscel·lània Folklòrica*, la revista de l'Associació d'Excursions Catalana. Aquesta associació tenia com a delegats a Mollet Pere Altisench i Vicenç Plantada, que van invitar-ne membres de la secció de folklore a presenciar aquesta manifestació lúdica de tanta acceptació en la vida festiva de Mollet. En la mateixa publicació, en un altre article, el polític federalista Valentí Almirall, que era també de l'AEC i també era present aquell any a la plaça de Mollet, fa una crítica del que ell considera desviacions del nostre ball, posant molt especialment l'accent en la desigualtat d'edat d'homes i dones dansaires i denunciant afeminament dels dansaires masculins.

18. C. Macià. "Ball de Gitanes: el record d'un passat agrari". *Notes*. 1995, núm. 9, p. 89-97.

l'escenari festiu, de signe tradicional, del poble. El mateix diari¹⁹ que parla de la revifalla del ball de Gitanes, anuncia la trenta-vuitena ballada de sardanes organitzada pel Foment de la Sardana de Mollet a la plaça de Prat de la Riba, un dels escenaris de les actuacions més reeixides de les tradicionals Gitanes. Poc temps després trobem la notícia d'una ballada de Gitanes a Mollet, en la qual s'esmenta la participació de diferents colles molletanes, una de les quals és del Foment de la Sardana.

Cultura i patriotisme

Hem afirmat que la sardana era un ball importat a Mollet i al Vallès; que no començà a fer-se present en les activitats lúdiques, culturals i festives de les terres vallesans fins molt a finals del segle XIX i sobretot a principis del segle XX.²⁰

El ressò que ja havia aconseguit en l'entorn del nostre poble ho evidencien nombrosos testimonis escrits ja des de començament del segle XX. Per aquestes dates, la sardana és una dansa que ja ha superat la condició localista o comarcal de l'Empordà, la Selva, el Gironès o la Garrotxa, i es troba en procés d'esdevenir per unanimitat la dansa nacional de Catalunya.

19. "(...) Aquest any els molletans han vist satisfets llurs desigs amb la gran festa organitzada per la societat coral Secció de Cantaires, amb motiu del Ball de Gitanes. Durant uns quants anys aquest ballet, el típic del Vallès, restà esmortit per la manca d'entusiasme, tant per la part que diríem del poble com pels que n'havien estat més afeccionats; vingué, però, que l'any passat uns quants joves amants de les nostres coses volgueren reanimar-lo amb la cooperació de la dita societat, i portant-ho a efecte d'una faïçó força agradable, si bé una mica migrada. Aquest any, però, la festa ha assolit un èxit esclatant; han tornat aquells temps dels nostres avis; ells, en fer-ne els comentaris, n'estaven contents, car tornaven a veure una de les coses més estimades, un record dels més bells de la seva joventut" *La Nau*, (19 de febrer de 1928), p. 6.

20. Disposem de dades precises sobre l'arribada de la sardana a molts indrets del Vallès i d'altres comarques barcelonines. Per aquestes dades saben que audicions i ballades de sardanes fan acte de presència majoritàriament en la primera dècada del segle XX a moltes localitats: a Sabadell es fan sardanes per la festa major des de 1900, i l'any 1906 un centenar de joves, sota els efectes de la música d'una cobla empordanesa que per primera vegada visità la ciutat, es reuneixen per crear la primera entitat sardanista local: la Secció Propagandista de la Sardana del Centre Català. A Terrassa s'organitzà una ballada de sardanes amb una cobla de Cassà de la Selva l'any 1904; però la sardana era freqüent escoltar-la interpretada per una orquestra de balls de saló fent companyia a valsos, polques, rigodons, masurques i altres danses habituals en aquests tipus de reunions ja pels últims anys del segle XIX. Semblantment a Vic, donada a conèixer de forma fortuïta per algun empordanès passavolant en la dècada dels 80 del segle XIX, és l'any 1900 que s'organitza la primera ballada a l'imponent plaça del Mercadal el 29 de juliol, i les cròniques recorden l'anècdota que "ja que no s'havia tingut la precaució de regar el sòl de la plaça, es va aixecar un núvol de pols que, a no ser per la calor sofocant que es sentia, s'hauria dit que ens trobàvem en un dia d'espessa boira". Altres exemples reafirmarien aquesta cronologia de l'arribada de la sardana a terres de les comarques barcelonines.

Quan al començament dels anys vint, els fundadors del Centre Catalanista de Mollet²¹ exposen els objectius que pretenien aconseguir amb la tasca que portaran a terme en aquesta entitat patriòtica, fan una afirmació que delata la convicció que tenen, encara en aquelles dates, que la sardana era un ball forà:

“Farem que tot molletà pugui saber escriure sa llengua; conegui, quan menys els cabdals de sa història, tingui un concepte de son Dret, estimi ses danses –tant les del Vallès com la sardana, ‘la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan’.”²² Volen també crear una biblioteca que, encara que modesta, podran molt aviat tenir els socis d’aquesta Entitat, mentre treballarem perquè sigui una realitat la Biblioteca Popular que la Mancomunitat ens té concedida. Volem donar conferències sobre Agricultura i altres de merament utilitàries i en fi, volem fer *cultura i patriotisme*: que tothom sàpiga lo que és Catalunya i l’obligació que tenim de portar, cada un de nosaltres, el nostre gra de sorra per a bastir-ne el Casal de la seva Glòria.”

Hom hi té consciència que unes són les danses del Vallès, categoria en la qual no hi entra la sardana; aquesta és una dansa pertanyent a un altre col·lectiu, tot i que, opinen, també forma part de la nostra herència cultural, i, per tant, també cal conèixer-la i conrear-la, com una més de les obligacions del codi d’honor de tot bon català.

Però, a banda del fet de distingir entre danses del Vallès i la sardana, aquest text ens diu moltes coses més; són afirmacions que ens ajudaran a dibuixar el context ampli en el qual es movia el fenomen del sardanisme en les primeres dècades del segle XX. Aquestes afirmacions són tot un compendi de l’ideari dels cercles patriòtics on es fonien els ideals de la Renaixença, aquell “moviment literari-polític-cultural complex i grandios que es produí en una Catalunya dinàmica i conflictiva”²³, amb els postulats defensats pel catalanisme polític que per aquelles dates anava prenent embranzida. Es propugnava la recuperació de la llengua, el coneixement de la història i el dret del país, el foment de la cultura i altres arts utilitàries com diu el text dels catalanistes molletans; urgia a fer recerca i generar estudis per recuperar el seu folklore, i reivindicava l’orgull pels costums i el tarannà dels seus homes. Calia, en fi, fer “cultura i patriotisme”, tal com afirma l’escrit, fent-se ressò d’aquell ideari. La Renaixença, moviment per sobre de tot cultural i literari, ha estat qualificat per la història recent com un dels projectes col·lectius més ambiciosos que s’ha generat en el

21. *Gent d'ara*, núm. 11 (22 d'abril de 1922).

22. El subratllat és nostre.

23. J. Sobrequès. *Història de Catalunya*. Vol. X, p. 62.

si de la societat catalana, i també com un dels moments més apassionants de la història del Principat, d'esclat cultural i de desvetllament de la consciència nacional. Amb la perspectiva històrica d'avui, es pot afirmar que és la més valuosa deixa que el segle XIX ha fet a Catalunya.²⁴ El seus efectes engrescadors arribaran molt més lluny d'aquesta centúria, perduraran fins ben entrat el segle XX, i s'escamparan per tot el territori; aquest moviment sembrà la llavor que faria possible la conscienciació política de l'última centúria.

Segurament els primers batecs de l'ideari de la Renaixença es manifestaren a Mollet en les activitats de l'Associació d'Excursions Catalana (AEC). L'excursionisme és un fenomen que pren embranzida a Catalunya amb la fundació de la primera entitat excursionista del país, l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (ACEC) l'any 1876. Una escissió d'un grup de socis d'aquesta fundarà l'Associació d'Excursions Catalana l'any 1878, i un dels primers socis delegats d'aquesta escindida entitat serà el rector de la parròquia de Sant Vicenç de Mollet, Mn. Vicenç Triadú.²⁵ Algunes de les primeres excursions que fa aquest grup escindit tindran precisament com a destinació Mollet. L'excursionisme portà a terme una feina tan conscient i intensa que esdevingué un ferm pilar de la Renaixença. Era l'eina ideal per conèixer la geografia catalana, les particularitats lingüístiques de les seves comarques, els costums, el folklore, les joies del seu art, etc. Conèixer, recuperar i divulgar tots aquests tresors va ser la tasca que es van imposar un bon grup dels homes més il·lustres d'aquells anys, i es pot assegurar que l'elit cultural de l'època participà en aquesta tasca. L'excursionisme esdevingué un utilíssim vehicle per portar a terme un programa tan ambiciós.

Un entusiasta de la causa excursionista fou l'insigne molletà Vicenç Plantada, que l'any 1881 ingressava com a soci delegat a l'Associació d'Excursions Catalana, juntament amb el metge també molletà Benet Altisench. El grup de Mollet esdevindrà un nucli molt actiu en l'estudi del folklore, del coneixement de la natura i de la història local i comarcal, així com també de l'agricultura, base de l'economia de molts dels seus conciutadans i tema molt estimat per Plantada, en el qual incidí en moltes ocasions al llarg de la seva vida.²⁶ Tota l'obra de Plantada (fou pedagog, veterinari, polític, naturalista, escriptor, estu-

24. La Renaixença s'inicia cap als anys trenta del segle XIX, es consolida a mitjans de la centúria i arriba als seus moments de maduresa entre 1870-1880.

25. Mn. Triadú fou rector de la parròquia de Sant Vicenç de Mollet entre els anys 1877 i 1882. L'any 1890 es reunificaran les dues entitats en l'actual Centre Excursionista de Catalunya.

26. F. Pérez, "Els orígens de l'excursionisme a Mollet del Vallès (1879-1912)". *Notes*, 1995, núm. 9, p. 76-83.

CRONICA REGIONAL

BARCELONA

Mollet del Vallès.—Este año celebrará este pintoresco pueblo su acostumbrada fiesta mayor, con mas lucidez que en años anteriores.

El Centro Republicano presenta un programa que hace presumir resultarán importantes los festejos que se celebrarán los días 19 y 20 del corriente mes.

En ambas fechas han de celebrarse conciertos musical y de canto en el espacioso salón de esta sociedad. Balles en un hermoso entoldado levantado al efecto, con la reputada orquesta «Pò», de Olesa de Montserrat, de donde se sacarán preciosas fotografías, a disposición del público que desee adquirirlas.

Entre los festejos que más sobresalen es el programa del Municipio, merecen especial mención el certamen pajarril, serenatas, fuegos, repartición de premios a los niños de las escuelas municipales y descubrimiento de lapidas en varias calles de la población con nombres de los héroes que han honrado este pueblo en defensa de su libertad e independencia, como diría Plantada: «Tot poble que honra a sos fills il·lustres, a' honra a si mateix».

Estos números serán amenizados por la orquesta tan antigua y aplaudida «Pò», galantemente cedida por esta Fraternidad Republicana.

Hospitalet de Llobregat.—La sociedad coral Llobregat celebró el día 15 de

Figura 5. Vicenç Plantada havia portat a terme una tasca de conscienciació cívica i patriòtica que, amb el temps, donà els seus fruits. Una revisió dels noms dels carrers de Mollet, dedicant-los a prohoms locals, es justificava evocant les seves paraules.

La Publicitat, 18 d'agost de 1906.

diós del folklore, historiador, aficionat a la ciència aplicada i a l'invent tecnològic) és fruit del seu compromís cívic i cultural amb Mollet i amb Catalunya, tot un bon exemple del zel i l'entusiasme amb què treballaven els homes de la Renaixença. Qualificat de "pare del Mollet modern" pel seu biògraf, Ferran Pérez,²⁷ sembrà la llavor de la inquietud cultural i del patriotisme que més tard voldran fer fructificar els creadors del Centre Catalanista i d'altres molletans compromesos socialment, cultural i política amb el seu poble. De les recerques folklòriques del grup excursionista vallesà, en destaquen els escrits, nombrosos, de Vicenç Plantada en primer lloc, i el valuós document del granollerí Francesc Maspons i Labrós que ja hem citat quan parlàvem del ball de Gitanes. A Mollet, però, encara no havia arribat l'hora de la sardana.

La sardana, un símbol de catalanitat

Empordanesos i selvatans es disputen el mèrit d'haver fet d'una dansa particular, domèstica i circumscrita a l'àmbit d'aquelles comarques gironines, una manifestació cultural representativa de tot Catalunya i coneguda arreu com a tal. Tanmateix, el mèrit d'aquests homes fou haver-la projectat fora del seu bressol, fent-la present en actes i festes de les comarques que tenien més a prop primer, i després en efemèrides barcelonines. Acceptada i valorada en l'àmbit metropolità, catapultar-la a tot el territori del Principat fou tasca relativament fàcil; en definitiva, el que van fer els habitants d'aquelles contrades que ballaven la sardana des de temps immemorials fou convertir-la en la dansa catalana més popular en donar-la a conèixer fora del seu territori propi ("navega fora port a l'esperança"). Però la consagració de la sardana com a símbol de catalanitat es fa possible per una sèrie de circumstàncies coincidents, les quals conjuminen factors polítics, socials i culturals; és un fruit més de la Renaixença, de la consciència que aquesta sembrà en la societat catalana de la segona meitat del segle XIX i de la dinamització col·lectiva que aquella consciència propicià.

Ja hem afirmat que el procés a què ens estem referint s'esdevingué l'últim terç del segle XIX i es pot considerar ja consumat a les primeres dècades del segle XX. Que la sardana, poc més de cent anys enrera, encara era una dansa reclosa a les contrades pirinenques més orientals, ens ho confirma la poètica ploma de Mn. Cinto Verdager. Amb poc més de quaranta anys escriu aquests versos en el seu poema "L'Empordà":

---

27. F. Pérez. op. cit. Vol. I, p.19.

Ja fa molts anys, los jocs de la infantesa
encara eren mes úniques passions,
jo visití la plana empordanesa,
com la de Vic voltada de turons.

En una plaça de no sé quin poble
per primera vegada viu rodar
el ball de la sardana airós i noble;
mai més l'he vist i encara el puc pintar.

Una gran plaça me sembla eixa plana
eixos turons un cercle de gegants
que per ballar una gentil sardana
van allargant-se con amics les mans.

(...)

Era un cercle de joves i donzelles,
un enfilall de roses i clavells;
amb quin aire, bon Déu, dansaven elles;
amb quin delit sardanejaven ells!

(...)

I la roda de flors donava voltes
com la roda d'un torn de terrisser,
i voleiaven cabelleres soltes
com raigs de llum damunt d'un claveller.

(“L'Empordà”, dins *Pàtria*)

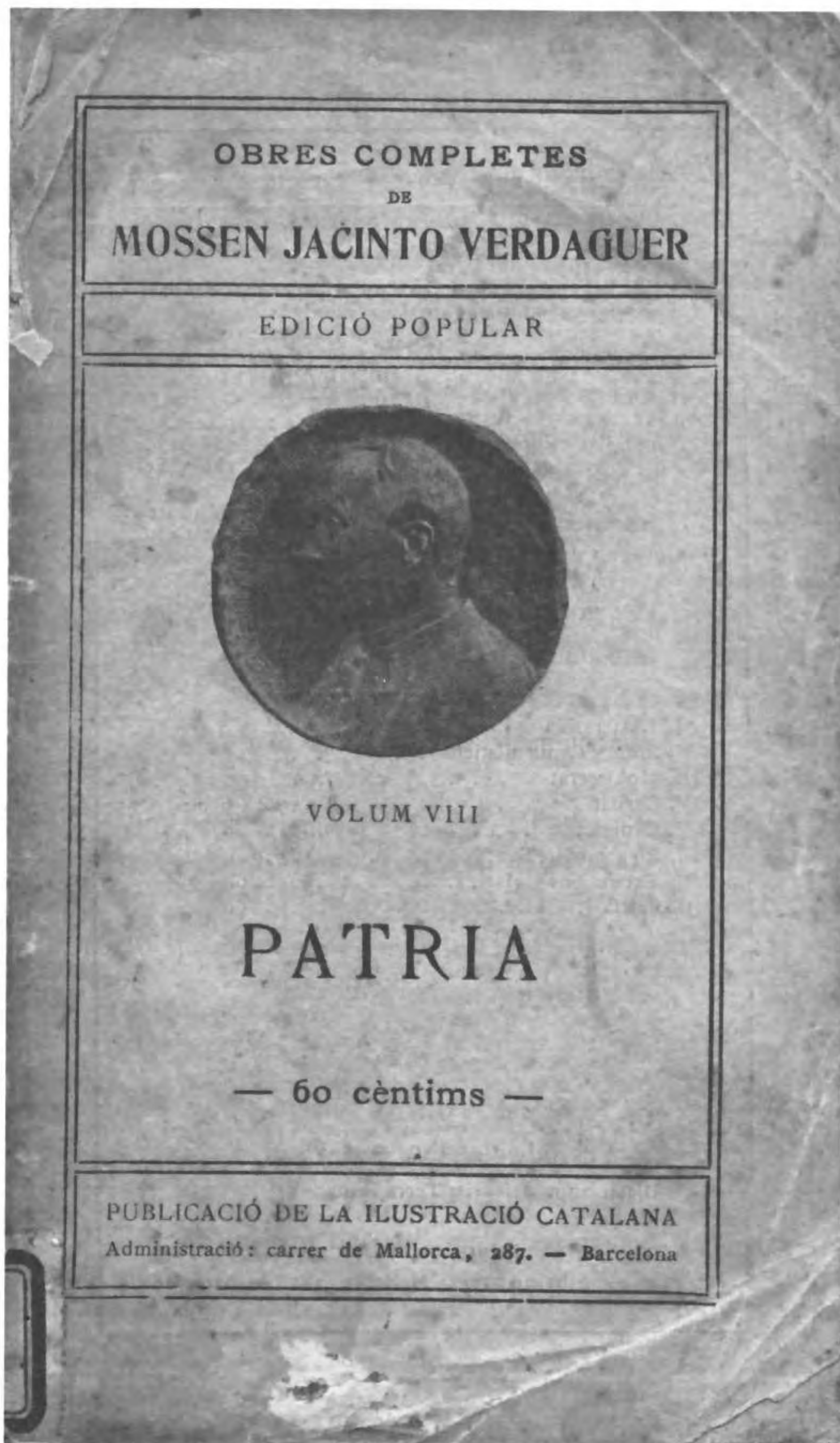

Figura 6. Exemplar del volum *Pàtria*, de Mn. Cinto Verdaguer

Mn. Jacint Verdaguer va néixer a Folgueroles (Osona) l'any 1845. Aquest i altres poemes es publicaren per primera vegada l'any 1888 en un volum que portava el nom genèric de *Pàtria*. Per aquells anys que escriví el poema, la sardana és un fet, una imatge desconeguda per a ell: la veu “rodar” per primera vegada en un viatge que fa de ben jovenet a l'Empordà, i en una expressió de regust cervantí confessa que fou “en una plaça de no sé quin poble”. La bellesa de la seva coreografia (“el ball de la sardana airós i noble”) el fascinà tant, que la seva imatge no l'havia oblidada: “mai més l'he vist i encara el puc pintar”, afirma.

Quina sardana havia vist ballar el jove Cinto Verdaguer en aquell poble empordanès? Fou la sardana “curta” o la sardana “llarga”? Quina de les dues es tocava i es ballava a l'Empordà pels anys cinquanta o seixanta del segle XIX?

La música

Donar una resposta amb certesa es fa difícil. Aquesta pregunta, però, ens porta al tema de l'evolució musical i coreogràfica de la sardana; cal fer recerca del seu procés d'evolució en els últims cent cinquanta anys, època de la qual tenim més informació per poder fer aquesta indagació retrospectiva; tot plegat ens ajudarà a entendre la seva forma actual. Renunciem, per tant, a detenir-nos en el passat més llunyà de la sardana, de la seva forma musical més antiga, de com devia ser la seva coreografia, i fins i tot renunciem a parlar de la gènesi del nom, que el trobem amb diverses grafies al llarg dels anys en alguns documents històrics, documents que ens portarien cinc-cents anys enrera.²⁸

“La sardana, amb les seves peculiars característiques coreogràfiques i de comptabilitat i distribució de les passes, es venia ballant de temps immemorials a l'Empordà i comarques gironines veïnes, diferenciant-se tan sols de la forma actual en el fet que, mentre en aquesta les dues parts fonamentals, “curts” i “llargs” consten d'un nombre variable de compassos dintre d'uns límits prudencials tàcitament establerts, en la seva forma coreogràfica primitiva els “curts” constaven sempre de vuit compassos i els “llargs” de setze (...).

---

28. Sobre els orígens de la sardana s'han aventurat diverses hipòtesis, algunes forçades, al meu entendre, que la fan descendir de danses rituals prehistòriques de la Mediterrània oriental. Quant al nom, el terme ja es troba en documents del segle XVI fent referència a una dansa arrelada en terres catalanes, encara que sense donar cap altre detall de com era la música i com es dansava; la majoria d'aquests documents es limiten a prohibir-la perquè la consideren una dansa obscena i per tant indigna de ser ballada dins el temple, com sembla que havia estat costum. En retrobar-la, ja en el segle XIX, és una dansa present en totes les festes populars de l'Empordà, la Selva i la Catalunya nord, sense cap lligam amb celebracions litúrgiques.

En alesh a un progrés musical en el qual va jugar un paper importantíssim i decidí el lent perfeccionament dels instruments de la cobla, aquesta forma tan simple de la sardana va anar evolucionant fins a trencar amb la seva expansió el marc que l'empresonava, constituït pel nombre fix de compassos, donant lloc així a la forma lliure actual. Aquestes dues modalitats de sardanes van subsistir juntes durant força anys i per diferenciar-les se'ls va aplicar el subtítol de "sardana curta" i "sardana llarga".²⁹

Així, doncs, farem un breu recordatori (la intenció d'aquest treball no ens deixa gaire espai per detenir-nos i aprofundir en aquest tema tan puntual) dels processos de canvi més destacats que al llarg de les gairebé últimes dues centúries conduïren la sardana al seu estat i la seva fesomia actual. Parlarem, en primer lloc, de la música, i després ens ocuparem de la dansa; ho farem esmentant quatre processos, que fan referència a altres quatre aspectes concrets:

Canvis en l'estructuració de la cobla; introducció de la tenora

Canvis en l'estructura musical

Inspiració i recuperació de temes populars catalans

Evolució de la coreografia: la dansa

Per parlar de l'evolució musical de la sardana es fa necessari prendre com a punt de referència la tasca innovadora portada a terme per Pep Ventura: ell simbolitza i resumeix el procés d'evolució i de reforma recent de l'estructura musical que configurarà la sardana actual. Aquesta tasca la complementà amb el reajustament que féu de la composició de la cobla, el conjunt musical que ha d'interpretar-la. Una i altra feina les emprèn poc abans de l'any 1840.

Josep Maria Ventura i Casas (1817-1875) és tot un símbol en l'univers de la música tradicional catalana. Tenim escasses notícies sobre els seus primers anys de vida, però sabem que va néixer accidentalment a Alcalá la Real (Jaén) on el pare, militar de professió, havia estat traslladat poc temps abans. Quan encara tenia pocs mesos, la família torna a Roses, pàtria paterna, i poc després s'establiren definitivament a Figueres. Però la mort prematura de la mare deixà orfe el petit Pep als sis anys i el nen passà a viure a Torroella de Montgrí amb el seu avi, incapaç el pare de tenir cura del seu fill. De nou a Figueres, ja adolescent, ell mateix ha d'encarrilar el seu futur. Com molts músics de la seva època, ha de compaginar un ofici per poder viure amb el conreu de la música, i així de ben jove fou aprenent de sastre i alhora inicià estudis de música, la seva gran passió. El mestre d'una i altra feina fou en Joan Llandrich, que aviat esdevindria també el seu sogre. Aquest era, aquells anys, cap d'una

---

29. J. Mainar, op. cit. Vol. II, p. 19.

cobla de Figueres, de les que aleshores eren conegudes amb el nom de Cobla de Tres Quartans.³⁰ A l'any i mig, el mestre el considerà prou preparat per formar part de la seva cobla, i el neòfit estudià flauta, clarinet, oboè i guitarra per refermar aquesta preparació. Però l'instrument del qual fou un gran virtuós i al qual s'associarà el seu nom fou la tenora.

Canvis en l'estructura de la cobla. La tenora

Pep Ventura ha estat considerat per molts tractadistes del sardanisme el "pare" de la sardana tal com avui dia la coneixem. Després de demostrar el seu virtuosisme com a instrumentista, substitueix el seu sogre en la direcció de la cobla que aquest havia dirigit. És aleshores que inicià un procés de renovació del conjunt musical tradicional, tant en el nombre d'instruments que formaven part en la seva composició com en el tipus d'instruments que la configuraven: conservà alguns dels originals, en prescindeix d'altres i n'incorporà de nous per constituir cobs de sis, nou i fins a onze músics.

Figura 7. Els instruments de la cobla

30. El mot *cobla* significa conjunt o unió d'instruments, i des de temps immemorials designà el típic i característic conjunt instrumental català. A les comarques gironines, les cobs, fins al segle XIX, estaven formades per tres o quatre músics —en alguna ocasió se'ls n'afegia un altre— que executaven el flabiol, el tamborí, la tarota o tiple i la cornamusa, aquesta desapareguda a Catalunya, però que sobreviu a Mallorca amb el nom de xirimia i a Galícia amb el de gaita. A casa nostra se la coneixia també amb altres noms, entre ells el de sac de gemecs. A l'Empordà, aquells anys, a aquest conjunt se l'anomenava Cobla de Tres Quartans, al·ludint al fet que tres músics tocaven quatre instruments, ja que, com en l'actualitat, un sol músic es feia càrrec del flabiol i el tamborí.

La innovació més destacada, però, de Pep Ventura fou la incorporació de la tenora al conjunt instrumental, una autèntica novetat que farà molta sort en la cobla. Aquest instrument, oboè tenor o tarota tenora, sortí del taller d'una família de constructors d'instruments musicals de Perpinyà, anomenada Toron. La tenora té el privilegi de disposar d'acta de naixement: la Societat d'Agricultura, Arts i Ciències de Perpinyà, que atorgava premis i distincions a projectes o realitzacions innovadores que abastaven els àmbits de l'enginy, la creativitat o la tècnica més diversos, el 23 de desembre de 1849 fa reconeixement públic d'una "troballa", tot fent constar: "Hom ha esmentat honorablement el senyor Andreu Toron, músic luthier, per la satisfactòria addició d'un pavelló metàl·lic a l'oboè tenor". Tant si al nou instrument se'l considera retoc d'un instrument antic, com si es vol valorar com una invenció fruit de la perseverant investigació d'aquest perpinyanès, la seva inclusió dins la cobla aportà a aquesta un innegable enriquiment dels valors tímbrics.

Andreu Toron dedicà molts esforços a demostrar les excel·lències del seu instrument per a bandes de música clàssica, orquestres i, sobretot, per a bandes militars; almenys durant tres anys féu concerts acompanyat de bandes militars per donar a conèixer la tenora, actes sobre els quals es redacten notes de premsa en aquests termes: "L'oboè tenor es podria utilitzar avantatjosament en les músiques militars i en les orquestres..."; o aquests altres: "Actualment té un lloc singularment apreciable per a les músiques militars".³¹

La tenora era un instrument idoni per a les interpretacions a l'exterior, un veritable instrument "de plaça". No va haver-hi sort en aquelles bandes militars, però sí en les cobles; el mateix Andreu Toron fundà la seva pròpia cobla l'any 1857 i amb ella donà a conèixer l'instrument arreu.

Pep Ventura, en Pep de la Tenora, començà a tocar l'instrument quan tenia quaranta anys, coincidint amb la data de la fundació de la cobla de joglars del mestre Toron, com eren anomenades a la Catalunya nord els conjunts que avui coneixem per cobla. "La vertadera aportació de Pep Ventura a la història de la tenora va ser el seu domini de l'instrument (...). Gràcies a la seva tècnica i a les melodies que amb aquest instrument interpretava, totes les cobles, una a una, van anar incorporant tenores a les seves formacions".³² Però el fet que sigui aquesta la seva contribució a la història de la tenora no deixa de ser important. No són pocs els autors que opinen d'aquesta manera: escoltem el que escriuen, sobre aquest fet, els autors de l'obra ja citada de *La tenora. 150 anys*:

31. E. Francès. op. cit. p.17-19.

32. D. Puertas; E. Molero. "Pep Ventura o la necessitat d'un mite". *Catalunya Música*. 2000, núm. 187, p. 37.

“Perquè ell havia agafat bé totes les qualitats de l’instrument, que reunides podien finalment permetre-li de portar a terme la seva genial intuïció. Les qualitats “tècniques”, purament musical (que haurien pogut servir igualment la música militar, però que els militars no havien sabut percebre), però també les qualitats “identitàries” requerides per tal que sigui acceptat sense reserves pel poble català: un timbre específic (que l’apropava als antics instruments catalans), un nom, *tenora*, (que certament havia contribuït, i fet aposta, de donar-li), un ús en endavant quasi exclusiu que li anava a proporcionar (*la cobla, la sardana*), un instrument inventat i fabricat pels catalans, tocat per músics catalans, dedicats a repertoris catalans, per a un públic català... En definitiva, aquest instrument podia ara esdevenir l’instrument català per excel·lència, del qual hom dirà més tard que “*reflecteix tan bé l'ànima de Catalunya*”. Un instrument que esdevindrà realment emblemàtic de la música catalana, de Catalunya (...). Per l'alquímia genial de Pep Ventura, l'*oboè tenor* ha esdevingut la tenora moderna; la cobla i la sardana han esdevingut modernes i romanen catalanes. I al mateix temps portadores d'un ideal universalista (una universalitat que per altra part es mereixerien).

De ben segur Pep Ventura no fou pas sol. Convé englobar en els nostres homenatges els Miquel Gich, els Ramon Grès,³³ els Miquel Pardàs... i tants d'altres que han restat anònims. Però el primer a saludar, perquè és el primer element de la cadena, és indubtablement Andreu Toron, músic i constructor d'instruments, nascut a Camàles, el 24 de febrer de 1815 i mort a Perpinyà, el 9 de novembre de 1886”.³⁴

Canvis en l'estructura musical

Com s'ha afirmat més amunt, el millorament progressiu dels instruments musicals farà possible l'evolució de l'estructura musical de la sardana, procés al qual també Pep Ventura fa una aportació important. Perquè és fonamental-

33. L'autor vol recordar els mèrits d'aquests homes en la recerca vers una nova cobla i una nova sardana: en Miquel Gich, de Torroella de Montgrí, en un concert excepcional al Liceu el 25 de febrer de 1850, presenta una formació instrumental en la seva cobla amb instruments no habituals, que crida l'atenció al cronista que ressenya l'acte (*Diario de Barcelona*, 26 de febrer de 1850), afirmant que es tracta d'unes “menes de xeremies perfeccionades”. No es pot aventurar que sigui la tenora de l'Andreu Toron, ja que fa encara no dos mesos de la seva presentació oficial a Perpinyà, però tampoc és impossible que ho fos.

Respecte a Ramon Grès, cal afirmar que és un ballador que va escriure sobre la forma de ballar sardanes llargues.

34. E. Francès. op. cit. p. 38-39.

ment ell qui introdueix allargaments progressius a l'anomenada sardana curta –de vuit compassos curts i setze de llargs– i això donarà com a resultat l'anomenada sardana llarga actual.

“Les harmonitzacions de les obres musicals canvien el concepte utilitzat fins al moment, ja que compten amb una instrumentació diferent: poden repartir la música amb més instruments, no cal que facin tocar la melodia sempre al mateix, l'harmonia guanya en complexitat, ja que els instruments ‘d'acompanyament’ són cada cop més nombrosos, l'estructura típica de la sardana curta (8 compassos ‘curts’ i 16 compassos ‘llargs’ escrits en compàs binari compost 6/8) es deixa ampliar (especialment pels ‘llarg’ amb frases irregulars), es comencen a fer melodies en compàs binari simple 2/4 i els compositors comencen a jugar amb els contrastos timbrics”.³⁵

Altres compositors també treballaran en aquesta direcció, tant és així que aquestes ampliacions sembla que van tenir molt d'èxit entre el públic i això ajudà a consolidar els canvis que conduirien fins a l'estructura musical de la sardana actual o llarga.

Figura 8. Pep Ventura, el mite

35. D. Puertas; op.cit. p. 37.

Beure de les fonts. Inspiració i recuperació de temes populars catalans

Al mateix temps que duia a terme les transformacions esmentades, el músic empordanès féu una altra aportació personal: la dignificació del repertori amb una encertada incursió en temes tradicionals catalans que recuperà per a les masses, incorporant-los als repertoris de les festes populars. La seva tasca consistí a fer un recull de temes folklòrics, els quals retocava en les seves partitures; amb alguns d'ells tingué gran èxit, i aconseguí donar-los una gran difusió, com és el cas d'*El cant dels ocells* o la sardana coneguda amb el títol de *Per tu ploro*. Aquesta inspiració en temes populars catalans, empordanesos en gran part, era un fet força insòlit fins aleshores. És l'encert de beure en les fonts de la tradició popular catalana que li dona aquell encís que arrencava elogis exaltats i que, amb posterioritat, li donà l'aurèola que el convertirà en un mite: "Sense saber-ho, Pep Ventura va ser el precursor del Folklore musical"³⁶ a casa nostra. Perquè per aquelles dates, els compositors solien inspirar-se en temes forans, molt de moda per aquells anys, per fer les seves sardanes, i l'impacte d'aquesta influència en el resultat final de la composició era notable. El diari *La Renaixença* de l'1 d'octubre de 1871 parla d'aquesta pràctica en els termes següents:

"Veus aquí una de les coses que se'ns fan malbé, sinó ens acuiten a posar-hi remei. Per una part la funesta influència dels balls francesos, i per l'altre la més funesta encara de fer sardanes amb retalls d'òperes italianes, serà la causa que, dins poc temps hagin perdut tot son caràcter clàssic, tot son sabor delicat i català, eixos preciosos balls.

I no es cregui que exagerem; exemples s'han donat a Barcelona alguns, no gaires pocs per desgràcia, que no s'acontentaren en fer solament burla d'eixos honestos balls sinó que obligaren a retirar-se als balladors a colps i empentes.³⁷ Per aquesta gent és tonta la senzillesa de les sardanes i sublim la indecència del *can-can*.

(...)

Tristes consideracions va inspirar-nos la ja dita mania de fer sardanes amb melodies estrangeres (...). Algunes n'havem sentides d'originals

36. D. Puertas; E. Molero. op. cit. p. 38.

37. L'autor de l'article comenta aquest incident, que tingué lloc a la plaça Nacional de Barcelona (avui plaça Reial), el dia 25 de setembre a la nit, en el marc de les festes de la Mercè, i afirma que aquesta agressió pogué els qui la patiren, parelles de balladors empordanesos i la cobla de Castelló d'Empúries, a fer la ballada del dia 27 al teatre de la *Zarzuela* (després Teatre Romea).

i antigues i per cert que no valen menys que moltes cançons populars. Així com hi ha hagut qui ja ha fet un bon aplec de cançons de la terra ¿no es trobarà una bona ànima que salvi a les sardanes de la ruïna que les amenaça, aplegant-les i donant-les a conèixer?

Ensems cançons y sardanes són la rica i abundosa llavor que ha de fer nàixer nostra música catalana moderna: lo que manca és un bon jardiner que sàpiga sembrar-la”.

Aquest jardiner ja havia començat a preparar aquelles llavors que dipositaria en una terra que altres bons patriotes estaven posant a punt. Havia arribat el temps de la sementera. El mateix diari escrivia un any després, comentant els actes celebrats en les mateixes festes de la Mercè:

“Després d’haver seguit al matí recorrent alguns carrers las ja citades cobles,³⁸ tingué lloc a la tarda el concert que donaren les mateixes en el magnífic envelat de la Plaça de Catalunya i que cridà tan nombrosa concurrència que moltes persones no pogueren cabre en el grandíós saló. Les peces que es tocaren foren rebudes amb picament de mans, divent citar-se el gran efecte que produí la sardana *Los aucellets*, que executà la cobla d’en Ventura, i especialment aquest amb la *Tenora*, d’una manera perfecta, revelant amb aquesta i altres composicions el gran esdevenidor que espera a la música catalana si els que la conreen saben inspirar-se en les fonts populars”.

Notable fou la producció musical de l’empordanès, que, com ja hem dit, simbolitza i resumeix l’esforç de molts coetanis seus per fer possible la construcció de la sardana moderna. L’obra de Pep Ventura sobrepassà el mig miler de composicions; molt desigual, és ben cert, però tanmateix molt valuosa. Unes tres-centes són sardanes, i d’aquestes, una petita part posseeixen suficient qualitat per ocupar lloc destacat en el corpus de la producció sardanística de l’època moderna. Però fou suficient aquesta curta producció, ben aconseguida, juntament amb el seu virtuosisme com a instrumentista, perquè la seva popularitat s’estengués arreu: ja l’any 1852 el trobem al Teatre del Liceu de Barcelona oferint al públic una magnífica audició; poc després, l’any 1860, féu un concert davant de la reina Isabel II a Montserrat.

Abans, però, de passar més endavant, és obligat recordar una altra figura de l’escena musical catalana d’aquells anys, i que d’alguna manera deixà també la seva empremta en els canvis incorporats en el vessant musical de la

---

38 Es tractava de les cobles d’en Pep Ventura i la d’en Cardoneda de Girona, que la comissió de festes de l’Ajuntament de Barcelona havia contractat; actuaren per separat tota la setmana en diversos carrers de Barcelona, però ho feren conjuntament (amb un total de vint-i-un músics) el dia 27 de setembre en un concert a la plaça de Catalunya.

sardana. Perquè tot aquest moviment de renovació sardanística que acabem d'esbossar és coetani al moviment social i cultural que impulsà **Josep Anselm Clavé i Camps** (1824-1874), el polític federalista, poeta, músic i dinamitzador social de la classe obrera catalana. Inquiet i polifacètic, Clavé fundà l'any 1850 una coral, *La Fraternitat*, que fou la primera, no només de Catalunya sinó de tota la Península, creada amb l'objectiu d'eleva la cultura dels obrers mitjançant la música i el cant. Aquesta era, alhora, una societat d'auxilis mutus, entitat coral i instrument per a la regeneració cultural i moral dels obrers barcelonins; ell mateix era director del cor, compost només d'homes, i alhora l'autor de la lletra i la música de les obres que hi interpretaven; la iniciativa tingué una notable acceptació entre les masses obreres, sobretot en la dècada dels anys seixanta. Amb una melodia fàcil i encomanadissa componia cançons; al principi d'influència italianitzant, fet molt freqüent en aquells moments, com ja hem afirmat en un altre lloc, però després s'inspirà en la cançó popular catalana i aconseguí resultats més convinents. La prudència li aconsellà un canvi de nom de la seva societat coral, per tal de treure-li la càrrega reivindicativa i política que portava, i el 1857 la formació coral rep el nom d'*Euterpe*, en record de la musa grega de la música. La proposta pren tanta volada que aviat sorgiran nombroses corals per tot el Principat i el País Valencià vinculades al projecte clavetià, que hom anomenà *societats euterpenses*. Organitzades més tard com a federació de corals, seran l'origen dels Cors de Clavé que avui coneixem.

Hi ha dades que confirmen els contactes entre Pep Ventura i Clavé; la identificació d'ambdós amb els mateixos principis que propugnava la Renaixença els menava per senders molt propers. Clavé tenia a Figueres amics que es distingien pel seu activisme cultural, social i polític. Un d'ells, Joaquim Pla i Janer, va ser l'ànima de la molt reeixida trajectòria de la música coral a la capital empordanesa; la seva intervenció per unificar les diferents societats corals figuerenques donarà com a fruit la creació, l'any 1863, de la Societat Coral Erato, adherida a la Federació de Societats d'Euterpe clavetianes, la qual cosa féu que la capital de l'Empordà esdevingués punt de referència i lloc de romiatge per a les societats corals de Catalunya. Aquesta vinculació de la societat coral figuerenca al moviment cultural i social de J. Anselm Clavé propicià diverses visites d'aquest a Figueres. Altrament, els cors unificats per Pla i la cobla regenerada per Pep Ventura actuaran junts a Barcelona a la dècada dels seixanta, convidats per J. Anselm Clavé als Concerts Euterpe que aquest organitzava, i trobaren un públic barceloní molt ben predisposat. Aquest seguit de situacions ben segur que crearen l'oportunitat que propicià la coneixença i la posterior col·laboració entre Clavé i Pep Ventura, contactes que refermarien l'evolució vers les fonts de música popular catalana que el músic i sardanista empordanès havia emprès ja.

La cobla del segon tindrà més ocasions de retornar a Barcelona, tal com ja hem explicat, per donar a conèixer a la metròpoli la sardana, aquella “peculiaritat ètnica”, música i dansa alhora, que les comarques gironines aportaven a la magna tasca de recuperar l'essència catalana. I la capital del Principat tindrà cura d'escampar-la als vents.

Evolució de la coreografia: la dansa

Els canvis musicals introduïts durant la primera meitat del segle XIX, als quals Pep Ventura féu tan important aportació, crearen la consciència que calia acomodar la forma de ballar la sardana a la nova estructura musical sorgida d'aquella tasca revisionista. Els folkloristes que han cercat l'origen de la nostra dansa justifiquen aquesta necessitat atenent-se a les característiques de la balla ancestral de la qual, opinen, prové la sardana. Emparant-nos en la seva autoritat, fem aquí una molt ràpida incursió retrospectiva, exposant, a grans trets, la trajectòria que ens portaria fins als orígens, més o menys remots, de *la dansa més bella*. Cal, però, recordar d'entrada que el cant i la dansa són formes de diversió dels humans tan antigues que es remunten a l'alba de la humanitat, i que aquestes precediren els sons sorgits d'instruments, o sia, la música; aquests sons, al seu torn, segurament foren precedits per l'acció de picar de mans que marcaria el ritme dels moviments corporals dels dansaires. Aquestes formes de ball que avui en diem tradicionals o populars, i que és presumible que tinguin uns orígens molt remots, presenten modes diferents d'executar-se: uns es ballen en solitari, com és el cas de l'*aurreku* basc, utilitzat en cerimònies d'homenatge o benvinguda; en altres, els dansaires ho fan en parella, com la jota posem per cas; en una tercera modalitat, els dansaires s'agrupen agafats de les mans disposats en filera o en cercle: és el cas del contrapàs o la sardana catalans. A Catalunya tenim exemples de les tres tipologies força ben representats; ara bé, en les festes dels pobles de les comarques del nord-est del país, la forma més espontània emprada en les balles populars eren les compreses en aquesta última tipologia exposada; i rebien el nom genèric de *sardana*.

Hi havia, però, una modalitat amb nom propi que cal singularitzar: era el *contrapàs*. Sembla que des dels seus orígens llunyans s'executava al temple i formava part de celebracions religioses: un grup d'homes, agafats de les mans, envoltaven l'altar formant un semicercle i dansaven una versió cantada d'un relat de la passió de Jesús. Tots els fidels assistents a la celebració el corejaven; el sabia tothom, i, per tant, la totalitat del grup social participava en l'acompanyament coral; hom afirma que només en alguna ocasió la música era present, interpretada per un únic instrument. Però arribà un dia en què els jerarques de l'església consideraren que no eren actes prou honestos per fer-los dins el temple, tot i que sembla que mai no fou considerat com a diversió

sinó com a acte litúrgic. La mateixa sort tingueren aquelles representacions teatrals de contingut religiós, les més conegudes de les quals s'anomenaren *autes sacramentals*. Però el contrapàs estava tan arrelat al poble, tan lligat a la festa, que, sentint-se'l seu, abans que perdre'l, el poble el traslladà del presbiteri a la plaça, i amb el simple gest de traspasar la porta del temple el convertiren en patrimoni de la comunitat civil. El caràcter religiós que tingué en els seus orígens, el seu passat de complement litúrgic, de ritual, conferia al contrapàs molta solemnitat i seriositat en els seus moviments. Hom afirma que era una dansa absolutament estructurada, tant pel que fa a la forma musical com pel que fa a la forma de ballar-lo; calia ser un veritable expert per executar-lo adequadament, característiques que conservava a començament del segle XIX, quan encara era un fet habitual que es ballés a les places, en les festes d'alguns pobles gironins. Però aquesta perícia només calia per ballar-lo, perquè tothom el sabia cantar, la qual cosa el feia un acte molt participatiu (uns quants ballaven; tothom cantava; algú, si era el cas, tocava un instrument). Tothom el sabia, tothom en gaudia, tothom estava pendent de si els balladors eren capaços de "treure'l", o sigui, si el ballaven correctament, si l'acabaven segons la norma, si sabien ajustar amb precisió els passos de dansa als compassos de la música. És aquesta exigència de precisió l'herència que el contrapàs féu deixa a la sardana, com també la seva solemnitat, formalitat i mesura.

Del contrapàs va sorgir la *sardana curta*. De la plaça estant, amb la responsabilitat d'animar les solemnitats del calendari i donar acontentament a l'esperit festiu del poble, el contrapàs aviat es veié acompanyat d'altres balls que tendiren a ser més espontanis; d'aquesta manera el temps d'esplai i diversió es feia més llarg. És així que abans i després del solemne contrapàs es ballava un ball en rotllana, que venia a ser una reducció o simplificació d'aquell. La sardana curta, com serà anomenada, feia seves moltes de les característiques del contrapàs: els passos, la successió de balladors enllaçats per les mans, el moviment dels peus, la forma de posar els braços i, com el seu predecessor, també era ballada per homes sols; de les danses més antigues, conservà la forma de rotllana. I actuant com a preàmbul i també com a conclusió de la festa, donant relleu al solemne contrapàs, la sardana curta esdevingué la seva hereva i alhora el pont o nexa que el farà transcendir, en el temps i en la forma, fins arribar a la sardana llarga.³⁹

---

39. Diu E. Francès, op. cit. p. 38-39: "Els passos de la sardana curta eren els mateixos que els del contrapàs amb la sola diferència que el que en el contrapàs eren "trencats", és a dir passos que omplien l'espai de dos compassos musicals, passaren a ser "curts" i els "seguits" del contrapàs, que omplien una successió variable prengueren el nom de "llargs". La posició del ballador i el moviment dels peus continuaven essent iguals que en el contrapàs i, com aquest, també era normalment una dansa d'homes sols.

I sent el contrapàs l'antecedent més directe de la sardana curta, el patrimoni que aquesta rebé d'aquella antiga dansa el passà, gairebé íntegre, a la seva successora, la sardana llarga, que avui coneixem.

La dansa, doncs, està en l'origen de la sardana com a fenomen cultural on es manifesta el goig de la festa, com la primigènia expressió de sentiment estètic, viscut amb cos i ànima. I quan la música evoluciona i guanya en qualitat i maduresa, empesa per les conquestes de lutiers i instrumentistes, la dansa sent la necessitat de posar-se al mateix nivell, de no desmerèixer al costat d'aquella.

Arribà, doncs, un temps en què es féu necessari definir i consolidar la coreografia de l'anomenada sardana "llarga", aquella que havia sorgit a redós de la investigació musical de compositors i instrumentistes. Perquè els canvis gairebé revolucionaris de la composició de la cobla, cercant noves i millors sonoritats, juntament amb la renovació en profunditat dels temes interpretats, bevent de les fonts autòctones, començaren a fascinar els qui n'eren sabedors d'aquests canvis, però també els simples espectadors d'aquesta manifestació folklòrica i cultural; i aquest enlluernament propicià la incorporació de nova gent a la dansa, sobretot jove. Ara es feia possible ballar la nova sardana sense ser-ne expert, sense saber comptar i repartir; només calia que un dels balladors de la rotllana assumís aquesta tasca, i d'aquesta manera, el capdanser farà possible la difusió i la popularització de la dansa. I mentre la dansa es feia dinàmica i creativa, tot conservant el ritme del contrapàs i l'oscil·lació a dreta i esquerra, molts balladors de reconeguda competència s'aplicaren a donar solucions a aquest nou repte d'ajustar la dansa als canvis musicals. Només caldria sintetitzar i consensuar criteris, per unificar aquesta múltiple recerca.

Aquesta tasca de "codificació" va arribar de la mà d'en **Miquel Pardàs i Roure** (Verges, Baix Empordà, 1816 – Barcelona, 1872). Aquest sardanista, marxant de professió, solia estar present a totes les festes majors de les contrades, ballant contrapassos i sardanes, admirant la concurrència per la seva habilitat de bon ballador. Fou capdanser de l'Empordà, però en morir la seva muller, i sembla que molt degradat per la seva afició al joc i la beguda, es traslladà a Barcelona, on també va ser molt admirat per la seva destresa en les balles tradicionals empordaneses; ballà davant la reina Isabel II en la seva visita ja esmentada a Montserrat l'any 1860, quan a la plaça del monestir actuaren en un concert els cors Euterpenses dirigits per Josep Anselm Clavé i es ballaren sardanes interpretades per la cobla de Pep Ventura; per a aquesta ballada vingueren bons balladors empordanesos, entre ells Miquel Pardàs i la seva filla.

L'Aureli Capmany, en la seva obra *La dansa a Catalunya*, vol. I, afirma d'ell que "no sabia de música, però d'afició tocava la guitarra molt bé i tenia

Figura 9. En diferents moments calgué fixar les normes de la sardana ballada i difondre-les. Portada de l'obra de Miquel Pardàs.

fama d'ésser bon filharmonista. Això vol dir que tenia l'orella fina, qualitat essencial per a ésser bon ballador". Sembla que, a més de bon ballador, també féu una tasca de recopilació i ordenació de normes ja practicades i establertes, fruit de propostes d'experts balladors, dels quals no ens han arribat gaire noms. L'any 1850 publicà a Figueres el que havia de ser el primer tractat imprès sobre la forma de ballar la sardana moderna: *Métode per aprendre a ballar sardanes llargues*, per Miquel Pardàs, de Torroella de Montgrí. Figueras. Impremta de Jaume Bosc Palau. 1850. És un petit fulletó de 8 fulls, de 14 per 9 cm. Pardàs encara emprà la terminologia de "seguits" i "trencats" en la seva descripció dels passos.

Figura 10. També a Mollet s'editaren orientacions per ballar sardanes correctament, sintetitzades pel mestre Josep Cluet, compositor i sardanista, l'any 1947.

Sembla, però, que no sempre ni a tot arreu se seguien aquelles normes; hom ballava la sardana per gaudir-ne; la començaven a ballar com sabien i l'acabaven com podien. Els més grans o els entesos, els més hàbils, ensenyaven el que sabien als que s'hi iniciaven, majoritàriament els joves, joves nois i joves noies.

“Entre el mode antic de ballar, amb el punt més o menys evolucionat, que Josep Pla qualifica amb encert d’”horitzontal” i el mode més modern, que qualifica de “vertical”, la gran majoria de balladors d’aquestes contrades es decantà per un mode eclèctic que, a la vegada que donava molt de joc per poder ballar “al so que toquen”, és a dir adaptar el ball a la música, donava molta varietat i enriqueix considerablement la coreografia de la sardana. Consistia en l’alternança dels dos models. Bàsicament es ballava horitzontal en els compassos que podríem dir-ne normals

i en els temps forts per saltar, i es feia servir el mode vertical pel repunteig. Els bons balladors de sardanes treien molt de profit amb la combinació adequada dels dos modes i la sardana en resultava enriquida sense necessitat d'estridències".⁴⁰

I és per aquests anys de mitjans de la dinovena centúria i coincidint amb aquestes innovacions que sembla que és quan s'inicia la incorporació de les noies a les rotllanes, elles, que fins aleshores havien estat excloses, potser perquè no s'havia donat l'avinentsa. I com sol ser habitual, els obstacles per fer-la efectiva no hi faltaren; però a la segona meitat del segle XIX la dona ja ballava sardanes. "Era un cercle de joves i donzelles", exclamava Verdaguer, en contemplar una rotllana de joves empordanesos que ballaven, i ara sí que gosem afirmar que amb tota probabilitat era una sardana "llarga"; era la sardana que, amb les innovacions musicals recents, necessità canvis i adaptacions, com ara en l'aspecte de la coreografia, flexibilitzant-la i introduint una llibertat que mai aquella balla no havia tingut. Tal volta aquells aires nous feren possible la presència de la dona en les rotllanes de balladors d'aquella dansa ancestral i ara renovada.

L'ordenació de les normes coreogràfiques resultaren de més utilitat encara quan la sardana inicià la conquesta d'espais allunyats del seu lloc d'origen.

Oïdors i balladors van acceptar la sardana tal com la concebia Pep Ventura i amb els canvis que en Miquel Pardàs propugnava que s'havia de dansar. La peculiaritat musical i l'originalitat coreogràfica li donaven un segell de catalanitat; el so de la tenora moderna arribà a ser imprescindible en la cobla, cosa que la convertiria en instrument d'ús gairebé exclusiu per interpretar la sardana. I és així com la suma d'aquestes dues aportacions deixaren ben definides les característiques més rellevants de la sardana actual, l'anomenada en els seus orígens sardana llarga. Música i dansa, unides en fraternal harmonia, estaven destinades a conquerir juntes, primer el Cap i Casal i després el país sencer, i esdevenir fins i tot preconitzadores dels valors ètnics de tot el poble.

La sardana a Barcelona

Veritablement la ciutat de Barcelona fou decisiva en el procés expansiu de la sardana arreu del territori català. L'acceptació incondicional dels barcelonins de la música que interpretaven aquelles cobles vingudes de les comarques gironines a les seves festes de la Mercè dels anys 1871 i 1872 fou el pas més decisiu en aquesta "colonització" del país. L'estampa dels fills de l'Empordà dansant als acords de la música sortida d'aquells instruments singulars despertava l'admiració dels esperits més patriòtics. La premsa fa menció d'aquest fet en aquests termes:

---

40. R. Angelats. op. cit. p. 237.

“Qui a la tarda s’hagués traslladat al Pla del Palacio i hagués vist (...) els empordanesos amb ses barretines grana amb vora negra donant la mà a les enciseres filles d’aquella comarca, (que) dansaven al só d’una bona cobla les populars sardanes, haguera gosat d’un espectacle que poques vegades s’ofereix a la vista de la gent de ciutat aversada a delectar-se amb els artificiosos espectacles d’una civilització refinada, i si català era el que tal quadre tenia al davant no podia menys que sentir batre son cor amb més força que mai per la nostra benvolguda terra”.⁴¹

Com hem dit, Pep Ventura i els seus músics ja havien deixat la seva petja a Barcelona a les dècades dels anys cinquanta i seixanta. Però la visita més impactant del mestre empordanès serà la de l’any 1872, quan actuaren, amb una molt atapeïda agenda, tota la setmana de festes en places i carrers, però també en locals de renom d’aleshores. Els barcelonins tingueren l’ocasió de gaudir d’audicions i ballades, concerts de cobla i de cant coral, tot al gust empordanès.

És presumible que aquella acollida clamorosa tingués molt a veure amb la fama i el bon nom de què gaudia el músic empordanès. Però en el decurs de la dècada dels setanta desaparegué aquella primera generació d’homes renovadors del folklore musical català: Ventura, Clavé, Pardàs i altres de meritòria fama. Pardàs morí l’any 1872, Clavé el 1874 i Ventura l’any següent, i la sardana inicia una etapa d’esllanguiment i reclusió domèstica, de la qual no se’n sortirà fins a començament del nou segle. Durant tots aquests anys, la flama sardanista es manté a Barcelona gràcies als parroquians d’alguns cafès, generalment empordanesos d’estament popular, en part soldats i minyones que residien a la ciutat; allà la clientela era obsequiada amb música en directe, i entre les peces que aleshores estaven de moda, incloïen algunes sardanes que aquells client gironins sortien a ballar al carrer.

No fou, però, temps perdut per a la causa de la sardana. Per aquests anys es gestaven importants esdeveniments polítics, que constituïran un altre dels factors que determinaran el que arribarà a ser i a significar aquesta manifestació festiva en anys a venir, que d’humil esbarjo dels habitants de contrades rurals arribarà a ser “la dansa sencera d’un Poble”.

Des de finals de 1868, els esdeveniments polítics ocupen el primer lloc d’atenció de la vida espanyola. En aquestes dates s’iniciava una aventura col·lectiva que duraria fins l’any 1874: un procés revolucionari inèdit fins aleshores a la Península prenia forma en un acord signat a Cadis per tres militars i tenia com objectiu l’enderrocament de la monarquia borbònica per fer

---

41. *La Renaixença* (octubre de 1971), p. 216

possible “una España con honra”.⁴² El que es perseguia amb aquest cop de força era la regeneració de la vida política i social espanyola, tot reclamant democràcia i llibertat. Però els episodis convulsos que s’esdevingueren conduïrien aquell assaig per camins que els seus mentors no havien previst: malgrat la voluntat dels protagonistes d’instaurar una monarquia constitucional prescindint de la nissaga borbònica, l’assaig no va quallar i els esdeveniments derivaren cap a una república unitària i centralista, que també tingué escassa durada, seguida d’un frustrat intent de reconduir-la vers una república federalista, cantonalista i revolucionària, que aviat fou sufocada per les forces armades; el pas següent, que tancaria el procés, fou el retorn a la monarquia i la restauració de la mateixa dinastia borbònica que s’havia enderrocada encara no feia sis anys.

Aquell curt període foren anys d’encesos debats ideològics que es visqueren intensament al Principat; el republicanisme i el federalisme foren credos polítics que tingueren força adeptes entre els intel·lectuals i la classe obrera catalana. Un republicà federalista català, Pi i Margall, ocupà la presidència de la Primera República, i, tot i que la seva estada al càrrec resultà ser molt breu, el seu pensament polític fou el motor del federalisme republicà espanyol de 1873.

Un altre pensador molt implicat en el debat polític d’aquells anys fou Valentí Almirall (Barcelona, 1841-1904); el seu pensament s’ha de vincular als orígens del catalanisme polític que formulà des de l’òptica d’un federalisme intransigent. El fracàs del moviment revolucionari d’aquest sexenni de la història contemporània espanyola portaren Almirall a buscar altres vies per assolir les cotes de democràcia i progrés que considerava necessàries i urgents per regenerar Catalunya en primer lloc, però també per a tot Espanya. Almirall liderà un procés de conscienciació patriòtica i política a Catalunya que conduirà a definir els conceptes bàsics del futur nacionalisme: en primer lloc, concretà el concepte de catalanisme polític (el qual proclamava que el problema nacional català només podien resoldre’l els catalans i des de la seva terra); en segon lloc, perfilà el concepte de normalització lingüística, tema que ja havia mobilitzat els impulsors de la Renaixença, i, finalment, proclamà la urgència de defensar el dret propi, en perill en aquells anys per l’amenaça del govern central d’unificar codis jurídics en tot l’estat.

---

42. “España con honra” era el títol de la proclama signada a Cadiz per Prim, Serrano i Topete, que declarava la voluntat de portar a terme un programa d’actuació adreçat a assentar en el país una monarquia democràtica: “La nación española, y en su nombre las Cortes Constituyentes elegidas por sufragio universal..., decretan y sancionan... que la forma de gobierno de la nación española es la Monarquía”. De caire progressista, anunciava l’enderrocament d’Isabel II i la formació d’un govern provisional amb l’encàrrec de buscar un candidat que s’avingués a ser el nou monarca constitucional espanyol.

Aquests posicionaments ideològics esdevingueren les fonts remotes del corpus d'idees polítiques que, amb el temps, tindrien una gran acceptació en una part important de les persones que constituïen el moviment sardanista.

El sentiment republicà, doncs, havia arrelat a Catalunya, ja des d'abans de la restauració de la monarquia borbònica l'any 1875. El sistema polític que aquesta sustentava era percebut per molts catalans (sobretot per les classes menys afavorides: menestrals, petits pagesos i obrers) com un sistema obsolet, repressiu, i era acusat de pseudodemocràcia manipulada pel caciquisme. La delicada situació que vivia el sistema polític espanyol a finals del segle XIX i començament del XX, juntament amb la seva incapacitat de donar resposta als problemes socials i econòmics que patia el país, crearen un estat de descontentament que conduirà a l'enfrontament entre governants i governats, entre estat centralista i projectes regeneradors, inspirats en credos federalistes i republicans, de molta acceptació en la perifèria peninsular.

La via republicana era l'alternativa si es volien assolir quotes satisfactòries de democràcia i llibertat, de les quals Catalunya, i Espanya també, n'estaven molt mancades. La retòrica dels ideòlegs de torn i l'oratória dels polítics indígenes catalans, marginats dels centres reals de poder pel centralisme monàrquic, predicava que república equivalia a democràcia plena, a llibertat, drets fonamentals, progrés social, respecte per la identitat nacional i reconeixement del dret al fet diferencial català.

D'entre les moltes realitzacions de Valentí Almirall, en destacaren dues: l'impuls i la redacció de la *Memòria en defensa dels interessos morals i materials de Catalunya*, conegut com el **Memorial de Greuges** (1885), presentat al rei Alfons XII poc abans de morir aquest, en què es denunciava el centralisme, es demanava una actuació política eficient per a totes les regions espanyoles i es defensava el proteccionisme i el dret català. La segona deixa important d'aquest polític és la publicació, l'any 1886, de la seva obra més important: *Lo catalanisme. Motius que el legitimen, fonaments científics i solucions pràctiques*. Aquest treball és la primera exposició sistemàtica de les idees catalanistes, en la qual s'argumenta la necessitat d'una regeneració de l'estat espanyol en sentit modern i progressista. La seva proposta no arribà a quallar. "Per als republicans, Almirall era massa catalanista; per als catalanistes, massa republicà", diu el seu biògraf, Rovira i Virgili. Se li reconeix, però, que aconseguí la politització del moviment catalanista, mèrit prou important, com afirma el mateix Rovira i Virgili: "Així com Rubió i Ors fou l'impulsor de la Renaixença literària, Almirall ho fou del renaixement polític. La concepció almiralliana donà per primera vegada a l'esforç patriòtic el caràcter integral que és signe dels autèntics moviments nacionalistes".

Almirall personificà el catalanisme progressista, però la causa nacionalista també era patrimoni de la dreta, ja que la burgesia catalana també tenia inte-

ressos que calia defensar des de Catalunya estant. I aviat aquell moviment que Almirall volia que fos unitari i interclassista (“els interessos de Catalunya per sobre dels interessos de classes”) esdevindrà dual, perquè la dreta catalanista es desmarcarà del camí seguit per Almirall i decidirà quin havia de ser el seu propi camí.

Amb ideari propi i personalitats tan destacades com Enric Prat de la Riba, la dreta catalana serà capaç de crear l'any 1901 un partit polític, la Lliga Regionalista, que serà hegemònic en el panorama polític català al llarg de les dues primeres dècades del segle XX.

Abans, però, de la creació de la Lliga, la dreta catalanista havia portat a terme alguna iniciativa notòria en l'escenari polític català, com ara la creació de la Unió Catalanista, entitat de caràcter polític que agrupava associacions, periòdics i persones particulars amb la voluntat d'estructurar i guiar el nacionalisme. En la que fou la seva primera assemblea general, celebrada a Manresa, s'aprovà el que es considera el document programàtic del catalanisme conservador, *Bases per a la Constitució Regional Catalana*, conegudes com a **Bases de Manresa**⁴³ (1892), un document que reivindicava un regionalisme tradicionalista i corporatiu, allunyat del catalanisme popular coetani. Amb perspectiva històrica, les Bases resultaren ser un tímid intent, d'alguns nuclis del catalanisme, de dir la seva paraula en la vida política del Principat.

Solidaritat Catalana és una altra fita important en aquesta ascensió del catalanisme polític; representà el compromís de fer front comú a les greus agressions contra les llibertats més elementals perpetrades en territori català, vingudes o propiciades des de Madrid.⁴⁴

En el catalanisme, que cada dia esdevé més madur i més ferm, es forgen homes d'innegable vàlua com a líders, i les formacions polítiques estan ja a

---

43. L'assemblea se celebrà els dies 25, 26 i 27 de març de 1892. El document era un projecte per a una ponència de la Unió Catalanista, en aquells moment presidida per Lluís Domènech i Montaner i n'era el seu secretari Enric Prat de la Riba. Hi assistiren 250 delegats, que representaven 160 poblacions, entre ells el molletà Vicenç Plantada, que era un dels tres representants del Baix Vallès.

44. A finals de 1905 uns militars de la guarnició de Barcelona assaltaren les redaccions dels diaris *Cu-cut* i *La Veu de Catalunya*, com a represàlia per la publicació en les pàgines del primer d'un acudit gràfic de l'humorista Junceda contra l'exèrcit. Els militars, agraviats, aconseguiren també l'aprovació a les Corts espanyoles de la “Llei de Jurisdiccions”, que posava sota jurisdicció militar qualsevol ofensa oral o escrita a la unitat de la pàtria, les forces armades i els seus símbols. Tot plegat va provocar l'alarma dels grups polítics catalans, i es posà en marxa un moviment d'unitat de totes les forces polítiques catalanistes, que culminà en la formació de Solidaritat Catalana l'any següent. Solidaritat Catalana va guanyar per una aclaparadora majoria les eleccions a Corts de 1907, ja que aconseguí quaranta-un dels quaranta-quatre diputats que corresponien en aquell moment a Catalunya. Aquest moviment unitari no tardà gaire a desmuntar-se, com era d'esperar en una amalgama d'opcions polítiques tan diverses.

punt per materialitzar els programes que propugnen. Un exemple ben significatiu el constitueix **Enric Prat de la Riba** (1870-1917), líder de la Lliga Regionalista des de la seva fundació, l'any 1901, i president de la Mancomunitat de Catalunya de l'any 1914 fins a la seva mort. És l'ideòleg del nacionalisme català de la seva època, al qual aporta un cos doctrinal que exposa en dues obres ben emblemàtiques: *Compendi de doctrina catalanista* (1894) i *La Nacionalitat Catalana* (1906). És també un eficient gestor i un hàbil polític, qualitats que fan que Eugeni d'Ors l'anomeni "seny ordenador de Catalunya". La **Mancomunitat de Catalunya** és en gran mesura obra seva personal, realització del vell somni d'unificar administrativament les terres de l'antic Principat.⁴⁵ Amb un poder força limitat, la Mancomunitat serà un instrument molt ben aprofitat per Prat de la Riba a l'hora de portar a terme una labor d'administració i de gestió del territori que resultà formidable.

La reanimació del comerç exterior que va representar per a l'Espanya neutral la Primera Guerra Mundial podria haver donat un respir als problemes socials i polítics amb què s'enfrontaven els governants de Madrid, però només va resultar ser un pedaç que perllongà els mals econòmics i la crisi social endèmica que arrossegava el sistema de la Restauració. Ja abans de l'armistici s'esdevenia una altra fita important en l'agònica situació del règim espanyol: la convocatòria de **l'Assemblea de Parlamentaris**, reunions extraoficials de diputats i senadors que es feren l'any 1917, una a Barcelona, el juliol, i dues a Madrid, el mes l'octubre, a fi d'afrontar la crisi social, militar i política causada per l'esgotament del govern de torn, presidit per Dato. Havia estat una iniciativa dels dirigents de la Lliga Regionalista. En la segona d'aquestes reunions, a Madrid, s'aprovà un programa que preveia una reforma general de l'Estat. Dato dimiteix, tocat per aquesta ofensiva, i en una tercera reunió el 30 d'octubre, el rei Alfons XIII proposa un govern de concentració nacional. En acceptar-se aquesta solució, es trenca el tradicional sistema d'alternança de partits en el poder, que havia estat la característica més destacada del sistema polític de la Restauració. Aquest remei, però, tampoc no fou suficient per curar la malaltia del decrepit sistema monàrquic espanyol.

Catalanisme i sardanisme han fet molt sovint viatge plegats. El primer va donar raons ideològiques a la militància sardanista, i el sardanisme li ha estat gairebé sempre fidel i ha fet guàrdia amb la llàntia encesa en la nit de les nostres penúries polítiques perquè la flama del catalanisme no s'extingís.

---

45. Després d'esmerçar molts esforços, Prat de la Riba aconsegueix l'aprovació del Reial decret de 19 de desembre de 1913, que permetia la constitució, el dia 6 d'abril de 1914, de l'entitat política que s'anomenà Mancomunitat de Catalunya.

Un dels més entusiastes sardanistes de la nostra primera entitat, el Foment de la Sardana de Mollet, confessa que el seu ideari polític l'havia forjat a partir de les doctrines d'aquestes dues postures polítiques que dominaren el pensament de les masses catalanes en les dècades de canvi de centúria; en Joan Ambrós ho explicita amb aquestes paraules:

“En la meva infància, el meu pare m’ensenyà el republicanisme. En la seva joventut s’havia engrescat amb el radicalisme de Lerroux (...) i, per fi, la Setmana Tràgica del juliol de 1909 (...) l’havia de refredar del republicanisme unitari per conduir-lo vers el federalisme republicà (...) que era més esquerrà (...).

De molt jovenet caigué a les meves mans la “Doctrina Catalanista” de Prat de la Riba, que em seduí, i ja no vaig parar fins que vaig poder llegir “Les Nacionalitats”.⁴⁶ Aquests dos llibres foren el meu Cató⁴⁷ de l’ideal que s’havia d’afermar més radicalment en el curs dels anys i que, juntament amb el credo republicà que el meu pare m’havia ensenyat, no han fugit mai més de la meva manera de ser i de fer”.⁴⁸

L’any 1902, en les festes de la Mercè, l’Ajuntament de Barcelona, regit per un consistori de reconegut esperit patriòtic (entre ells hi ha dos empordanesos notables, Cambó i Pella i Forgas) organitzà un doble certamen de cobles i de sardanistes, a més d’un festival de dansa i cançons, actes que van gaudir de general acceptació.

Els temps, però, eren nous: el rebuig al caciquisme de la Restauració i la lenta maduració del catalanisme polític anava donant els seus fruits. Les realitzacions de la Renaixença, que treballava aspectes culturals i literaris, continuaven la seva trajectòria de mentalització i compromís patriòtic. Ja per aquestes dates s’havia fet de la sardana la dansa nacional catalana, donant-li un valor patriòtic, espiritual i simbòlic; i amb aquesta etiqueta era acceptada i divulgada arreu de Catalunya en les primeres dècades del nou segle, anys en què inicia una revifalla que la conduiria fins a ser la indiscutible primera figura del nostre folklore.

Els orfeons, els ateneus i les entitats polítiques fomentaran el sardanisme amb el ple convenciment d’estar fent una tasca amb un indubtable signe de compromís patriòtic. Ni competències d’altres formes musicals li faran perdre el favor del poble, ni adversitats polítiques aturaran aquest procés, que ja està plenament consolidat en acabar les tres primeres dècades del nou segle.

46. S’està referint a *Compendi de Doctrina Catalanista* i *La Nacionalitat Catalana*.

47. Es refereix a un llibre de primeres lletres molt popular.

48. J. Ambrós. “Records”, *Mai no morirem*, 1966, núm. 41. Després de disset anys d’exili, Ambrós encara referma l’origen dual dels seus postulats polítics, que connecten amb aquestes dues postures força distants del catalanisme polític.

L'eclosió del sardanisme

Des dels primers anys, el nou segle portà bons presagis per a la causa catalanista. La terra, amarada d'ideals patriòtics, està a punt de rebre la llavor que donarà fruit abundós i amb un horitzó que s'eixampla, la sardana està preparada per conquerir nous espais. Sembla que aquell concurs, celebrat a Barcelona, de cobles i sardanistes fou decisiu: "És a partir de les festes de la Mare de Déu de la Mercè de l'any 1902 que la sardana queda ja reina i senyora dels barcelonins", afirmen Mainar i Vilalta en el seu llibre *La Sardana*, ja mencionat. En el concurs de ballades hi participaren setze colles, catorze d'empordaneses i dues de Barcelona. "El concurs de cobles fou sensacional", continuen afirmant els autors. Les cobles gironines havien vingut de l'Empordà i la Selva, i el teatre Novetats, on se celebrà el certamen, es veia ple a vessar, amb presència aclaparadora d'empordanesos residents a Barcelona. No era, però, el primer concurs celebrat a la capital, fet que s'evidenciava en l'alt nivell demostrat per organitzadors i participants: un jurat de notables,⁴⁹ uns dansaires molt preparats i el virtuosisme dels intèrprets de les diferents cobles participants feren de la festa un èxit esclatant.

Aquest concurs també confirmarà l'alt valor musical de la sardana. Desapareguda la primera generació de compositors, una nova fornada de músics, nascuts tots ells al voltant de la dècada dels setanta del segle XIX, es troba en el seu moment dolç per aquells primers anys del segle; alguns començaran a brillar amb llum pròpia en el firmament sardanístic i formaran un estol de mestres molt celebrats: parlem d'Enric Morera, Juli Garreta, Josep Vicenç "Xaxu", Josep Serra, Cassià Casademont, Vicenç Bou, Antoni Juncà...,⁵⁰ una generació que donarà excel·lents obres fins a mitjans del segle XX, quan s'extingeix, i que tindrà un paper molt important en l'eclosió sardanista que s'està a punt de produir.

Els tres pilars en què se sustenta la sardana estan a punt de comprovar l'eficàcia del proselitisme posat en marxa anys enrera, quan en Pep de la Tenora deixava bocabadats els barcelonins amb la seva cobla, els seus solos de tenora i les seves composicions. Balladors, els apòstols; és la plasticitat del pas de dansa i la vistositat de la seva indumentària, quan s'escau, que fa créixer el nombre d'adeptes; els tocadors, la cobla, amb una autoexigència

---

49. Dos dels membres d'aquest jurat foren el músic Amadeu Vives i el polític Francesc Cambó.

50. Garreta mort l'any 1925, temps de febril activitat i creixement notori del sardanisme. La frenada que suposà el triomf feixista la van viure els altres compositors citats: Serra traspasà l'any 1939, Morera el 1942, Juncà el 1952, "Xaxu" l'any 1956; la mort de Bou s'esdevingué l'any 1962 i la de Casademont l'any 1963; aquests últims encara pogueren albirar la revifada sardanista de l'època del franquisme.

en constant superació, fins assolir el virtuosisme que desperta passions entre els incondicionals; i els músics creadors, els compositors, la responsabilitat dels quals és aconseguir obres essencialment musicals i simfòniques, sense renunciar als seus valors ètnics, això és, sense deixar d'evidenciar la seva catalanitat.

Un altre fet a ressaltar en aquesta ràpida memòria de la generalització del fet sardanístic és el paper que tingueren unes convocatòries musicals que rebren el nom de Festes de la Música Catalana; aquestes foren decisives a l'hora de cercar quotes de qualitat en les composicions sardanístiques, i prestigiaren tota la producció i, alhora, la interpretació. La primera d'aquestes Festes se celebrà a l'Orfeó Català l'any 1904 i es convocaren amb notable regularitat fins que, quinze anys després, pren el relleu l'Orfeó Gracienc, que creà les Festes de la Sardana.

Durant els anys d'implantació del sardanisme fora de la seva pairalia, tot acte sardanista a Barcelona havia estat protagonitzat per empordanesos, uns vinguts expressament d'aquelles contrades i d'altres residents a Barcelona que restaren fidels a les seves devocions folklòriques: perquè una bona interpretació musical d'aquesta mena no es concebia sense una cobla empordanesa, i si era el cas de ballada, havia d'ésser puntejada per uns balladors ben arrelats a aquelles terres.

Després de les exitoses actuacions de principi dels setanta, seguit d'una absència de dues dècades, les cobles empordaneses havien tornat a Barcelona l'any 1892 per commemorar el quart centenari de la gesta colombina amb la celebració d'un concurs de cobles, i després vingueren les exitoses actuacions del concurs de les festes de la Mercè de l'any 1902. A partir d'aquesta data, la demanda de les cobles augmentà espectacularment, de tal manera que se sobrepassà la possibilitat de resposta de les cobles gironines. Les més sol·licitades eren les que havien participat en aquest concurs, i sobretot les premiades: la Principal de la Bisbal, la Principal de Peralada, els Montgrins, la Unió Cassadesenca i l'Orfeó Cassadesenc, ambdues de Cassà de la Selva, l'Antiga Pep de Figueres, l'Agramont, de Castelló d'Empúries, la Moderna de Llagostera, etc.

Era opinió amplament compartida que per a una autèntica audició o ballada de sardanes s'havia de llogar una cobla empordanesa (així es denominaven les cobles en aquells anys); tanmateix, amb l'augment de la demanda, això esdevenia un luxe i, com a tal, no es podia recórrer a aquesta solució massa sovint. Fora de l'Empordà, la Selva i altres indrets més o menys propers, les formacions musicals més freqüents eren orquestres equipades per tocar la música de moda, per a balls de saló, que era el que els assegurava una clientela. Però els instruments d'aquestes orquestres no eren gaire adients per interpretar la sardana, i era freqüent interpretar-la amb un piano.

Ara bé, el fervor per la dansa de tan pures arrels catalanes creixia dia a dia, i la necessitat d'organitzar l'activitat feia que comencessin a sorgir entitats sardanistes, primer en els nuclis urbans més importants i més tard arreu: Associació Sardanista, Agrupació Sardanista, Foment de la Sardana... són nomenclatures que han traspassat els límits geogràfics de les comarques gironines i ara ja es troben a Barcelona, i d'aquí, per mimetisme, s'escampen per les contrades barcelonines i de més enllà en poc més de dues dècades.

Aviat comencen a sorgir cobles locals en terres barcelonines, força vegades fruit de la reconversió d'una orquestra. L'any 1907 es crea la primera cobla barcelonina, la cobla Sureda, i no gaire més tard, Sabadell, Terrassa, Manresa ja tenen la seva pròpia cobla. En la dècada següent les "cobles empordaneses" estaven esteses per tot el territori català.

El 14 d'abril del mateix 1907 se celebra el primer aplec de la Sardana de Vallvidrera, un dels més emblemàtics de la història del sardanisme fora de terres gironines. Ara la sardana es balla a cobert, a les places, a les Rambles, als indrets adients per celebrar aquestes multitudinàries concentracions sardanistes: Vallvidrera o el Turó Parc; és el moment que es comença a parlar de la sardana a l'estil de Barcelona.

També per aquests anys sorgiren les primeres publicacions amb temàtica sardanística, revistes o bé butlletins d'entitats. Mainar i Vilalta, en un intent de sintetitzar l'eclosió de què parlem, ho resumeixen en aquesta concisa afirmació: "És en tot aquest període que viuen un bon estol de cobles de primeríssima qualitat, amb els seus 'divos', en disputa artística. I són moltes les sortides que fan a l'estranger amb èxit total. En el camp musical, el de la composició de sardanes, és el període d'or. La gravació de discs és intensa i important (...). I per no ésser menys, artistes de tota mena —literats, poetes, pintors i dibuixants— dediquen el seu art al servei de la sardana".⁵¹

Es fa obligat deixar constància escrita, abans de tancar aquest primer capítol, del paper importantíssim que tingueren el joves en aquest fenomen. Tot i que la literatura sardanista parla d'un cercle obert a tothom, joves i grans, rics i pobres, les cròniques que parlen dels fets i la filípica que busca el suport del col·lectiu del qual s'ha de refiar de debò per tirar endavant, invariablement fan referència al jovent, bé que amb el suport, molt valuós, de patriarques (tant en les cobles com en les colles de dansaires), que esdevenen pilars segurs i referents indispensables. El mateix cal dir per a les entitats sardanistes, aquells motors que mouran el fervor popular i gestionaran la força de l'afició fins a conduir-la a bon port. És aquesta una dada especialment significativa per al període històric de què parlem.

---

51. J. Mainar, op. cit. Vol. I, p. 62.

---

2. BLAT QUE ROSSEJA! SOL QUE FESTEJA!

És tan ferma l'esperança
de la raça en llibertat
que la joia d'una dansa
ja és la glòria d'un combat.

JOAN LLONGUERES. *Tot dansant*

ELS ANYS DEL FOMENT DE LA SARDANA DE MOLLET DEL VALLÈS

Mollet, una evolució inevitable

Quan el segle XIX arribava a la seva fi, Mollet era una comunitat rural que tot just comptava amb dos milers d'habitants, els quals vivien de l'agricultura; alguns, com a propietaris rurals, i molts com a treballadors de les terres d'altri. Però aquesta realitat havia de canviar. La industrialització anava fent arrels profundes a Barcelona i les rodalies. Aviat els molletans més desperts s'adonaren que el futur del poble passava per fer venir instal·lacions fabrils al nostre terme, i la política econòmica local mirà d'afavorir la vinguda de capitals industrials a Mollet. Així, entre les acaballes d'aquell segle i els primers anys del nou, tres de les empreses més emblemàtiques de la història industrial de Mollet ja s'havien establert a tocar a l'estació de França. Era l'inici d'una evolució que conduiria a un important canvi de fesomia del municipi: aviat Mollet esdevindria una vila amb una economia mixta agrícola-industrial i amb un creixement sostingut de població. I allò que cal valorar com a més transcendent és que aquestes transformacions generaran noves actituds socials, culturals i polítiques dels molletans, les quals ben podríem qualificar de revolucionàries.

Naixement del Foment

A la tardor de l'any 1925 els treballs que es portaven a terme a Mollet per organitzar l'entitat sardanista estaven prou avançats com per fer-ho públic en les cròniques de la premsa barcelonina. Calia tenir-ho tot lligat per al començament de la temporada sardanista, quan arribés el bon temps. La nit del 28 de febrer de 1926, després d'una reunió celebrada entre una comissió organitzadora i uns quants entusiastes sardanistes, quedà constituïda l'entitat. El primer consell directiu es formalitzà el dia 22 d'abril del mateix any, presidit pel Miquel Nadal i Andorrà, sardanista empordanès segons els escrits sortits a la premsa de l'època, però vigatà de naixement, segons les nostres investigacions, i resident a Mollet des de l'any 1918. Acompanyaven Nadal en les tasques directives un jovent que sembla que havia fet seva la voluntat i la iniciativa d'afermar el moviment sardanista a Mollet. L'any 1972 un d'aquests joves fundadors del Foment de la Sardana de Mollet, en Joan Ambrós i Lloreda, afirma que Nadal era l'home de més edat que hi posà el seu esforç continuat, però la resta eren un grup de xicots joves, que potser feien una mitjana de vint-i-quatre anys.

FESTA MAJOR DE L'ANY 1926

FESTA INAUGURAL

FOMENT de la SARDANA

MOLLET DEL VALLÈS

+++++ PROGRAMA +++++

Ballades per al dia 22 d'agost

Matí, a les onze * <i>Ai, quines noies!</i> * <i>L'Eusebi de bon matí</i> * <i>Sota l'ombra</i> * <i>La font rovellada</i> * <i>Perfum d'amor</i> * <i>Rosa de Sant Jordi</i>	Enfront de l'estatge social - PEP VENTURA - MERCADER - BATALLER - SOLE - CANET - SERRAT

Tarda, a les cinc * <i>Merceneta</i> * <i>Esperança</i> * <i>Sol de posta</i> * <i>Esclat de jola</i> * <i>Pecança</i> * <i>La fada d'Orient</i>	A la plaça de Prat de la Ribera - BOU - TOLDRA - SABERIA - ROSSELL - PAULINS - ESTELA

Cobla Terrassa

Ballada per al dilluns, dia 23

Tarda, a les cinc * <i>La sardana de les monges</i> * <i>Les noies de Prat de Molló</i> * <i>Dalt les gabarres</i> * <i>L'Aplec de la Salut</i> * <i>Flors de Montseny</i> * <i>Montserrat</i>	Al carrer de Barcelona i a la plaça de Catalunya - MOHERRA - JUNCA - GAIBETA - MUNNE - ORAU - BOU

Cobla "La Principal del Vallès", de Sabadell

Imp. Gorrals - Granollers

Festa Inaugural

del

Foment de la Sardana

FESTA MAJOR

AGOST DE 1926

MOLLET DEL VALLÈS

Figura 11. Programa i fulletó de l'acte de presentació oficial del Foment de la Sardana de Mollet

Aquest jovent posà molta cura que l'entitat fos present ben aviat en la vida social, cultural i festiva del poble, tot reforçant la vitalitat de l'associacionisme local d'aquells anys, i fan la presentació oficial, de la qual ja hem parlat, els dies de la Festa Major d'estiu d'aquell any. En el programa de mà, un dels primers documents escrits de la nostra primera entitat sardanista, s'hi anuncien tres ballades: la primera es fa davant el Cafè del Coro, la primera seu social que tingué l'entitat, al carrer Jaume I, 73; a la plaça de Prat de la Riba es fa la segona ballada, ambdues el dia 22 d'agost, i al carrer de Barcelona i a la plaça de Catalunya, l'última, el dia 23. Al programa hi ha el pregó de presentació de l'entitat, escrit per Joan Ambrós (reproduït a l'inici del primer capítol), dues col·laboracions literàries, escrites una pel soci fundador de l'entitat i arxiver, Feliu Ventalló, i l'altra per una personalitat tan destacada en el món del sardanisme com és el músic i pedagog Joan Llongueres i Badia,⁵² gran impulsor de la pedagogia musical a casa nostra i fervent sardanista; anys més tard seria el primer president de la Lliga Sardanista de Catalunya. Aquesta col·laboració evidència contactes entre els impulsors de la nova entitat i les figures més emblemàtiques del sardanisme de les comarques barcelonines en aquells anys.

El primer consell directiu, però, durà poc temps, perquè el 8 d'octubre del mateix any es convoca una reunió general extraordinària, motivada per proveir de nous càrrecs l'entitat, ja que s'havia produït alguna baixa a causa de divergències sorgides entre els directius. La dada ens la facilita la memòria que es presentà a l'assemblea anual ordinària l'abril de 1927. Aquest reajustament del consell directiu, només després de set mesos de la creació de l'entitat, incorporarà a les tasques de responsabilitat i direcció homes que tingueren una gran presència en la vida social, cultural o política molletana, i fermes puntals en l'esdevenidor del Foment de la Sardana de Mollet.

---

52. El mestre Llongueres (1880-1953) fou una figura de molt pes específic dins el món de la pedagogia musical del seu temps, però també de la música en general. Gran impulsor de la metodologia de la rítmica, l'aplicà a les escoles o entitats musicals de què fou fundador, com ara l'Escola Municipal de Música i l'Escola Coral de Terrassa, i també l'Acadèmia de Música de Barcelona, que ell mateix fundà i dirigí; exercí la docència musical com a director d'Educació Musical de les escoles de l'Ajuntament de Barcelona, de l'Escola Municipal de Vilajoana; fou director d'Educació Musical de les escoles Banquerna; professor de Música i Rítmica de l'Institut Escola de la Generalitat, per citar les tasques de més renom que portà a terme al llarg de la seva dilatada carrera. Es relacionà amb figures musicals com Lluís Millet, Enric Granados, Enric Morera, Artur Martorell, etc. Cal reconèixer-li també el mèrit de ser l'introduïdor del mètode Jacques-Dalcroze de rítmica i plàstica a l'Estat espanyol. Va crear més de cent cançons amb gest per a infants. Compaginà la música amb el conreu de la literatura, de forma que l'any 1934 fou proclamat Mestre en Gai Saber en uns Jocs Florals presidits per Pompeu Fabra. Durant més de vint anys fou el crític musical del rotatiu *La Veu de Catalunya*.

Compromís polític i activisme cultural no eren pas dues coses dissociades en aquells moments, ni rareses d'una minoria, ans al contrari: podríem dir que molt sovint anaven juntes per complementar-se i, fins i tot, en cert casos s'identificaven. Com s'havia arribat a aquesta simbiosi?

Una explicació a aquest fet cal cercar-la en el progressiu canvi d'actitud de la societat catalana respecte a la classe política que governava l'Estat espanyol. Amb l'aparició del catalanisme polític a finals del segle XIX, la presa de consciència de la deriva política portà a una progressiva incorporació de molts catalans al compromís polític de caire nacionalista, i aquest fenomen es donà tant entre les dretes, integrades per homes de grups benestants, com entre les masses obreres i grups significatius de les classes mitjanes, de tendències majoritàriament esquerranes. Aquesta conscienciació és lenta i gairebé imperceptible al principi del procés, però quan s'arriba al segle XX els esdeveniments es precipiten i el fenomen s'estén arreu. A començament dels anys vint, el descrèdit de la monarquia i la insolvència dels partits monàrquics davant els greus problemes del país crearan una situació insostenible.

La dictadura de Primo de Rivera

Una maldestra actuació militar, el desastre d'Annual⁵³ en l'impopular escenari de la Guerra d'Àfrica, tornarà a recordar la pregonada descomposició del règim monàrquic. A mesura que passaven els anys, els problemes se sumaven i s'aguditzaven: la radicalització del moviment obrer, el creixement sense aturador del republicanisme i el protagonisme creixent de socialistes i nacionalistes, la crisi de confiança a l'estament militar, la recessió econòmica de la postguerra, entre altres, i ara les responsabilitats d'Annual, que fins i tot esquitxaven el rei. Avançant-se a la discussió que s'havia de fer al Congrés, el general Miguel Primo de Rivera portà a terme un cop d'estat militar amb el beneplàcit –sembla– del sobirà, que ferí de mort la constitucionalitat del règim. El motiu immediat esgrimit era la incapacitat dels partits monàrquics de fer front a la crisi. El general assumirà el poder, que exercí dictatorialment des del 13 de setembre de 1923 fins a finals de gener de 1930.⁵⁴ Les seves primeres mesu-

---

53. El 21 de juliol de 1921, el general Fernández Silvestre, en una acció militar contra Abdel-Krim, realitzà un avanç precipitat per territori marroquí que resultà fatal per a les tropes espanyoles: matança general de soldats espanyols per les tropes marroquines, inclòs Fernández Silvestre, pèrdua de la plaça d'Annual i consegüent apropiament de les tropes marroquines a Melilla. Alfons XIII fou acusat d'haver encoratjat l'operació sense que n'estigués assabentat l'alt comandament militar. La discussió sobre les responsabilitats d'aquesta desfeta crearen una autèntica tempesta política.

54. Miguel Primo de Rivera y Orbaneja (Cadis 1870-París 1930) era capità general de Catalunya, i des d'aquesta capitania portà a terme el cop d'estat; arribat a Madrid, nomenà un Directori Militar (15 de setembre de 1923 - 3 de desembre de 1925) al qual

res foren suspendre el règim constitucional, establir una rígida censura, dissoldre les dues cambres parlamentàries (el Congrés i els senadors electes), i prohibir els partits polític i els sindicats, entre altres. Des de la Direcció General de Seguretat, Martínez Anido mantingué molt a ratlla les tendències revolucionàries de l'obrerisme.

El nou règim inicià molt aviat la repressió contra Catalunya, amb una persecució sistemàtica contra els símbols identitaris catalans, i de forma molt insistent contra la llengua, la senyera i la sardana. Només cinc dies després del cop d'estat, es publicava el decret de repressió del separatisme (18 de setembre de 1923), en virtut del qual se sotmetia als Tribunals Militars els atacs a la unitat de la pàtria, es prohibia l'ús de la senyera i es declarava obligatori l'ús del castellà o, en el millor dels casos, es tolerava la coexistència d'ambdós idiomes en les corporacions i en altres tipus d'entitats públiques de Catalunya. Fou la fòbia de Primo de Rivera contra el "regionalisme", que li féu deixar ben palès des dels primers dies del seu govern la seva absoluta hostilitat a l'autonomisme català, que identificava amb el separatisme.

Una peça clau en aquesta política repressiva al Principat fou el general Emilio Barrera, que ocupà la Capitania General de Catalunya, una vegada el dictador s'instal·là a Madrid. Des d'aquest càrrec, aquest militar actuà de forma contundent contra institucions i símbols catalans: gosà enfrontar-se a l'Església creant una Junta d'Acció Ciutadana, que tenia per missió impedir l'ús del català a les esglésies i la vigilància dels religiosos considerats catalanistes, i, impel·lit per aquest zel, va protagonitzar diferents enfrontaments amb el cardenal Vidal i Barraquer. Alhora, el general Carlos Losada, com a governador civil de Barcelona, portà a terme el tancament de tot tipus de societats, treballà obstinadament per imposar el castellà a les corporacions públiques, s'afanyà a fer retirar banderes i entorpí reiteradament les ballades de sardanes. Se succeïren des dels primers dies les destitucions de tots els càrrecs públics municipals elegits (30 de setembre de 1923); es dissolgueren les diputacions provincials —en el context estatal només es van salvar les diputacions de Navarra i Euskadi— (12 de gener de 1924), i substituï el president de

---

succeirà una dictadura civil, coneguda com a Directori Civil, que durà fin a l'any 1930. El règim era mancat del suport de cap moviment de masses, com ho foren els règims feixistes cohetanis seus, i sí que tingué grups que s'organitzaren en contra d'ell com ara els militars (la Sanjuanada de juny de 1926), els monàrquics conservadors, els estudiants, els intel·lectuals, etc. Mancat del suport de les classes dominants, tocades aquestes en els seus interessos per la crisi de 1929, el mateix monarca se li girà d'esquena en un intent desesperat de salvar la institució monàrquica, i Primo de Rivera presentà la seva dimissió el dia 28 de gener de 1930, en comprovar que tampoc no tenia el suport dels seus companys militars. D'immediat, el rei encarregà de formar nou govern al general Dàmaso Berenguer, i el dia 30 del mateix mes de gener els nous ministres juraren fidelitat "al Rei i a la Constitució".

la Mancomunitat de Catalunya, Puig i Cadafalch, per un home de la confiança del règim.⁵⁵

Especialment dura fou la sistemàtica acció contra la llengua. Només s'acceptava el seu arraconament a l'ús en la vida privada, gairebé reclòs en la intimitat de la llar. "El catalán, como el vasco, el valenciano y el gallego, son lenguas vernáculas y son idiomas literarios. En el primer sentido tienen su campo en el hogar; en el segundo un valor filológico y etimológico... Pero sobre todos ellos el castellano... ha de ser la obligatoria base de formación espiritual y ciudadana, de toda relación positiva entre españoles", afirmava el dictador en unes declaracions el març de 1928. Més concret havia estat el governador civil de Girona l'any 1925, que afirmava en una nota oficiosa: "La madre debe enseñar a rezar a sus hijos en catalán, eso lo admite el Directorio. Pero, en cambio, el maestro viene obligado a enseñar a sus alumnos en castellano...".⁵⁶ Els mestres que utilitzaven el català totalment o parcialment foren suspesos o desterrats, i de les escoles Normals de mestres es van suprimir les càtedres de llengua i literatura catalana, tot plegat un precedent ben significatiu de la política posterior del general Franco. Una altra actuació repressiva contra la llengua fou la censura sobre la premsa catalana, aplicada molt estrictament.

La societat catalana reaccionà davant d'aquestes agressions constants amb una bona dosi de seny i sense perdre la consciència del que volia i cap on havia d'adreçar-se, de tal forma que els grups més sensibilitzats es lliuraren a una resistència aferrissada centrada en els aspectes que consideraven més vitals: la llengua i la cultura.

La societat civil a Catalunya tenia una notable tradició associativa des de finals del segle XIX, rica en matisos, forta i molt vigorosa en el seu conjunt (recordem, a tall d'exemple, la importància de la tasca feta pels ateneus urbans en l'educació popular a finals d'aquesta centúria, o bé les meritòries realitzacions del CADCI⁵⁷ durant les quatre primeres dècades del segle XX);

---

55. Puig i Cadafalch exercí la presidència de la Mancomunitat des de la mort de Prat de la Riba (agost de 1917) i plegà d'aquest càrrec el 18 de gener de 1924. A partir d'aquesta data, l'ocuparà interinament el general Losada, fins que fou nomenat Alfons Sala, dirigent de la Unió Monàrquica Nacional. El 20 de març de 1925 entrà en vigor una normativa que disposava la creació d'una comissió gestora encarregada de la liquidació de la Mancomunitat i Sala dimiteix el 22 d'abril. És aquesta comissió que liquidarà definitivament aquesta institució.

56. Citat per J. Termes. op. cit. Vol. VI, p. 312.

57. El Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (CADCI) es va fundar el març de 1903; estava format per treballadors mercantils que aspiraven a l'ascens en l'escala professional i es definia com una entitat unitària i plural, tot i que

tot plegat havia tingut molt a veure en la millora de la qualitat de vida ciutadana. L'augment del nombre d'associacions fou molt notable durant els anys de la dictadura, i Primo de Rivera se les va haver de veure amb aquesta societat catalana vital i dinàmica, ben atrinxerada en la força del seu associacionisme, molt inserit en el teixit social.

Pel que fa a la militància política, la primera reacció del catalanisme, vistes les noves circumstàncies, fou la de retirar-se de la política activa, abandonar: la Lliga restà paralyzada, i Acció Catalana tot just gosà adreçar una protesta a la Societat de Nacions condemnant el nou règim (abril de 1924). Només Estat Català, els petits grups independentistes que s'havien aplegat al voltant de la figura de Francesc Macià, protagonitzaren una oposició activa a la dictadura. A la fi, bona part de la militància d'aquests partits i altres activistes compromesos en sindicats també es refugiaren en iniciatives de tipus cultural i cívic, tot esperant trobar una sortida possible per al seu compromís polític, perquè creien que encara s'albiraven a l'horitzó signes d'esperança.

Fet el balanç de la política repressiva de tots aquests anys, es pot afirmar que tingué menys impacte que el que es podia témer, i fins i tot donà uns fruits contraris als que perseguiren de bell antuvi els seus impulsors: l'opinió pública se sensibilitzà i el catalanisme es difongué en tots els ambients i totes les capes de la societat, fins esdevenir un moviment de masses. De fet, es tractava d'una dictadura que deia haver suspès la Constitució només per adreçar la vida política espanyola, però que confessava emparar-se en una monarquia constitucional i parlamentària, i que prometia retornar a aquesta constitucio-

---

des del primer moment es va adscriure al moviment catalanista. Fins al 1939 el Centre va ser un cau de nacionalisme i participació per a la societat catalana, va estar estretament inserit en el teixit societatari i associatiu de la Catalunya de la primera meitat del segle XX, i va contribuir de manera decisiva en la represa nacional que va experimentar el país els anys trenta. Era una entitat obrerista que defensava els interessos dels treballadors mercantils amb no poques reivindicacions, i de manera molt especial tingué cura de la seva formació humana i professional, amb la creació de les escoles mercantils, que impartien estudis de comerç i d'idiomes (català, castellà, francès, anglès, alemany, italià i àrab). Una de les seccions que assolí més importància d'entre l'oferta lúdica que ofería als seus associats fou la dels esports i excursions, i palesà una gran clarividència del seu sentit de servei als socis i una clara dimensió cultural en tot el que organitzava. Era, doncs, una autèntica escola de cultura, de fraternitat i de civisme, i com el seu nom indicava, una organització autonomista i obrera. Precisament per això fou objecte d'acarnissament repressiu per part de les dues dictadures del nostre segle vint. Primo de Rivera perseguí el CADCI, però els socis defensaren el Centre amb fermesa, i en va sortir vigoritzat del tràngol. Pel que fa al règim franquista, l'entitat estava estigmatitzada pels delictes que amb més fermesa es volia eradicar, ja que era vista com un cau de "separatistes" i de "rojos". Anihilada durant quaranta anys, es va poder refer l'any 1977 i ha sobreviscut fins a l'actualitat amb una notòria precarietat, que no li treu cap mèrit a la seva centenària història.

nalitat una vegada aconseguit aquell objectiu. Per tant, entorpir o prohibir l'activisme cultural i cívic era, d'entrada, difícil de justificar.

Però tot i aquestes consideracions generals que acabem de fer, les entitats culturals no es lliuraren de la repressió, i les sardanistes foren de les que patiren el fibló de la dictadura força sovint, tota vegada que podien estar constantment sota sospita d'allò que més detestava el dictador, això és, de separatisme. Veiem, sinó, aquest fragment de la memòria relativa a l'exercici 1924-1925 del Foment de la Sardana de Barcelona (creat l'any 1921), que diu el següent:

“Un cop us priven d'arbitrar cabals a les ballades; per tal plaça no donen permís, i per tal altra tampoc; us escorcollen el local per sospitosos del que ja sabeu; us amenacen de suspendre un concert la mateixa vigília, si no modifiquen la lletra d'unes cançons; us burxen per organitzar ballades amb motiu d'homenatges inconfessables; us detenen un individu del consell directiu com a suposat autor de fulls clandestins, i alguns socis com a repartidors; i tantes d'altres coses, provocades moltes d'elles per denúncies d'uns despitats...”⁵⁸

El dia 24 de setembre de 1924, quan feia tot just un any del cop d'estat, el Govern Civil de Barcelona publica una circular amb el text següent:

“Habiendo llegado a conocimiento de este Gobierno civil en forma que no ofrece lugar a duda, que determinados elementos han convertido la sardana “La Santa Espina” en himno representativo de odiosas ideas y criminales aspiraciones, escuchando su música con el respeto y reverencia que se tributa a los himnos nacionales, he acordado prohibir que se toque y cante la Sardana titulada “La Santa Espina” en la vía pública, salas de espectáculos y de Sociedades y en las romerías y reuniones campestres, previniendo a los infractores de esta orden que procederé a su castigo con todo rigor”.

La sardana de Morera, amb lletra d'Angel Guimerà, començava el seu particular calvari. L'acarnissament contra ella tornarà en la futura dictadura franquista, amb molta més duresa, si cal. No era aquesta l'única prohibició d'una peça musical: un any abans s'havia prohibit tocar i cantar *Els Segadors*.

Dansa i catalanitat

Aquest era l'ambient enrarit que es respirava quan els joves de Mollet s'afanyen per enllestir l'organització i la legalització de la seva entitat sardanista els anys 1925-26.

Mollet aleshores comptava amb una nodrida tradició associativa, en la qual s'aplegaven entitats de les més diverses tipologies: recreatives, mutuels, reli-

---

58. Citat per J. Mainar. op. cit. Vol. I, p. 125.

gioses, d'esbarjo, corals, agrícoles, d'estalvi i previsió, esportives, culturals, etc., quan la vila comptava amb poc més de 4.000 habitants. Segur que no tenim notícies de tots els grups que es bellugaven al poble, perquè no totes les associacions tenien cura de registrar-se i legalitzar-se; tot i això, des de finals dels anys vuitanta del segle XIX trobem un bon nombre d'entitats molletanes inscrites en el registre de societats, en aplicació de la llei d'associacions de 30 de juny de 1887. Cal recordar que per aquests anys de les acaballes del segle XIX i començaments del XX, Mollet tenia un gran apòstol de les boneses de l'associacionisme en la persona de Vicenç Plantada⁵⁹ i aquesta actitud la compartia amb altres molletans. Les dues primeres dècades del segle XX són prolíferes en realitzacions col·lectives, i un nombre força important d'entitats creades per aquestes dates i en la dècada següent van ser actives a Mollet durant anys, i fins i tot algunes d'elles han arribat als nostres dies.

Figura 12. Escut de l'entitat sardanista molletana, que incorpora elements de l'heràldica local.

59. Ferran Pérez diu en el seu treball sobre Vicenç Plantada: "En els trenta anys següents, fins poc abans de la seva mort, Plantada mostrarà la seva impressionant vitalitat tot participant en múltiples activitats: fundació d'associacions de caire científic i gremial (amb la redacció dels seus estatuts)..." op. cit. Vol. I, p. 19.

En la mateixa obra se citen algunes d'aquestes associacions a les quals Plantada donà suport: l'Associació infantil protectora d'animals útils, fundada l'any 1879 a imitació de les que existien a França i a Anglaterra (p. 21); i a la p. 30 s'afirma: "La seva preocupació pel benestar i progrés dels pagesos el van empènyer a participar molt activament en la creació d'associacions com el Montepío de Sant Antoni Abat de Mollet, de la qual va redactar els estatuts l'any 1885. També va proposar, durant el 1889, la fundació d'una associació per protegir-se dels efectes de pedregades i glaçades tardanes, així com també una associació de veterinaris i agricultors".

Eren de tipus cultural, d'esbarjo i esportives, i ocupaven l'espai buit que havia deixat l'associacionisme polític (i molt especialment el de signe nacionalista) i sindical, que eren l'objecte primer de les prohibicions del règim.

A Mollet, el Foment de la Sardana fou una d'aquestes associacions que canalitzaren inquietuds de caire polític des de la seva fundació fins a la fi de la dictadura, l'any 1930. Examinant els noms dels socis, sobretot els més coneguts perquè havien estat responsables de gestionar l'entitat, ens adonem que hi ha homes d'una profunda predisposició a la militància, tant cultural com política, com ja hem afirmat. Les inquietuds de signe nacionalista tingueren molt a veure a l'hora de propiciar la trobada d'aquest grup de joves que s'aplegava per fomentar el conreu de la dansa nacional. A Gimeno, Pi, Castells, Ros Chacon, Martí Pou, els trobem en la Comissió de Cultura del Centre Catalanista Republicà local a principi de 1931, quan la cotilla de la dictadura, que obligava a treballar en la clandestinitat, ja havia desaparegut; ja en anys anteriors a aquesta data molts d'ells s'havien mogut assíduament i participaven en molts dels actes que es feien a l'Ateneu i, més tard, al Tabaran. Ambrós és un activista polític des dels setze anys, quan ingressà com a militant a l'Estat Català (era l'any 1922, tot just quan aquest partit és fundat) i poc després, amb quatre molletans més, impulsà la creació d'una secció local d'aquest partit a Mollet. Als disset anys havia fundat a Mollet un centre excursionista criptomilitar, que camuflava l'activisme militant del partit. Encara no tenia vint anys quan es converteix en cap de dos escamots paramilitars que conspiren contra el règim, i juntament amb en Pere Bonvilà, el noi de Can Mollet (quan tot just tenien vint-i-dos anys aquest i l'Ambrós, vint-i-un), va pertànyer a la Societat d'Estudis Militars, organització que feia classes teòriques i pràctiques adreçades a un centenar de guerrillers, un grup d'elit que havia de formar el quadre d'oficials de l'exercit català de Francesc Macià; preparaven així el suport interior de l'intent d'invasió del territori català per part de Macià des de Prats de Molló. Bonaventura Ammetller era un altre activista polític, del qual coneixem la seva militància al POUM els febrils anys trenta. I des d'aquesta diversitat de posicionaments polítics, aquesta jovenalla foren un referent de com es pot dinamitzar la vida cultural d'una comunitat local, com era Mollet en aquells anys: feien teatre, cant coral, espectacles musicals dels quals, en algun cas (com ara el de Frederic Ros Chacón), fins i tot ells mateixos foren autors, compositors i actors; practicaren l'excursionisme i els esports; foren membres actius de les societats culturals i recreatives locals i s'iniciaren com a cronistes de tots aquells esdeveniments locals que valoraven que se n'havia de preservar la memòria.

En aquest sentit, un escrit del butlletí portaveu de l'entitat de l'any 1935 ens recorda com l'entitat havia estat un llevat necessari per a nobles actuacions patriòtiques:

“Cal, però, fer memòria i recordar l’actuació constant del Nostre Foment durant els anys de la Dictadura.

Cal recordar com va aguantar el caliu del catalanisme que volien aixafar i com les notes vibrants de la sardana eren llançades per l’espai, com un crit de protesta d’un poble lliure i culte.

Cal recordar com aleshores, que no podíem exposar clarament els nostres pensaments, aprofitaven una audició de sardanes per assistir-hi tots, balladors i no balladors, i tots amb l’ensenya del Foment per bandera, aguantàvem aquell caliu, que volien apagar unes mans traïdores.

Sabíem el que representava el Foment i estàvem disposats a fer els sacrificis que haguessin calgut, per no permetre la seva decadència”.⁶⁰

La tasca principal de l’equip d’homes que dirigien l’entitat va ser ordenar i impulsar l’activitat sardanista a Mollet: audicions, ballades i aplecs; assaigs i tirar endavant l’edició d’un butlletí, el qual, alhora que fomentava la reflexió i la cultura sardanista, unificava aquesta família molletana d’aimants de la dansa, informant-la de tot allò que calia saber, però també fent una calculada i subtil feina d’adoctrinament ideològic de la causa nacional.

Sembla que cap a la tardor de 1926 les feines més importants d’organització del Foment ja estaven fetes. El nou consell directiu, que és nomenat el 8 d’octubre d’aquest any, era presidit per Bonaventura Ammetller.

El nou president serà un home de gran fidelitat a la causa sardanista: responsabilitats al consell directiu i al consell de redacció del butlletí de l’entitat al llarg dels deu anys de vida del Foment; també serà present en el ressorgir de l’activitat sardanista dels anys quaranta; en els anys cinquanta, en ple franquisme, va exercir de nou el càrrec de president de l’entitat, en la que fou la segona etapa del sardanisme molletà amb l’Agrupación Folklórica Molletense, i quan és destituït d’aquest càrrec pel Govern Civil ja ha passat la torxa al seu fill Ramon. Joan Ambrós aportarà la seva meticulositat i el seu sentit de l’ordre, la seva gran capacitat organitzativa i el seu exaltat esperit patriòtic i de servei en la seva estada al càrrec de la secretaria primer, i com a president després en diverses ocasions, fins a la desaparició de l’entitat l’any 1939. Frederic Ros, Martí Pou, Joan Mayol, Joan Oliveres, entre d’altres, seran fidels al compromís contret amb l’entitat i la causa dels país.

---

60. “¡Un crit d’alerta!”, *Nostra Veu*, núm. 37 (març de 1935), p. 1.

Figura 13 a. El banderí del Foment de la Sardana de Mollet.

Figura 13 b. Detall amb treball de *recam*, reproduint l'escut de l'entitat.

L'organització de tasques i responsabilitat quedà definida en aquest primer any; s'estipulà que el consell directiu es reuniria setmanalment, es proposaren regularitzar les ballades, fer campanyes de captació de socis... En el llibre d'actes que s'ha conservat dels últims anys (1931-1939) es dona fe dels acords de les seves reunions de cada dijous i de les assemblees anuals de socis. Un altre llibre d'actes de reunions dels primers anys de l'entitat (1926-1930) que semblà que va existir, perquè s'esmenta en algun escrit, no s'ha pogut trobar fins ara.

La seu de l'entitat es fixaria en aquests primers anys al local del Coro, al carrer de Jaume I, 73. Els últims anys fou a l'Ateneu, al carrer de Balmes.

Figura 14. Ballada de sardanes a la plaça Prat de la Riba en l'època del Foment de la Sardana de Mollet

En el balanç que es fa de les realitzacions del primer any de vida de l'entitat, les dades són prou afalagadores: els quaranta-set socis fundadors (trenta-dos actius balladors, quatre protectors i onze dones) de l'abril de 1926 s'han convertit en cent vint-i-quatre (seixanta-cinc actius balladors, dinou protectors i quaranta sòcies-dones). Cal recordar que Mollet, en aquestes dates, tenia uns quatre mil habitants i comptava amb un cens d'entitats prou falaguer. Durant aquest primer any s'havien fet quaranta-un assaigs de sardanes, i en l'esmentada memòria es manifesta la importància d'aquesta activitat, tota vegada que són conscients que potser és, diu la memòria, una de les millors fórmules de divulgació i pràctica de la sardana. Quant a la programació d'audicions i ballades, afirma que se n'han celebrat dinou fins aleshores.

Anualment se celebrava l'assemblea de socis, inicialment a l'abril, i a partir de 1931 al febrer, en la qual es feia balanç de l'activitat feta durant l'any i es renovaven la meitat dels membres del consell directiu. Es conserven gairebé totes les memòries d'aquestes reunions, font valuosa d'informació per a la tasca de recuperar la història de l'entitat.

Amb el pas dels anys, audicions i ballades es programaven en nombre proper a la vintena i algun any havien arribat a les trenta. Cada audició costava al voltant de 130-140 pessetes, que era el preu de la cobla actuant. Mollet mai no ha tingut una cobla pròpia, com tenien altres localitats ja per aquelles dates.

Els assaigs de sardanes solien ser setmanals, per a homes, "senyoretes" i, a principis de l'any 1936, també s'ensenyà un grup d'infants, els Petits Dansaires, que arribaren a ser quaranta. Les despeses del pianista contractat per a aquest ensenyament eren de 35 pessetes el mes.

El Foment de la Sardana de Mollet pagava totes les seves despeses amb els ingressos de les quotes dels socis i amb subvencions que li arribaven fonamentalment de l'Ajuntament per a actuacions puntuals i significatives: festes majors o aplecs anuals. La seva precarietat econòmica és motiu de constant preocupació per part dels seus dirigents, i algunes de les crisis més greus que passà l'entitat és atribuïda a la manca de recursos financers. Moguts per l'estretor de recursos, un dels objectius que volien assolir des del primer moment fou trobar un espai a l'aire lliure amb tanques per celebrar les audicions a fi de fer pagar entrada als assistents i minimitzar aquesta precarietat. Es conserva un llibre de socis i de despeses d'aquells anys que ens dona notícia d'aquesta situació que comentem i de l'acurada gestió econòmica, amb un minuciós enregistrament de les despeses.

Els aplecs de Can Pantiquet

Una de les realitzacions de les quals els sardanistes de Mollet estaven més orgullosos era de les seves magnes trobades, els aplecs, la festa major del sardanisme, com les acostumen a nomenar en els escrits. Organitzar-les cada any era un repte que el Foment de Mollet assumí des dels inicis amb molta il·lusió, i n'estava orgullós dels resultats.

El primer acte que congregà un gran nombre de sardanistes i que es féu a cel obert, se celebrà el diumenge 29 de juliol de 1928 "dins la verneda propietat del conegut fabricant d'anissats Sr. Pere Castells" (espai situat prop de la rambla de Fiveller i l'avinguda de la Llibertat actuals). Es tracta del Gran Festival Sardanista organitzat conjuntament pel Foment de la Sardana i la Cooperativa obrera de la Teneria Moderna Franco-Espanyola; hi actuaven les cobles Selvatana, de Cassà de la Selva, i la Barcino, de Barcelona. Fou la primera experiència, encara que no fou considerat com un aplec pròpiament dit.

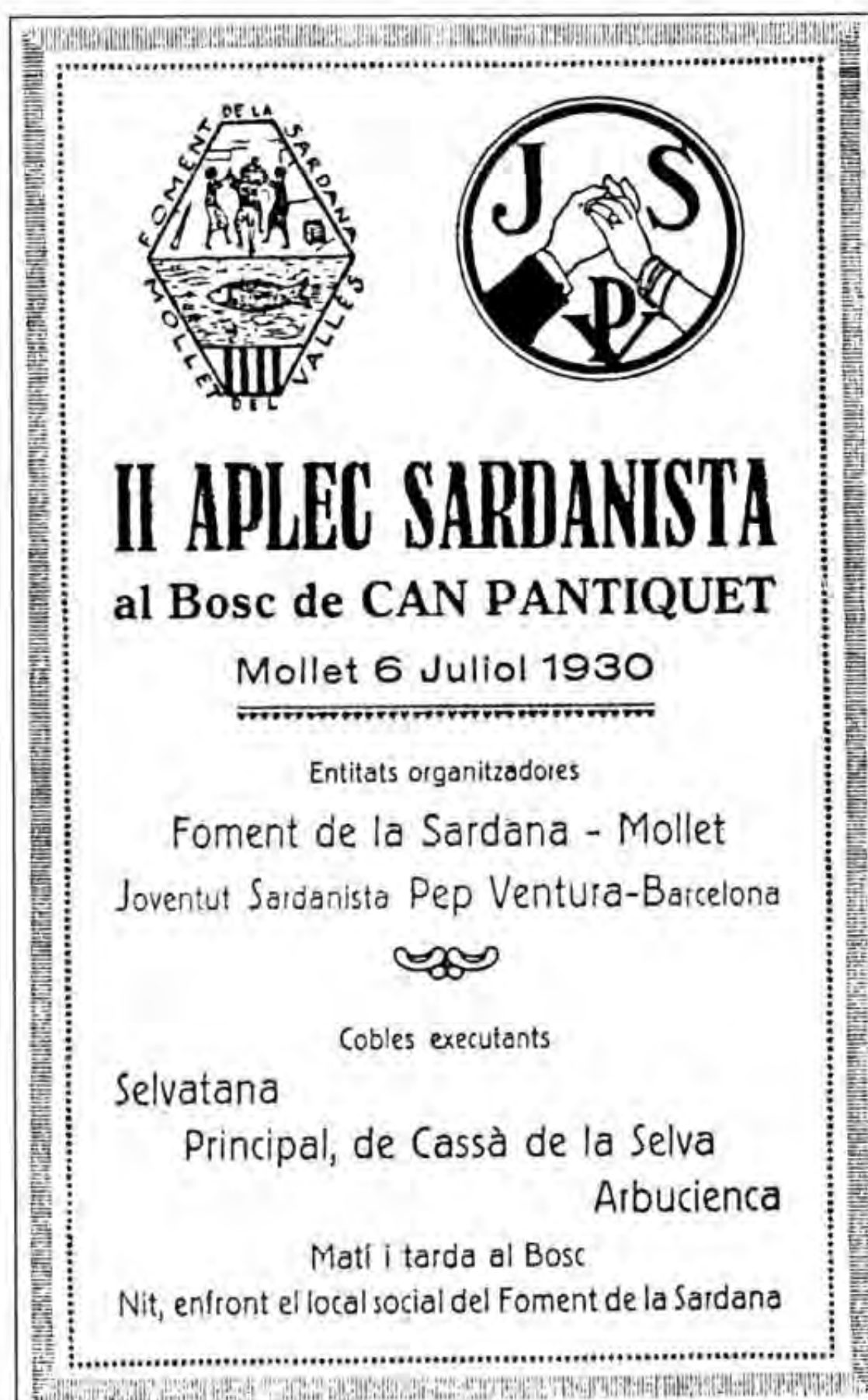

Figura 15. Programa d'un aplec molletà organitzat conjuntament pel Foment de Mollet i la Joventut Sardanista Pep Ventura de Barcelona.

L'any següent, la trobada ja portà el nom d'Aplec de la Sardana de Mollet, i se celebrà el 23 de juny, jornada de revetlla de Sant Joan, "sota les frondoses copes dels pins que, flairosos i potents, esguardaven amb bell somriure la nostra alegria espiritual", diu la memòria que es presentà a l'assemblea general de socis que es féu mesos després. En aquest bosc de can Pantiquet, propietat de Jaume Julià ("a cinc minuts de la població i al peu de la carretera de Ribes", diuen els programes: qui reconeixeria avui aquell indret!), se celebraren els vuit aplecs que s'organitzaren fins al 21 de juny de 1936 ininterrompudament.⁶¹

61. En les notes de premsa s'anomena II Aplec de Mollet al celebrat el 23 de juny de 1929, al bosc de Can Pantiquet. La nomenclatura oficial farà que aquest sigui el primer dels aplec sardanistes, celebrats tots, en aquesta primera etapa, al bosc de Can Pantiquet. S'ha deixat sense comptabilitzar la trobada sardanista celebrada a la verneda de Can Castells, perquè es va considerar més com a festival i no com a aplec pròpiament dit.

L'ambient festiu de la concentració, el clima de germanor que es creava, l'esperit patriòtic que es feia evident entre la munió de sardanistes i espectadors que acudien a la festa, són motiu d'abundosa literatura en les pàgines del butlletí de l'entitat, i el bosc de Can Pantiquet serà força conegut per la família sardanista de tot Catalunya. Heus aquí una petita mostra:

“Bosc de can Pantiquet. Una de les poques meravelles en que compta la nostra vila. Pins alts, rectes, bonics...Dóna goig mirar-los amb atenció quan el sol es filtra per entre el brancatge i arriba tot tímid a il·luminar a trossos, amb els seus raigs daurats la flonja catifa que cobreix el sòl d'aquest magnífic lloc fins fa poc completament desconegut per a tot-hom! Esbarjo per a tot i per a tots; per als balladors de sardanes, per als espectadors entusiastes, per als indiferents, per a les mares o mullers que mentre els seus fills o filles, o marits ballen, amatents els arreglen la minestra en que nodriran el seu cos fatigat per l'esforç incessant que representa seguir el ritme de totes les sardanes que les cobles desgranen per l'espai (...)”.⁶²

O aquest altre:

“El nostre bosc

Que ens perdoni el nostre amic d'aquest Foment, el senyor Jaume Julià, si anomenem així el seu magnífic bosc de can Pantiquet.

No sabríem, ni podem anomenar-lo d'altre manera després d'haver-hi organitzat durant sis anys seguits la gran festa dels sardanisme que és cada any el nostre Aplec. (...)

Cal tenir una sensibilitat espiritual com la nostra i un patriotisme prenyat d'entusiasme i bona voluntat per no trobar exagerades les nostres paraules i titllar-nos de romàntics o carrinclons.

Cal haver-se aixoplugat sota aquella munió de gegants de verdes testes i haver oït entre els seus esvelts troncs el ressò de la nostra eina de treball, en lloc de la cridòria alegre de la multitud diversa que emplena el dia de l'Aplec.

Cal haver-hi descansat el cos afadigat (sic) i amarat de suor, damunt la flonja i fresca catifa que s'estén al redós de cada pi, després d'unes hores de treballar amb delit per la festa gran que s'atansa.

És així com un hom pot arribar a capir la nostra exageració al parlar del bosc de can Pantiquet i el nostre atreviment en anomenar-lo *nostre*.

---

62. V. Sans, “Aspectes i comentaris d'un aplec sardanista” *Nostra veu*, núm. 39 (maig-juny de 1935).

Pocs són el que s'imaginen el què és i el que representa pel nostre Foment i per l'èxit de l'Aplec, el joliu bosc de can Pantiquet (...)"⁶³

Foren, doncs, nou les grans concentracions de ballades de sardanes organitzades per l'entitat molletana, comptabilitzant vuit aplecs més aquell gran festival celebrat a la verneda de can Castells, l'any 1928, amb el qual iniciaren aquesta magnífica trajectòria. Any rera any, fins que la rebel·lió militar del 18 de juliol de 1936 no ho impedí, els sardanistes de Mollet organitzaven la seva festa gran quan arribava el bon temps, malgrat dificultats econòmiques i d'altres tipus. En els dies d'aplec es convivía amb els amics, es menjava, es ballava, s'escoltava la música de les sardanes que les cobles de més renom feien sentir, a l'orella, i també al cor dels assistents. Els músics compositors, autors de sardanes, estrenaven les seves obres en aquestes ocasions; sovint eren presents en l'aplec, tot formant part d'una elit de convidats que feia la festa més solemne si cal.

Figura 16. Aplec sardanista al bosc de Can Pantiquet l'any 1935.

63. F. Ros: "El nostre bosc". *Nostra veu*, núm. 39 (maig-juny de 1935).

Un sardanista molletà de la primera fornada rememora l'activitat febril esmerçada en els aplecs dels anys trenta.

“(…) La sardana té la seva vida a l'aire lliure, no pot estar tancada en un local qualsevol, per bell que sigui, com és en altres balls. Ens ha vingut lliure de la bella terra de l'Empordà, contrada tan lligada a les civilitzacions grega i romana. Lliure a tots els vents, d'aquesta llibertat n'ha nascut la seva expansió. Per això mateix, essent lliure com l'espai i l'aire, té tendència a tornar a la Naturalesa el que aquesta li ha prestat. Perquè ho han entès així mateix les entitats sardanistes, per poc que en tinguin els mitjans, l'han volguda portar, almenys una vegada a l'any, lluny de carrers i places, en la llibertat del bosc o la verneda, on hom pot córrer al seu gust, fora de l'enrenou ciutadà, on el so de la cobla és més harmoniós, menys voluminós si es vol, però més envellutat per la xarxa acústica que proporciona el sostre de branques que té al damunt i on la musicalitat sembla que arribi més a l'ànima.

Aquell dia el bosc fa festa. Net i polit es dona en enter als sardanistes submergint-los d'aire sa; es deixa fer per les mestresses de casa que preparen la minestra, pels homes madurs que es deixen comandar per elles i van a la recerca de begudes i altres menesters, per la mainada que corre delitosa i enjogassada al voltant dels arbres, pels vells que ja gaudeixen prou, asseguts en un lloc ben ombrívol, en veure el delit dels joves tot recordant el que ells havien tingut. Quan comença la primera sardana ja no hi ha res més que compti. El trafeguejar dels uns i dels altres s'atura en l'encantament dels qui volen veure ballar i en l'embaïment dels balladors puntejant. Allí es donen la mà sardanistes vinguts de llunyanes contrades, molts d'ells coneixences fetes en anteriors aplecs. Malgrat la gravetat que la sardana imposa al ballador, es veu el somriure emergir de tots els llavis, des dels badocs que segueixen el ritme fins els dansaires enfeïnats en ben fer. En acabar les sardanes del matí i en havent menjat, el jovent, sempre inquiet, bellugadís, juga. Salta, que el bosc s'hi presta, no para, esperant les sardanes de la tarda que deixaran el cos las però l'ànima satisfeta abastament, àgil, lleugera. Més d'una encaixada de mà fora d'hora de la repartició i que no haurà estat donada perquè segueixi el volt de la rotllana per la seva significació, haurà expressat els sentiments d'un ballador a la seva parella i més d'unes galtes boniques hauran enrogit d'emoció en correspondre-hi.

Un dels primers aplecs sardanistes fou el de la Conreria, i seguiren els de la Torre del Baró a Sant Andreu, el de Can Feu a Sabadell, el de Can Pantiquet a Mollet, el de Calella a dita localitat i nombrosos d'altres que sento no recordar. Al meu gust, l'aplec de la Conreria és on el lloc ha estat més ben trobat: la immensitat del mar a un costat, la plana

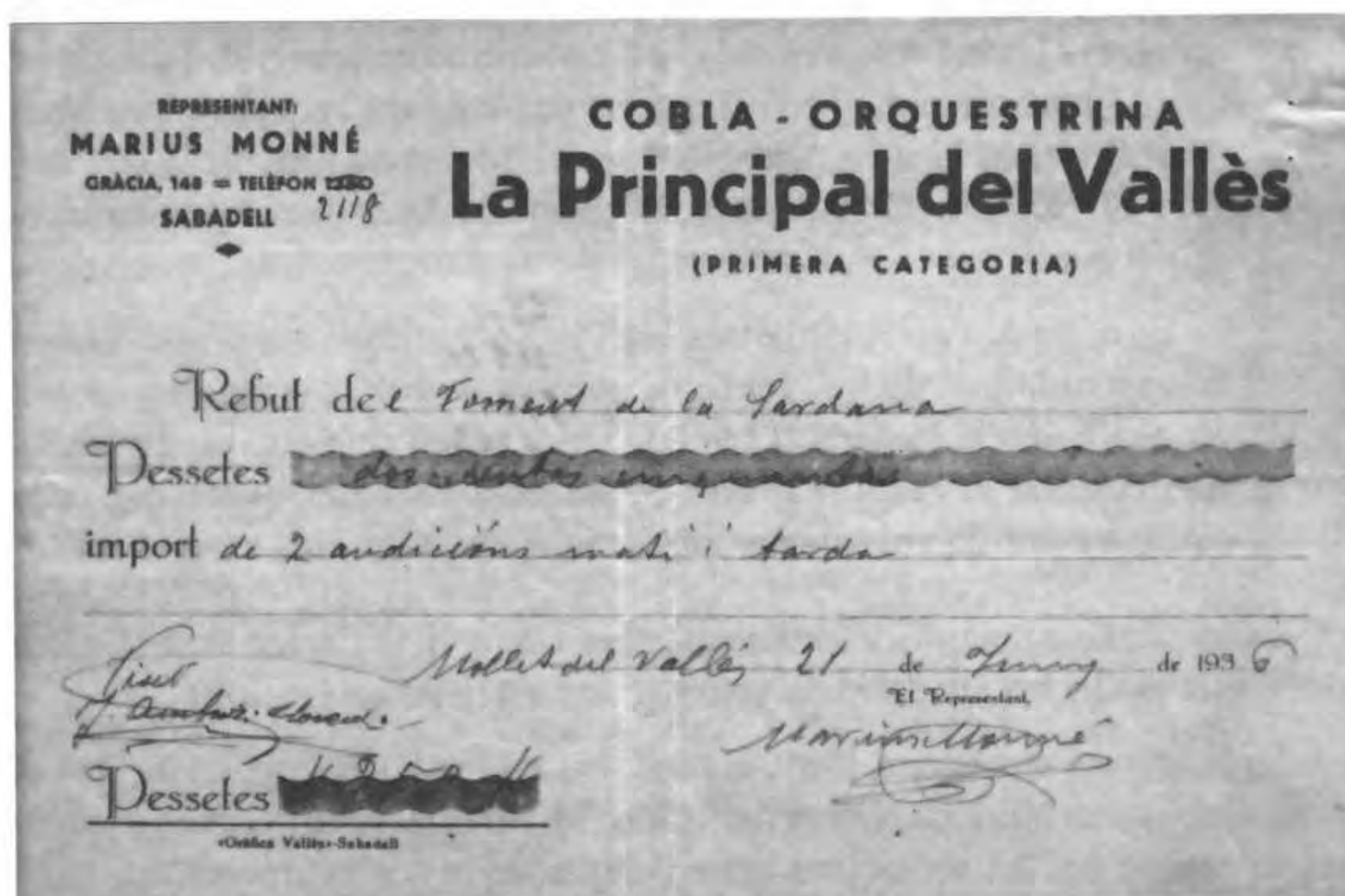

Figura 17a i 17b. Rebuts de pagament de les cobles actuant en l'últim aplec organitzat pel Foment de la Sardana de Mollet. Juny de 1936.

vallesana i la meravella de Montserrat allà lluny a l'altre; gairebé al cim de la muntanya de Montalegre els balladors fent ofrena de llur ritus; la cobla, màxim exponent de la festa, llençant al vent l'enfilall de les seves notes, cel amunt, com una prometença i un oferiment...

La preparació, organització i celebració d'un aplec és una tasca àrdua, que requereix voluntat, gust, tenacitat i la reunió d'un grapat de condicions especials, tals com trobar el terreny adient, el lloc, aigua potable, bon camí per a traslladar-s'hi, les cobles que puguin assegurar l'èxit, compositors que vulguin estrenar, el quiosc de begudes, la programació de sardanes que satisfaci tots els gustos, trobar la diada escaient, la mobilització de gran nombre de socis de l'entitat per a diverses feines, com per exemple la neteja del bosc, vigilar que no es pugui calar foc per imprudència dels que hi coquin el menjar, i, entre tants d'altres problemes, trobar una manera decent i honesta de cobrir despeses (mal sigui en part) que arriben a ser considerables.

Caldria que les dates de celebració dels aplecs no coincidissin en un mateix dia en una mateixa comarca. Ja n'hi ha prou per a l'entitat que organitza l'aplec amb la por al mal temps possible, per haver-hi d'afegir la por a la competència. Un fracàs econòmic d'un aplec pot portar a la fallida de l'entitat organitzadora. Recordo que la "Lliga Sardanista de Catalunya", avui desapareguda, a llurs assemblees generals i anuals he tingut l'honor d'assistir com a delegat de l'entitat a la quals jo pertanyia (Barcelona, en la seva fundació, Lleida, Tarragona i Manresa de l'any 1932 al 1935) havia instituït un calendari de dates que impossibilitava aquest perill.

En el dia de l'aplec els homes que l'han organitzat i que n'assumeixen la responsabilitat no han fet festa, però en acabar la tenen dins el cor, car han portat la sardana al seu lloc i dins el seu ambient: la naturalesa. Han celebrat la Festa Major de la sardana. La Festa Major que cada entitat sardanista vol celebrar amb la màxima fastuositat i esplendor".⁶⁴

És un estampa magnífica de com copsava i com vivia l'aplec un sardanista de Mollet estant, tot i la decidida voluntat de l'escrit de generalitzar.

En la represa posterior a 1939, el bosc de Can Pantiquet continuarà sent el marc físic que acollirà els aplecs molletans; ho serà fins a 1979, quan desaparegué engolit per les actuacions urbanístiques de la segona meitat del segle passat.

---

64. J. Ambrós, "Els aplecs de Sardanes". *Plançó* (5 de març de 1965) Font-Rémy (França).

Plaça de Catalunya

V. Aplec — Ingressos —

Mollet del Vallès 10 de Juny de 1934

	Ptes.	msj.
Subvenció Ajuntament de Mollet	296	25
" " Santiago Julia	200	
" " Generalitat de Catalunya	246	65
Anunci programa "carnet. Abonament"	25	
Recaptat de flors i ramells	376	25
" " Ambulants	27	45
Anunci butlletí extraordinari	280	
Recaptat en begudes	275	25
Abonament de palleter S. Flavia	4	
Augment quota extraordinaria	162	50
Total de les ingressos	1904	76

Comparació i resum

Despeses	2519'70
Ingressos	1904'75
Pèrdua efectuada	0614'95

Figura 17c. «Un fracàs econòmic d'un aplec pot portar la fallida de l'entitat organitzadora».

Nostra Veu

Quan la dictadura fa els últims batecs, veu la llum un dels projectes que el Foment de la Sardana de Mollet havia desitjat portar a terme des dels seus inicis: tenir una publicació pròpia, portaveu de l'entitat. Fos per la migradesa de recursos, materials i humans, o bé per la pressió de la censura a què estava sotmesa la premsa des del setembre de 1923, aquest vell somni no es materialitzà fins al mes de gener de 1931. La publicació surt a la llum amb el nom de *Nostra Veu*.⁶⁵ El seu primer consell de redacció estigué format per Joan Ambrós i Lloreda, Joan Oliveres Lapasset, Martí Pou i Torrents, Joan Mayol i Solé i Frederic Ros i Chacon, el qual, segons paraules d'Ambrós expressades en un article de la mateixa publicació, "fou el que inicià la idea del nostre butlletí"; amb posterioritat s'incorporaran a les tasques del butlletí Santiago Gimeno i Bonaventura Ammetller. En la primera pàgina del primer número, la nova revista molletana fa una salutació en aquests termes:

"(...) Com a sardanistes i com a molletans sentim la satisfacció del deure complert envers la nostra vila per l'entitat que amb amor dirigim com a modestos continuadors de l'obra cultural realitzada pels nostres antecessors que han fet de la nostra vila un fogar d'espiritualitat sardanística i patriòtica; i avui emparant-nos en aquest ambient fructífer curull d'amor per la causa de la sardana, fundem el nostre Butlletí que ha d'ésser el missatger fidel dels nostres cors, l'entorxa que il·lumini els nostres anhels per continuar amb fermesa la croada iniciada des de fa cinc anys amb auspicis tan falaguers.

Volem posar-nos en contacte amb el món sardanístic, fondre els seus batecs amb els nostres, car així amb fraternal companyonia obtindrem plenament el triomf de la sardana arreu de Catalunya".

"Entorxa que il·lumini els nostres anhels", vet aquí el que havia de representar aquest butlletí per a l'entitat, per tal de donar acompliment a la voluntat dels impulsors d'aquesta iniciativa. Una revista era un instrument força útil si una ploma ben disposada fa un ús eficient del ventall de possibilitats que ofereix. El sardanisme havia tingut aquesta torxa en les veteranes pàgi-

---

65. En els tres primers números, corresponents als mesos de gener, febrer i març, encara es fa constar que el butlletí ha passat per la censura. També va haver de passar per la censura des de març de 1935 fins a finals del mateix any, en plena República i amb una Constitució vigent que proclamava les llibertats fonamentals; però en aquells moments aquesta República estava governada per la dreta espanyola, que recuperà la censura de premsa després i com a conseqüència dels fets d'Octubre de 1934.

nes d'una altra revista, la primera publicació especialitzada d'aquest gènere: *La Sardana*. Per la seva condició de degana de la premsa sardanista, *La Sardana* havia tingut la responsabilitat d'obrir camí, esbrollant el terreny en què creixia i es multiplicava la nissaga de la dansa pairal, plena de plançons en els primers anys de la dècada dels vint; arbres joves nascuts de la llavor escampada des de les contrades gironines.

NOSTRA VEU

Butlletí del Foment de la Sardana de Mollet - Adherid a la Lliga Sardanista de Catalunya

VIIe Aplec Sardanista

al

Bosc de "Cân Pantiquet"

Diumenge dia 16 de Juny de 1935

Matí i tarda, al bosc
Nit davant l'estatge social

COBLES:

Col. Serra

 Ajuntament de
Mollet del Vallès
Arxiu Històric
Municipal

**Barcelona
Principal del Vallès
Principal de Perelada**

MOLLET, MAIG-JUNY 1935

NÚM. 39

Figura 18. El butlletí del Foment anunciant en la seva portada l'aplec anual.

La Sardana neix amb objectius força concrets: formar un corpus d'idees i criteris; donar un sentit homogeni a tot allò que, amb iniciativa pròpia i molt mèrit personal, estaven fent compositors i colles, entitats sardanistes, escriptors, poetes i periodistes, tot plegat amb la finalitat de concretar orientacions, afermar conceptes i prevenir desviacions, diu Mainar, que fou el seu director en aquest primer moment.⁶⁶ El segon objectiu de *La Sardana* és fer realitat la comunicació i la relació entre sardanistes d'arreu, a fi d'organitzar-se i posar ordre a la creixent activitat sardanística d'aquells moments. En el primer número, que sortí el 26 de maig de 1921, fent al·lusió a la raó que la feu necessària, Prudenci Bertrana afirmava: "Devem estar-ne molt joiosos que la dansa hagi traspasat les arenes de la Tordera i que ja no sols els empordanesos puguin ésser-ne fills d'una sardana".⁶⁷ La revista, que era de periodicitat setmanal, es va editar amb normalitat fins als dies de la dictadura.

Passats els rigors dels primers temps (dificultats de les entitats per fer la seva feina, estricte control governatiu i fins i tot la persecució a què foren sotmeses de vegades), el sardanisme es revifa i l'activitat de les entitats torna a refer-se a partir de l'any 1925. L'actitud del Directori no havia canviat, però s'havia suavitzat, cosa que permeté aquesta represa. És en aquests moments, i sota aquestes circumstàncies adverses, que es fa més palesa la necessitat de comunicació i de fer front comú, i també de créixer. Precisament, els aficionats sardanistes de Mollet s'organitzen i acaben fundant la seva entitat per aquestes mateixes dates.

El gener de 1925 reapareix *La Sardana*, ara com a òrgan oficial del Foment de la Sardana de Barcelona. Altres publicacions sardanistes la segueixen, i de fet, entre aquesta data i fins l'any 1929, apareixen gairebé la totalitat de capçaleres de la premsa sardanista més significativa, gran part de les quals eren portaveus d'entitats. L'arxiu del Foment de la Sardana de Mollet tenia un fons amb bona part d'aquesta abundor de periodisme especialitzat en la dansa catalana.

Les circumstàncies històriques van fer que la vida de *Nostra Veu* no fos llarga (el darrer número, comptabilitzat com el 44, sortí el mes de juliol de 1936); la trajectòria del butlletí coincideix plenament amb una època de profunds canvis polítics. Havia sortit a la llum just quan s'albirava tot un esclat de projectes col·lectius, amb la proclamació de la Segona República, que prometia canvis polítics molt importants, els quals anaven destinats a regenerar el país. Però no va anar així, la legalitat política fou interrompuda per una rebel·lió militar que esmicolà tots els projectes polítics i enfrontà el cos social del país.

---

66. J. Mainar. op. cit. Vol. I, p.104.

67. En un article titulat "Expansió vivificadora", citat per Josep M. Mas i Solench a *La Sardana, dansa nacional de Catalunya*, 1993, p. 71.

Els sardanistes de Mollet ja havien fet la seva opció política: en el número 5 de la revista, de maig de 1931, ja es fa palès el tarannà polític i el compromís ideològic d'alguns dels autors que omplen les pàgines del butlletí amb els seus articles. Diu així:

“Una data memorable que perdurarà eternament en la història dels pobles i de la qual en servarem el record més entusiasta, és la del 14 d'abril. No volem passar per alt aquest esdeveniment sense saludar el gran patrici Francesc Macià, el qual amb el seu abrandat amor a Catalunya i a la Llibertat reivindica tots els greuges rebuts. Data inoblidable que ens incorpora amb nobles afanys de cordialitat amb els altres pobles ibèrics en l'Europa civilitzada i culta, on el nou règim ha de garantir les llibertats i respectar els nostres usos i costums com són la llengua, les danses i cançons tradicionals que una estúpida Dictadura barrà el pas a les nostres justes expansions.

Des d'aquestes planes signifiquem la nostra simpatia vers la República Federal Espanyola, règim que acull totes les nobles aspiracions que han de forjar una nació digna”.⁶⁸

La revista s'havia definit des dels seus inicis com una publicació de contingut cultural i al servei de la família sardanista. I l'equip de redacció va vetllar perquè així fos. En tot cas, en els seus articles més enfervorits, mai no es va arribar més enllà de fer exaltació de l'esperit patriòtic i nacionalista, que era sentiment comú de tot bon sardanista. En el cas de l'article que hem copiat, és també palès el rebuig a les formes de governar de la ja liquidada dictadura i la simpatia per un règim republicà i federalista que havia de curar tots els mals que patia Catalunya des de feia temps. Els autors dels articles que s'hi publiquen parlen en comptades ocasions de llur compromís polític i de les respectives ideologies i, si en fan al·lusió, tenen cura de mostrar-se ponderats i evitar tot tipus de proselitisme o apologia.

L'article de portada del primer número afirma que “el Foment de la Sardana ha fet de la nostra vila un fogar d'espiritualitat sardanista i patriòtica” i així ho creien els sardanistes molletans. *Nostra Veü* serà l'herald que proclamarà el desfici per fer realitat aquest objectiu. Amb ell es donarà a conèixer l'activitat de l'entitat i dels seus socis per enaltir la sardana, per estendre-la arreu, per universalitzar-la.

Mitjançant l'intercanvi d'exemplars del butlletí amb publicacions d'altres entitats, els sardanistes de Mollet eixamplen i enforteixen lligams amb altres grups sardanistes d'arreu. Era important aquesta xarxa de relacions per als

---

68. “La nostra salutació”, *Nostra Veü*, núm. 5 (maig de 1931), p. 4.

homes del Foment: el consell directiu comptava amb un arxiver responsable de vetllar i ordenar aquest capital arxivístic que s'anava engrossint dia a dia. Les pàgines de *Nostra Veu* ens assabenten que en aquest arxiu es guardava un fons de gairebé una quarantena de revistes i butlletins d'entitats, majoritàriament sardanistes, però també altres de culturals i esportives. En el mateix arxiu es col·leccionaven les partitures de les sardanes, els autors de les quals feien donació a l'entitat; en un recompte d'urgència d'aquestes donacions, enunciat també en les seves pàgines, es comptabilitzen setanta-vuit partitures de vint-i-un compositors diferents, i, entre ells, els mestres molletans Antoni Sunyer, Miquel Santamaría, Àngel Catafau, entre d'altres.

Nostra Veu és així mateix una finestra des de la qual el soci sardanista molletà pot contemplar el que passa fora del seu Foment; des de les seves pàgines, els responsables del butlletí intenten mantenir tots els socis de l'entitat pendents del ritme trepidant del sardanisme barceloní i alhora propicien el coneixement de la serenor i l'autoritat de músics i dansaires empordanesos, proclamant-los com un referent d'ortodòxia: "Volem posar-nos en contacte amb el món sardanístic, fondre els seus batecs amb els nostres, car així amb fraternal companyonia obtindrem plenament el triomf de la sardana arreu de Catalunya", diu la salutació del primer butlletí. La revista tingué cura de fomentar la veneració pels homes que havien honorat la sardana amb les seves composicions; va cultivar l'agraïment als homes que l'havien preservat i conservat al llarg dels anys i havien fet possible que arribés esplèndida i plena de vitalitat fins aquells dies.

Nostra Veu és, també i sobretot, la font més abundosa i fidedigna d'informació del que es va fer en el Foment en el temps que va de principis del 1931 a juliol de 1936, cosa que cal agrair als qui amb tanta riquesa ens la van lliurar.

Fou de periodicitat mensual fins a l'abril de 1934; després d'aquesta data fins a juliol de 1936 se n'editen onze números, que surten quan poden. Al llarg dels seus cinc anys de trajectòria tindrà quatre formats diferents. Els números ordinaris solien tenir vuit pàgines, però els extraordinaris (els que corresponen al mes de l'Aplec, o al de la Festa Major), podien arribar a tenir-ne fins a trenta-dos. S'edità a l'impremta Cabiscol fins al final de l'any 1935 i els dos números sortits l'any 36 es van imprimir a la impremta Bachs. Amb la seva aparició, la quota dels socis s'augmentà en 10 cèntims per fer front a la despesa que representava aquesta nova iniciativa.

Però si veritablement els seus mitjans materials eren migrats, no ho foren pas els mitjans humans. A la tasca de compondre i fer sortir puntualment el butlletí sardanístic, s'hi dedicaren un equip d'homes que no escatimaren ni esforç ni il·lusions per fer allò que s'havien proposat: voluntat, coratge i constàn-

cia, n'hi van posar, i *Nostra Veu* fou realitat. Hi ha puntals claus que la feren possible: són Ambrós, Mayol, Ammetller i Ros Chacon, que, a més de tenir cura de gestionar la publicació, també en són assidus col·laboradors, i els seus escrits són puntualment presents en gairebé tots els números. Completen la feina dels anteriors altres col·laboradors puntuals com ara Joan Oliveres Lapasset, Jaume Gimeno, Ernest Escolà, des del consell de redacció com els anteriors. Joan Pi Queralt, Andreu Canadell, Joan Mayolas, A. Rosdevall i tants d'altres, fins a fer un total de més de quaranta col·laboradors, entre ells, dues dones, si les signatures no enganyen; socis del mateix Foment, socis d'altres entitats sardanístiques, compositors de sardanes, membres del consell directiu de la Lliga Sardanística de Catalunya, etc.

Joan Ambrós, Joan Mayol, Bonaventura Ammetller i Frederic Ros eren joves amb una manifesta inclinació per l'activitat literària. Lletraferits i autodidactes, havien començat a practicar fent col·laboracions per a rotatius locals, comarcals o d'àmbit català, al temps que escrivien poesia que sovint esdevenia lletra de sardanes; fins i tot Ros gosà fer alguna incursió escrivint obres per a l'art dramàtic.

Coetània a *Nostra Veu* era la revista local *Lluita*, portaveu del Centre Catalanista Republicà, que s'autodefinia com a periòdic de política, cultura i esports, en la qual trobem articles d'opinió de Mayol, Ammetller i Ros Chacon. Les cròniques de la vida molletana sortides en *La Publicitat* i *La Nau* estaven redactades per Ambrós, i quan aquest és fora de Mollet fent el servei militar, el substitueix Ammetller. Ambrós col·laborà en diverses revistes d'exili de casals catalans sostingudes per exiliats polítics a França, país en què va viure des de febrer de 1939 fins a la seva mort a l'octubre de 1992. Aquest molletà, allunyat del seu poble i la seva terra, però emparat en la llibertat que gaudia en el país veí, llibertat totalment absent en l'Espanya franquista, ens ha llegat un conjunt d'articles que rememoren molts moments viscuts en l'època que ens ocupa. Des d'allà continuà escrivint poesies que, amb la música del mestre Suñé, es convertiren en sardanes, cantades pel cor El Clavell, del qual ell havia estat corista. Ell també és l'autor de la lletra del que avui és l'himne oficial de Mollet del Vallès, amb música del mestre Corominas, prolífic autor de sardanes.

Nostra Veu és una experiència de la qual se sentiren ben complaguts els seus artífexs; que arribava a moltes llars de sardanistes molletans i a moltes entitats sardanistes d'arreu de Catalunya, acomplint l'objectiu d'expandir i enfortir l'ideal sardanista. Pocs exemplars del butlletí se salvaren del zel "antiseparatista" del regim dictatorial franquista. Però, sens dubte, els escassos exemplars que han arribat a les nostres mans donen testimoni de la vitalitat de la primera entitat sardanista molletana, que convocava a tothom i els amarava de patriotisme.

“(…) Al agafar-nos les mans, forts i desvalguts, xics i grans, pobres i potentats per a formar l’anella de germanor, no existeix la hipocresia, ho fem tots amb la mateixa espontaneïtat, sense mires ni distincions, (…) tots sentim un íntim orgull al dir que aquesta dansa que és nostra i que el poble li ha donat vida i saba, ocupa dintre el cor de tots i de cada u de nosaltres el lloc preeminent i que allí li hem fet un setial d’honor.

És el tribut més alt que li podem oferir”.⁶⁹

Paraules i fets que evidencien com el sardanisme, a Mollet i arreu, era en essència catalanitat i cultura: *Nostra veu* és una experiència única, modesta si es vol, però tanmateix ben falaguera, irrepetida i qui sap si irrepetible.

La Segona República

L’aparició del butlletí del Foment posà a disposició dels sardanistes molletans un mitjà d’expressió propi per donar a conèixer i difondre la tasca que feien i també per manifestar els seus pensament i sentiments, i arribava tot just en el moment de la desaparició de la censura, com a conseqüència d’un canvi radical en la trajectòria política espanyola.

L’estada de Primo de Rivera en la cúpula del poder polític espanyol no li havia estat tan planera com hom podia preveure tot i que, a priori, tenia tots els triomfs a la mà.

Passats sis anys i quatre mesos de la seva gestió al cap de l’executiu, no tenia cap resultat significatiu per justificar la seva permanència en el càrrec, quan els problemes més punyents del país, la resolució urgent dels quals havia estat el justificant per assumir el poder en condicions anticonstitucionals, no estaven gens resolts. Però això no vol dir que la seva gestió al cap de l’executiu fos estèril; a Catalunya tingué conseqüències polítiques transcendents, ja que va fer possible que la Lliga Regionalista perdés l’hegemonia que havia tingut dins el moviment catalanista en les tres primeres dècades del segle XX, i propiciés la constitució d’un pacte entre les diferents forces d’esquerra catalanes (republicans, catalanistes d’esquerra i sectors del moviment obrer català). S’havia adobat la terra on fructificarien tots els sentiments antimonàrquics, i que facilitarien l’eclosió revolucionària que es desfermaria l’abril de 1931.

Abandonat per les classes dominants i per la Monarquia, el dictador presentà la seva dimissió a finals de gener de 1930. El succeí el general Berenguer, que tot seguit promet el retorn a la normalitat democràtica i restaura la

---

69. J. Ambrós, “Un trocet de lo nostre”, *Nostra Veu*, núm. 1 (gener de 1931)

monarquia constitucional i parlamentària. Aquesta promesa s'havia de començar a portar a terme amb la convocatòria d'eleccions generals, a les quals precedirien unes altres municipals. Aquestes últimes es fixaren per al dia 12 d'abril de 1931, quan ja s'havia format un altre govern presidit per l'almirall Aznar.

Després d'una sequera democràtica de gairebé set anys, aquesta primera consulta popular creà un clima d'apassionament en l'opinió pública i una reactivació enardida de l'activitat de grups i partits polítics. La consulta esdevé un referèndum entre el passat i el futur, entre monarquia i república.

Fet l'escrutini, la victòria aclaparadora de les candidatures republicanes arreu de l'Estat va refermar els sentiments antimonàrquics i l'eufòria creixia a tal ritme que, trenta-sis hores més tard de la jornada electoral, es proclamava la República en actes gairebé simultanis: primer des del balcó de l'Ajuntament de Barcelona per Lluís Companys; poc després, des del Palau de la Generalitat (aleshores, Diputació de Barcelona) Francesc Macià proclamava la República Catalana com a estat integrant d'una confederació de pobles ibèrics; i finalment, i només unes hores més tard, a Madrid s'instaurava un govern provisional de la República, i el rei i la seva família marxaven a l'exili.

Esverats pel gest dels dos independentistes catalans, el govern provisional de Madrid envia a Barcelona tres representants amb l'encàrrec de parlamentar i aturar el curs dels esdeveniments polítics a Catalunya. En precipitada negociació s'arribà a un acord el dia 17 d'abril, en virtut del qual Macià renunciava a la República Catalana a canvi d'instaurar un govern autònom que, en record de la institució medieval, es diria Generalitat, el funcionament del qual es regularia amb un futur estatut d'autonomia. Mentrestant, Macià no havia perdut el temps: el dia 15 ja tenia nomenat un govern de la nou nata República Catalana, que, en virtut de l'acord amb els enviats de Madrid, a partir d'aquest moment rebrà el nom de govern de la Generalitat provisional de Catalunya.

Com es pot observar, l'escrit que atribuïem a Joan Ambrós, publicat a *Nostre Veu* el mes de maig (pàg. 95, supra), devia escriure's abans de fer-se pública la sortida de compromís de les negociacions amb els polítics de Madrid, consistent, com ja hem dit, en la reconversió de la República Catalana de Macià en Generalitat provisional i, tot i el canvi radical que introdueixen els acords del dia 17 d'abril, el butlletí no recull aquest canvi. "Normalitzada" la situació, una ponència redactà al santuari de Núria un text per a l'Estatut d'Autonomia, enllestint en un temps rècord. A l'estiu aquest text fou aprovat primer pels ajuntament catalans, i el dia 2 d'agost del mateix 1931, el poble català es manifestà en un referèndum, amb un 99% dels vots a favor i una abstenció del 25%. *Nostra Veu* es feu ressò d'aquest esdeveniment de transcendència indiscutible.

NOSTRA VEU

BUTLLETÍ MENSUAL DEL FOMENT DE LA SARDANA
ADHERIT A LA LLIGA SARDANISTA DE CATALUNYA

“JA SOM LLIURES”

Agafó la ploma per a dir-vos quelcom, però no se m'acut res més que no sigui per a parlar de la plena satisfacció que tots els catalans sentim, d'haver lograt l'ideal que de tants anys enrera ha estat la preocupació de totes les generacions catalanes, fins arribar a l'actual, que, més afortunada que les que l'han precedit, ha pogut veure que els seus esforços no han resultat estèrils, conquerint d'una vegada per sempre, l'anhel tant desitjat... **L'ESTATUT DE CATALUNYA.**

«Ja som lliures» digué la nit del 2 del mes que som, a la Plaça de la República, el gran patrici català Francesc Macià, l'home símbol, per al qual tots els catalans sentim una respectuosa veneració; i penso jo: Si ja som lliures, aviat serem governats per nosaltres mateixos, única forma que, sentint les mateixes aspiracions, les mateixes necessitats i convivint entre nosaltres, el governant s'adaptarà més a la realitat i la seva labor serà més fecunda i duradera.

Sardanistes, hem de sentir també nosaltres la satisfacció d'aquesta conquesta, ja que amb el nostre esforç en pro de la dansa de Catalunya, hem anat guardant dins el poble el caliu de la Catalanitat, fent sentir arreu la veu del terer, fent ressorgir del fons de les consciències la nostra història que ens parla de gestes heròiques i d'una Catalunya gran i LLIURE.

Ara, però, que ningú pot escatimar-nos aquest dret i aquesta reivindicació, que amb la constància de tots hem pogut assolir, és quan, més que mai, hem d'aportar la nostra energia per la causa de la sardana, agrupant-nos tots sota la senyera del Foment i contribuint a l'enlairament d'aquesta dansa pairal, la música de la qual reflecteix tan bé l'ànima catalana i sap captar-se l'admiració de tots els que l'escolten i que, a despit de les persecucions de què ha estat objecte, amb tanta tenacitat hem sabut conservar.

Es també, sardanistes, obligació nostra, la de col·laborar en el butlletí del Foment, demostrant així que encara que no ens hagin ensenyat la nostra llengua també sabem expressar-nos-hi, aportant-hi les idees o els treballs que cadascú tingui i que faran sigui adequat el nom amb què s'encapçala NOSTRA VEU, o sigui la veu de tots.

JOAN OLIVERAS LAPASSET

Agost de 1931.

Figura 19. Amb la proclamació de la II República Espanyola els homes del Foment de Mollet creuen que ha arribat l'hora d'assolir les fites del seu ideari patriòtic.

La Lliga Sardanista de Catalunya. Presència molletana

El 19 de juliol de 1929 marca una altra fita important en la trajectòria del sardanisme; en aquesta data es creà la Lliga Sardanista de Catalunya amb la missió de propiciar la coordinació de tot el moviment arreu del territori català, tenir cura de la seva bona salut i vetllar per la puresa de la sardana. A l'octubre del mateix any, l'assemblea de socis aprovava els estatuts socials.

No havia estat fàcil posar-se d'acord per fer possible que un organisme aglutinés iniciatives i actuacions, tot i que moltes veus l'havien reclamat. En la gènesi d'aquesta iniciativa tenen molt a veure la proliferació desbordant de ballades i concerts des dels primers anys de la dècada dels anys vint a la ciutat de Barcelona. Les primeres veus sorgiren del si d'una entitat que havia fet gala d'una gran vitalitat: el Foment de la Sardana de Barcelona.

Aquesta entitat havia nascut com a Foment de la Sardana dels districtes II i III -Ciutat Vella- l'any 1921, però aviat assumí la responsabilitat del lideratge de moltes iniciatives del moviment. Durant el seu primer any de rodatge dedicà els seus esforços a organitzar ballades a la via pública, però tot just l'any següent canvià de nom (a partir d'ara es diria Foment de la Sardana de Barcelona) i inicià una frenètica activitat organitzativa de ballades i audicions i, en una actitud clarament proselitista, estén el seu radi d'acció a tota la ciutat, i fins i tot organitzava excursions per fer present la sardana en algunes poblacions de les comarques properes a Barcelona. Per aquelles dates la sardana ja era molt coneguda i gaudia de prou prestigi per ser ben rebuda arreu; organitzacions culturals, folklòriques i polítiques la integraven, des de feia alguns anys, en els programes del actes que organitzaven. Pot servir d'exemple, perquè es tracta d'un fet proper a nosaltres, l'acte d'inauguració del Centre Catalanista de Mollet el dia 5 de novembre de 1922, del qual ja hem parlat.

Aquell proselitisme anava donant fruits, i els primers mesos de 1923 "l'allau de sardanes al carrer és incontenible. Les sol·licituds dels propietaris de cafès i bars per assolir el muntatge de ballades, ultrapassava la capacitat dels equips del Foment, i fins els cansa. Això facilita la predisposició que demostren molts a fer de promotors per llur compte(...): amb un èxit, suposem que superior, en la gentada i en el resultat econòmic a l'acció del Foment, donada l'explotació de les sardanes de més baixa qualitat i més àmplia acceptació".⁷⁰

Així, al primer objectiu d'expandir la sardana arreu del territori, aviat se n'hi sumà un altre tant o més urgent: el d'atendre la qualitat de la música i preservar la puresa de la dansa. La campanya adreçada a vetllar per aquesta puresa s'inicià des de les pàgines de *La Sardana*, amb la denúncia de "man-

70. J. Mainar; op. cit. Vol. II, p. 117.

cament en tal o tal ballada en el capteniment dels dansaires”;⁷¹ d’aquí es passa a atacar la nefasta influència de “pasdobles” i altra música que desvirtua la sardana, acusant-los de ser els responsables del ballar desimbolt que es criticava.⁷² El següent pas vindria arran de la publicació a *La Sardana* de l’article “Les sardanes d’en Bou”, on s’assenyalava obertament el dany que el “pas-doble” i la “dansa mora” feien a la sardana.⁷³

Seguint l’exemple de *La Sardana*, els homes del Foment de Barcelona feren causa comuna amb els posicionaments de la revista; centren les seves preocupacions en la recerca d’uns nivells de qualitat, tant en composicions musicals com en la forma de dansar, i demanen un nivell i un to d’exigència en tot el que es feia. Ells mateixos aplicaren aquests criteris a les audicions que organitzaven.

Però aquesta exigència, de marcat to intel·lectualista, no fou ben rebuda per tothom. Aviat sorgirien els contraopinants, i les posicions es polaritzarien al voltant de les figures de dos dels mestres compositors més coneguts, com ara Morera, per als grups de partidaris de cercar els valors musicals i estètics i potenciar-los, i al voltant de la figura d’en Bou, per als que reclamaven una més gran llibertat d’execució, tant per als creadors (músics compositors i escriptors que feien lletres de sardanes), com per als intèrprets i els balladors, argumentant que l’espontaneïtat és segell indiscutible de tot allò que està im-

---

71. El problema perdurà, i el Foment de la Sardana de Mollet també el pateix. Quan encara l’entitat no disposa del seu butlletí per adreçar-se al col·lectiu d’afectats, Joan Ambrós escriu un article que publicà en el número 52 de la revista molletana *Nostre Ideal*, que titula “Sardanistes: alerta!” (27 d’octubre de 1928), en què fa la següent afirmació: “(...) Digué, no fa molt temps un escriptor, des de les columnes d’un periòdic català que, de tot Catalunya, on es balla la sardana pitjor és a la Comarca del Vallès, a excepció d’algun poble. No creiem que Mollet estigui inclòs en aquesta excepció, puix cada dia veiem inventar punts nous, estranys i estrafets, que fan perdre a la nostra dansa el seu caràcter de bella. (...)”. Anys després el mateix autor també escriu a *Nostra Veu* algun article sobre el mateix problema.

72. Mainar cita un article de Prudenci Bertrana aparegut a *La Publicitat* en el seu “Ideari bàrbar”, del qual recollim alguns paràgrafs: “La sardana, aclimatant-se entre els balladors de ‘societats recreatives’ on el tango i el fox-trot han pres carta de naturalesa, ha devingut una dansa nova.

“ A estones salten amb el dit gros del peu clavat a terra, iniciant reviraments coreogràfics mentre sostenen una cama arronsada a tall de cigonya...”

“ Hem vist damisel·les que brandaven, entre la cintura i el genoll, un bé de Déu d’opulències que ni en la rumba desficiosa resultarien tan pertorbadores; n’hem vist d’altres que trenaven els turmells com un ble, traçant jeroglífics amb la punta del peu; algunes més originals i reposades romanien quasi immòbils; amb les extremitats inferiors en posició d’escala de tisores, es limitaven a marcar el compàs decantant-se a dreta i esquerra, com inquietades per una urgència fisiològica...”

Citat per J. Mainar. op. cit. Vol. I, p. 82-83.

73. Mainar. op. cit. Vol. I, p. 106-107.

bricat en les més pures arrels del poble,⁷⁴ reivindicant aquesta connexió que mai no ha de faltar al sardanisme. Com a fruit d'aquesta polèmica sorgí un enfrontament entre el Foment-*La Sardana*, per una banda, i els seguidors de Bou, per l'altra; aquests s'aglutinaren fent front comú i temps a venir crearen l'Agrupació Sardanista de Barcelona, una altra de les entitats barcelonines molt activa i emblemàtica.

Figura 20. El folklorista i escriptor Aureli Capmany fa la seva aportació al tema de la coreografia de la sardana amb aquesta obra publicada l'any 1924.

74. La polèmica fou agra en alguns moments. Es desenvolupava a través de les pàgines de revistes, amb rèpliques i contrarèpliques a *La Sardana*, al *Butlletí del Foment de la Sardana de Sants*, a *L'avi Pep*, etc., per una banda, i per l'altra a *Ritme*. Però també al carrer, en audicions i ballades, proferint victors a favor del compositor idolatrat, i, fins i tot en alguna ocasió, cremant un parell d'exemplars de la revista *La Sardana* al final de l'audició d'una sardana d'en Bou.

Amb la revifalla de 1925, i recuperada *La Sardana* després de dos anys de prohibició, els criteris de qualitat prenen més força que mai. Les opinions a favor d'una federació d'entitats sardanistes se senten cada vegada amb més força. El Foment de Barcelona publicà en la veterana revista, convertida en el seu butlletí, un compendi dels criteris a observar en les actuacions de les entitats, tot recollint opinions que s'havien debatut amb anterioritat en les seves pàgines,⁷⁵ i donà suport a actes organitzats conjuntament per entitats barcelonines i de poblacions properes.⁷⁶

Calgué, però, un bon motiu per aplegar les entitats sardanistes del país i aconseguir que fossin capaces de fer un acte conjunt: un gran incendi a les Gavarres mogué el mestre Ruyra a fer una crida a les organitzacions sardanistes per ajudar els damnificats, i la resposta a aquesta crida fou un festival a la plaça de la Cascada del parc de la Ciutadella de Barcelona, que aplegà gairebé la totalitat del món de la sardana; era l'any 1928. Fou la prova que el treball conjunt era possible.

La Lliga Sardanista naixia un any després, el juliol de 1929, com a federació d'entitats bàsicament. En una reforma d'estatuts feta el desembre de 1932 es defineix l'entitat com "un organisme representatiu que té per objecte vetllar per la sardana, treballar per la seva propagació, i -segons el nostre parer- la intenció cabdal d'aplegar i coordinar tots els seus elements constitutius, i contri-

---

75. J. Mainar, en l'obra ja citada (p. 117-118), sintetiza les exemplars "Normes d'actuació" publicades al gener de 1925. Convençuda de la importància que aquestes recomanacions tingueren en la forma d'actuar del món sardanista del futur, reproduïm part del text:

1. "Ballades predilectes, amb bon temps, a la plaça; a les nits d'hivern, a recer; de tant en tant farà bonic un aplec, o una excursió. No es tracta de fer ballades «com sigui», sinó «com cal». No han d'esser subvencionades per altri, sinó amb la contribució del sardanista conscient.

2. El ballador cal que senti la música per interpretar-la i ballar-la amb senzillesa i austeritat com a forma de bellesa. Res de filigranes com a sistema; res de punteigs grotescs ni contorsions estrafolàries. Tots els estils són admisibles, si la contenció i l'elegància governa el gest del dansaire.

3. Programar només sardanes de debó, compostes per artistes, comprenent-hi músics rurals espontanis. La sardana és música, sense que deixi d'ésser dansa. Tota mena de sardanes mentre siguin belles i de bon gust. Als programes cal que les sardanes joïoses alternin amb les vibrants; les quietes amb les mogudes. I això tant a les ballades, con als concerts i als aplecs. La norma del Foment és "l'elegància musical paral·lela a l'elegància de la plàstica". Molt ordre: "elegància i bon gust".

4. Contractar les cobles que interpreten bé.

76. Aquesta col·laboració per organitzar actes conjuntament sovintreja al Vallès: Sabadell, Terrassa, Santa Perpètua de Mogoda presenten bons exemples d'aquest tipus de col·laboració. Mollet organitza el seu III Aplec de la Sardana, al bosc de Can Pantiquet, en col·laboració amb la Juventud Sardanista Pep Ventura de Barcelona, l'any 1931.

buir de manera constant i eficaç al seu major enaltiment". En virtut d'aquesta reforma, ara també es podrien integrar a la Lliga entitats i grups sardanistes, mestres compositors de sardanes, les cobles i persones amb actuació meritòria en el camp de la sardana.

El mestres compositors foren atents a la invitació, i el nombre que s'hi adheriren era força representatiu del col·lectiu que es dedicava a la composició. No mostraren, però, el mateix interès les cobles, que manifestaren un fort rebuig a integrar-s'hi i preferiren conservar la seva llibertat d'acció i de contractació; les adherides no passaren mai de sis, i a la fi s'estabilitzà en nombre de quatre la seva presència, dues de barcelonines (Barcelona i Barcelona-Albert Martí), la Principal de la Bisbal i la Principal del Bages, de Manresa.

La Lliga Sardanista de Catalunya celebrava una assemblea general un dia del mes de juny cada any. La primera, l'any 1930, se celebrà a la ciutat de Figueres, pàtria del ja mite del sardanisme Pep Ventura; els anys successius se celebraren a Barcelona (Orfeó Gracienc), Lleida, Manresa, Ripoll, Tarragona i l'última a Vilafranca del Penedès, l'any 1936. El dia 11 de desembre de 1932 se celebrà una assemblea extraordinària amb la reforma dels estatuts en el seu ordre del dia, amb la finalitat de donar cabuda a compositors i cobles, com ja hem fet referència.

L'entitat estava dirigida per un consell directiu assistit per tres consells delegats.⁷⁷

A fi de portar a terme la tasca que es proposà realitzar, la Lliga dissenyà uns plans d'acció que es concretaven en projectes i campanyes, i que havien de respondre a les dues grans línies d'actuació: la d'aplegar i coordinar els que hem anomenat els pilars del sardanisme (entitats, compositors i cobles) per una banda, i la de l'enaltiment de la sardana, vetllant per la seva propagació i la seva puresa, per l'altra.

Les actuacions més importants que es promogueren per posar en marxa el primer projecte, que havia de donar unitat al moviment sardanista, són:

Conferències sobre la història i la vàlua de la sardana; organització de ballades o aplecs conjuntament per diverses entitats; acords per generalitzar l'ensenyament de sardanes per part de les entitats; també es portaren a terme gestions en les esferes oficials per aconseguir polítiques favorables a la causa de la sardana (eliminació d'impostos, subvencions, etc.) o per aconseguir que l'ensenyament de la dansa es fes a les escoles.

---

77. El consell directiu estava format per sis membres: president, dos vicepresidents (pels compositors i les cobles), secretaria, caixa i comptaduria. Al consell delegat d'Entitats hi havia vuit membres; el consell delegat de Compositors constava de cinc membres, i el de Cobles, previst pels estatuts, no va arribar a constituir-se.

La Lliga s'encarregà de negociar la creació de cobles oficials de la Generalitat de Catalunya, amb la finalitat d'oferir a les entitats locals la possibilitat de gaudir dels seus serveis gratuïtament; gestionà els calendaris dels aplecs, per tal d'evitar competències que s'havien manifestat molt conflictives; impulsà iniciatives per enaltir fets i personalitats emblemàtiques relacionats amb la dansa nacional. També fomentà l'intercanvi de publicacions i d'informacions per als associats i es féu càrrec de coordinar els contractes amb les cobles. Es van recomanar lectures de llibres de temàtica sardanística, alhora que s'animà les entitats perquè s'organitzessin els materials de què disposaven com a fons consultables, en forma de biblioteques o arxius.

Per enaltir la sardana, vetllar per la seva puresa i fomentar la seva propagació, la Lliga promogué:

Campanyes contra l'adulteració de la sardana, i per a tal fi es feien conferències per fustigar els balladors incorrectes; l'edició de fulls impresos per distribuir entre els socis balladors, pensats per corregir o prevenir malformacions de la dansa.

Competicions nacionals de sardanistes, per a les quals elaborà unes normes molt explícites, i les difongué, sobre com havia de ser la forma correcta de dansar.

La publicació i difusió d'articles escrits per homes de reconeguda autoritat dins el món sardanístic, i que es distribuïen als socis de totes les entitats, moltes vegades aprofitant els butlletins de les mateixes entitats.

Consultes al col·lectiu de sardanistes sobre l'estructura musical de la sardana, concretament sobre la conveniència de l'escurçament d'una tirada de llargs.

Es confeccionà un índex de sardanes recomanades per la seva reconeguda qualitat, fet pel consell delegat de Compositors, amb l'objectiu d'oferir criteris de selecció musical a l'hora d'elaborar els programes dels actes sardanístics com ara ballades, aplecs, concerts, etc. Respecte a aquest tema, proclamà que la dignitat musical de la sardana era un dels postulats més importants per a la Lliga Sardanista.

S'ocuparen d'organitzar concerts amb programacions molt selectes dins d'aquests plans de dignificació i expandiment de la sardana.

El Foment de la Sardana de Mollet fou membre de la Lliga Sardanista des de la constitució d'aquesta. L'home que més vegades representà l'entitat molletana en els afers de la Lliga fou en Joan Ambrós, però

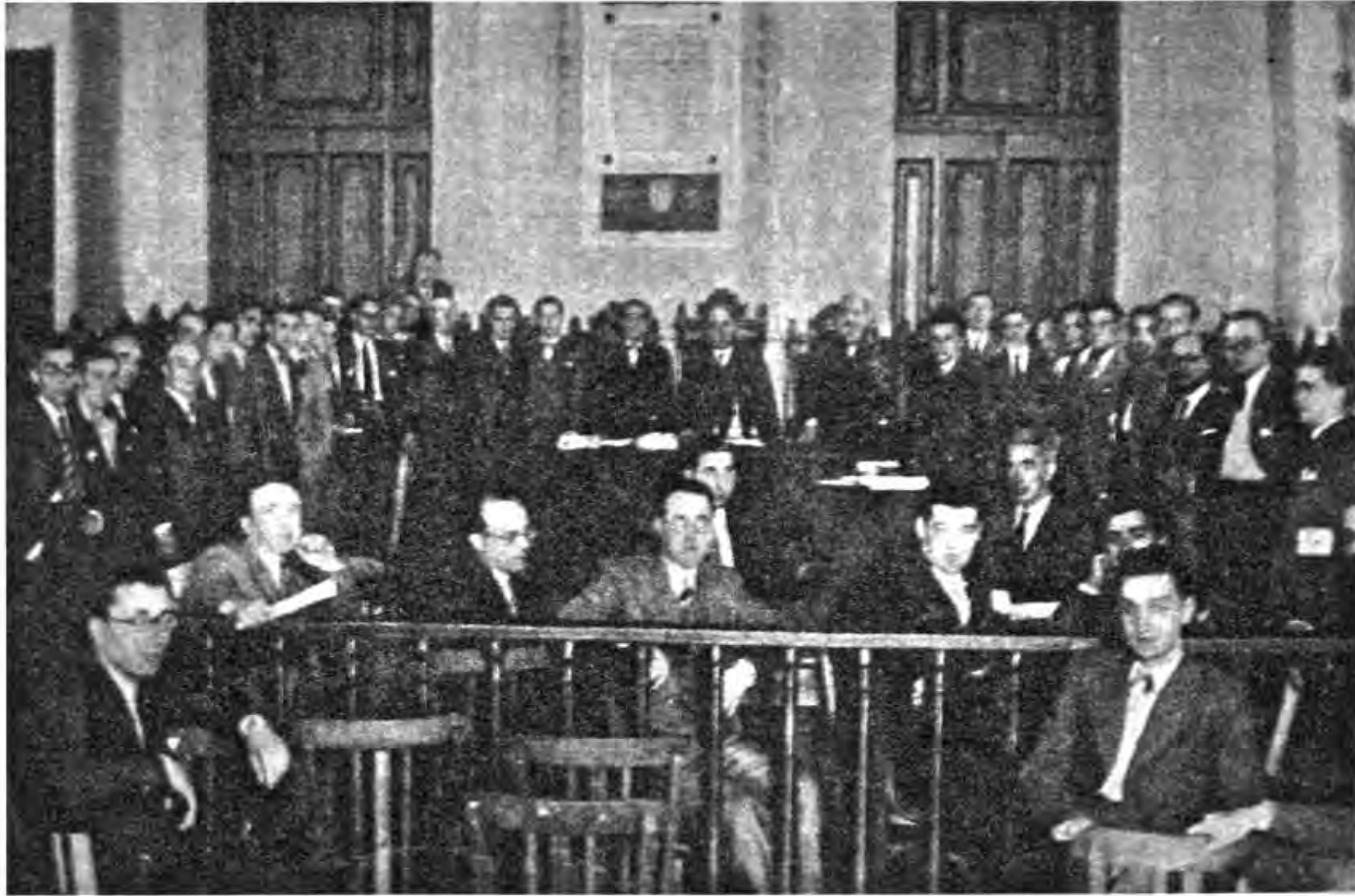

Figura 21. IV Assemblea General de la Lliga Sardanista de Catalunya, celebrada a Manresa el juny de 1933, al saló consistorial d'aquella ciutat. Darrera la barana, en primer terme a la dreta, Martí Pou i Joan Ambrós, delegats del Foment de la Sardana de Mollet.

també actuaren com a delegats de Mollet a les assemblees anuals de la Lliga Bonaventura Ammetller, Martí Pou, Joan Pi Queralt, que tinguem prova. A partir de l'any 1933, el Foment de Mollet formarà part del consell d'Entitats i del consell directiu (amb els càrrecs de comptador l'any 1934 i de secretari l'any 1936); per fer aquestes tasques i “per tal de no causar molèsties de desplaçament, el Consell Directiu (de la Lliga) cregué que en lloc de nomenar un representant d'ací Mollet mateix era preferible que el delegat que es nomenés residís a Barcelona. El consell directiu acordà nomenar el nostre bon amic i conegut de tots Sr. Opali Tubau. El consell directiu espera que l'assemblea (de Mollet) ho aprovi. S'aprova.”⁷⁸

---

78. Acta de la reunió general extraordinària del Foment de la Sardana de Mollet de 22 de juny de 1933. Llibre d'actes.

Per les actes de reunions del Foment molletà i les de les assemblees anuals de la Lliga, així com per articles publicats a *Nostra Veu*, sabem que Joan Ambrós hi tingué una participació molt activa i s'implicà molt en tots els debats de presa de posició en alguns temes importats que s'hagueren de dirimir en les assemblees anuals, i amb ell, la veu del Foment de Mollet es fa ben present; en les seves intervencions es fa palesa la tenacitat en la defensa dels seus criteris i les seves opinions. Els temes de treball i de debat de la Lliga són tractats i debatuts a Mollet en les reunions del consell directiu i en les reunions generals anuals. Analitzant la documentació conservada, es pot deduir el rerafons de molts debats i conèixer les diferents tendències dins la Lliga, davant les quals Mollet pren posició. El Foment de la Sardana de Mollet, a través de la persona del seu representant més habitual, valorava la rectitud en el fer i lloà l'esperit patriòtic que es fomentava des de la Lliga, patriotisme que considera inherent a tot bon sardanista; defensà una actitud de respecte per part de la Lliga a la iniciativa de les entitats, però alhora els sardanistes molletans demanaven rigor quant a fer respectar per tothom les normes i els acords que es van prenent en les seves deliberacions; defensaven que aquesta disciplina havia d'afavorir la bona marxa d'aquesta entitat d'entitats, a fi que les seves actuacions gaudissin de l'autoritat que li atorgaria la seva raó de ser. A tall d'exemple, recordem alguns posicionaments del Foment de Mollet, o d'alguna persona a títol personal, sobre esdeveniments sardanístics, com ara la desaprovació del comportament del mestre Morera respecte a la polèmica desfermada a propòsit de la sardana *La Santa Espina*. Ambrós, amb tota seguretat, fou uns dels molts decebuts per l'incident de Sabadell el gener de 1930⁷⁹ i per altres actuacions

---

79. El 29 de gener de 1930, a 2/4 de 10 de la nit al Teatre Principal de Sabadell, el Centre Sardanístic d'aquesta ciutat va preparar una gran festa homenatge a Enric Morera, en la qual, a més dels parlaments de rigor, participava l'Orfeó de Sabadell, una liederista, Pilar Rufi, i la cobla La Principal de Peralada; s'edità un número especial del *Diari de Sabadell* (28 de gener de 1930). La primera part amb l'Orfeó, i la segona amb Pilar Rufi, van transcórrer amb normalitat. Però quan la cobla es disposava a iniciar la primera sardana, el mestre Morera feu avinent als organitzadors que ell no autoritzava la interpretació de *La Santa Espina*. Morera no va voler acceptar els arguments dels organitzadors, que li volien fer veure que el programa estava autoritzat, que no podien fer canvis, ja que no era permès i que si se suprimia la sardana el públic s'ho podria agafar com una ofensa. Sembla que Morera va dir que tenia un càrrec a l'Escola de Música de Barcelona i no el volia perdre com a conseqüència d'aquesta interpretació, i afegí que ell ja havia recomanat que no posessin aquella obra en el programa. Segons *Un sabadellenc*, Morera va dir: "No vull comprometre'm davant de qui m'ha promès un càrrec que resoldrà la meva situació econòmica". (*Diari de Sabadell*, 12 de maig de 1932).

Probablement per qüestió d'hores, Morera s'hagués pogut estalviar tot aquest enrenou, perquè el general Primo de Rivera ja havia presentat la dimissió i la notícia es coneixeria l'endemà mateix. Pocs mesos més tard, el mateix Morera va dirigir *La Santa Espina* a la plaça de Sant Jaume, cosa que encara va provocar més la indignació dels sabadellencs. J. Nonell; L. Subirana. *La Sardana a Sabadell*. p. 71-72.

del mestre. No és que es pugui assegurar amb justesa que ell fos “bouista” en la polèmica Morera versus Bou. Reproduïm a continuació un article en què es posiciona respecte del procedir dels mestre en el butlletí de l’entitat:

“Que em perdoni el Mestre Morera, però, la veritat, m’ha desconhortat.

A mi i a molts com jo, que de la sardana en tenim un concepte i un ideal elevat, bell, de cara al poble, el Mestre Morera ens ha despertat al so d’una cantarella estranya, portada a la llum dels periòdics, exposant si era just o no percebre, de la Societat d’Autors, solament una exigua quantitat de pessetes per l’execució de la seva sardana *La Santa Espina*.

Crèiem que els incidents ocorreguts al Mestre Morera, respecte de *La Santa Espina*, a Sabadell, havien tingut sinó un digne epíleg, una fi que deixava als idealistes i patriotes amb el dubte, puix que, sembla, s’havia reivindicat en la memorable nit que, a la Plaça de Sant Jaume de Barcelona, dirigí la seva sardana amb la Banda Municipal.

Sense treure vàlua a la música de *La Santa Espina*, crec poder dir que som molts els que, al sentir-la, ens fugen llurs notes de les nostres oïdes i es concentren a l’ànima les estrofes del malaguanyat Guimerà. “Som i serem gent catalana...”

Jo crec que si el plorat Guimerà hagués viscut, davant d’aquestes petites lluites per l’obtenció de més pessetes i per no desorientar als idealistes de la *nostra* terra, de la *nostra* parla, dels *nostres* costums i de la *nostra* música, hauria cedit els seus drets d’autor de la lletra d’aquesta sardana a la seva Catalunya.

És senzillament dolorós que aquest afer hagi estat portat a les pàgines dels periòdics.

Comptant que el mestre Morera no té menester per viure les pessetes que, com a drets d’autor, li correspon percebre d’aquesta sardana, jo li prego humilment, i des d’aquestes planes, si podria trobar la manera de cedir aquests drets al Poble, a aquest Poble que s’ha fet seva *La Santa Espina* com a himne, i que ens recorda cada vegada aquell “Som i serem gent catalana”.⁸⁰

---

80. J. Ambrós, “La Santa Espina i el Mestre Morera”. *Nostra Veu*, núm. 3 (març 1931), 1. Recordem que en una circular de 24 de setembre de 1924, el Govern civil de Barcelona prohibia aquesta sardana, afirmant textualment “que determinados elementos han convertido la sardana “La Santa Espina” en himno representativo de odiosas ideas i criminales aspiraciones, escuchando su música con el respeto y reverencia que se tributa a los himnos nacionales...”. No anava gaire errat l’impulsor d’aquesta prohibició.

Anys després tornava al tema, aquesta vegada amb actitud més bel·ligerant. En nom del Foment de Mollet es dirigeix a la VI Assemblea General de la Lliga Sardanista de Catalunya, reunida a Tarragona el 30 de juny de 1935. Llegim en l'acta d'aquella reunió:

“Immediatament fou llegida una proposició també de Mollet, sol·licitant que es gestioni del mestre Morera el lliurament dels drets d'autor de la sardana *La Santa Espina* per a alguna obra patriòtica. Intervenien (...). Fa un resum el Sr. Salvat i exposa una sèrie de motius pels quals el Consell creu que no ha d'aprovar-se semblant proposició. Lleida demana que sigui retirada. Mollet en vistes de les explicacions dels delegats retira la proposició. En substitució de la mateixa en presenta una altra, en el sentit que la gestió prop del mestre Morera sigui feta sol·licitant que quan el mestre mori cedeixi els drets d'autor de *La Santa Espina*. El mestre Llongueres prega que en lloc de proposició, sigui presentada com a moció. S'aprova així.”⁸¹

Ambrós, i Mollet per boca d'ell, es mostra intransigent en la mateixa assemblea pel fet que algunes entitats adherides a la Lliga no respecten les normes de funcionament establertes. El motiu immediat que provoca la intervenció de Mollet és el fet que el mateix dia de l'Aplec de Can Pantiquet de Mollet, programat pel dia 16 de juny d'aquell any, s'havien celebrat dos aplecs a Barcelona, els quals no s'havien anunciat en el butlletí de la Lliga, com era prescriptiu, i ni tan sols les entitats organitzadores havien comunicat que els celebrarien. Les queixes i les reclamacions del consell directiu del Foment de Mollet prèviament a les dates de l'aplec no serviren de res i l'assistència al seu aplec es veié força minvada, amb les conseqüents pèrdues econòmiques i la crispació de tots els socis del Foment de Mollet. Però aquesta no era la primera fricció sorgida amb motiu de la data de celebració dels aplecs; s'arrossegava una certa mala maror des de feia anys. Veiem com es plasma la polèmica intervenció en les actes de l'assemblea:

“(...) Fou llegida una proposició del Foment de Mollet en la que es sol·licita que sigui expulsada de la Lliga l'entitat que no compleixi els reglaments en que es refereix al calendari d'aplec i festes. Aquesta proposició és defensada amb gran tenacitat pel senyor Ambrós. Vilafranca, Foment de Barcelona, Santa Perpètua i Sant Gervasi s'adhereixen a la proposició. S'entaula un debat extensíssim puix que són al·ludits l'aplec de Barcelona i l'aplec del Tibidabo que foren celebrats sense figurar en

---

81. Acta de la VI Assemblea General ordinària de la Lliga Sardanista de Catalunya, en el *Butlletí*, núm. 25 (agost de 1935), p. 99.

el calendari. Jovanet⁸² defensa la Comissió de l'aplec de Barcelona i manifesta que mai estigué en l'ànim de la Comissió de portar perjudici a les entitats. L'Agrupació Sardanista de Barcelona, entén que havent-se retirat la Lliga de la Comissió, el Foment havia de fer el mateix.⁸³ El Foment defensa la teoria contrària. Intervé Salvat en nom del Consell i manifesta que creu que el Foment havia de retirar-se, però que la Lliga no li donà una ordre explícita per fer-ho. Referint-se a la proposició de Mollet diu que està conforme en que s'acordi unes sancions però que és perillós d'acordar-ne l'expulsió, per tal com la majoria dels mancaments al calendari d'aplecs i festes es produeixen més aviat per negligència que no pas per indisciplina. Continua el debat amb intervencions de Mollet, en defensa de la proposició tal com ve redactada, de l'Agrupació que no troba satisfactòries les explicacions del Foment, del Foment per a demostrar que la seva actuació ha estat legal, de l'Agrupació de Sant Gervasi per a defensar-se de les al·lusions que li han estat fetes, dels mestres Llongueres, Català i del senyor Salvat. Mollet intervé novament en defensa de la seva proposició i demana que no es parli ja dels aplecs de Barcelona i Tibidabo i que la discussió quedi circumscrita a la seva proposició. Salvat sol·licita de Mollet que suavitzi la sanció, puix que les expulsions cal reservar-les pels casos que revesteixin una gravetat absoluta. Jovanet intervé perquè abans que no es voti la proposició de Mollet, quedi aclarida la posició de l'Assemblea en relació a l'actitud del Foment. Els delegats que es mostren tots disposats a prendre acords transaccionals, acorden fer constar que l'Assemblea no vol veure equivocades les actituds del Foment i de la Lliga en les seves respectives intervencions en la Comissió de l'Aplec de Barcelona. Seguidament es passa de ple a la proposició de Mollet que havia provocat el debat que s'intercalava constantment. Mollet manifesta que en vistes a les explicacions del directiu Salvat, rectifica la seva proposició en el sentit que l'entitat que no compleixi el que hi ha establert en matèria d'aplecs quedi castigada durant un any a no poder utilitzar la cobla oficial i en cas de reincidència procedir aleshores a la seva expulsió. La nova redacció donada a la proposició fou aprovada per unanimitat.”⁸⁴

---

82. Jovanet és el delegat del Foment de la Sardana de Barcelona en aquella reunió. Salvat és un membre del consell directiu de la Lliga provinent del Foment de la Sardana de Barcelona.

83. En el *Butlletí de la Lliga Sardanista* núm. 22, de maig de 1935, s'hi troba la següent notícia: “ La Lliga Sardanista s'ha retirat de la Comissió de l'Aplec de la Sardana de Barcelona, perquè els altres delegats a la Comissió no volgueren sotmetre's al calendari d'aplecs i festes que tenien establert. Per tant, la nostra Federació queda deslligada de compromisos amb l'aplec de Barcelona.” p. 86.

84. Acta de la VI Assemblea General ordinària de la Lliga Sardanista de Catalunya, en el *Butlletí*, núm. 25 (agost de 1935), p. 98-99.

Figura 22. Grup de sardanistes a l'aplec de Can Pantiquet. Juny de 1934.

En aquesta agra discussió no només es manifesten diferents posicions; s'entreveu també enfrontament. Vells enfrontaments entre el Foment i l'Agrupació de Barcelona, que es repeteixen en altres discussions i que polaritzen posicions de la resta d'entitats. El pes en la federació d'algunes entitats de Barcelona era molt important, fet que els predisposava a no creure gaire greu saltar-se la norma. Cal dir a favor de l'Ambrós que la seva no és una actitud rancuniosa; la coneixença de la seva trajectòria personal ens autoritza a pensar que aquell debat responia a un acte de servei envers la sardana i el sardanisme; reclamava una actitud ètica, de respecte envers totes les entitats federades a la Lliga, sense menystenir-ne cap ni una i sense oblidar el deure de respecte i col·laboració mútua, que era un dels objectius fonamentals que portà a la creació de la Lliga Sardanista de Catalunya. Un escrit del consell directiu de l'entitat, publicat al seu butlletí el mateix mes de juny que havia de celebrar-se l'assemblea anual a Tarragona, diu:

“Tenim a la vista algunes reclamacions d'entitats afiliades que es queixen de que no es compleixi l'article 25 dels estatuts, per part d'alguna altra entitat federada. Per la nostra banda no ens queda més que manifestar que el calendari dels aplecs ens dóna una feinada enorme, ens provoca tota mena de conflictes i finalment les reclamacions abans al·ludides. Si el consell de la Lliga posseís una força coercitiva veritable, els casos d'indisciplina demostrats amb l'incompliment de l'article 25 dels estatuts, serien resolts ràpidament, perquè quan esgotàriem els recursos de caràcter reflexiu, acudiríem a la persuasió per mitjans coac-

tius. Són les entitats, elles mateixes, que a Tarragona poden senyalar quines atribucions concedeixen al Consell per a quan es presentin els casos que venim esmentats. Esperem que en la propera Assemblea es puntualitzi clarament aquesta qüestió o bé que sigui anul·lat l'article 25 dels estatuts".⁸⁵

Mollet, i Ambrós representant el seu Foment, actuava a Tarragona recollint aquesta invitació de la Lliga.

No era, però, aquest el problema més greu que hagué d'afrontar la Lliga. La tasca de depurar la sardana, fer una tria de les més dignes i marginalitzar les de baixa qualitat fou difícil i, a voltes, dolorosa. No era només el problema de dansar-la malament, que també hi era; el perill de desvirtuar-la no venia tant dels balladors, com dels compositors. Però era aquest l'objectiu prioritari de la federació, i els seus directius n'eren ben conscients.

L'any 1933 la Lliga ja tenia projectes definits per treballar el tema i llançar unes campanyes i uns plans de treball, els més destacats dels quals són:

Lluita contra l'adulteració del ball, adreçada a tots els balladors, i en especials a aquells que la desvirtuaven posant-hi massa de collita pròpia.

Per fer la sardana més "balladora" es proposà retallar l'última tirada de llargs. A canvi, els programes constarien de set sardanes, en lloc de les sis que es feien. La decisió s'havia de prendre per mitjà d'una consulta a tots els sardanistes. El resultat fou favorable al canvi, i aquest s'havia de començar a aplicar el 15 de juny de 1933. Les cobles boicotejaren l'acord, i no es pogué aplicar.

Més conflictiva encara fou la campanya per fer una selecció de les sardanes amb reconeguts valors musicals i artístics, a fi d'eradicar la producció de baixa qualitat que proliferava de forma alarmant.

Mollet s'havia pronunciat sobre aquesta qüestió en l'assemblea de Manresa, l'any 1933. En aquella reunió, Ambrós s'oposa a la sol·licitud del mestre Català, que havia demanat que els programes només fossin elaborats amb sardanes de compositors afiliats a la Lliga. Una proposició d'aquesta mena devia repugnar a les conviccions d'Ambrós, partidari de respectar la llibertat d'iniciativa de les entitats i els gustos i les preferències dels socis. Conscient que un acord d'aquest tipus ocasionaria problemes al si de moltes entitats sardanistes, demanà que, en cas de tirar endavant la proposta, s'havia d'ampliar

---

85. "Els nostres aplecs i festes", dins el *Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya*, núm. 23 (juny de 1935), p. 91.

la llista d'autors. L'acord es va tancar acceptant un marge d'un 30% per a sardanes d'autors que no eren a la llista que preparava el Consell d'Autors de la Lliga.

Hi hagué un nombre important de compositors que no volgueren o no pogueren associar-se a la Lliga perquè no havien passat la prova de qualitat que es demanava a les seves sardanes, i a mesura que la comissió avançava en l'elaboració d'un índex de sardanes recomanades per confeccionar els programes, o que aconseguia la confiança del Consell de Cultura de la Generalitat per organitzar els concerts oficials, s'anà desfermant una protesta irada que procedia bàsicament d'una agrupació de compositors, i que es convertirà en el botxí de la federació i dels seus homes més significats, tot organitzant campanyes de desprestigi a la premsa i entre els associats. Al llarg de tot un any, el *Butlletí* de la Lliga publicà articles queixant-se d'aquest assetjament:

“(…) Res no tenim a dir en contra d'uns senyors que s'ajunten en l'*Agrupació de Compositors de Sardanes de Barcelona*, purament per a defensar els seus interessos materials que ens semblen sempre molt respectables, però que un d'ells vulgui, gratuïtament i sense la més elemental delicadesa, difamar insidiosament uns noms honorables i una actuació generosa i completament desinteressada en bé de la Sardana, ens sembla senzillament una cosa intolerable i ens dol que una lletra així hagi pogut trobar acolliment i publicar-se en un periòdic català (...)”.⁸⁶

En alguna ocasió, la resposta és més directa i més dura si cal. Els compositors de sardanes eren ben nombrosos i molt diversa la seva formació, per la qual cosa no costa gaire suposar que moltes de les obres que componien aquests músics no assolien aquell nivell acceptable de qualitat desitjada; però la tasca de vetllar per la qualitat devia ser en si mateixa molt ingrata pels qui la portaven a terme i molt dolorosa pels que la patien en pròpia carn. Tenim un altre article significatiu, publicat en el *Butlletí* de la Lliga, que il·lustra el que acabem de dir, del qual retallem les afirmacions més significatives:

“(…) Aquesta vegada, el rondinaire, és un senyor que escriu música i que ja fa temps que aguanta un cant jeremiac i que el va reproduint mentre's troba qui el vol escoltar. (...) Aleshores ocorre que alguns sardanistes bones persones fan el joc sense saber-ho als descontents semperners, als “perseguits”, als que especulen amb una popularitat que es fabriquen a base d'auto-bombo en els diaris i revistes i a base d'homenatges auto-organitzats (...).

---

⁸⁶ “Què passa amb la sardana? La Lliga Sardanista de Catalunya a tots els catalans”, *Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya*, núm. 4 (setembre de 1933), p. 14.

Nosaltres comprenen perfectament que els sardanistes han de parlar de faisó diversa i per això aspirem a que tots formin dins de la Federació, per tal que la Lliga, regint-se democràticament com es regeix, sigui en definitiva, l'exponent més autèntic del sardanisme. Totes les idees, totes les tesis sardanistes, poden debatre's dins de la Lliga i del xoc dels diversos parers n'ha de sortir sempre la legislació sardanista.

Fins ara ha imperat en el nostre organisme un criteri ponderat. Ni tradicionalismes tronats a ultrança, ni futurismes desenfrenats. Ni catalanisme de porrons, barretines i fanalets, ni catalanisme incompreensible de tan difícil. Un sardanisme intel·ligent, això sí, és el que en primer terme s'ha defensat. Un sardanisme patriota i capacitat. Res de falses intel·ligències que s'encimbellin gràcies a la badoqueria dels compatriotes. Res d'entestaments senils que aturin la marxa evolutiva sanificadora, res de catalanisme ridícul ni sardanisme analfabet. En resum: consciència.

Per a finalitzar, diguem que la Lliga Sardanista actua i actuarà de conformitat amb els manaments de les seves assemblees Generals sobiranes que són les que assenyalen tota la nostra trajectòria".⁸⁷

Es conserven també una sèrie d'articles publicats en els butlletins de la Lliga i en el del Foment de Mollet que donen fe d'un curiós enfrontament entre les dues entitats; de fet, és un incident sobre una desafortunada manera de dir les coses i amb rerafons influït pel tema de la qualitat que acabem d'esmentar. Sembla que en alguns moments a Mollet també havia arrelat una actitud hostil envers la junta directiva que en aquells moments governava la Lliga; i aquest sentiment s'havia manifestat en alguns temes tractats en les reunions del consell directiu del Foment, i per tant havia quedat reflectit en les actes de les seves reunions. També la qüestió de l'article 25 dels estatuts (el del calendari dels aplecs) va ser en part responsable d'aquesta actitud. Un membre de la junta directiva de Mollet el fa tema d'un article que es publicà a *Nostra Veu*, i que provocà la protesta, molt dolguda, de la Lliga i uns articles de rèplica i contrarrèplica, sortits al *Butlletí* de la Lliga i a *Nostra Veu*. En essència, es tractava d'un article que fa contundents retrets (textualment es parla de negligència, demagògia, supèrbia, antagonisme, manipulacions i de l'entorpiment que una part de la junta fa de la feina que volen fer els altres, d'interessos mesquins...) sense argumentar en quins fets es basen aquestes acusacions, i dient que és "una impressió" personal que fa jutjar a qui escriu de forma un

---

87 "La nostra posició". *Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya*, núm. 10 (1 de març de 1934), p. 37-38.

“xic severa l’actuació negativa dels actuals i d’algunes destacades personalitats que fan el seu pes en el sí de la Lliga Sardanista de Catalunya”. No es dóna cap nom de quins són els acusats, però sembla que els afectats ho sabien prou bé. La Lliga respon amb dos articles que publica en els butlletins de les dues entitats; el publicat en el butlletí de la Lliga ho feia en aquests termes:

“Els nostres amics del Foment de la Sardana de Mollet, han emprès una campanya contra la Lliga Sardanista, que culmina d’una faiso violenta en el darrer número del butlletí que han publicat. En aquest darrer número ja s’arriba a l’atac personal, fent insinuacions que fereixen la dignitat d’alguns directius nostres. Nosaltres creiem que es pot atacar als organismes i a les persones, però no d’una manera barroera que posi en entredit l’ètica dels dirigents. Si és que els amics de Mollet creuen que algun dirigent de la Lliga és persona no convenient al sardanisme, que ho diguin clarament, anomenant noms i senyalant fets. La raó s’ha de defensar sempre a pit obert, perquè si no es fa així, dóna la sensació d’una campanya difamatòria que sigui empresa per simples raons d’antipatia personal o afany d’eliminar dirigents per a poder-los substituir. Només manca ara, que ens dediquem a desprestigiar-nos per a que es produeixin més baixes en el món sardanista. Ademés (sic), la campanya dels amics de Mollet, és un fet ben estrany, perquè Mollet és dirigent de la Lliga i no comprenem com no ha impedit que s’actués malament, o bé com no han dimitit del seu càrrec en senyal de protesta. Ens cal aprofitar aquest fet desagradable per a comunicar als companys de Mollet que, salvant molt poques excepcions, els dirigents de la Lliga porten una actuació passiva, però no entorpeixen la marxa de la Federació posant-hi obstacles.

Per altra banda, en bona llei de companyonerisme, i així ho fan la majoria dels nostres dirigents, quan hi ha alguna cosa amb la qual no s’està conforme, es posa de manifest dins del Consell i allí s’aclareixen amistosament les discrepàncies. Si cada vegada que un dirigent no estigui conforme amb un acord o una disposició, sense dir-ne res als companys de Junta, s’emprèn una campanya d’atacs personals, aleshores la Lliga Sardanista en lloc d’ésser —com ha estat fins ara— un aglutinant, serà un dissolvent i donarà la sensació davant de tothom, de que és un organisme format per gent massa jovenívola. Tots els dirigents de la Lliga, són persones de múltiples activitats i ademés es guanyen perfectament la vida amb el seu treball habitual. Sovint cerquen motius per a deixar els càrrecs i costa quart i ajuda per a convèncer-los de que és necessari continuar. De totes maneres, no es pensin els amics de Mollet, que sigui suficient per fer dimitir a un directiu, l’emprendre’s una campanya en contra d’ell, des d’un Butlletí comarcal. La Lliga Sardanista

fent acatament a les nobles lleis de la democràcia, ha de dir quins directius són bons i quins són dolents per mitjà de les seves Assemblees Generals. En la propera reunió de Ripoll els amics de Mollet tindran un ambient propici per exposar lliurement tot el que indiquin necessari. Nosaltres els hi supliquem que apel·lin als mitjans legals i polits per a manifestar tot el que calgui, i confiïem que, si ho pensen una mica, ho faran així. Les qüestions de família s'han de ventilar a casa".⁸⁸

La rèplica que es publicà a *Nostra Veu* es més precisa; la fa el mateix president de la Lliga, el mestre Llongueres, i ho fa molt dolgut, i això el fa parlar molt clar. Mira, però, d'aprofitar l'incident per fer pedagogia:

"(...) Vosaltres, amics de Mollet, que formeu part del consell directiu de la Lliga Sardanista de Catalunya veniu obligats directament a vetllar pel bon nom d'aquest organisme i per la més pura integritat del mateix.

Sabem, perquè tenim mitjans per saber-ho, que mai dins la Lliga Sardanista de Catalunya s'ha fet política de cap mena i que cap interès mesquí, cap, mou als pocs qui amb el major desinterès i amb constant entusiasme treballen intensament per ella.

Si alguna cosa ens descoratja és el veure com aquells que més haurien d'ajudar-nos ens deixen sols en les nostres tasques i com els qui es creuen estimar la sardana i les coses essencials de Catalunya, prefereixen la crítica innoble i mesquina a la lleial i franca col·laboració a una obra que podria redundar en bé de tots. (...)

La Lliga Sardanista de Catalunya i els qui avui dia componen el seu consell directiu, no tenen antipatia ni animadversió per ningú. Tenim les portes obertes per tots els catalans, però ens cal tancar-les enèrgicament, i tothom hauria d'ajudar-nos en aquesta penosa gestió, a tots aquells qui perverteixen la sardana i el poble amb ella, i ens avergonyeixen a tots".

El mestre assenyala, obertament, on rau el problema:

"Tots els bon compositors saben que poden entrar a la Lliga Sardanista de Catalunya, sempre que ho desitgin i mitjançant les condicions lògiques i naturals establertes en les darreres assemblees, i si ells estimen la sardana i la tracten amb el respecte i l'elevació que ella mereix,

---

88. "Un fet estrany", *Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya*, núm. 9 (febrer de 1934), p. 35-36.

seran rebuts amb joia i amb els braços oberts⁸⁹. A més, estem disposats a ajudar amb la major bona voluntat a tots aquells qui plens d'entusiasme, però mancats dels coneixements tècnics indispensables, no poden escriure encara sardanes dignes d'aquest nom. Tot allò que es digui en contra d'això és infàmia i falsedat (...).

Ja sabem que la tasca de tots aquells que es proposen edificar i depurar les coses es sempre ingrata i penosa. És més fàcil criticar i destruir que consolidar. Nosaltres seguirem, malgrat tot, fins a la fi la missió que ens havem emprés.

Amics de Mollet, digueu a l'autor d'aquell article, que tan poc esqueia a les pàgines del vostre butlletí, que si estima la sardana no s'entretengui a voler desprestigiar als qui l'estimen també almenys tan com ell, perquè ho han provat repetidament, i que si ens vol venir a ajudar en l'obra empresa, dins la Lliga sardanista de Catalunya serà sempre ben rebut. Llavors sabria allò que ara ignora i potser, si és un home recte i un bon català, com crec, ens farà justícia".⁹⁰

La posició ferma, i alhora constructiva, del president Llongueres donà els fruits que es perseguïen, i ara és la junta directiva de Mollet qui es defineix i respon en l'editorial del mes d'abril del mateix any:

"Un article aparegut a *Nostra veu* corresponent al mes de gener, signat pel nostre bon amic B. Ammetller en el qual es comentava la impressió que al referit company li mereixia l'actuació de la Lliga Sardanista de Catalunya, ha merescut per part d'aquest organisme prendre's en consideració alguns dels conceptes emesos, havent-nos vist contestats en la persona del seu president senyor Joan Llongueres. Donant per finit aquest incident del què ens congratulem, que les seves conseqüèn-

---

89. Sobre les condicions que els autors de sardanes havien d'acomplir per ser admesos com a membres de la Lliga, Mainar afirma que tingué d'antuvi disparitat de criteri, i aquest fou molt renyit: "Per ingressar a aquesta col·lectivitat, el compositor havia d'enviar dues sardanes inèdites i anònimes, sols amb un lema per a distingirles, i esperar que el jurat dictaminés públicament i en sentit favorable. Aleshores, donant-se a conèixer l'autor, ja se'l podia considerar soci de la Lliga Sardanista".

Pel que fa a les cobles, el tràmit previ per a l'adhesió no perdia graus en la formalitat: la cobla sol·licitant havia de fer constar la categoria on era classificada, els noms i cognoms dels components, i llur data d'ingrés a la cobla. I encara, havia de ressenyar la data i l'hora de les audicions a celebrar en el termini de dos mesos, per tal que els delegats de la Lliga Sardanista poguessin informar respecte a la vàlua i les condicions de la respectiva agrupació musical. *Op.cit*, Vol. I, p. 129.

90. J. Llongueres, "La nostra missió". *Nostra veu*, núm. 32 (març de 1934).

cies serveixen per estimular-nos més en la tasca patriòtica encomanada, ens és plaent de refermar des d'aquest lloc la nostra fe més absoluta i adhesió més entusiasta vers la Lliga Sardanista de Catalunya, com a garantia que tenim tots els sardanistes de veure's guardats el nostre patrimoni espiritual i com a organisme que ha d'acollir generosament totes les iniciatives que tendeixin a l'engrandiment de la sardana".

Però no és que rectifiquin i es donin per la pell, perquè l'article continua amb aquestes paraules:

"És per això que pel molt que estimem aquest organisme ens ha induït quelques vegades a denunciar algunes irregularitats comeses amb el desig que aquestes es veurién corregides i sense que per aquests motius se'ns pogués titllar de derrotistes (...)".⁹¹

I després d'una contrarrèplica de l'autor molletà, en la qual es deia que s'havien malinterpretat les seves paraules, l'afer es deixa per a l'assemblea de Ripoll al juny. Representaren a Mollet en aquesta assemblea en B. Ammetller, autor de l'article que havia desfermat la polèmica, i Joan Pi Queralt. A Ripoll es van fer dues assembles: una d'extraordinària, prèviament a la general ordinària, que féu una modificació d'estatuts amb la finalitat de fer un canvi en la composició del consell directiu que s'havia d'elegir aquell dia. L'ambient devia estar escalfat, perquè la primera intervenció que fa el representant d'una entitat és per manifestar el desig que totes les discussions es portin amb la màxima cordialitat. Afegides una segona vicepresidència i una vicesecretaria, el consell es renova amb l'entrada de dues persones noves i la sortida de només el tresorer, Francesc Salvat; els sardanistes molletans, en un article sortit al butlletí local de juliol-agost d'aquell mateix any, manifesten conformitat amb la feina feta a Ripoll i es donen per satisfets; excusen la manca d'eficàcia anterior per motius d'obligacions laborals dels membres del consell sortint, i reconeixen, també, per indisciplina de les entitats, i acaben afirmant:

"Francament, nosaltres anàvem a l'Assemblea amb el propòsit d'atacar i posar en evidència les conseqüències que l'actitud, per nosaltres negligent, del C. D. de la Ll. S. de C. havia provocat la manca de prestigi i pel perjudici que, efectivament, ens ha ocasionat amb motiu dels aplecs. Nosaltres, però, com que en els nostres sentiments no hi tenen cabuda l'odi ni el despit, vàrem renunciar als nostres propòsits, vist el resultat de la primera assemblea i vàrem renunciar-hi gustosament pel fet d'evitar que molt possiblement s'hagués produït una esquerda".

---

91. *Nostra veu*, núm. 33 (abril de 1934).

El problema del descontentament dels autors de les sardanes, que sembla que també hi era present, ja ni s'esmenta.

Lliga Sardanista de Catalunya

Bellafla, n.º 3 - BARCELONA - Telèfon 18456

BUTLLETÍ N.º 13

1.º DE JUNY DEL 1934

Diumenge 17 de juny del 1934

CINQUENA ASSEMBLEA GENERAL a la comtal vila de RIPOLL

Ordre dels actes a celebrar

MATÍ

- A tres quarts de nou. **Arribada** a Ripoll dels assembleistes.
A dos quarts de deu. **V.ª Asamblea General** al saló de sessions de l'Ajuntament.
A dos quarts de dotze. **Concert** per l'Orfeó de Ripoll i **Ballets** a càrrec del seu Esbart en honor dels assembleistes, a la plaça de la República.
A les dotze. **Sardanes**, per la cobla «Serratins», a la mateixa plaça.

TARDA

- A dos quarts de dues. **Apat de Germanor** al «Saló Ideal».
A les quatre. **Visites** al Monestir, al Museu Folklòric i Arxiu i a la Biblioteca Mata.
A dos quarts de sis. **Audició de sardanes** per la cobla «Nova Ripollesa», al Passeig Ragull.
A un quart de set. **Comiat** als assembleistes.

NOTES

Els assembleistes sortiran de Barcelona en el tren del Nord, que surt de la plaça Catalunya a les 6,20 del matí. El f. c. de Barcelona a Ripoll (anada i tornada) costa 10'60 ptes. Supliquem a tots els socis i delegats que ens avisin amb anticipació la seva assistència, per tal de poder encarregar els coberts suficients de l'apat. La Lliga Sardanista, abonarà un dinar per soci. Els adherits podran assistir al dinar de germanor mitjançant l'adquisició del corresponent ticket que costarà 10 ptes. Es prega l'assistència de tots els socis. Els delegats forans que arribin a Barcelona la vigília poden passar per l'estatge social, que seran degudament atesos. Els delegats, cal que portin carta de presentació.

Figura 23. Anunci de la V Assemblea General de la Lliga Sardanista de Catalunya, al butlletí de la federació. Juny de 1934.

Al *Butlletí* de la Lliga Sardanista de Catalunya de setembre s'informa d'haver rebut aquest número de *Nostra Veu*, i es fa aquest comentari: "Nostra Veu de Mollet és un dels butlletins més densos. El nombre de juliol-agost respira un alt sentit de la responsabilitat i un desig d'anar al mateix ritme amb tots els sardanistes de bona fe".

Les competicions nacionals de sardanistes

L'assemblea de Manresa de 1933 fou la trobada del debat per a l'enaltiment de la sardana: en ella s'aconsegueix consens en l'acord d'elaborar aquell índex de sardanes de qualitat, tan mal paït per alguns compositors. S'arriba a acordar fer obligatori elaborar els programes de ballades i concerts amb sardanes d'aquest índex, amb l'acord transaccional, proposat per Ambrós, de reservar el 30% a sardanes no previstes a l'índex; s'hi manifestà també un refús taxatiu de la sardana revessa, i, a fi d'assolir un alt grau de perfecció en la dansa, s'acordà convocar competicions nacionals de sardanistes cada any. La primera convocatòria es féu l'any 1934.

El projecte per organitzar aquestes competicions nacionals de sardanistes tenia tots els ingredients per ser exitós: amb participació general dels millors dansaires, podria esdevenir un bon espectacle per al públic assistent. I tenia el valor afegit que el reglament de la competició esdevenia un bon pretext per elaborar i fer arribar a tots els sardanistes unes normes del bon dansar que des de feia temps es volien concretar i fer respectar.

Fer un compendi de normes del bon dansar era un tema recurrent en les deliberacions de la Lliga i se n'havia parlat força. És per la seva condició de "cànon", per aleshores i per al futur, que pensem que és adient conèixer-les. Es feren arribar a totes les entitats, inserides en el reglament de la competició, i s'havien de refer cada any per donar-li la justesa desitjada. Estaven redactades en els termes següents:

"Art. 11. Les colles concursants, en ballar les sardanes, s'atendran a les normes següents:

Norma 1. La sardana haurà de ballar-se amb bon estil i perfecte conjunt.

Norma 2. Estil. El dansaire s'ha de mantenir sempre de cara al centre de la rotllana, és a dir, que les oscil·lacions a dreta i esquerra han d'ésser fetes exclusivament de costat. Cal evitar l'encarcament i l'excés de mobilitat.

Norma 3. Estil. En la posició dels braços cal parar esment que les mans no rebassin (sic) l'alçada de l'espatlla.

Norma 4. Estil. Els punts seran marcats sempre puntejant amb un peu davant de l'altre. El peu puntejador un xic enlairat cap al costat on s'ha de dirigir la rotllana per tal de dar-li una petita oscil·lació.

Norma 5. Estil. No es mirarà mai el peu mentre's dansi, i es ballarà sempre de puntetes. Caldrà moure els braços seguint el ritme de la música.

Norma 6. Conjunt. Cal una unitat de moviment i de posició entre els components d'una colla, tant

- a) en marcar els compassos de la sardana
- b) en el nivell de l'alçada dels braços
- c) en les diferents posicions d'aquests
- d) del ritme, en seguir el compàs de la música
- e) en marcar el final del contrapunt
- f) del gest de l'acord final.

Norma 7. No s'avisarà a viva veu el repartiment. Es podrà avisar per mitjà d'una estreta de mans.

Norma 8. Els compassos curts seran ballats amb els braços caiguts i els compassos llarg amb els braços alts.

Norma 9. L'acord final es marcarà amb un sobtat moviment de braços cap endavant acompanyat d'una estreta de mans".⁹²

El procés selectiu tenia tres moments: en el primer cada entitat seleccionava la colla que la representaria en el certamen. Per al segon nivell es van crear uns grups formats per les colles de la primera selecció seguint criteris geogràfics; la colla guanyadora de cadascun d'aquests grups aniria a la final. El procés començava a principis de 1934 i la final havia de celebrar-se cap a la tardor, però la previsió del programa no s'arribà a complir.

L'any 1934 fou un any infaust per a Catalunya, com ho fou, també, per al conjunt de l'Estat; la Segona República patirà la més gran sotragada des de la seva instauració a l'abril de 1931. Des d'aquesta data, el govern republicà d'esquerres havia anat fornint la República de lleis reformistes, moltes d'elles d'una gran magnitud (bienni reformador), la més important de les quals fou la de reforma agrària, però també la militar i l'autonòmica. Però a mesura que s'avançava en la tasca legislativa anaven sorgint reaccions de descontentament per part de les classes privilegiades (propietaris rurals, militars, l'Església, la dreta centralista i antinacionalista, etc.), però també de les classes baixes i sectors d'esquerra, que consideraven massa lent el procés. Desgastat el govern per tanta pressió, el president Azaña presentà la dimissió.

El 19 de novembre de 1933 se celebraren eleccions generals a Espanya amb victòria del centre-dreta, que s'havia reorganitzat esverat per les refor-

---

92. "La primera competició nacional de sardanistes. Reglament", *Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya*, núm. 5 (octubre de 1933), pàg. 17-18. La norma 8 no constava en la primera convocatòria; s'afegí en el reglament de 1935 per a la segona convocatòria.

mes socials que s'estaven portant a terme, si més no, en l'àmbit legislatiu. Dos mesos després, el 14 de gener de 1934, se celebraren eleccions municipals, i calgué posar-hi el coll, vist la negror que s'albirava a l'horitzó. Les tensions i l'enfrontament estava servit, amb un govern de dretes a Madrid i un d'esquerres a Catalunya.

A Mollet, molts dels homes que donaven més hores de dedicació a la sardana i al Foment tenien compromisos en diferents partits o grups polítics, situació que es donava gaire bé arreu de Catalunya.

L'Ambrós, l'home de Mollet a la Lliga Sardanista de Catalunya, era un *animal polític*, i el compromís polític formava part indissociable de la seva vida.

“Joan Ambrós es va integrar al govern municipal republicà quan va anar a les llistes guanyadores del CCR-ERC en les eleccions municipals del gener de 1934 (...). Durant el mes de febrer es van crear les comissions de funcionament del consistori i en Joan Ambrós va ser nomenat vocal de la comissió d'Obres Públiques; president de la Delegació municipal del cementiri i Delegat (president) a la Junta Municipal del Cens, i per tant tindrà responsabilitats en la tasca de govern. A més de poder participar en diverses comissions, per tractar temes puntuals (...) caldria destacar l'interès que va mostrar en arranjar el deteriorat cementiri, urbanitzant els carrers adjacents, nomenant un 'sepulturero o enterrador'(...)

Però la seva actitud i la seva responsabilitat al govern del municipi l'empenyen a participar en aspectes més punyents de la política municipal (i més general també), juntament amb el seu amic Josep Fortuny.(...) Volem destacar la seva intervenció en la sessió del 21 de juny de 1934 en la qual va proposar que l'ajuntament destinés una quantitat de diners “per a la compra de material adient per si calia defensar Catalunya amb una guàrdia o cos de ciutadans”. L'ajuntament aprovarà una subvenció de 1000 pessetes per aquesta qüestió. Va ser l'encarregat en Josep Fortuny, que va rebre un lliurament inicial de 700 pessetes. Es pot observar que la tensió política provocada per l'arribada al govern de Madrid de les dretes no va afectar només a la vida de la Generalitat; hom detectava un cert perill per a l'autonomia catalana i calia fer front a qualsevol incidència.

Tota aquesta tensió acumulada (tant a nivell estatal, com autonòmic i local) esclatà en els fets del 6 d'octubre de 1934. Lluís Companys va proclamar l'Estat Català, per tal d'intentar controlar la vaga que s'havia iniciat el dia 5 per l'entrada al govern de ministres de la

CEDA,⁹³ i poder arribar a una solució negociada amb el govern de Madrid. Molts municipis també van proclamar l'Estat Català; Mollet no es va quedar al marge d'aquesta situació".⁹⁴

L'actuació de Companys fou tallada d'immediat i fàcilment pel Capità general de Catalunya, que declarà l'estat de guerra, situació que durà fins l'abril de 1935; es procedí contra la normalitat democràtica establerta l'abril de 1931 actuant contra els representants polítics elegits democràticament: és detingut el govern català, jutjats i condemnats els seus membres a trenta anys de presó; també fou detingut l'alcalde de Barcelona i es destituïren molts ajuntaments democràtics. Fou suspès l'Estatut d'Autonomia i nomenats dos militars per presidir la Generalitat i l'Ajuntament barceloní, es cancel·laren alguns periòdics i es derogà la llei de contractes de conreu, aprovada pel Parlament de Catalunya a principis de primavera de 1934.

Els records de l'Ambrós ens fan conèixer algun detall de com es va viure aquell 6 d'octubre a Mollet:

"Una altra coincidència en aquesta carta és la data d'avui que marca l'aniversari d'una diada que no podré oblidar mai més. És difícil d'explicar en una carta el que fou aquella diada i, sobretot, aquella nit. A la tarda vàrem anar a fer parar les fàbriques. Jo dec un gran favor a en Pere Martisella (oncle del Martisella de la nostra edat) que era porter de la Pelleria i, quan el senyor Font li va demanar el meu nom, li va dir que no em coneixia. Altrament hauria anat a fer companyia als altres, que varen tancar a l'Exposició (no hi havia prou presons). A les vuit o dos quarts de nou del vespre, vàrem proclamar a l'Ajuntament l'Estat Català dintre de la República Federal Espanyola i aquella nit la feina va ser nostra a aturar la guàrdia civil. L'endemà al matí anàvem cap a les muntanyes a Orrius on hi vàrem estar uns cinc dies. Quin record tan punyent".⁹⁵

Els homes de Mollet superaren el tràngol amb cinc dies amagats a les muntanyes d'Orrius, però per a molts ciutadans de Catalunya, les seves més altes

---

93. La Confederación Española de Derechas Autónomas (CEDA) era el partit polític creat a Madrid el març de 1933 i integrava grups dretans d'arreu d'Espanya. Fou el partit que aconseguí més diputats en les eleccions de novembre de 1933, però deixà que els radicals governessin sols en un primer moment per així desfer part de l'obra del bienni republicà anterior abans d'entrar al poder, i evitar un desgast segur. Entraren a formar part del govern el 4 d'octubre de 1934 i prosseguí el desmantellament de l'obra feta pel govern anterior.

94. J. Corbalán; C. Garcia-Moreno, op. cit. p.73-74.

95. J. Ambrós, carta a Teresa Ros Chacon, 6 d'octubre de 1972.

autoritats polítiques entre ells, les conseqüències d'aquells fets foren molt més penoses.

La crispació del debat polític es va deixar sentir en la marxa del Foment; el butlletí, que havia anat apareixent amb força regularitat cada mes, ara no pot mantenir aquest ritme, es fa bimestral a partir de maig de 1934, però no s'edità entre octubre de 1934 i març del 1935, acabat l'estat de guerra. Les tensions polítiques es tradueixen en relacions crispades, tant a Mollet en les reunions del Foment, com amb la Lliga Sardanista de Catalunya.

La final de la Primera Competició de Sardanistes de Catalunya s'havia de celebrar el dia 19 de novembre d'aquell any 1934, a la sala d'actes del CADCI, a Barcelona. Mollet formava grup amb Santa Perpètua, Terrassa i Sabadell en la competició comarcal, i el butlletí de la Lliga ens informa que:

“Mollet i Badalona han hagut de suspendre les seves respectives competicions comarcals com a conseqüència dels dolorosos esdeveniments que es descabdellaren el mes passat. Confiem que dins el mes actual podran celebrar-se les esmentades competicions que corresponen: la primera al Vallès i la segona a la Costa”.

La participació del CADCI en els fets dels 6 d'octubre, que protagonitzà en el seu local l'única resistència armada a l'actuació de Capitania general, motivaren un nou tancament del centre (l'anterior fou decretat per Primo de Rivera), i el mateix butlletí de novembre de 1934 comunica:

“Altrament, els nostres socis ja saben que teníem anunciada la competició final pel dia 19 d'aquest més en la sala d'actes del CADCI. Tothom sap la situació que travessa el Centre de Dependents que ens impossibilita de celebrar l'acte en aquella sala. Per altre banda, nosaltres comptàvem amb el suport de la Generalitat, cosa que de moment queda en suspens. És per tot això, que el Consell de la Lliga ha acordat suspendre la celebració de la final, fins que es normalitzin les circumstàncies actuals. Esperem que els nostres adherits ho trobaran natural”.

Al final se celebrarà l'acte el dia 7 d'abril de 1935, a l'Orfeó de Sants, i després d'haver superat una agra polèmica per la decisió del jurat del grup I (Barcelona), foren declarats millor balladors de Catalunya la colla dels Dansaires egarencs del Foment de la Sardana de Terrassa; el segon lloc fou atorgat a la colla Rosella, de l'Agrupació Sardanista de Barcelona.

El Butlletí molletà de juny d'aquell any es fa ressò de l'acte, i diu:

“La festa celebrada a l'Orfeó de Sans, es a dir, el concurs final de la Competició Nacional de Sardanistes, hem de consignar-lo com l'acte de més transcendència en els annals del sardanisme.

Lliga Sardanista de Catalunya

Bellafila, n.º 3 - BARCELONA - Telèfon 18456

BUTLLETÍ N.º 21

ABRIL DEL 1935

Primera Competició de sardanistes de Catalunya.

FINAL: que serà celebrada el diumenge dia 7 d'abril a les quatre en punt de la tarda, en l'estatge de l'Orfeó de Sants (carrer Sants, 71 i 73)

Hi pendran part les següents colles que han estat guanyadores dels concursos comarcals.

Rosella— de l'Agrupació Sardanista de Barcelona

Sang Nova— del Foment de Barcelona

Flors camperoles— de l'Agrupació de Manlleu

Dansaires del Camp de Tarragona— de l'Harmonia de Tarragona

Mariola— del Foment de Lleida

Dansaires egarencs— del Foment de Terrassa

del Foment de Figueres

del Foment de Badalona

Cobla BARCELONA (oficial de la Generalitat)

Notes relatives a la Final de la Competició

Les colles hauran d'ésser puntuals a l'estatge de l'Orfeó de Sants per tal de començar a les quatre en punt.

Regirà — naturalment — l'estatut que apareix detallat en el nostre Butlletí n.º 6 del novembre del 1933.

Preguem a les entitats que entreguin als seus dansaires i delegats alguna credencial, per a poder saber quines són les persones autoritzades per a intervenir en la competició.

La Lliga Sardanista farà efectiva la meitat de les despeses que produeixin els desplaçaments.

—81

Figura 24. La Primera Competició de Sardanistes de Catalunya anunciada al butlletí de la Lliga. 1935.

Mai no haviem, ni ningú ha vist la multitud entusiasta aplegada, atapeïda en un local que pels sardanistes que hi acudiren qualsevol dels més espaiosos de la nostra capital hauria estat insuficient.(...)

Nosaltres, pertanyents a la comarca del Vallès, sentim una satisfacció sana, sense, però, envanir-nos, que la colla representativa del Vallès hagi estat la guanyadora del primer premi i tenint en compte que, en el concurs comarcal, la colla que representava el nostre Foment es portà solament un punt de diferència amb la dels Dansaires egarencs, avui classificats com els millors dansaires sardanistes de Catalunya, els quals cordialment felicitem.

El que ens produiria, però, una satisfacció plena i immensa, seria veure en totes les ballades de sardanes la correcció, l'estil, la bellesa de moviment i la serietat que com a mostra ens dóna en aquest festival la Lliga Sardanista de Catalunya”.

Encara es pogué celebrar una Segona Competició Nacional, el dia 5 d'abril de 1936, al Palau de Belles Arts de Barcelona. En aquesta nova edició hi participaven vuit grups comarcals.

Sembla que a Mollet només una colla es decidí a participar-hi, segons consta en l'acta d'una reunió del consell directiu del Foment de febrer d'aquest any, que fa constar que el soci Càndid Sanz havia sol·licitat participar en el Concurs Nacional formant una colla amb els socis Joaquim Tugas, Ernest Escolà, Andreu Canadell i les seves respectives parelles. El permís els és concedit i l'eliminàtoria del grup del Vallès es fa el dia 15 de març; a la final hi anirà la colla de Terrassa, que es classificà en segon lloc, després de la que representava l'Agrupació Sardanista de Barcelona, que fou la guanyadora.

Les competicions havien nascut per depurar l'estil de la dansa i, al seu torn, havien propiciat l'aparició d'unes normes que podrien fer témer una fossilització de la forma que els dansaires interpretaven la sardana. Acabat el concurs, es demanà l'opinió a quatre autoritats sardanistes d'anomenada que presenciaren la competició, i tots quatre insistien en el valor de l'espontaneïtat com un dels més preuats. Un directiu de la Lliga afirma: “Mai havia vist una exhibició tan extraordinària. Les cinc colles guanyaren. Girona i Tàrraga campions de l'espontaneïtat, de la ruralia, Barcelona i Terrassa campions de la sardana de laboratori, Badalona és la transició entre les dues escoles”.

Terrassa, suposem que complaguts pel seu èxit en aquestes competicions, i Mollet, que tenia en aquells moments una colla de “petits dansaires”, demanaren en l'assemblea general celebrada a Vilafranca del Penedès, el dia 21 de juny de 1936, de crear una secció infantil en aquestes competicions. El mateix dia es fixà que l'assemblea de la Lliga de 1937 se celebraria a Terrassa, però

no pogué ser; els esdeveniments que s'iniciaren un mes més tard capgiraren el curs de la convivència i la dinàmica de la vida col·lectiva.

L'assemblea de Vilafranca fou, de fet, l'últim acte que portà a terme la Lliga Sardanista de Catalunya abans de ser emportada pel vendaval de la guerra civil, i rematada després per la dictadura franquista. En tan pocs anys d'existència havia estat capaç de marcar-se fites orientades a assolir un alt nivell de qualitat en la pràctica sardanista; va treballar amb un gran rigor i sentit de la responsabilitat col·lectiva. Arribava a final de trajecte amb un bon bagatge; molts dels seus projectes es compliren en bona part; havia treballat per a l'enaltiment de la sardana, i entengué que això ho havien de fer plegats tots els col·lectius que integraven la família sardanista. L'objectiu era ambiciós, la tasca difícil, però els resultats finals pagaren ben bé la pena.

Igualment el Foment de la Sardana de Mollet tenia els dies comptats. L'agost del 1936 faria deu anys que l'entitat havia fet la seva presentació oficial: “Deu anys, dia per dia, que el nostre Foment segueix la noble missió de divulgar i perfeccionar la sardana entre els molletans”, diu el butlletí de juliol. Des del butlletí es fa una crida a recordar aquests deu anys de treballs i neguits, de fidelitat a la causa, de temença davant el futur incert que, de vegades, com un fantasma en els moments més foscos, semblava atemorir els socis amb els presagis més sinistres. “Potser aquells socis, aquells homes de bona voluntat i curulls d'entusiasme, més d'una vegada hauran temut per la vida d'aquella entitat petita que ells havien fundat i més d'una vegada hauran recordat aquelles hores de neguit i temença per portar endavant la seva obra”, diu Ros Chacon, autor d'aquestes ratlles que reproduïm. Ell proposa recuperar una idea de l'any 1932 no realitzada i que, en portar-se a cap, acompliria dos objectius: recordar la feina feta en aquells deu anys i homenatjar els fundadors de l'entitat, en un acte senzill, però emotiu.

“Voldríem que el número de *Nostra Veu* corresponent al mes d'agost, o sigui el mes vinent, es parlés dels primers treballs fets per la formació del Foment i que no dubtem, no mancarà un bon company, que amb prosa magnífica, ens sabrà revivre aquells dies. Proposem també que es reproduïxi la vibrant i eloqüent “Salutació” del programa inaugural, i demanem que durant els dies de la Festa Major es toquin els tres programes de sardanes que van tocar-se aquells dies d'agost de 1926”.

Rememorar programes i fets, per no oblidar allò que l'entitat era i allò que havia fet. Perquè aquesta consciència del que eren i d'on venien havia de definir les fites per al futur.

“No cal que temin aquells bons sardanistes. El Foment de la Sardana té arrels massa fondes i és massa bo el seu fruit perquè res ni ningú pugui enderrocar-lo. El Foment de la Sardana ha estat posat a prova

diverses vegades i sempre ha reeixit. El Foment de la Sardana no pot desaparèixer per uns atacs anticatalans ni per l'indiferenciat d'uns falsos patriotes”.

Són paraules que cobren relleu amb setanta anys de perspectiva històrica. Semblen últimes voluntats, un cant a l'esperança. Ells havien sembrat... Cal que el gra de blat mori perquè fructifiqui; de la seva mort sota terra naixerà la planta de la nova anyada, i el bon temps, aquell que li és propici, encara que trigui en arribar, farà madurar la nova espiga.

Una esperança desfeta

Els fets del 18 i 19 de juliol de 1936 capgiren la dinàmica política, econòmica i cultural de la societat molletana, com la de Catalunya i de tot l'Estat. La rebel·lió del general Franco i els militars insurrectes que li donaren suport havia esmicolat l'exèrcit de la República; una part s'havia revoltat i la resta estava dispersa i desorientada: el que quedava de l'exèrcit republicà no tenia prou entitat per fer front als revoltats. Aquesta realitat menava a la conveniència de constituir un Comitè Central de Milícies Antifeixistes de Catalunya, i en aquesta tasca es treballà des dels primers dies de la guerra. El consistori de Mollet considerà prioritària la creació d'un comitè local d'aquestes Milícies, i dos regidors presenten la dimissió del seus càrrecs municipals per poder atendre aquesta tasca, que consideraven d'urgent necessitat;⁹⁶ un d'ells era l'Ambrós, que també posposa la feina de president del Foment per atendre aquella tasca. La primera feina a fer fou un cens dels homes útils per a la guerra d'entre divuit i quaranta anys, que resultarà ser d'un total de 1.053 individus.

La marxa de joves al front és un degoteig continu; voluntaris o de lleva, surten de Mollet joves des dels primers dies (24 de juliol de 1936, amb la columna Buenaventura Durruti) fins a l'esforç ingent de la primavera de 1938, quan les tropes dels revoltats cauen sobre Catalunya i la guerra es fa més propera i amenaçadora. En la relació d'homes que marxen al front,⁹⁷ trobem alguns dels protagonistes de l'activitat del Foment de la Sardana. Bona part d'ells no tornaren; alguns moriren al front, i els que sobrevisqueren a la guerra, van haver de patir la presó o l'exili. El destí d'aquests homes tindrà molt a veure amb el futur de moltes entitats culturals, polítiques o sindicals molletanes. La desfeta també abastà la vida privada i l'activitat econòmica de moltes famílies. Res no tornaria a ser com fins aleshores.

---

96. M. A. Suárez. op. cit. p.162-153.

97. La mateixa autora comptabilitza al voltant de 500 persones presents en els fronts; un bon nombre dels de lleva són declarats pròfugs.

---

3. FOGUERES APAGADES

“Per què us quedeu aquí,
en aquest país aspre i sec,
ple de sang?

No és certament aquesta
la millor terra que trobareu
a través de l'ample
temps de prova
de la Golah”.

Nosaltres, amb un lleu somriure
que ens apropa el record
dels pares i dels avis,
responem només:

-En el nostre somni, sí.

SALVADOR ESPRIU, *La pell de brau*

LES FOSCORS DEL FRANQUISME

El preu de la derrota

El dia 26 de gener de 1939 les tropes del general Solchaga entraven a Barcelona, i l'endemà les tropes feixistes arribaven a Mollet procedents de Sabadell. Per a una part molt important de la població catalana el final de la guerra esdevindrà només un punt i seguit, que donaria pas a un altre capítol del malson. Des del començament del conflicte armat s'havien tingut notícies de les massives i sagnant represàlies portades a cap per l'exèrcit franquista a mesura que avançava per la Península. Quan les tropes arribaren a Barcelona, es posà en marxa una retirada massiva de gent, conglomerat humà format per tropes republicanes, funcionaris i població civil, que feien via cap al país veí, fugint de la crueltat dels militars vencedors. El nombre de fugitius que van passar a França pel Coll d'Ares, el Pertús, el Voló i d'altres indrets sobrepassà les 400.000 persones. Però no tots eren catalans; estudis recents comptabilitzen l'exili català entre 132.000 i 168.000 persones. L'èxode era multitudinari i fou particularment nombrós entre la segona quinzena de gener i el 10 de febrer, dia que les tropes de Franco arribaren a la frontera. La població de Mollet presencià, atònita, aquest èxode sense precedents en la nostra història, que travessava els carrers de la vila, camí de l'exili:

“Uns dies abans de que entressin les “tropes nacionals” a la nostra població, impressionava veure aquella riuada de persones vençudes que desfilaven pel carrer Jaume I vers un exili desconegut que escollien impulsivament, com portats pel fatalisme del destí.

Alguns en sentien temença per les revenges del guanyador, altres ni això, era una diàspora humana sense il·lusió que preferia l'incertesa del futur abans que conviure amb un règim contra el que havien lluitat. Era una barreja indeterminada de militars i civils, d'homes, dones i quitxalla que, carregats amb mantes i motxilles, uns a peu i altres aposentats en qualsevol mitjà de transport que trobaven a mà, cansats i esmaperduts formaven en conjunt un trist espectacle que va quedar en la retina imborrablement. Molts de Mollet també van marxar, i alguns desgraciadament ja no van tornar mai més, uns engolits pels camps de concentració, altres cercant el repòs etern en terres estranyes (...) sempre sacsejats per l'enyorament, i els que van quedar tingueren l'oportunitat de viure l'esperança que resplendia en l'horitzó com un “arc de Sant Martí “

aquell 27 de gener de 1939, quan per la carretera que baixava de l'estació del Nord veieren aparèixer aquelles quatre motos italianes que iniciaven la nostra alliberació (...). Aquell “signori” amb que l’ocupant d’una moto va saludar al primer veí del poble que va trobar, va ser com l’esclat de joia d’un dissabte de Glòria després de la foscor d’una Setmana Santa, en fou el convenciment que la lluita ja havia acabat, que ja s’albirava la pau tan desitjada. La gent estava cansada de guerra, de passar privacions i tenia unes ganes immenses de cantar, de riure, de tornar a la placidesa d’altres temps, de gaudir de la beatitud d’una existència que amb tanta brutalitat li havia estat sostreta durant aquells anys. I va ésser una veritable llàstima que no s’hagués ofert el perdó als vençuts, una pau sense rancúnia i el retrobament dels costums i tradicions que feien del nostre poble un indret cobejat per tothom. Més no, la revenja es va portar a terme fins a les últimes conseqüències(...); molt aviat la gent es va adonar que els guanyadors no perdonaven, que la factura que pensaven cobrar no s’esqueia precisament amb els seus postulats de pau i caritat cristiana”.⁹⁸

El mateix dia 26 de gener de 1939 es constituí la Jefatura de Fuerzas y Servicios de Ocupación de Barcelona, encapçalada també per un militar, el general Álvarez Arenas. La missió d’ocupació fou exercida amb molt de zel per l’exèrcit, i a partir d’aquell dia no hi hauria lloc per a l’esperança: la sort de la població catalana havia de ser la mort, la presó, els treballs forçats, la depuració, la por instal·lada en la vida quotidiana; sobreviure es convertí en una tasca molt feixuga per a molts. Militars i falangistes foren els encarregats de fer la feina:

“A Catalunya havia sonat l’hora del botxí. El procés de detencions massives, que es desfermà des del primer dia de l’autonominada ocupació, posà de manifest que la nova dictadura no tenia res a veure amb experiències passades. Se situava, ben al contrari, en el terreny dels règims de control de masses que havien apadrinat el general Franco; no en va Himmler, el cap de la Gestapo, fou el mentor immediat de la policia franquista. La decisió final del destí de cada u estava en mans dels militars, primer per mitjà de l’Auditoria de Guerra de los Servicios de Ocupación, i després dels tribunals militars. Però el primer esglaó de la política del terror va ser la persecució, la denúncia i la detenció”.⁹⁹

---

98. Joan Solé Tura. *Mollet, una mica d’Història*. p. 152-153.

99. J. L. Martín Ramos; G. Pernau. op. cit. p. 16.

L'acarnissament d'aquests agents del règim contra l'enemic vençut no tenia res a veure amb la que l'havia precedit; Primo de Rivera, com ja hem afirmat, havia suspès la Constitució "només per resoldre problemes greus amb més eficàcia", però confessava actuar sota el paraigua de la monarquia constitucional i parlamentària espanyola. Les intencions del nou dictador anaven molt més enllà quant al tracte a donar a l'adversari polític, esdevingut ara l'enemic vençut:

"La repressió havia de ser una eina permanent i duradora, i per això Franco decretà un arsenal de lleis repressives: la primera després de la caiguda de Catalunya en el seu poder, la Llei de Responsabilitats Polítiques del 9 de febrer de 1939. El text de la llei feia retrocedir aquestes responsabilitats als fets d'octubre de 1934, però a la pràctica es perseguí la identificació amb el règim republicà des de la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931. La dictadura va torçar la realitat amb un giravolt carregat de cinisme i convertí en "rebels" els que havien defensat justament la legalitat republicana contra la rebel·lió militar i feixista de juliol del 1936. A partir d'aquesta perversa inversió de la realitat, els suposats "rebels" a l'autoritat militar i al règim franquista foren sotmesos de manera automàtica a la jurisdicció militar, és a dir, a la dels que havien protagonitzat la veritable rebel·lió.

Franco matà dos pardals d'un tret: implicà directament el seu exèrcit en la repressió i la dotà de la seva cara més temible, la dels processos sumaríssims, sense cap garantia, i els consells de guerra".¹⁰⁰

Un nombre força elevat de molletans va patir en carn pròpia aquestes noves formes d'actuació política tan dràsticament oposades a les que s'havien propugnat des de les reformes republicanes, i per les quals s'havia lluitat fins al dia mateix que les tropes franquistes se'ls havien tirat a sobre. D'altres pensaren que l'opció més assenyada, vistes les circumstàncies, era l'exili i encara que la majoria dels que optaren per aquesta sortida foren homes, també algunes dones i nens seguiren aquest camí.

Per als que s'havien quedat, la repressió tenia també objectius que anaven més enllà del càstig i l'eliminació de les persones físiques implicades en la defensa de les llibertats democràtiques; es tractava de fer sentir el càstig tant als individus represaliats com adreçar-lo també a l'esfera comunitària, sense excloure cap dels aspectes en els quals fos susceptibles de manifestar-se el fet diferencial català. L'escriptor i periodista Gaziell afirma: "Res no ha quedat en peu del que era nostre: ni el govern, ni les institucions, ni la cultura, ni la llengua,

---

100. Ibid., 20.

ni tan sols la senyera. Només ens resta, com un bocí trossejat i sense ànima, la nostra vençuda terra catalana. Sí, ha perdut: Catalunya ha perdut”.¹⁰¹ És el lament d’un poble que coneix i pateix dues dictadures separades per tan sols una dècada, les quals s’encrueleixen amb ell; és la mateixa generació que pateix el retorn a les formes totalitàries que creia que estaven superades i que havia volgut oblidar per sempre.

Figura 25. “Res no ha quedat en peu del que era nostre...”

101. Citat per B. de Riquer i J.B. Culla a *Història de Catalunya*. Vol. VII, p. 102.

Amb el desenllaç de la guerra, també la cultura democràtica i popular que havia apadrinat la República desapareixeria. Aquesta havia estat possible gràcies a la tasca d'una intel·lectualitat brillant que creia en la independència i la llibertat d'expressió, i que havia aconseguit fer realitat un desenvolupament cultural de certa envergadura creant escoles, potenciant mitjans de comunicacions de masses i enfortint l'associacionisme popular. Amb els artífexs d'aquesta reeixida tasca morts o a l'exili, aquell prometedor projecte cultural només serà un referent, un model alternatiu a l'obscurantisme i la barbàrie que representava el franquisme, però malauradament un somni valorat com a impossible. "El poble català, en la seva immensa majoria, vivia atùit per la desfeta, atemorit per la repressió i mancat de quadres polítics, sindicals i culturals propis. Però, mentre era així, a l'exili, a les presons i a la clandestinitat començava la resistència contra l'ocupació franquista i l'inici d'un nou redreçament del poble català", afirma Josep Benet.¹⁰²

L'objectiu del règim era crear un ordre cultural propi inspirant-se en models feixistes alemanys i italians. Vázquez Montalbán afirma¹⁰³ que es pot parlar d'una política cultural del franquisme perquè el règim tingué la intenció d'ésser un sistema de poder totalitzat, capaç d'apropriar-se de la cultura com a patrimoni i de la cultura com a consciència i coneixement del món real. Per aconseguir el primer objectiu, falsificà la història i extirpà la memòria d'una Espanya heterodoxa; per assolir el segon, va fer ús de la repressió i el control del mitjans de producció cultural.

A Catalunya l'esclat cultural dels anys trenta abastà capes molt àmplies de la societat i propicià un desvetllament del compromís polític, sindical, cívic i de foment de les diverses manifestacions de la cultura. Aquesta sensibilització havia arribat fins a les capes populars d'arreu del Principat, a través de manifestacions com ara el sardanisme, el cant coral o les associacions de la més diversa índole.

L'ocupació del territori català per les tropes revoltades, i ara ja triomfants, farà que tota manifestació cultural de contingut catalanista sigui delictiva i esdevingui clandestina. La llengua i la cultura tornaren a ser objecte de prohibicions i persecucions. El redreçament de què parlava J. Benet havia de tenir com a punt de mira mantenir la fidelitat a l'idioma i a la pròpia cultura i no perdre la identitat nacional; eren els mínims que calia salvaguardar per no sucumbir.

Però amb el nou estatus jurídic i polític sorgit del 1939, la llengua esdevé un vehicle de comunicació només tolerat en l'àmbit privat. Tot és traduït al castellà; la paraula *Catalunya* o *català* són esborrades d'arreu: places, carrers,

---

102. J. Benet, op. cit. p. 18-19.

103. Citat per M. E. Nicolás, *Historia de España*. Vol. XII, p. 69.

avingudes, rètols comercials; desapareixen més de vint diaris en català i al voltant d'un centenar de revistes; són retirats tots els llibres escrits en llengua catalana de moltes biblioteques públiques, i per a un empleat públic, parlar en català a la feina era motiu més que suficient per perdre-la. L'absència del català en la vida pública és total fins a 1944.

La fidelitat a l'idioma, però, sorgí espontàniament, gairebé com un fet compulsiu de la massa social. Foren els catalans exiliats els qui mantingueren la flama del català escrit des del dia mateix de la desfeta, amb publicacions periòdiques i llibres en català sorgits a redós de les seves associacions i els seus casals. A Catalunya, el cultiu de l'idioma es refugià en la clandestinitat: ensenyament de la llengua, formació de professors de l'idioma, edició de llibres en català i traducció d'obres cabdals a fi de no perdre del tot el contacte amb els corrents culturals exteriors, dels quals s'estava totalment incomunicat, esdevingueren un imperatiu ineludible si es volia donar oxigen a una realitat cultural en greu perill d'extinció. L'Institut d'Estudis Catalans ja havia reprès tímidament les seves tasques l'any 1942. Clandestinament es començaren a publicar revistes en català.

Altres manifestacions culturals com ara la música, el cant coral, i les anomenades belles arts patiren assetjaments similars; la música catalana arribà gairebé a l'anorreament, amb els músics més insignes fora del país (Casals, Mompou), mentre els que es quedaren foren silenciats o desposseïts dels seus càrrecs (Lluís Millet, Enric Morera...); tota la producció musical, el cant coral, els concerts, la xarxa d'entitats dedicades al conreu d'aquestes arts pràcticament desaparegueren. La immensa majoria dels més insignes artistes havien triat l'exili.

També la rica i variada xarxa associativa civil catalana fou tallada de soca-rel. El dia següent de l'ocupació de la ciutat comtal fou dictat un ban en què es deixà molt clar com s'actuarià amb el moviment associatiu català. L'article sisè del ban deia: "Toda la documentación obrante en Centros, Organismos, Dependencias, Oficinas de Asociaciones o entidades políticas, sociales y sindicales queda también intervenida. Se prohíbe su sustracción, ocultación o confusión".

Caliu sota les cendres

La fèrria repressió dels vencedors començarà a donar mostres de distensió a partir de l'any 1944. En un primer moment, algunes activitats culturals foren possibles perquè les autoritats feien els ulls grossos, ja que sovint eren en espais tutelats per l'Església; es pot dir que, als centres parroquials, el teatre en català no havia faltat cap any a la cita nadalenca amb les representacions de *Els Pastorets* de Folch i Torres; com també fou a l'empara de cercles eclesials que algunes publicacions de contingut gens sospitosos de catalanisme po-

gueren editar-se en català també molt aviat; i a redós d'activitats parroquials i centres catòlics, i fins i tot amb la complicitat de molts sacerdots i alguns bisbes (com Cartanyà, de Girona, i Enrique y Tarancón, de Solsona) s'anà treballant per a la recuperació legal de la sardana. El seu conreu era signe inequívoc de separatisme per a alguns franquistes i havia estat motiu de nombroses denúncies, com per exemple la de l'inspector de Primer Ensenyament enviat a Catalunya per promoure la descatalanització de les escoles, Alfonso Iniesta, que escrivia: "También en Barcelona la sardana incomparable avivó el maldito hecho diferencial, creando, por razón de orgullo, una pretendida superioridad, evidente en unos órdenes, nula completamente en otros".¹⁰⁴

Però la sardana havia fet arrels molt profundes en l'ànima del poble com a expressió festiva, i sovint una festa no s'estimava com a tal si no hi havia sardanes pel mig; en molts cercles sardanistes es neguen a considerar-la com quelcom deslligat i autònom de l'acte festiu ("fan sardanes, quina festa se celebra?" es pregunta la gent de forma instintiva quan veu a la plaça una cobla que actua). Acabada la guerra, el desig de tornar a la normalitat és ben pregon, i s'albira com a signe d'aquest retorn a la normalitat la celebració de les festes populars, com s'havia fet "tota la vida".

Són les comarques gironines les que documenten activitat sardanista dins els seus programes festius en les dates més matineres del franquisme: Olot organitzà una audició de sardanes el dia 14 de febrer de 1939, set dies després de l'entrada de les tropes franquistes a la ciutat; Banyoles i Anglès ho feren els mesos de març i abril; la ballada més matinera de què tenim notícia és la que es féu el 12 de febrer de 1939 a la localitat osonenca de Sant Pere de Torelló. Són actuacions puntuals, espontànies, de comissions organitzadores de les festes locals; les entitats d'altres temps no gosen manifestar-se. Ara cada actuació sardanista necessita un permís governatiu específic, que de vegades costava molt d'arrencar de les mans del zelós funcionari que l'havia de concedir. Totes les entitats sardanistes havien estat clausurades i qualificades de "asociación ilícita para conspirar contra el régimen", i, amb aquestes perspectives, els sardanistes de sempre no gosaran piular durant aquests primers temps del franquisme. Si algun grup volgué perseverar en el conreu de la dansa, es veié obligat a integrar-se en els organismes oficials controlats per la Falange mitjançant les seves institucions filials, com ara la Obra Sindical de Educación y Descanso o els Coros y Danzas de la Sección Femenina. Altre cop *La Santa Espina* serà anatematitzada perquè es considera de contingut separatista i durant mols anys n'estarà prohibida la interpretació; i una altra exigència a la qual havien d'atendre els sardanistes era la de traduir al castellà els títols de les sardanes que figuraven en la propaganda i els programes que s'editaven.

---

104. Citat per Lluís Subirana. *Catalanisme i Sardanisme. Una història compartida*. p. 54.

El final de la Segona Guerra Mundial, amb la derrota de les potències feixistes per una banda i l'abús escandalós en actuacions i formes de fer del falangisme durant els cinc primers anys de la postguerra per l'altra, feren recomanable al règim un canvi d'estil. L'hora dels totalitarismes semblava que havia passat i el desprestigi, amb el consegüent rebuig internacional, aconsellava eliminar els signes i els gestos més externs del feixisme (exhibicions de grups paramilitars, salutacions amb el braç enlaire, etc.), rebaixar també la contundència i la brutalitat de les represàlies als vençuts i fomentar una pretesa aparença d'acceptació de la nova realitat política per part de la societat. Amb la nova conjuntura, la Falange comença a ser marginada de les altes esferes del poder, i el dictador cridà com a col·laboradors homes que provenien de sectors catòlics, que suavitzaren formes. Tant és així que "se abandona la insistencia en los aspectos antiliberales de la cultura y se pone mayor énfasis en la defensa de los valores de la civilización cristiana frente al peligro comunista, para aliarse con la civilización occidental y, en concreto, con los Estados Unidos".¹⁰⁵

Aquesta escletxa de permissivitat és aprofitada per tots els grups dissidents, polítics, socials, sindicals i sobretot culturals. Malgrat els tímids intents dels grups polítics d'organitzar-se, aquests no aixecaren cap, castigats implacablement per devastadores batudes policials, però la sort fou més propícia a les entitats culturals, tot i l'estrict control de les autoritats franquistes. I és en aquest moment, cap al 1945, que el predomini falangista en les altes esferes de poder comença a declinar, que la cultura oficial, amb pretensions totalitàries, perdé la rigidesa inicial: havien arribat temps més distesos i formes més tolerants per a la temerosa reacció dels dinamitzadors, en altra hora, de la vida cultural i associativa. És l'època que alguns historiadors anomenen del catolicisme polític, (1945-1951), que, malgrat no presentar els tics d'irracionalitat característics de l'etapa anterior, està marcada per l'aïllament que palesa la desconfiança que el règim franquista genera en l'àmbit internacional. Aquesta incomunicació té com a conseqüència una impossibilitat pregona d'accedir als corrents de pensament del moment, a través dels mitjans més accessibles, com ara revistes i publicacions de fora del territori nacional, fet que comportà l'empobriment més ostensible de la cultura espanyola.

És precisament en aquesta segona meitat dels anys quaranta que la timidesa de les manifestacions sardanístiques anterior minva i, superant de mica en mica la por, moltes comissions organitzadores de festes es van desinhibint, els músics de cobla tornen a aplegar-se, i la sardana torna a ser present a la festa, sovint reclosa en locals, però també al carrer i a la plaça.

---

105. M. E. Nicolás. *Historia de España. El régimen de Franco y la transición a la democracia*. Vol. XII, p. 70.

A Barcelona, més controlada que altres indrets del país, la flama del sardanisme, somorta per por a represàlies, tornà a il·luminar les hores d'esbargiment dels barcelonins, en unes "cerimònies" que cobles i rotllanes, músics i dansaires, oficiaven reverentment moltes tardes de dissabte i molt matins dominicals. I a l'escalf d'aquest foc nou es referen les cobles més emblemàtiques dels vells temps, els veterans sardanistes organitzaren ballades dedicades a compositors notables com ara Morera, Bou, Juncà, Vicenç, Saderra, Garreta, etc; alguns organitzadors de festes de carrer aprofitaren festivitats i revetlles per donar cabuda a la sardana en les seves programacions, segurs que la dansa convocaria una munió de públic suficient per fer-les ben llüides. Un bon exemple d'aquest renaixement són les ballades del carrer de Vallespir, que congregaren gernacions els diumenges a la tarda a partir de l'any 1945 i que comptaren amb la presència de cobles empordaneses, que no havien perdut el prestigi d'antany. I és més o menys d'aquesta manera com el sardanisme va recuperant l'alè arreu del territori i viu la primera revifalla des del final de la guerra: s'han recuperat els assaigs de sardanes; audicions, ballades i concerts s'incrementen; els concursos de ballades, de revesses, de cobles, de composicions de música per a cobles comencen a atraure cap a Barcelona i les seves comarques, fent rèplica de la vitalitat que ja és evident per terres gironines; es tornen a convocar aplecs; s'organitzen cursets de capacitació sardanística i de divulgació de la història de la sardana; butlletins i publicacions de temàtica exclusivament sardanista tornen a sortir al carrer (*Guia del Sardanista, Cultura i folklore, Carnet del Sardanista*, etc.) i sorgeixen les cròniques a la premsa diària o setmanal que donen notícia de la represa activitat de la dansa més emblemàtica del país. S'inicia el programa radiofònic *Contrapunt* de Ràdio Terrassa a finals dels anys quaranta, programa que serà emulat per altres emissores locals; aquesta experiència prepararà el terreny al programa posterior de *La Veu de la Sardana* de Ràdio Nacional d'Espanya, de més gran abast; i molts grups de sardanistes tindran la confiança suficient per fer les pertinents gestions a fi de legalitzar de nou les seves entitats o crear-ne de noves. El balanç més espectacular, però, d'aquest període 1945-1951 és potser el que ateny el nombre de colles de dansaires: Puerto comptabilitza 411 colles en actiu arreu del territori l'any 1951, que contrasten amb les vuit o deu que havia estimat que existien l'any 1941.¹⁰⁶ També les cobles s'havien reorganitzat i el creixement de la demanda propicià que, de mica en mica, tant les gironines com moltes de les comarques barcelonines de vella anomenada tornessin a gaudir d'una demanda gairebé inabastable, donada l'empenta de la revifalla. Semblava que s'acomplís el vell lament del sardanisme, quan s'assegurava que només en èpoques malastrugues els catalans responien al crit de la pàtria per defensar els seus més emblemàtics signes d'identitat.

106. J. Puerto i Parramon. *Història de les colles sardanistes*. Vol. I, p. 105.

Figura 26. Festa Major de Gallecs amb audició de sardanes el 25 de juliol de 1939.

La represa de l'activitat sardanista a Mollet

El vendaval de la guerra havia destruït pràcticament tot rastre d'activitat cultural a Mollet. S'havia emportat el Foment de la Sardana: tota la documentació, l'arxiu i la biblioteca havien estat devastats; només alguna petita part, emblemàtica però alhora comprometedora (llibre de socis, de comptabilitat, alguns exemplars de *Nostra Veu*, el banderí...), fou amagada per algun soci, per al qual la nostàlgia pogué més que la por. El seu últim president, en Joan Ambrós, era a l'exili; ell se'n sentia i es proclamava el legítim representant del sardanisme molletà, però eren temps de cuitar per a altres necessitats més urgents: primer li calia assegurar-se la supervivència d'ell i la seva família en una França també en guerra i ocupada pels nazis. La mateixa sort tingueren moltes altres de les nombroses entitats i associacions molletanes. També a Mollet la repressió i la persecució lingüística i cultural fou, com arreu, implacables; Suárez dona notícia de com van ser advertits i amonestats tot tipus de funcionaris públics, amb l'alcalde Simeó Rabassa inclòs, i fins i tot el rector de la parròquia, el qual rebé un comunicat de la FET i de les JONS locals "rogàndole diga los sermones en el idioma Nacional".¹⁰⁷

Tot i el risc evident que corrien, els sardanistes de Mollet també foren matiners a organitzar les audicions una vegada acabada la guerra: trobem sardanes en el programa de la Festa Major de Gallecs, el dia 25 de juliol de 1939, "a cargo de la laureada orquesta La Principal de Granollers", ens informa. També hi hagué una audició de sardanes a la Festa Major d'estiu, el 22 d'agost del mateix any, a la plaça de Catalunya. La literatura que ornava el programa d'aquella Festa Major d'estiu de l'any "de la victòria" proclamava:

"(...) Este Ayuntamiento, animado por la satisfacción que reina en su pueblo, pletórico del esplendor que renace en nuestra Patria, saluda a su S.E. el Generalísimo Jefe del Estado, que hizo que los pueblos retornaran a sus tradicionales costumbres y, cooperando entusiásticamente todos sus vecinos con las Autoridades, se celebre esta Fiesta Mayor, del Año de la Victoria, con el máximo esplendor de fe y patria.

La Comisión

A. Torrents, Vicente Solà,
Enrique Guiu, Juan Ventura

El Alcalde

Simeón Rabasa Singla"

---

107. M. Àngels Suárez, op. cit. p. 304.

En el mateix programa, el doctor Buenaventura Puigcercós s'adreça als molletans en aquests termes:

“Las tradiciones historicas, la idea de patria y ese amor inconconmensurable que todos debemos a ella, habían sufrido un eclipse casi total en España especialmente durante el dominio frentepopulista, pero vino oportunamente nuestro providencial Caudillo que supo fundir su insuperable técnica con el valor, el arrojo, la tenacidad y el sacrificio de gallegos y andaluces, de castellanos recios y aragoneses firmes y de una respetable cantidad de catalanes,¹⁰⁸ descendientes de aquellos españolísimos catalanes de Gerona y del Bruch que formaban parte de aquel batallón de voluntarios que se inmortalizó en la toma de Tetuan y en la batalla de Wat-Ras. Catalanes de la misma cepa de aquellos que, cuando Prim se lamentaba de las bajas que habían tenido, contestaban: Todavía quedamos para otra vez, y en la lucha contra el marxismo juntaron ya para siempre la sangre y el destino. Las grietas abiertas en España por el fatídico separatismo se han cerrado con amor de hermandad bajo los pliegues de la única bandera que a todos nos cobija con sus rutilantes colores simbólicos. Y Mollet, que sigue y quiere seguir muy de cerca las consignas del Caudillo, ha resucitado también en el amor a España al reanudar el invicto Generalísimo Franco nuestra gloriosa historia de Imperio y de Grandeza”.

Al llarg de tot l'any 1940 no hi hagué activitat sardanística, i consultats els protagonistes de la represa posterior asseguraren que el motiu era la por a ser catalogats com a convictees de catalanisme-separatisme. Tot i aquesta malfiança, les audicions de sardanes es tornen a fer a la Festa Major d'estiu de 1941 i a partir d'aquesta data, discretament però amb regularitat, un grup de sardanistes molletans que s'anomenen “Amics de la Sardana” inicien una tasca d'organització d'audicions. Alguns d'ells són els signants de les sol·licituds dels permisos que s'havien de tramitar per portar a terme les audicions: Vicenç Torrents i Falguera, Emili Codina i Pou, Josep Martisella i Busquets, Jaume Coromines, Felio [sic] Ventalló i Enric Mogas.

Passats aquests primers anys de la postguerra, les autoritats franquistes de Mollet donen mostres de voler tornar a una certa normalitat, tot recuperant activitats culturals que havien gaudit d'especial dinamisme i estima entre els molletans en anys precedents. Amb aquesta intenció, pren-

---

108. Cal parar atenció al detall que sembla que pretén apropar-se a la realitat dels fets, afirmant que no tots els catalans, però sí tots els habitants de la resta de regions enumerades, són seguidors de les tradicions històriques espanyolistes.

gueren la iniciativa de recuperar una de les entitats més coneguda i força popular entre els molletans, el cor *El Clavell*, que havia estat creada l'any 1913 i anys després s'havia adherit a la Federació de Cors de Clavé. Aquesta entitat havia estat il·legalitzada a principis de l'any 1939, com pràcticament la resta de les que havien actuat a Mollet; havia emmudit, però els components del grup la sentien ben viva. Un cantaire d'aquells anys ens explica el fet següent: el cap de la Falange cridà el president de la Coral per proposar-li que reprenguessin l'activitat, però amb la condició de fer-ho en castellà. El president, sense dubtar gens, no accepta aquesta condició, i en conseqüència no se li atorgà permís per desencallar la situació; era l'any 1944. L'any següent, la nova situació internacional reforça la urgència de "normalitat" i el mateix president és cridat de nou pel mateix "jefe local" a fi de comunicar-li que pot reprendre l'activitat coral i fer-ho en català. La premsa comarcal dóna notícia d'aquest fet amb el següent article de la corresponsalia de Mollet:

"Una grata nueva.- La antigua organización coral de esta villa denominada "*El Clavell*" trata de renovar sus pasadas actuaciones. Ésta es una noticia que no dudamos en calificar de grata.

Ciertamente alegrará a todos conocer estos proyectos, porque la existencia de una masa coral era una necesidad hondamente sentida por los molletanos.

La ruptura violenta de las costumbres tradicionales de un pueblo tarda mucho, en algunos casos, a repararse. Pero es innegable que, pese a resistencias o temores, el alma de un pueblo pugna siempre por poseer aquello que le es innato y tarde o temprano llega a conseguir que sus deseos justos y nobles cristalicen en realidades esplendorosas.

Tal ha sucedido en nuestro caso. Nuestra Cruzada rompió todos los moldes de la vida ciudadana. Todo se puso al servicio de un ideal y al terminarse aquella guerra fratricida fué facil comprobar como se había truncado por algunos años la normalidad de la vida de nuestro pueblo.

La reorganización de la masa coral "*El Clavell*" viene a atar uno de los pocos cabos sueltos que quedaban en nuestra villa. Han pasado muchos años, es cierto. Pero por fin se llega a lo que se tuvo. El tesón del pueblo de Mollet ha dado nuevamente sus frutos.

Sano y grato es el intento. Cuando se piensa en cantar es que las cosas no van del todo mal; es que una alegría interna pugna por saltar de los corazones y manifestarse al exterior. Sea, pues, bienvenido el proyecto, y quiera Dios que la masa coral que actualmente se está organizando disfrute de longevidad y en ella consiga laureles que cu-

bran de glòria no solamente a “*El Clavell*” sino también a toda nuestra villa”.¹⁰⁹

Es palesa la incomoditat d’aquesta veu pel clima enrarit i ofegant que el mateix règim ha creat com evidencien tots els “considerandos” de què està farcida aquesta crònica. Prou és conegut el que significaven aquests i altres eufemismes. *El Clavell* ha gaudit de la longevitat i l’èxit que el cronista li desitjava, motiu pel qual cal felicitar-lo.

MARZO
19
VIERNES
Festividad
de San José

A las 11.30 de la mañana y en el Paseo de la Victoria

GRANDIOSA
Audición de Sardanas

Programa:

Pastora alegre	FERRER
La Font d'En Gardans (de triple)	BLANCH
Llevantina	BOU
Amé tot el cor (astrena)	CATAFAU
Bell Penedés	SADERRA
Bona festa	VICENC

Mollet, Marzo de 1943

Imp. BACHS - Mollet

Figura 27. Les notes de la sardana tornen a sentir-se amb regularitat a Mollet.

109. *Vallès*, núm 264 (8 de desembre de 1945).

Els Amics de la Sardana molletans, alguns d'ells antics socis del desfet Foment de la Sardana, havien anat desvetllant el sentiment sardanista amb les audicions organitzades a partir de l'any 1942. En l'audició del dia 19 de març de 1943, festivitat de Sant Josep, s'havia fet l'estrena d'una sardana d'Àngel Catafau, circumstància que esdevenia un al·licient afegit a l'acte d'aquell dia; el caliu es revifava i aviat el foc nou del sardanisme sortiria a la llum pública. L'any 1946 és l'any decisiu de la represa: a més de força audicions, també es feien assaigs per a sardanistes en general i per a colles de concurs i, el que és més transcendent, cap a finals d'any es comencen a fer les oportunes diligències per tornar a organitzar l'activitat sardanista i legalitzar-la. Coneguem la notícia per la premsa comarcal:

“El Foment de la Sardana en Mollet.- El pasado domingo se celebró una audición de sardanas en el Paseo de la Victoria a cargo de la cobla “Els Trobadors” que el obseador imparcial pudo atestiguar sobradamente se trataba de algo más que de una simple audición de sardanas. Fué una llamada a los aficionados a este hermoso baile regional (...) dado por unos jóvenes molletenses que no se resignan a ver esa tradicional danza postergada a las demás manifestaciones de carácter festivo y popular.

Sabemos que desde hace algún tiempo la idea de constituir una agrupación a semejanza del antiguo “Foment de la Sardana”, con independencia económica de cualquier otra entidad o asociación, atormentaba la mente de esos jóvenes entusiastas que no cejaron hasta conseguir –en parte, por ahora– su objetivo. Para ello, el pasado domingo vimos como se solicitaba la colaboración activa a este fin a todos cuantos se dieron cita frente al popular Bar Granja Pou y Café Ateneo.

Parece ser que se ha presentado ya la correspondiente solicitud de constitución en el Gobierno Civil de la Provincia y que, de ser aprobada, muy en breve Mollet contará con una nueva entidad de este género.

(...) El acto del domingo fue el segundo paso dado por los sardanistas, lo que supone la existencia de un primero. En efecto; el primero fué el llevar a cabo la enseñanza de esta típica danza a los simpatizantes, todos los domingos por la mañana en el Café de la Cooperativa (...).¹¹⁰

---

110. *Vallès*, núm. 264 (10 de novembre de 1946).

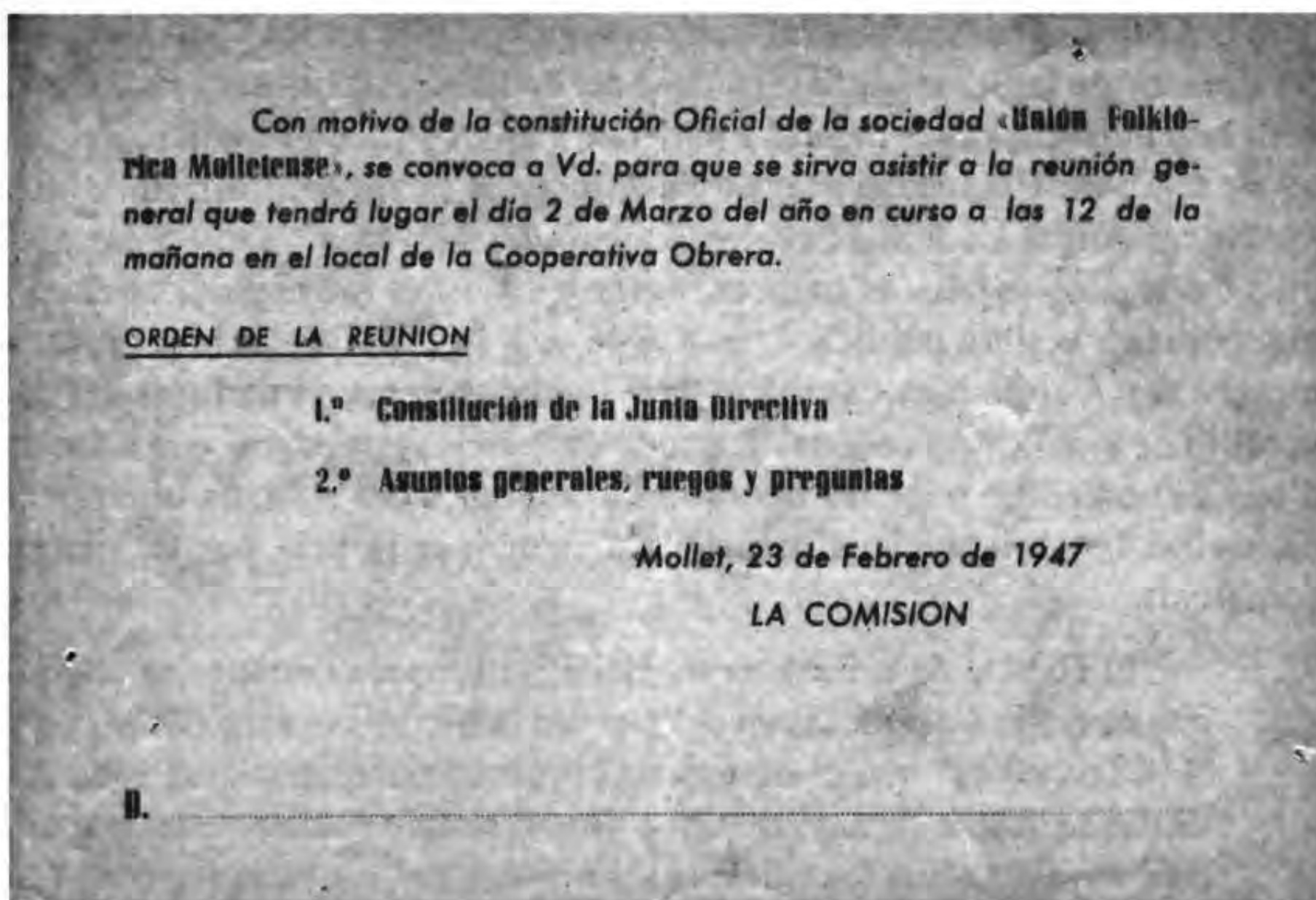

Figura 28. Una nova entitat sardanista es gesta a Mollet.

La Agrupación Folklórica Molletense

A principis de 1947 es convoca per escrit tots els sardanistes locals interessats a una reunió que tenia com a finalitat la constitució oficial de la societat Unión Folklórica Molletense; en aquesta mateixa reunió també s'hi havia de portar a terme el nomenament de la seva primera junta directiva. La nova entitat serà creada en la reunió de 2 de març de 1947, amb el nom definitiu d'Agrupación Folklórica Molletense;¹¹¹ els estatuts ja havien estat aprovats per Governació el dia 18 de gener del mateix any. Emergia el sardanisme, però no la veterana entitat, estigmatitzada pel tarannà dels homes que l'havien creada i fet rutllar en l'etapa política anterior.¹¹² La

¹¹¹. El nom de l'entitat fou escrit en castellà fins l'any 1963; a partir d'aquesta data es troba indistintament amb els noms d'"Agrupació Folklórica Molletense", "Molletenca" o "Molletana" fins l'any 1971. A partir d'aquesta data fins a la seva desaparició, l'any 1983, el nom oficial fou Agrupació Folklórica Molletana.

¹¹². En el torn de precís i preguntes de l'acta de la primera reunió de socis hi consta la següent intervenció: "Del asambleista D. Vicente Torrents: si esta Asociación es una continuación del antiguo "Foment de la Sardana", respondiéndosele que esta Agrupación es de nueva creación y que no tiene ninguna relación de continuación, ni tampoco de otra índole cualquiera, con ninguna asociación que exista o pueda haber existido". Quan el mateix asambleista insisteix a arribar més lluny en la qüestió, demanant per

xarxa associativa de Mollet de les quatre primeres dècades del segle XX s'havia caracteritzat per la seva vitalitat, i el Foment era un bon exemple d'aquell dinamisme. L'adveniment de la República féu possible una pluralitat d'opcions i manifestacions associatives com mai abans no hi havia hagut a Mollet. Però, com ja hem deixat dit, la immensa majoria d'aquestes associacions van morir executades, com alguns dels seus artífexs, per la maquinària repressiva emanada del dret de conquesta dels vencedors; només es van salvar de la crema algunes d'estrictament esportives. L'estadística diu que a tot el Vallès Oriental només sobrevisqueren el 16% de les entitats censades abans de la guerra. Les que perduraren a Mollet sembla que no arribaven a aquest percentatge. La immensa majoria d'associacions molletanes havien estat dirigides i gestionades per catalanistes, republicans, sindicalistes..., gent d'esquerra i per tant proscrius en aquells moments. Foragitats pel nou règim, empresonats, morts o exiliats, l'absència d'uns i la por dels que es quedaren significà la desaparició de l'entramat associatiu gairebé en la seva totalitat.

Durant tota la dècada dels anys quaranta només es van legalitzar dues noves associacions a Mollet: el Centre Parroquial de Sant Vicenç de Mollet i, precisament, la Agrupación Folklórica Molletense que ens ocupa.¹¹³

---

què no s'han fet els tràmits necessaris a fi de connectar-hi, aprofitar materials de l'anterior etapa, etc., el president li respon: "Dichos trámites se han efectuado con la mayor buena voluntad, claro está que no fueron hechos seguramente a la perfección, ya que esta Comisión organizadora ignoraba a quien hubiera podido dirigirse y, precisamente, lo que a la Comisión le extrañó fué el que los repetidos trámites resultasen ineficaces, lo que hizo suponer que no se obró con la suficiente delicadeza, por lo que se ruega encarecidamente al señor Torrents que si por casualidad encuentra algún señor que tenga en su poder material útil para la nueva sociedad le diga que puede entregarlo, lo cual le será agradecido y al mismo tiempo le serán presentadas las correspondientes excusas por la falta de delicadeza anteriormente indicada, aunque créa que los señores que pudieren tener alguna cosa útil para la sociedad, a pesar de nuestro poco tacto, éstos, no ignorando las gestiones que se estaban realizando desde hace cuatro meses en pro de la formación oficial de una sociedad, hacen creer que el no ponerse en contacto con la Comisión organizadora fué motivado por unos prejuicios morales equivocados, los cuales hubieran sido subsanados seguramente, al serles dadas las explicaciones necesarias y aclaratorias". Acta de la Reunión de Constitución de la Agrupación Folklórica Molletense. Mollet del Vallès (2 de març de 1947).

113. Solà i Gussinyer, en la seva *Història de l'associacionisme català contemporani*, ens informa sobre l'associacionisme a Mollet, amb les significatives dades que mostren una constant de creixement de sis entitats legalitzades cada dècada des de l'any 1887, any en què les Corts espanyoles legislen el dret d'associació; però en la dècada dels anys trenta del segle XX ho fan quinze, mentre que en la dels quaranta només ho fan dues, com hem dit, i això si s'accepta que no té res a veure la nova associació sardanista amb l'anterior.

L'Agrupación Folklórica Molletense s'aventurava a fer ruta en un paisatge associatiu català i espanyol, on dues institucions protegides pel règim, l'Església i la Falange, cobejaren tenir una influència decisiva sobre l'ensenyament i el control dels espais de lleure de la joventut. Las convocatòries sardanistes congregaven força jovent; però sembla estar provat que aquest jovent, majoritàriament, ara entenia la sardana únicament com a lleure, desproveïda del sentiment patriòtic que l'havia caracteritzada abans de 1939. És per aquesta desaparició del sentiment patriòtic entre el jovent que, tot i els recels, el règim tolerava l'activitat sardanista, malfiant-se, però, dels vells sardanistes. Els permisos governatius preceptius es concedien més fàcilment si al darrera, com a avaladors, hi eren les organitzacions falangistes o bé algun centre religiós.

No és difícil trobar proves que, efectivament, un cert recel sí que inspirava la revifada activitat sardanista en els jerarques del falangisme local, si hem d'interpretar la nota de premsa que parla de la nova entitat en el setmanari comarcal *Vallés* (30 de març de 1947):

Figura 29. Escut de l'Agrupació Folklórica Molletana.

“Sardanas.- Definitivamente y con la denominación de “Agrupación Folklórica Molletense”, ha quedado constituida en Mollet una entidad que cuidará de cultivar nuestro folklore en sus diversos matices. Aunque parece ser que sus principales actividades tenderán al fomento de la sardana y a la creación y desarrollo de una biblioteca para uso de sus asociados, hemos de suponer que no descuidará otros aspectos recreativos y culturales, cuyos festejos, a pesar de celebrarse en determinadas épocas del año, forman igualmente parte y están comprendidos en el nombre genérico del folklore catalán y vallesano.

Entre ellos cabe destacar el tradicional “ball de gitanes”, cors, etc., del primero de los cuales nos hemos visto privados este año por falta de la constancia y asiduidad que debería haber animado a sus organizadores de cada año. Con la creación de esta nueva entidad recreativa, ya tendremos ocasión de apreciar el alcance de su influencia; sus planes, al parecer de alguna amplitud, han de merecer nuestra aprobación y elogio siempre que en su concepción y desarrollo podamos apreciar la rectitud de intención y sanos propósitos que debe caracterizar a una asociación de este género (...).¹¹⁴

Sembla, doncs, que l'entitat sí que està sota l'atenta mirada dels guardians del règim, los “mandos locales”; calia que quedés clar que els sardanistes, a Mollet, podrien anar fent sempre que demostrassin “rectitud de intención y sanos propósitos”, per poder “merecer nuestra aprobación y elogio”.

És molt curiosa la reiterada insistència a recordar tot sovint als homes de l'Agrupación Folklórica Molletense que han de cuidar-se de tot allò comprès dins el nom genèric de folklore català i vallesà,¹¹⁵ sobretot si es considera el fet

---

114. El subratllat és de l'autora.

115. Les cròniques en la revista *Vallés* ens mostren aquesta reiterada insistència: sembla que s'espera d'ells que organitzin tot tipus de manifestació folklòrica, tant si està arrelada a Mollet com si no. Es pot llegir en una crònica de maig de 1947 un escrit que parla del Ball de Bastons: “En Mollet no ha existido nunca ninguna entidad ni grupo que se ocupara de estas interesantes danzas de innegable buen gusto (aparte el denominado “ball de gitanes”) y ello es causa de que el público molletense las reciba siempre con excepcional agrado y simpatía. Sabemos que la directiva de la entidad recientemente constituida “Agrupación Folklórica Molletense” tiene un vasto plan de proyectos, pero ignoramos si en éste forma parte la creación de secciones dedicadas a estas variedades de nuestro folklore. Celebraríamos que la existencia de esta agrupación fuera reflejo de sus diversas manifestaciones”. O bé aquesta altra, del mateix setmanari, de 8 de febrer de 1948: “Complemento del Carnaval es esta tradicional y hermosa costumbre del “baile de gitanas”, de cuya fiesta hemos tenido que lamentar la ausencia algún año sin causa justificada. Afortunadamente, este año, la Agrupación Folklórica Molletense ha cuidado de continuar la fiesta, haciendo honor al título y finalidades para las que fué creada la entidad. Bien está que su mayor preocupación sea el fomento de la sardana, la noble y bella danza regional, pero es indiscutible que no debe descuidar otros aspectos del folklore no menos interesantes y dignos (...)”.

que el Frente de Juventudes local ja treballava amb grups de danses i, per exemple, a l'abril de 1946, a la Casa de Flechas de Mollet hi hagué una exhibició de danses a fi de seleccionar els grups que participarien en un concurs provincial que s'havia de celebrar a Barcelona. Sembla que recelaven que els homes de l'entitat se'ls anés massa la vena "sentimental-separatista", reconduint-la pel sardanisme i oblidant-se dels altres "deures" contrets. Perquè l'entitat que s'acabava de crear, segons consta en els seus estatuts, tenia un "carácter recreativo-cultural, cuyo principal objeto es el de practicar y fomentar las típicas danzas regionales, procurando al mismo tiempo el desarrollo intelectual de sus asociados".

Preocupava que el ball de Gitanes a Mollet arribés a desaparèixer. Cal anotar que tenim notícies sobre l'activitat normalitzada de les colles a Mollet i a la comarca des de principis dels anys quaranta, i que complien els programes habituals durant la temporada que els era més pròpia, que és la immediatament anterior a la Quaresma; però la temporada de 1947, les Gitanes de Mollet no actuaren enlloc, sense que en transcendís el motiu, i el corresponsal de Mollet de la revista *Vallés* es lamenta del buit que ocasionà aquesta inactivitat sobtada i incompresa en les seves raons. És aleshores que sorgeix el compromís per part de la nova entitat de fer-se'n càrrec, a fi i efecte que no es perdés aquesta manifestació folklòrica tan vallesana i molt popular.

No els fou fàcil: l'any 1948, primer dilluns de Carnestoltes que els homes de l'Agrupación Folklórica organitzaren el ball de Gitanes a Mollet, sorgiren problemes, que coneixem per acusacions, retrets i enfrontaments que arribaren a la premsa.¹¹⁶ Els sardanistes es defensaren de totes les acusacions i ho feren de forma contundent en una carta adreçada al director de la revista

---

116. Una setmana més tard d'aquesta primera actuació, el corresponsal del *Vallés* fa una crítica de l'acte organitzat per l'Agrupación; els aspectes que es criticaven de la ballada eren: perquè la feien en un local tancat; perquè presentava una "colla" amb nenes de tres anys; i per l'absència de les autoritat locals a la festa "segun nuestras noticias por discrepancias de apreciación entre ellas y la Junta de la Agrupación Folklórica Molletense, en cuanto se refiere a algunos detalles relativos a la organización de la fiesta". I abans de tancar l'article, no estalvia aquest últim retret als homes de l'Agrupación Folklórica: "Sostenemos nuestra opinión de que la Agrupación Folklórica Molletense es la entidad que puede y debe hacerse cargo de esta clase de festivales por entrar de lleno dentro de su órbita y cumplir así con una de sus más específicas misiones. Lo que no admitimos de ninguna de las maneras es que se utilice el folklore para lograr unos beneficios que posteriormente no han de repercutir en la organización de otros festivales de carácter festivo y popular, y así satisfacer las ansias de lucro de determinados señores, segun parece desprenderse de las últimas informaciones que hemos adquirido (...). Hoy dudamos de que la Agrupación Folklórica Molletense desarrolle sus actividades con completa independencia y libertad de acción. Sentiríamos tener que modificar la favorable opinión que desde su creación formamos de ella".

Vallés i signada per la junta directiva. També un altre sardanista, Jordi Solé Tura, féu una replica al cronista de la mateixa revista, en aquestes termes:

“(...) Otro de los aspectos equivocados de esta corresponsalia es la pequeña, pero molesta, polémica entablada con la Agrupación Folklórica Molletense. El citado corresponsal no se da cuenta, al parecer, de que lo único que consigue con esta polémica es llenar mucho papel y crearse una cierta antipatia de todos los sardanistas, amantes de nuestras tradiciones y que, por eso mismo, gozan de la simpatia de las personas sensatas. Dicho señor, que en varias ocasiones ha demostrado su pulcritud como informador, olvida que la Agrupación Folklórica Molletense es la entidad local que más respeto y admiración merece, ya que sus actos, sean rectos, los más, o equivocados, los menos, son efectuados bajo el signo de un amor sin límites a nuestras bellísimas tradiciones. Por ésto mismo, cuando alguien intenta ponerle trabas, lo único que consigue es que todos los buenos molletenses nos sintamos más unidos e identificados con ellos.

El señor corresponsal arguye contra la celebración del “Baile de Gitanas” en local cerrado, alegando que esto disminuye la vistosidad y colorido de la fiesta, razón ésta que me parece bastante aceptable. Pero yo creo, también, que la Agrupación Folklórica debió tener, para obrar de tal forma, motivos harto poderosos que contrapesaran el antes aludido.

El corresponsal molletense acusó, más o menos indirectamente, a la Agrupación Folklórica de lucrarse con el producto económico del Baile de Gitanas. Creo que acusaciones de esta índole solo pueden lanzarse acompañadas de pruebas que atestigüen la veracidad de la acusación, y, hasta ahora, el señor corresponsal no nos ha dado ninguna, lo cual, no solo le desprestigia, sino que hasta nos hace dudar de su veracidad informativa (...).”¹¹⁷

L'entitat també assumí aquesta responsabilitat l'hivern següent: totes les actuacions del ball de Gitanes de la temporada i alhora altres actes en què actuaren també les colles foren organitzats per l'Agrupación Folklórica Molletense, com ara dos “Grans Festivals Folklòrics”, actes en què tenien cabuda tot tipus de danses a més del ball de Gitanes, com ara sardanes i altres tipologies de balls “regionals”.

Després de l'experiència de gestionar manifestacions folklòriques diverses durant dues temporades, l'Agrupación Folklórica se'n desentendrà. Du-

---

117. *Vallés*, núm. 378 (28 de març de 1948).

rant dos anys més es faran ballades de Gitanes amb el suport de l'Ajuntament, organitzades per Educación y Descanso, però ni així no s'aconsegueix revifar la dinàmica de les colles molletanes. El dia de Sant Josep de 1955 es fa un concurs-ballada de Gitanes organitzada pel Club de Futbol Mollet "(...) que no atrajo al público. Quizás la percepción de derechos de entrada fuera la causa" (*Vallés*, 21 de març de 1955). Sens dubte, l'interès per aquesta tradició passava per un dels seus moments més baixos i des d'aquesta data fins a finals dels anys setanta no hi haurà més activitat de les colles de Gitanes a Mollet.

Normalització de l'activitat sardanista

Emulant la que l'havia precedit, la nova entitat sardanista tenia una junta directiva pràcticament idèntica quant a la seva composició, la qual havia de renovar els seus membres parcialment cada any. Amb la nova entitat s'incorporava nova saba al sardanisme local, però no es quedaren al marge molts dels vells sardanistes molletans, que tenien la mà trencada a fer feina de debò, i, així, aquest òrgan de govern de l'entitat es nodriria en bona part d'homes de la vella guàrdia com ara Jaume Coromines, Rossend Ràfols o Bonaventura Ammetller, que foren els seus primers presidents, per ordre cronològic, així com també ho serà l'històric Miquel Nadal i Andorrà, el més veterà dels fundadors del Foment de la Sardana, i president del seu primer consell directiu nomenat l'abril de 1926. Tots ells tingueren cura de recuperar les tradicions dels millors temps del sardanisme a la vila.

En la *Guia del Sardanista* (1 d'abril de 1947) es dona a conèixer la creació de la nova entitat. El seu primer acte obert a tot el poble el celebrà el dia 27 d'abril, festivitat de la Mare de Déu de Montserrat, quan amb tota solemnitat fan la inauguració oficial de la biblioteca instal·lada al domicili social (a la llavors avinguda de José Antonio, 2), i tot seguit es fa una "salida en corporación, en dirección a las Casas Consistoriales, con el fin de acompañar a las dignísimas Autoridades i Jerarquías a la Iglesia Parroquial", tal com resa el programa; allà, en el context d'una celebració eucarística, es fa la benedició del banderí de la societat.¹¹⁸ Els actes acabaran amb una audició de sardanes a la plaça del Caudillo (Prat de la Riba). És també la *Guia del Sardanista* (abril 1947) que es fa ressò d'aquest acte:

"La Junta Directiva de esta Agrupación ofrece, con los brazos abiertos, uno de los grandes festejos a todos los amantes del Sardanismo de esta Villa y pueblos limítrofes, que bajo la mirada de la 'Verge Bruna' celebrará el próximo día 27...

---

118. El banderí havia estat un regal de Sedas Ros-Campanà, SA (la tela) i de Bicicletas Rabasa, SA (l'asta), amb disseny de Pedro Rosés, "primorosamente bordado per la Srta. Beatriz Martínez", i fou apadrinat per Montserrat Parera i Martí Moretó.

Invitamos a todos para que se unan a nuestros actos, puesto que encierran en sí un doble sentido. En primer lugar, la honra a la 'Moreneta', la cual debe ser ante todo reverenciada por los sardanistes, (...) y en segundo lugar, el enaltecimiento de esta agrupación en pro del amor a la Sardana(...)"

El dia 7 de juny de 1947 s'organitzà en el pati del Centre Parroquial un altre acte, el I Concurs Sardanístic Local de "Lluïment", a les 10 de la nit. El programa constava de dues parts ben diferenciades: la primera era pròpiament el concurs, i es llegeix en el programa que estava amenitzat "por la prestigiosa cobla Albert Martí", que interpretà cinc sardanes, entre elles la del concurs. Una altra era una estrena del compositor molletà Àngel Catafau: *Rialla d'abril*. Per a la segona part s'elaborà un programa de danses tradicionals, del qual s'encarregà l'Esbart Dansaire de Granollers, i que era una mostra força variada de balls propis de l'ampla geografia catalana; el conjunt musical fou en aquesta ocasió la cobla Unió Artística. Diu la crònica d'aquest acte:

"El festival sardanístico del pasado dia 7. Pecaríamos de injustos si no manifestamos abiertamente nuestra complacencia por la labor llevada a cabo por la Agrupación Folklórica Molletense en la organización de este festival.

En dicho dia se puso una vez más de manifiesto el probado don de organización de sus dirigentes que llevaron a cabo su plan con todo detalle.

El público que asistió al festival fué numerosísimo y pareció responder a la intachable organización del mismo con una disciplina digna del mayor elogio. La sardana de concurso de "lluïment" fué ejecutada en medio de un silencio absoluto que dió al acto cierto aire de solemnidad y que el público asistente premió con prolongados aplausos(...)"¹¹⁹

Els fruits d'aquells assaigs que els sardanistes havien organitzat, prèviament a la seva legalització com a entitat, es feren manifestats en aquests primer concurs organitzat per l'entitat acabada de néixer. Als acords de la veterana cobla Albert Martí, set colles locals competiren en el concurs i la seva actuació fou valorada pel jurat amb la següent classificació: 1r, Rosa Gentil; 2n, Rosella; 3r, Montserratina; 4t, Lliris Blaus; 5è, Cors Catalans; 6è, Amunt i Crits, i 7è, Petits Dansaires.

---

119. *Vallès*, núm. 339 (17 d'abril de 1947).

A mesura que passa el temps, la nova entitat s'estabilitza i normalitza l'activitat sardanista. Es programen ballades amb regularitat, es tornen a fer els aplecs anuals, es porten a terme concursos de sardanistes, i la presència de la sardana estarà assegurada en els programes dels actes més emblemàtics del calendari festiu molletà, com ara les festes majors, així com en festes o activitats commemoratives (dia del Club Ciclista, festa de l'aniversari de la "Liberación de la villa por las tropas del glorioso Ejército Nacional", revetlles de Sant Joan, Sant Pere, Sant Jaume, festes de patrons de gremis d'activitats professionals amb una gran implantació a Mollet, etc.). Les tasques de formació dels balladors es consoliden, atenent tant els neòfits com els que es preparaven per concursar en els certàmens que es fan arreu de Catalunya; aviat assoliran l'objectiu de fer audicions cada quinze dies. A aquesta activitat encara afegien la posada en funcionament de la biblioteca, un espai cultural obert als sardanistes locals i al públic en general. La programació de l'any 1947 compta amb un total de vint-i-nou ballades per aquest primer any: no està gens malament!

Però aquest ritme era difícil de mantenir, i en els anys successius l'activitat de mica en mica es va reduint i esdevé més modesta.

Les despeses es cobrien amb les quotes dels socis i una gairebé simbòlica subvenció que l'Ajuntament aportava. Tot i aquesta migradesa de mitjans, cada any ininterrompudament des de 1947 fins a 1954, se celebrà l'aplec; també entre 1948 i 1954 se celebrà anualment un concurs "regional", que vol dir d'àmbit català, fins a un total de set. El repte per als organitzadors d'aquest

Figura 30. El donatiu, una forma de sufragar les despeses de l'entitat, que subsistia massa sovint a precari.

concursos era cobrir despeses i oferir uns premis prou llameners per a les colles participants, que al cap i a la fi eren les que donaven la solidesa als certàmens i n'asseguraven la continuïtat.¹²⁰

Dansaires molletans en el desvetllament de les colles de competició

Quan a principis de novembre de 1946, en una audició de sardanes a Mollet, un grup demanava col·laboració per crear una entitat sardanista, la crònica que més amunt copiàvem deia que s'havien fet ja dues actuacions: una, sol·licitar l'aprovació al Govern Civil; l'altra, s'estaven fent cursets d'ensenyament de la dansa, tots els diumenges al matí, al Cafè de la Cooperativa, des de feia algun temps. El mateix any de la creació de l'Agrupación Folklórica Molletense, ja s'havia formalitzat la constitució d'unes colles amb el propòsit d'incorporar-les als concursos de competició tan bon punt estiguessin preparades per fer-ho.

I és que, per aquestes dates, la revifalla del sardanisme ja era una realitat arreu del país.

Experts en el tema afirmen que aquesta revifalla la van fer possible les colles, perquè foren els grups de sardanistes que gosaren sortir a ballar al carrer els qui, perdent la por i arriscant-se, feren possible la lenta però ferma normalització de l'activitat sardanista per tot el país. Les cròniques diuen que fou el dia 29 d'octubre de 1941, en el marc de les festes de Sant Narcís de Girona, que es féu el primer concurs de colles sardanistes del franquisme, organitzat per Educación y Descanso, i en el qual prengueren part una colla de l'entitat organitzadora, i dues o tres colles esporàdiques que s'improvisaren en el moment i lloc del concurs.

---

120. Consultats documents d'ordre de pagament de l'Ajuntament de Mollet del anys de què parlem, es constata que les aportacions més importants del Consistori a l'activitat sardanística es fan per a l'audició de "la liberación" de Mollet: 2.350,00 ptes. l'any 1950. L'any 1951, l'Ajuntament paga 1.500,00 ptes. per a l'audició de la mateixa celebració, 550,00 ptes. per a l'audició del 18 de juliol i 250,00 ptes. per al Concurs-Aplec, en què actuaven cinc cobles. En anys successius, la relació entre la subvenció el dia de l'alliberament i la de l'aplec és de 10 a 1. D'alguns anys no s'ha trobat cap prova de subvenció i, en d'altres, només la del dia 27 de gener (l'esmentat com de "la liberación"). Aquestes dades ens poden predisposar a pensar que el desacord entre les autoritats locals i la junta directiva de l'Agrupación Folklórica, amb motiu de la festa de Ball de Gitanes de l'any 1948, i els enfrontaments consegüents, divulgats en la revista *Vallès*, no deixaren en bones relacions els dirigents de l'entitat sardanista i les autoritats locals. Justament el desqualificat corresponsal de Mollet fou, poc després d'aquest incident, nomenat "jefe local del Movimiento", circumstància que pogué molt probablement repercutir en les aportacions econòmiques que la regidoria corresponent atorgava a l'Agrupación Folklórica Molletense.

És, però, l'any 1942 quan comença a percebre's un cert moviment en el sentit de recompondre la xarxa de colles de concurs, alhora que comencen a programar-se concursos en les audicions que s'organitzen. Aquest any es creà l'Obra Sindical Educación y Descanso, que aglutinarà els Coros y Danzas de la Sección Femenina de Falange, els quals, a Catalunya, actuaran amb una evident intenció de controlar el món sardanista. "Veurem com el sistema recreatiu del règim, amb la intenció d'incorporar les nostres tradicions a les de la resta del país i fer-se amb el control i orientació mental dels joves, va donar permís i vigència a la sardana", afirma Jordi Bach.¹²¹ I, efectivament, aquell any 1942 sorgiran una munió de colles sardanistes amb el nom d'Educación y Descanso a Girona, Mataró, Canet de Mar, Sabadell, Figueres, Palamós, Manlleu, etc. L'organització dels concursos de colles sardanistes també estaran a càrrec de la mateixa Obra Sindical: "Era un donar corda sense deixar anar el cap principal. Atreïen adeptes i vivències vernacles i dominaven reaccions que no podien fer pròpies. La sardana i els sardanistes eren controlats per les seves institucions, la música i la dansa per ells era d'intranscendent significat, sense detectar aquella vibració que ni tant sols podien copsar tenint sentiments oposats. No podien preveure que aquelles vibracions serien fèrtil llavor de futur que més aviat o més tard donaria fruit", continua afirmant el mateix autor. Sota aquest control falangista es portà a terme la represa del sardanisme, i en foren artífexs i principals protagonistes les colles que, emparant-se en aquella pseudo-llibertat, sorgiren en paral·lel a aquelles de "can Descanso", que es deia en l'argot sardanista de l'època. Primer es referen les d'abans de 1939: Rosa Roja, Rosella, Sang Nova, les tres de Barcelona; més tard sorgiren noves colles amb dansaires d'abans de la guerra. Les colles de joves, dirigides per sardanistes dels anys trenta, sorgiren tres o quatre anys més tard. Aquest és el cas de Mollet. De les vuit o deu colles que es tenia notícia que hi havia a tot Catalunya l'any 1941, es passà a noranta-vuit l'any 1946, disperses per tot el territori català, quan els nostres dansaires, tot esperant la legalització de l'entitat molletana, ja practicaven la dansa en el Cafè de la Cooperativa cada diumenge amb finalitats competitives. I l'any 1947, que és l'any del gran esclat de les colles arreu del país, és just el mateix que es donen a conèixer les colles de competició de l'Agrupación Folkórica Molletense, colles de nois i noies joves. Feren la seva primera actuació pública en el I Concurs sardanístic local de "lluïment" de què parlàvem més amunt. La nit del dia 7 de juny d'aquell any es presentaren al pati del Centre Parroquial set colles de sardanistes, cinc de les quals no sortiren mai de l'àmbit local. Dues d'elles, però, sí que transcendiren aquest àmbit: foren la Montserratina i Amunt i Crits, totes dues presents en concursos d'arreu de Catalunya l'any 1948, amb en Jordi Solé Tura com a

---

121. Citat per J. Puerto. op. cit. p. 107.

capdanser de la primera, i substituït l'any 1952 per Ramon Bordes. La colla Amunt i Crits, l'any 1951, té com a cap de colla Jordi Sardà. Se'ls perd la pista de participació, a ambdues, l'any 1954, tant a fora com a Mollet, just quan una crisi de l'entitat es fa molt palesa i es deixen de fer aquestes grans convocatòries sardanístiques a la localitat. Una tercera colla de competició es creà l'any 1952, quan cinc components de la colla Amunt i Crits abandonen la formació i juntament amb sis sardanistes més creen una nova colla, La Llevantina, que només estarà activa durant un any. Segur que en l'inici d'aquestes realitzacions hi hagué vells sardanistes, dels quals no ens ha arribat el nom, però que introduïren al cercle del sardanisme un jovent que, mancat d'altres activitats, s'apropà a la dansa amb esperit competitiu, els més; a altres segur que també els movia el seu sentiment patriòtic i qui sap si, en nombre significatiu, també es desvetllà aquest sentiment a redós d'aquestes trobades.

Figura 31. La colla Montserratina de Mollet, l'any 1950.
Al centre del grup de nois, Jordi Solé Tura.

L'incident de *La Santa Espina*

Dins la programació de l'any 1952 de l'Agrupación Folklórica Molletense, s'havia decidit celebrar un acte de doble contingut sardanístic el dia de la Mare de Déu del Pilar: el V Concurs Regional de la Sardana al matí, i a la tarda un homenatge al compositor local, el mestre Antoni Suñé. El programa, al qual els sardanistes molletans van tenir cura de donar àmplia difusió, incloïa *La*

Santa Espina com a sardana de germanor. El president de l'Agrupación era l'històric Bonaventura Ammetller i Brugada, home de coneguda militància esquerrana en temps passats. Que sortissin a l'aire les notes de la mítica sardana de Morera devia ser tot un repte per als més agosarats, ja que eren temps d'estricta prohibició d'aquella sardana. Hi havia, però, alguns antecedents que la comunitat sardanista coneixia: les notes d'aquesta sardana havien sonat per primera vegada en la postguerra a Tarragona, el 25 de setembre de 1949, en el Concurs sardanístic de les festes de Santa Tecla. Puerto ens explica que en aquella ocasió les partícels·les duien el títol tapat amb una tireta de les dels segells de Correus, en què es podia llegir *Vestida de dol / sardana*. El desenllaç de la gosadia tarragonina es resolgué sense drames ni estridències i, tot i la vigència de la prohibició, s'interpretà la sardana, la qual cosa provocà la incredulitat dels assistents, primer, i l'esclat d'entusiasme després.¹²² Però la de Mollet del dia del Pilar, tres anys després, no va acabar gaire bé. Els sardanistes asseguraven que s'havia presentat el programa perquè s'aprovés, tot complet, sense amagar res, i que d'aquesta forma l'havien aprovat els responsables locals de la censura; encara es conserven exemplars del programa de l'acte que així ho testimonien, però el conflicte esclatà el mateix dia del concurs.

---

122. Diu Puerto en el seu llibre *Cròniques en forma de cercle*, p. 186: «La cosa va anar així: els organitzadors del concurs, capitanejats per en Salvador Fa i Saltó, que s'havia infiltrat a "Educación i Descanso" com a Delegat de Danses, volgueren preparar una grata sorpresa, encarregant a la cobla la Principal de Terrassa que es preparés per a la sardana de germanor *La Santa Espina*, això sí, per tal de mantenir el més estricte secret, alhora que obviar responsabilitats, ningú ho havia de saber, (...) tot jugant amb la ignorància dels censors. Sembla que als inicis de l'acte hi va haver una filtració, que arribà a orelles d'un dels auxiliars del governador civil, que llavors era D. Fernando Labadie Otermín, que rebé l'exaltada comunicació del funcionari, el qual, amb gran sorpresa va escoltar la flemàtica resposta del senyor Labadie, que en Fa va poder també sentir, que li digué: "¿Qué puede pasar?, que se emocionen, que se echen a llorar y que aplaudan algo más. ¡Pues que se hinchen!. Esto solo es música y además, ¡veran como será un éxito!". Quan la cobla va encetar la sardana, tothom va quedar astorat; alguns de més atrevits, de bell antuvi, es posaren dempeus i foren seguits per la totalitat de la Plaça (de braus), curulla de gom a gom, que en aquell moment no comprenia el que passava ni el miracle del que succeïa; en sentir-se el cop final, les mans treien fum en aplaudiments, les faixes dels dansaires volaven pels aires i el Governador Civil, dirigint-se al seu auxiliar, va dir-li: "Ves, ya te lo decia, hemos tenido un gran éxito". El fet es va arrodonir amb la venda de cintes de senyera i recordem ara que estem referint-nos a la tardor de 1949. L'anècdota que acabo de referir és més o meys coneguda, el que ningú sabia era que Fernando Labadie va demanar a Joseph M. Tarrasa que li aconseguís una gravació de *La Santa Espina*, "...aquella pieza tan bonita que tanto havia emocionado a la gente y tuvo que repetirse tres veces". El director de Ràdio Tarragona la hi va aconseguir. Al cap d'uns dies li fou retornada amb el desig que li fos dedicada a ell personalment, des del programa *La Capona*. Durant quatre mesos fou la peça més sol·licitada de l'emissora».

És, doncs, la inclusió de la interpretació de *La Santa Espina* en aquest acte que desencadenà l'incident més important entre l'entitat sardanista molletana i les autoritats franquistes, conflicte que s'inicià amb un enfrontament entre els directius de l'entitat i l'autoritat local, però aquesta vegada, a diferència d'enfrontaments anteriors, acabà intervenint la més alta autoritat provincial. *La Santa Espina* no s'interpretà a Mollet; in extremis fou substituïda per la sardana *La mel als llavis*, de Tarrides, que en un moment donat inclou dos compassos que reprodueixen el "som i serem" de la sardana inicialment programada.

Però l'incident no s'acabarà amb el canvi de sardana en el concurs; la represàlia arribarà en forma d'intervenció directa de l'autoritat governativa en la composició del consell directiu de l'entitat. Poc després d'aquestes dates, el negociat d'associacions del Govern Civil de Barcelona sol·licità a l'Ajuntament de Mollet un informe "a la mayor brevedad, por duplicado y separado, acerca de la conducta moral, político social y demás antecedentes personales así como su adhesión al G.M.N. y servicios prestados a los gobiernos del frente popular" de tres persones del consell directiu de l'Agrupación Folklórica Molletense. Es conserva només la resposta que retorna l'Alcaldia sobre la persona de Ramon Ammetller i Puntí, en la qual s'afirma que "el informado tiene en la actualidad 18 años, hasta la fecha ha observado buena conducta, y es hijo de D. Buenaventura Ammetller, el cual cesó en el cargo de presidente de la "Agrupación Folklórica Molletense" por orden del Gobierno Civil de la Provincia". I efectivament, poc després dels fets del dia del Pilar, el president de l'entitat molletana havia rebut dos oficis procedents de la citada instància governativa instant-lo a convocar sengles assemblees extraordinàries, que se celebraren els dies 15 de febrer de l'any 1953, la primera, i el 22 de març del mateix any, la segona, conseqüència de les quals fou la desaparició del president del consell directiu, Sr. Bonaventura Ammetller, i el vicepresident, Sr. Rossend Ràfols, dos significats sardanistes de l'època del Foment. En Ramon Ammetller continuà formant part del consell directiu.

La destitució d'aquests dos dirigents no suposà un simple canvi de persona. Es destituïa una filosofia, s'escombrava una forma d'entendre el sardanisme, una de les poques opcions que hi havia per aquells anys de fer possible una tímida manifestació pública de contingut i caire catalanistes. Una època s'acabava, no sense haver transitat per una etapa farcida de limitacions, renúncies, de malabarismes mentals i legals per poder subsistir; el sardanisme prebèl·lic, entès com a compromís patriòtic, no tenia lloc en les dècades dels quaranta i els cinquanta.

S'hagué de buscar un nou president que presentés un perfil acceptable per als guardians del règim. L'home elegit per dirigir l'entitat fou Jaume Armengol i Angelet, que procedia de l'entorn parroquial; des de molt jove havia estat al

seminari, que abandonà per problemes de salut, i de tornada a Mollet es vinculà a la parròquia, on portava tasques de catequesi infantil. Aquesta activitat l'havia introduït en l'àmbit escolar de Mollet, en el qual es movia còmodament, circumstància que el portà a organitzar un concurs de colles infantils (14 de juny de l'any 1953). La notícia de l'acte, la plasmava el corresponsal de Mollet en el rotatiu *Vallés* de 21 de juny de 1953 amb aquesta crònica:

“I Concurso sardanista infantil local.

(...) El pasado domingo se celebró con toda brillantez el I Concurso Sardanístico Infantil Local, organizado per la Agrupación Folklórica Molletense y patrocinado por nuestro magnífico Ayuntamiento, celebrándose la fiesta bajo el siguiente horario: a las 10'30 se concentraron los pequeños concursantes en el patio del Centro parroquial y a continuación, acompañados por los directivos de la Agrupación, se dirigieron a la Iglesia Parroquial, donde nuestro apreciado Rvdo. Mn. José Català, Pbro. bendijo los vistosos banderines de las distintas “anelles” y seguidamente se oyó la Santa Misa. Una vez finalizada ésta, empezaron los preparativos de la fiesta, y a las 12, hora prevista, dió comiencio el Concurso con dos sardanas de “lluïment” en las cuales, ciertamente, se lucieron los pequeños bailadores y grandes sardanistas. Terminadas éstas, la Orquesta interpretó cuatro sardanas para el público que, por cierto, fué muy escaso, contrastada esta falta de interés con el esfuerzo realizado por la Agrupación para realizar la fiesta sardanística local.

Por la tarde (...) dió comienzo lo que podriamos llamar segunda parte de la fiesta, a la que asistieron las Autoridades locales, danzando los concursantes una sardana de Concurso y una de “Germanor”¹²³ durante la cual el Jurado procedió a la clasificación de las “Anelles” (...)

Una vez finalizada dicha sardana, el Presidente de la Agrupación, Sr. Armengol, dió la clasificación de las “anelles”, que fué como sigue: 1ª “Petits Molletants”, con 68 puntos; 2ª “Roser de Mollet”, con 65; 3ª “Poncelles Molletenses”, con 55; 4ª “Alegría Molletana”, con 52; 5ª “Flors Molletanes”, con 50 y 6ª “Petits Dansaires”, con 40; puntuación que fue muy bien acogida por el público. (...)

---

123. En els concursos es ballen generalment tres sardanes que es consideren reglamentàries: la de *lluïment*, en la qual els balladors han de demostrar el seu saber en la justesa a l'hora de repartir i estètica a l'hora de ballar-la; la sardana *revessa*, que vol dir enrevessada, difícil, és la que s'ha compost per desorientar els balladors, a fi que demostrin la seva perícia més aguda a l'hora de treure la sardana. En aquest concurs infantil de Mollet no hi havia lloc per una prova tan desproporcionada per als concursants infants. La tercera, sardana dita de *germanor*, és la que clou la festa i és com una generosa abraçada entre tots els dansaires.

En resumen diremos que la fiesta resultó un éxito, en lo que se refiere al concurso, que se apuntó la Agrupación con este I Concurs, pues, con falta material de tiempo, el Presidente señor Armengol, muy bien secundado por algunos jóvenes entusiastas, entre los que descuella el amigo Moretó, supieron preparar estas 6 “anelles” de niños y niñas, que estuvieron magníficos, tanto en la forma de vestir como en la de bailar, sobresaliendo por su vistosidad los hermosos banderines de cada una de las 6 “anelles”.

Només una d'aquestes colles infantils tendrà projecció fora de l'àmbit estrictament local durant algun temps, Els Petits Molletans.

Figura 32. La colla de competició Els Petits Molletans.

L'homenatge al mestre Vicenç Bou

Fora de les participacions de les colles molletanes a concursos d'arreu de Catalunya, no hi ha constància escrita que l'entitat molletana tingués contactes formals amb els grups que a Barcelona i d'altres indrets més o menys propers maldaven per revifar el moviment sardanista. De fet, prou feina tenien les entitats locals de sobreviure, i encara no havia arribat el temps de les entitats supralocals. Segurament l'actuació més significativa del sardanisme del moment, en un nivell que ultrapassava l'activitat estrictament local, havia estat la creació d'una secció sardanista dins una entitat que tenia cura de fomentar el

folklore tradicional català: ens referim a l'Obra del Ballet Popular (OBP), creada a Barcelona l'any 1950, i que en el seu reglament preveia admetre "l'aportació i col·laboració de les persones, entitats i grups que senten l'honor de laborar per la dignificació i expandiment de la dansa i la música", com ens recorda Mainar en la seva obra *La Sardana*. D'aquesta secció sardanista de l'Obra del Ballet Popular és el mèrit d'haver organitzat el primer Aplec de la Sardana a Montserrat l'any 1952. Però també en aquesta ocasió, cap dada ens fa sospitar que els sardanistes molletans fossin presents com a entitat en aquest transcendent acte per al sardanisme, encara que és probable que a títol personal sí que hi fossin alguns. Hi ha, però, un fet que ens fa palesos els contactes amb iniciatives sorgides fora del poble: ens referim a tot un seguit d'homenatges al compositor Vicenç Bou, de Torroella de Montgri, que es portaren a terme arreu de Catalunya, i als qual Mollet s'hi sumà organitzant-ne un a la nostra localitat.

L'homenatge se celebrà coincidint amb l'aplec anyal, el dia 12 d'octubre de 1953; s'havia acordat la seva celebració en l'assemblea ordinària de desembre de l'any anterior, feta a proposta d'en Feliu Ventalló, un altre històric del Foment molletà. L'acte tingué el ressò que es mereixia, però la despesa que ocasionà a l'entitat fou considerable. I fou precisament l'esforç que suposà organitzar un acte de tal envergadura, que descabdellà una crisi interna molt aguda que acabaria amb la dimissió del nou president. De fet, els desacords entre diferents membres de l'entitat feia temps que es donaven, i el mateix Sr. Armengol confessava que dins la junta hi havia un grup de pressió que li féu molt difícil la seva gestió. Però les pressions també arribaren de fora: la revista *Sembra*, portaveu del Centre Parroquial (núm. 45, de 31 d'agost de 1953), inseria una nota sobre el "grandiós homenatge al mestre Bou", demanant als sardanistes explicacions dels motius de fer tal homenatge a un compositor de sardanes que havia deixat que es traduís una sardana seva al castellà, al temps que se l'havia convertit en ball "agarrao". La referència a la despesa que ocasionava l'acte per part de la mateixa revista atiava la crítica i fomentava la discòrdia, i alhora donava motius a l'Ajuntament per no concedir la subvenció que altres anys havia atorgat per eixugar despeses dels aplecs. Una altra vegada la migradesa de recursos va tenir molt a veure en la crisi interna de l'entitat: festival de colles infantils i aplec-homenatge a Bou era massa despesa perquè s'assumís només en mig any. Pocs dies després de l'aplec dimitia el president, que va pagar de la seva butxaca, segons ell mateix afirma, algunes despeses que el fons de caixa de l'entitat no havia pogut cobrir,¹²⁴ i en

---

124. Sembla que el pressupost de l'aplec-homenatge pujava unes 8.000 ptes., xifra realment elevada. Com a referència direm que, per aquelles mateixes dates, el futur president de l'Agrupación Folklórica, l'Andreu Oliveres, començà a treballar com a paleta en la brigada municipal, amb un sou anual d'11.000 ptes.

part víctima de la revenja del Consistori, que sembla que havia decidit negar el pa i la sal als sardanistes.

L'homenatge al mestre Bou acabà sent, doncs, el detonant que féu pública la discrepància interna i la precarietat de mitjans, i precipitava la dimissió del president de l'entitat, quan havia de ser un acte ben lluït i engrescador, destinat a enriquir amb actes de volada la trajectòria de l'Agrupación Folklórica.

Figura 33. Sardanistes molletans amb el mestre Vicenç Bou. D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Bonaventura Ammetller, Martí Tintó, Martí Bonal, Rossend Ràfols, Francesc Bas i Pi, Josep Oliveras i Antoni Fortuny i ?. A baix, Feliu Ventalló, Miquel Nadal, el mestre Vicenç Bou i el seu fill, i el president de l'AFM, Jaume Armengol.

Per ocupar el càrrec que deixà el dimitit Sr. Armengol, es nomena nou president en Miquel Nadal i Andorrà, l'animador del primer grup de sardanistes que fundaren el Foment de la Sardana de Mollet. Amb la crisi que arrosse-

---

El dia 20 del mateix mes d'octubre, el president de l'entitat, el Sr. Armengol, i el de la Comissió organitzadora de l'homenatge a Bou, el Sr. Nadal, adrecen una sol·licitud a l'Ajuntament demanant que "si no es posible concedernos la subvención con que nos venía honrando todos los años, tenga a bien acordar la exclusión de los pagos de impuestos y arbitrios municipales de la referida fiesta", sol·licitud que els és denegada. Sembla que les represàlies per l'incident de *La Santa Espina* de l'any anterior també afectà el suport econòmic municipal a l'entitat.

gava l'Agrupación, sobre la nova junta recau la responsabilitat de decidir-ne el futur, tot navegant en aigües molt mogudes, fruit de la manca d'entesa entre posicions oposades dins la família sardanista, però també per pressions externes. La programació d'activitats es ressenteix d'aquest seguit de circumstàncies adverses, i minva progressivament en els anys a venir, si hem de fer cas de la manca de notícies de ballades i altres activitats al llarg dels quatre anys de la presidència del Sr. Nadal i Andorrà; de fet, es reduïren a les ballades per les festes majors d'hivern i d'estiu, el VII Concurs-Aplec l'any 1954, organitzat en col·laboració amb la secció sardanista de Pau i Justícia, de Barcelona, i alguna ballada en ocasió d'alguna celebració assenyalada, com ara Sant Josep, Pasqua, i en les festes patronals dels gremis de la pell (Sant Agustí) i dels metal·lúrgics (Sant Eloi);¹²⁵ foren puntuals a la cita de l'Homenatge a la Velle-sa, celebració a la qual no faltà la ballada de sardanes des del primer any que se celebrà, el 1953. Els aplecs sí que es veieren afectats, i no es tornaren a programar fins l'any 1958. La nota optimista d'aquests anys de migradesa la dóna la participació d'una colla infantil, Els Petits Molletans, que s'havien format per al concurs del 14 de juny de 1952, en concursos a Mollet i a fora, al llarg de diverses temporades sardanistes.

El dia 24 de novembre de 1957 se celebra una assemblea extraordinària de socis de l'entitat en la qual la junta directiva dimiteix en bloc. El detonant fou una demanda d'un músic de cobla granollerí, que exigia regularitzar les quotes de la Mutualitat Laboral d'Artistes que l'entitat molletana no havia abonat des de feia més de cinc anys. Calia fer foc nou amb una renovació total de la junta directiva; tal volta aportar noves cares i noves idees podria ser una solució. El núm. 865 de la revista *Vallés* (9 de març de 1958), es fa ressò d'aquests gairebé cinc anys de travessa del desert de l'entitat i ho explica d'aquesta manera:

“El próximo domingo otra vez sardanas.

Parece ser que después de un agudo período de crisis, en el que la Agrupación Folklórica Molletense luchaba entre el ser y no ser, se ha hallado el cauce adecuado para dar continuidad a sus actividades, mediante la reagrupación de la juventud, que no se resigna a ver postergada nuestra popular danza catalana, y que se propone conseguir vigorizar de nuevo la afición hacia nuestro tradicional folklore. Lo celebramos, y vaya nuestra enhorabuena”.

---

125. Aquestes ballades en festes patronals eren organitzades pels propis gremis i, com les ballades de les festes d'Homenatge a la Velle-sa, es pagaven del pressupost de què disposaven els organitzadors de la mateixa festa.

---

4. FOC NOU

De la més clara
paraula, esperança,
cal fer-ne vida
del foc que venç per sempre
l'hivern de Sepharad.

SALVADOR ESPRIU. *La pell de brau*

UN NOU ESTIL DE FER SARDANES

L'època de l'Andreu de Mollet

Miquel Nadal deixava la presidència amb clars símptomes de cansament i desencís davant la sèrie d'afers adversos que va haver d'afrontar. El substitueix l'Andreu Oliveres, l'Andreu de Mollet, que serà el president de l'Agrupación Folklórica Molletense al llarg dels vint-i-cinc anys que li resten de vida a l'entitat.

Vint-i-cinc anys no acostumen a passar debades. Molts i transcendents canvis es viuran a l'Espanya d'aquells anys, que sintetitzem a trets molt generals.

Primer, una profunda transformació econòmica, que es dona, no tant pels mèrits de la política econòmica del règim, sinó pel context internacional, que viu un moment de gran eufòria del capitalisme occidental. És per això que importants injeccions de divises reactiven l'economia espanyola, com ara les provinents del turisme, les inversions de capital financer o les transferències dels emigrants. Segon, la inadequada gestió que fa el govern d'aquest bon moment de l'economia crea pregons desequilibris regionals, amb nivells de rendes molt desiguals. I això serà la causa de l'important fenomen migratori des de les regions desateses (Andalusia, Extremadura, Múrcia, Galícia...) vers zones industrialitzades (Catalunya, País Basc, a l'interior, però també cap a països desenvolupats d'Europa) durant gairebé dues dècades. Tercer, es produeixen canvis notoris en l'estructura social. Tal volta el més significatiu i transcendent és el creixement de les classes mitjanes, enfortides pels petits empresaris i obrers qualificats. Quantitativament, però, és el col·lectiu dels obrers el més important. També la classe dominant canviarà com a conseqüència d'accedir-hi homes de la banca, de la gran empresa o de l'alta administració.

A Catalunya, amb el seu passat industrial que atreu inversions, es viu un augment espectacular del sector terciari, i el creixement econòmic afavoreix la reconstrucció de les capes socials mitjanes a costa dels obrers més qualificats i remunerats, tècnics, botiguers i empresaris dels sector comercial, professionals, petits industrials, que, amb el pas dels anys, més segurs davant la situació i dominant l'entorn sociopolític, són cada vegada més crítics respecte al règim fins a arribar a actituds contestatàries. Amb prou recursos per enviar els seus fills a la universitat, impulsaran un augment de l'alumnat universitari de fins un 52% en els primers anys de la dècada dels seixanta, i allà es gestaran moltes de les accions de l'oposició més aferrissada al règim des de Catalunya.

A Mollet li ha arribat el moment que menarà el seu futur vers canvis importants de rumb. Aquests anys seran d'un fort creixement en tots els ordres: forta industrialització; important immigració per atendre la demanda de mà d'obra industrial, un important creixement natural que, sumat al saldo migratori positiu, multiplicarà per quatre la població censada a Mollet en aquest període, que, al seu torn, crearà una demanda d'habitatge que desbordarà el creixement urbanístic i les infraestructures i els serveis del municipi.

El creixement industrial, que coincideix amb una crisi sectorial del tèxtil i alhora amb un moment econòmic expansiu, mena a una reconversió que diversificarà l'estructura industrial i crearà un equilibri entre les indústries del tèxtil, les de transformats metàl·lics i les químiques, que provocarà que s'arribi a la dècada dels setanta amb una indústria modernitzada. Però la crisi energètica mundial de principi dels anys setanta crearà nous reptes a l'empresariat i també noves exigències. Per aquestes dates, Mollet és un centre industrial important, i el seu passat agrícola ha quedat reduït a un 4% de la població activa de la ciutat; alhora, va haver de patir una expropiació del 75% de la seva superfície agrària utilitzable, reservada per a una ACTUR.¹²⁶

L'Andreu Oliveras i Santacreu va néixer a Mollet l'any 1913 i era un dels socis més joves de la generació que havia fet possible la dinàmica i fructífera activitat del Foment de la Sardana de Mollet. Havia començat a ballar sardanes quan tenia catorze anys; l'any 1934, quan només en tenia vint, entrarà a formar part com a vocal de la junta directiva del Foment, que en aquells moments presidia en Jaume Vallcorba. Dos anys més tard tornà a ser elegit vocal de l'última junta que regirà l'entitat, ara amb Joan Ambrós de president. Com molts de la seva generació, la seva biografia està marcada pel clima de crispació social de la dècada immediatament anterior a la Guerra Civil, pels horrors d'aquesta i per l'ofegadora política envers Catalunya del primer franquisme. De molt jovenet va haver de treballar dur per atendre les necessitats econòmiques de casa seva, ja que només tenia dotze anys quan va morir el seu pare. "Vaig quedar atrapat als vint-i-tres anys en la tirania de la Guerra Civil, anant a Osca oficialment com a voluntari, tot i fer-ho en contra de la meva voluntat", afirma. Durant els tres anys de guerra mirà de no allunyar-se gaire de Mollet i fugí per evitar ser enquadrat en la 145 Brigada Mixta, destinada a l'Ebre, on van anar un grup de xicots de Mollet; s'estigué un mes amagat als boscos de Samalús, i quan és descobert l'obliguen a enrolar-se de nou a l'exèrcit, on passa per diferents destinacions que no presentaren una perillositat tan gran com la que el portà a evadir-se, fins que els primers dies de febrer de 1939, engolit per la riuada de fugitius, passà a França per la collada de Toses. Allà no hi romandrà gaire temps.

---

126. Actuació Urbanística Urgent, que havia de ser el Polígon Riera de Caldes, avui l'Espai rural de Gallecs.

L'Andreu és elegit president el dia 7 de gener de 1958 i en l'acta d'aquesta reunió s'explicita com l'assemblea, conscient de la situació de punt mort en què es troba l'entitat, pren el compromís de revitalitzar-la. En primer lloc, calia remuntar els aplecs anuals, però, alhora, s'havia de treballar en altres fronts, com ara augmentar el nombre de socis i tot seguit tenir cura de la formació continuada d'aquests com a dansaires; calia també engrescar-los amb la programació d'audicions i ballades de periodicitat estable, i per a tot això eren imprescindibles, sens dubte, més recursos econòmics: aquesta era la tasca a fer sense demora per la nova junta; aconseguir-ho, el seu repte.

L'Andreu focalitzà tota la seva energia a aconseguir deixar ben alt el pavelló de la sardana a Mollet: "Después de treinta años consecutivos de escuchar y bailar sardanas ¿podríamos concebir que una villa como la nuestra, de una cierta tradición en los anales de la sardana y de renombre por sus concursos, tuviera que suspender las audiciones de sardanas o bien disolver la Agrupación por falta de medios económicos, en una población de diez mil habitantes? Creemos sería absurdo, mejor dicho, no debemos permitirlo", diu un full imprès que anuncia la primera ballada mensual que organitza la nova junta. I tot seguit es posa fil a l'agulla, reprenent l'activitat sardanista amb audicions periòdiques a la via pública i recuperant l'aplec anual que feia tres temporades que no s'havia celebrat.

PHILIPS
Para la música y el hogar
DISTRIBUIDOR OFICIAL:
Emilio Codina
Bermúdez III, 20 MOLLET Teléfono 137

- Neveras
- Lavadoras
- Vajillas
- Cristalerías
- Plástico
- Aluminio
- Coches cuna
- Ollas de Presión

Extenso surtido de objetos para regalo
Máquinas de coser ALFA
Elegida variedad de lámparas
Aparatos eléctricos de uso doméstico

¡Solo artículos de calidad!
Pero... calidad a buen precio

AGrupación Folklórica MOLLETENSE
Organiza el
VIII APLEC DE LA SARDANA

SALUTACIÓN
Esta Agrupación, tiene el gusto de ofrecer a sus socios, pueblo de Mollet y Comarca, el **VIII APLEC DE LA SARDANA**, renovando así la tradicional fiesta de nuestra danza.
Anticipándoles las expresivas gracias por su asistencia y colaboración. Les saluda
LA JUNTA

20 DE JULIO DE 1958
Se ruega un DONATIVO de 2 pesetas a los Silleros y Caballeros

Figura 34. Programa del primer aplec de la presidència de l'Andreu. Representà la represa, després de tres anys que no se'n celebrés cap a Mollet.

L'Andreu era un personatge singular i el seu tarannà deixà una marcada empremta en el sardanisme local. Anava molt sovint amb camisa de color groc, fet que li valgué el motiu de "L'Andreu camisa groga", encara que el sobrenom que més li plaïa era el de "L'Andreu de Mollet". La seva fou una època d'una notòria agrafia, mancança que lamentem tots aquells que ens dediquem a recuperar la memòria i rememorar la trajectòria de grups i pobles. Sembla que mai, durant aquells anys, no es tingué cura de recollir i arxivar cap dels papers escrits que l'activitat sardanista generava; si hem de creure les seves pròpies afirmacions, no hi hagué mai un mínim arxiu de documents, factures o programes d'actes, i el mateix Andreu confessa no haver considerat necessari fer-ho; si dins l'entitat s'arribà a fer algun recull, res no s'ha conservat. Rescatats de l'oblit gràcies a la premsa comarcal o local, o conservats per alguns sardanistes, coneixem els programes d'audicions i aplecs, que gairebé sempre anaven acompanyats d'un escrit en vers fet i signat pel mateix Andreu, sovint amb rima forçada i contingut intranscendent, faceta "poètica" que constituïa un altre tret que el singularitzava. S'adreçaven cartes a sardanistes i possibles simpatitzants amb motiu de la celebració de l'aplec o audicions, animant-los a participar; era una mena de campanya publicitària adreçada a assegurar l'èxit de la festa, reclamant presència física i aportació econòmica. Fora d'això, cap més document ni escrit eren vistos com a necessari per fer rutllar l'entitat. És clar que tampoc eren temps que animessin a fer butlletins o revistes ni cap altre tipus d'escrit amb contingut que traspués cap mena de posicionament ideològic que fes referència a la sardana, car opinar esdevenia sovint un acte temerari. Conseqüentment, tampoc no es deixà cap constància escrita dels acords presos en les reunions que els directius feien a la seu social, la Granja Pou; de les assemblees generals de socis, a celebrar anualment, a les quals havia d'assistir sempre un delegat governatiu, es conserva el llibre d'actes oficial en què consta la primera reunió de l'era Andreu, l'any 1958, i alguna més fins l'any 1966, però amb una buidor pregonada d'informació sobre els temes tractats i els acords presos; de la resta dels anys, fins l'any 1982, no en sabem res, ni si es feien aquestes assemblees, tal com prescrivien els estatuts de l'entitat.

Amb la manca de dades sobre les assemblees de socis, també són imprecises les dades de les persones que formaren els consells directius que presidí l'Andreu amb posterioritat a l'any 1966. L'any 1974, a la revista sardanista comarcal *Anella*, es donen a conèixer els noms d'una nova junta, sense especificar quines són les funcions de cada membre, i consultats alguns d'ells, confessaven no tenir consciència d'haver-ne format part.

Però això no vol dir que no s'hagués dinamitzat l'activitat sardanista, ans al contrari, l'activisme es consolidava. L'Andreu passà a ser "l'home" del sardanisme a Mollet, i ho va fer a la seva manera, pràcticament en solitari a

l'hora de prendre decisions, però la sardana era present al carrer, al bosc de Can Pantiquet o allà on calgués. Al principi, el compromís fou de fer una ballada cada mes i l'aplec anual, tot renunciant a organitzar concursos, ja que la despesa que aquests ocasionaven era inassumible per l'entitat; però l'any 1965, en l'assemblea anual de socis, s'aprova una proposta de fer audicions cada diumenge, sempre que es disposés de diners a caixa.

L'altre aspecte que es treballà durant aquest període fou la formació dels dansaires, que en l'assemblea anual de l'any 1961 s'acordà normalitzar organitzant unes sessions d'assaig cada dijous per a socis; els últims anys de la presidència de l'Andreu, l'assaig de sardanes es feia a casa seva.

Amb el seu tarannà pragmàtic, tindrà molta cura de no enfrontar-se amb les instàncies de l'administració local que li haurien pogut entorpir la seva tasca. Alhora, aquesta sintonia l'ajudava a trampejar la situació econòmica: calia aprofitar tot tipus d'aportacions per pal·liar la migradesa de recursos que s'obtenien de les quotes i altres aportacions esporàdiques dels socis, que, sumades a les que arribaven via propaganda comercial i loteria nadalenca, eren en aquella època els mitjans més habituals de sufragar la cultura; així, doncs, les subvencions municipals, per minses que fossin, calia aprofitar-les totes. Aquestes bones relacions amb els poders locals es fan paleses en les notícies que es publiquen sobre l'activitat sardanística de Mollet al setmanari comarcal del Movimiento, *Vallés*; l'empatia és evident, gairebé des del primer moment de la presidència de l'Andreu, fet que contrasta amb l'actitud de la mateixa publicació vers els sardanistes molletans en els anys precedents. L'Andreu és aplaudit com l'artífex en solitari de la revifalla que manifesta el moviment sardanista, ja força consolidat en la dècada dels seixanta. Davant l'evidència que l'activitat sardanista estava prou reconduïda, el cronista escriu, referint-se al dissetè Aplec de la Sardana de Mollet, l'article que reproduïm tot seguit:

“El pasado domingo, en el marco magnífico del bosque de Can Pantiquet, tuvo lugar el aplec de nuestra villa. (...) La animación de la fiesta fue parecida a la de años anteriores, pero debería tratarse de mejorar los resultados y lograr una más fuerte captación de grupos sardanísticos. Una colaboración con la Comisión de Fiestas de nuestro Ayuntamiento tal vez podría dar resultados satisfactorios. Lo daría también una selección de coblas de forma que siempre hubiese alguna que llamase la atención. La selección de los programas es también interesante. Todo ello, unido a la incansable buena fe de nuestro ‘Andreu’, que ha sido durante tantos años el alma de nuestra fiesta, podría conducirnos al logro de fiestas más brillantes que dieran a Mollet mayor prestigio en el ambiente sardanista”.¹²⁷

---

127. *Vallés*, núm. 1.398 (5 de juliol de 1967). El subratllat és nostre.

Sembla que la insinuació de “fer conjuntament” va ser recollida i acceptada per l'Andreu, a la vista de com van anar les coses -d'organització i resultats- a partir d'aquell moment. La crònica de la mateixa revista referida a l'aplec de l'any següent així ens ho fa pensar:

“El pasado domingo, se celebró en nuestra villa el anunciado XVIII Aplec de la Sardana. Un verdadero éxito, el mayor de cuantos se han logrado. El tiempo fue magnífico y ya es sabido que la sardana es para bailarla a pleno aire. El emplazamiento escogido —el nuevo bosque de Can Pantiquet, junto a la zona de una nueva urbanización y futuro parque municipal de la villa— dió a l'Aplec un marco ideal. Abundancia de premios, garantía de que les “collas” serían compensadas del sacrificio que representa presentarse a concurso. Abundancia de “collas” forasteras, hacia quienes se volcaban las atenciones de los organizadores. Buen servicio de bar. Y sobre todo, y por encima de todo, el alto honor que representa el que el Excmo. Sr. Capitan General de la Región visitara el Aplec para dejar allí a sus dos hijas, una de las cuales —Maria Fernanda— debía hacer entrega de los premios, una vez conocido el fallo del jurado calificador.

Como es natural, nuestras autoridades locales estuvieron allí para complimentar al Excmo. Sr. Capitan General, Sr. Pérez Viñeta, en los breves momentos que estuvo en el Aplec.

Figura 35. Les filles del Capità General de Catalunya a l'aplec de Mollet l'any 1968, acompanyades de l'alcalde, Fermín Jaurrieta.

Por la mañana, abundancia de sardanistas de fuera y pocos de dentro. Por la tarde, mucha afluencia de vecinos de la villa, que quisieron con su presencia dar mayor realce a la fiesta, una fiesta realmente grande en los anales del sardanismo local.

Los premios fueron distribuidos como sigue: 1º, a la Colla Vallbitrania, Premio del Excmo. Sr. Capitán General de la Región; 2º, a la Colla Renaixença Catalana, Premio del Sr. Presidente de las Cortes Españolas; el 3º, a la Colla Vigatana, premio del Sr. Ministro Secretario General del Movimiento; 4º, a la Colla Esperit Català, Premio Copa Ducson; 5º, a la Colla Marinada, Premio del Excmo. Sr. Don Juan Antonio Samaranch; 6º, a la Colla Eura, Premio del Ayuntamiento de Mollet; 7º, a la Colla Sabadell, Premio del Sr. Ministro de Información y Turismo; 8º, a la Colla Roca, Premio del Excmo. Sr. Presidente de la Diputación de Barcelona; 9º, a la Colla Recordança, Premio Copa Derbi; 10º, a la Colla Etzar, Premio del Excmo. Sr. Gobernador Civil de la Provincia; 11º, a la Colla Cirbians, de Torelló, Premio de la Relojería del Vallés; 12º, a la Colla Buscant la Font, Premio de la Excma. Sra. Pilar Primo de Rivera; 13º, a la Colla Eurença, Premio de la Relojería Durán; 14º, a la Colla Terra Aimada, Premio de la casa Emilio Codina; 15º, a la Colla Sant Forós, Premio de la Relojería Jorba; 16º, a la Colla Socarrels, lote de botellas Boolton; 17º, a la Colla Flames Noves, Botella de Anis Soley; y 18º, a la Colla Pessigolla, disco "L'Andreu de Mollet".¹²⁸

La bona relació entre Ajuntament-homes del Movimiento i l'Andreu és cada dia més ferma i, quan s'apropa la data de l'aplec de l'any següent, aquesta bona entesa es manifesta en una intercessió a favor de l'entitat i de l'Andreu:

"(...) Estos "Aplecs" anuales vienen a ser la consagración de un año de continuados esfuerzos de nuestra Agrupación Folklórica, que no desmaya en su afán de mantener la tradición de nuestra danza y así va ofreciendo a todos estas audiciones matinales más o menos espaciadas, según la época del año. Afortunadamente entre los entusiastas locales de la sardana hay elementos tenaces, firmes en su fe, que pese a todas las dificultades, especialmente de orden económico, mantienen una tradición que nunca deberá ceder. Por ello es justo que cada año, al llegar su fiesta anual soliciten colaboraciones económicas para sortear el problema de compensar el presupuesto de gastos a que, inexorablemente, hay que hacer frente. Nada piden por su trabajo ni por sus desvelos de todo un año; su demanda de ayuda pretende solamente salvar económicamente el "Aplec" de cada año."¹²⁹

---

128. *Vallés*, núm. 1.495 (24 de juliol de 1968).

129. *Vallés*, núm. 1.580 (25 de juny de 1969).

Figura 36. La sardana encara engrescava gent de totes les edats als anys setanta.

Els premis que s'atorgaven a les colles guanyadores estaran apadrinats per alts càrrecs del Règim des de 1968 fins a 1982, últim aplec que organitzà l'Andreu, en què es va afegir el del President de la Generalitat al final de l'etapa. Cal, però, parlar de premis, fer esment de la presència ininterrompuda durant força anys de les firmes locals Ducson i Derbi de ciclomotors, Rellotgeries del Vallès, Duran, Jorba, i la d'Emili Codina, les quals donaren suport durant molts anys a l'activitat sardanista de casa nostra.

El nom de l'Andreu comença a ser conegut en el món sardanístic a partir de l'aplec de 1964, que se celebrà el 19 de juliol al bosc de Can Pantiquet. En aquest aplec es "rendia tribut de simpatia" al conegut compositor Francesc Mas Ros, que va compondre una sardana per a tal dia titulada *L'Andreu de Mollet*; l'altra estrena del dia duia per títol *L'amic Oliveras*, de F. Gutsens. La del mestre Mas Ros, l'homenatjat, va tancar la festa i es va interpretar a quatre cobles, i sembla que l'opinió generalitzada li donà una bona nota. Un mes després, el programa de la Festa Major d'estiu portava una poesia signada per "L'Andreu de Mollet", amb una nota a sota, entre parèntesi, que aclaria que es tractava del president de l'Agrupació Folklorica Molletana. A partir d'aquesta data, les seves signatures seran el nom seguit del gentilici, prescindint de cognoms, car sembla que ja no calia; fins i tot hem trobat documents adreçats a l'administració, sol·licitant subvencions o ajudes, signats simplement amb un "L'Andreu de Mollet". La sardana d'aquest nom tancà tots els aplecs a partir d'aquesta data

i s'interpretava amb totes les cobles contractades aquell dia; a més, un dels premis del concurs dels aplecs de Mollet, gairebé sempre l'últim, consistia en un disc amb una gravació d'aquesta sardana. És així com el nom del president de l'entitat sardanista de Mollet es dona a conèixer a tots els participants i presents en aquestes festes.

XVIIIe

APLEC

DE
LA

SARDANA

**Al nou bosc de Can
Pantiquet, al peu de
la Urbanització**

Elogi a la Dona

Totes les dones del món tenen
una o altra gran atracció,
que a tots els homes ens streuen
amb dolçura i passió.

Però n'hi ha una que destaca
per arreu del món on va,
i és la dona catalana
que a tothom fa encisar.

Sa escultura és d'una nimfa,
els ulls els té encisadors
i la carona tan divina
que embaborda els trobadors.

Ella mima i més estima
i ens dona tot el seu cor
i per son aimant desitja
del món el millor tresor.

Oh dona bonica, aimada,
tu que tant ets d'admirar
per tu «l'Aplec de la Sardana»;
res millor no et podem dar.

L'Andreu de Mollet

**Organitzat per l'Agrupació
Folklorica Molletenca, amb
la col.laboració de la
Comissió de Festetjos de
l'Ajuntament**

Dia 21 de Juliol de 1968

MOLLET DEL VALLÉS

Figura 37. Programa de l'aplec de Mollet amb text versificat per l'Andreu.

Les colles improvisades

A l'Andreu, se li atribueix haver implantat a Mollet una modalitat de concórrer als concursos que tingué força èxit amb el pas del temps. Segurament el seu pragmatisme, juntament amb l'escassetat de mitjans econòmics, el portaren a buscar una forma àgil d'engrescar el màxim de balladors, i res millor que l'al·licient dels premis d'una competició. Però les competicions del Campionat de Catalunya de Colles propendien a ser feixugues i un xic encarcarades i, sobretot, suposaven una despesa més a afegir al migrat pressupost anual; a més, calia també tenir una o diverses colles preparades permanentment amb un alt nivell competitiu si es volia assolir bons resultats, ja que aquestes actuacions de "disseny" requerien una dedicació constant i no baixar la guàrdia al llarg de tot l'any. Ara bé, si el que es volia primar era arribar al màxim nombre de persones, interessar-les per millorar la seva forma de sardanejar, aprenent a comptar i repartir, la proposta era participar-hi com a **colles improvisades o espontànies no uniformades**, proposta que podria resultar més adequada per assolir allò que es buscava. Consistia a fer que un grup reduït de sardanistes (l'ideal era de cinc parelles) s'ensinistrés per a l'aplec anual, o per a qualsevol altra ballada en què es programés una competició, just en el període de temps immediatament anterior a l'actuació en qüestió, un "sprint" que es podia demanar als assidus balladors amb la certesa que respondrien força més aficionats si no hi havia l'exigència del compromís per a tota la temporada.

La idea no era nova; en l'època del Foment, concretament l'any 1932, s'havia proposat portar a terme una iniciativa semblant a Mollet. Recordem com s'exposa en el butlletí *Nostra Veu*:

"(...)Tota vegada que tenim ja el reconeixement de les llibertats del nostre poble, tasca a la qual tant han contribuït els Foments de la Sardana, que, amb la seva constància exemplar, saberen mantenir encès el caliu d'aquest esperit de reivindicació, ja que sota les seves senyeres s'hi aplegava una joventut freturosa de demostrar, per mitjà de la dansa, el seu amor a la Pàtria catalana, és ara quan la tasca d'aquests Foments hauria d'intensificar la seva acció en el que ateny a la depuració i embelliment d'aquesta dansa i demostrar que si nosaltres l'estimem, sabem també respectar-la i ballar-la amb la puresa amb què ens la llegaren els nostres majors.

És a aquest objecte que vinc a expressar una idea que potser posada a la pràctica donaria els resultats desitjats.

Es tracta, senzillament, d'organitzar en les nostres ballades uns concursos locals, en els quals com a estimulants s'adjuntarien uns petits premis a les rotllanes que millor haguessin dansat un cert nombre de sardanes.

Aquesta és la idea i el posar-la en pràctica dependrà de l'acceptació que mereixi aquesta iniciativa. Permeteu-me, però, que posi de manifest els avantatges que al meu entendre podria reportar. En primer lloc no cal dir que tots els balladors haurien d'ésser socis del Foment, i després és probable que augmentaria l'afecció a les sardanes, que els que no sabessin ballar concorrien als assaigs per a posar-se al nivell dels altres, evitant en gran manera que una audició servís per aprendre'n; que els que en saben tindran interès a puntejar a l'estil empordanès, i augmentarà l'atenció per comptar i repartir, deixant de sentir-se estridències en acabar les tirades; no veurem com es trenquen les rotllanes, desaparellant-se anelles aparellades que tant de goig fan; es suprimiran aquelles colles tan nombroses, que contínuament s'engrandeixen i en les que mai s'acaba bé, i altres coses més, serà possible que en les nostres ballades, els sardanistes gaudeixin del plaer que proporciona el ballar la dansa catalana tal com ella és(...)"¹³⁰

Aquest suggeriment, fet per un sardanista del Foment de Mollet, en Joan Oliveras i Lapasset (fou secretari de l'entitat l'any trenta i membre del consell de redacció de *Nostra Veu* des de la creació del butlletí fins a la seva desaparició), obté un cert ressò entre els responsables més directes de l'entitat, i tres mesos més tard es torna a parlar en el mateix butlletí de la idea, mirant d'engrescar els sardanistes del Foment per tal que es porti a terme:

"En el butlletí del més de novembre de l'any passat llegírem un escrit, signat per J.O. que crec que el seu contingut és prou interessant per ésser pres en consideració per tots els socis del "Foment de la Sardana" i no caigui en el buit com tantes altres proposicions.

Proposa J.O. que el Foment "organitzi uns concursos locals a base d'una sardana en les ballades que es celebren. Això faria que els balladors es sentissin estimulats a dansar amb més estètica que no es fa ara (puix que les "colles" podrien ésser espontànies, i, per tant, totes hi podrien concórrer); al mateix temps serien més lluïdes les ballades; tots els balladors es preocuparien d'aprendre de ballar bé, comptant i repartint; Els aprenents desitjarien ballar bé el més aviat possible i potser la nostra entitat guanyaria en el nombre de socis.

No ens parla J.O. dels mitjans ni condicions que s'haurien d'emprar per tal de portar a cap aquests concursos.

Jo que vaig fer meva també la proposició del company el mateix dia que fou publicada he d'advertir-li que he fet els possibles perquè en la propera reunió general es pugui debatre (...)"¹³¹

130. J.O.L. "Per la dignificació de la Sardana", *Nostra Veu*, núm. 18 (novembre de 1932), p. 1-2.

131. J. Ambrós. "D'uns concursos locals", *Nostra Veu*, núm. 21 (febrer de 1933), p. 6.

No tenim notícies que s'arribés a portar a terme tal iniciativa a Mollet en l'època del Foment, però s'assembla molt a la que es portà a la pràctica en el segon aplec que s'organitzà en l'època de l'Andreu, l'any 1959: sembla que per dinamitzar-lo i omplir-lo de balladors invità colles de forma extraoficial, anomenant-les "sense uniformar", alhora que invitava a fer grups de cinc o sis parelles perquè formessin colles, sense ser exigents en la seva estabilitat; només calia que quan arribés l'hora de concursar es prepararessin a fons. Els premis sortiren de les indústries i cases comercials locals (Derbi, Ducson, joieria Duran, Emili Codina i alguna més).

Les colles improvisades foren un viver de sardanistes i una reserva per a l'entitat. Molts eren nois i noies joves que, a més de ser presents en aplecs i ballades locals, també participaven en aplecs i concursos d'altres localitats; curiosament ens trobem que, anys després, altres entitats sardanistes també es mouen amb colles improvisades. Ignorem si aquestes són "un producte" originari de Mollet que l'Agrupació Folklòrica Molletana "exportà" a altres grups i reunions sardanistes o es tractà de simple coincidència; el que sí podem afirmar és que, essent el moviment sardanista un fenomen viu i, per tant, canviant, la vitalitat de l'entitat de Mollet el portà a generar idees i formes de fer que amb el temps donaren bons fruits al sardanisme, i aquest de què parlem n'és un bon exemple: una iniciati-va llençada i presa en consideració com a plena de possibilitats en els anys trenta, es converteix en realitat, i a més generalitzada, en els anys seixanta.

L'Agrupació Folklòrica Molletana esdevé el projecte de l'Andreu; la proposta de nodrir els concursos amb colles improvisades se la féu seva, de forma que, amb el temps, els assaigs d'algunes d'aquestes colles molletanes es portaven a terme a casa seva mateix, i d'aquesta manera la convertí en el centre neuràlgic de l'entitat: els anys setanta, grups de joves anaven allà a preparar el concurs proper, i possiblement fou la darrera època que la sardana tingué força i atractiu suficient per captar nous adeptes entre el jovent, en nombre força important, a Mollet.¹³²

---

132. La memòria i els testimonis fotogràfics ens recorden noms com Josep Cot, Josefina i Maria Plana, Josep Serra, Jorge del Rio, Ramon Francolí, Arnulf Santos, Arcadi Munrós, Angelina Viñallonga, Jordi Vilardebó, Anna M. Xicola, Pere Costa, Paquita Cortina, Josep Martínez, Imma Maurell, Joan Carbonell, Miquel Rodríguez, Josep Junqueres, Joan i Francesca Torras, Teresa Andrés, Concepció Rovirosa, Josep Nogués, Immaculada Caubet, Adrià Galià, Anna Monserdà, Angelina Colomé, i alguns noms més que sentim no recordar, molts d'ells nascuts a la dècada dels cinquanta; un recull de noms que fa goig i que, en temporades més o menys dilatades, foren components d'aquestes colles improvisades.

Figura 38. Colla Xaloc amb la copa guanyada en un concurs, l'any 1974.

Però això no havia de durar sempre; quan s'inicia la dècada dels vuitanta, el mateix Andreu es lamenta en una entrevista: "Creo que, de momento, la sardana está bien en Mollet. Sin embargo, el ambiente, hay que decirlo, está entre gente mayor o pequeña, ya que la juventud de 17 a 25 años, la discoteca se lo lleva todo; es la pura realidad"¹³³, i afirma dordre's que, tot i fer cursets per a infants, amb l'objectiu d'ensenyar a ballar sardanes des de ben petits (es feien cursets al col·legi públic Nicolàs Longarón, a l'Acadèmia Mollet i a l'edifici de Can Gomà), quan aquests nois i noies arribaven als setze o disset anys desapareixen.

Quedava pendent projectar el nom del sardanisme de Mollet més enllà de l'àmbit estrictament local, calia fer-se més present entre les entitats sardanistes d'arreu. L'ocasió per fer-ho es presentà l'any 1974, amb motiu de celebrar-se a Mollet el setzè Concurs de Colles Sardanistes, vàlid per al Campionat de Catalunya, que es féu coincidir amb la celebració del Vot de Poble, el dia 18 d'agost.¹³⁴

133. Programa de les Festes de Primavera organitzades per la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Mollet del Vallès. 1 de maig de 1982.

134. Recordem que des de l'any 1971 fins al 1978 la Festa Major d'estiu es va traslladar al 18 de juliol; sembla que fou una decisió presa pel Consistori, que no tingué gaire acceptació. En la correspondència de l'Ambrós des de l'exili trobem nombroses invectives contra aquesta decisió de l'alcalde Jaurrieta, que violava, deia, aquella "sagrada tradició" tot desmembrant una festa centenària, la raó de ser de la qual era precisament recordar el vot que el poble de Mollet havia fet a la Mare de Déu de la Pietat un mes d'agost de feia segles; i s'havia fet justament per portar-la a unes dates tan ominoses com el dia que es commemorava el "Glorioso Alzamiento Nacional".

Per a tal ocasió, en el programa hi constava l'acte de presentació oficial d'una nova colla de sardanistes molletans, la Serra d'Or, aquesta sí, afiliada a la Unió de Colles. Sembla que l'Andreu havia tingut molt interès a organitzar a Mollet un concurs d'aquestes característiques, després de vint anys que no se n'organitzava cap a la localitat. A aquest concurs en seguien altres en anys posteriors, que en sumaren un total de cinc: l'any 1975 se'n fan dos, el dia 17 d'agost el primer, coincidint amb les festes del Vot de Poble i que feia el dissetè en el còmput de concursos d'aleshores, i l'altre el dia 30 de novembre per a colles lliures, diu el programa, i que fou organitzat com a homenatge a l'Andreu de Mollet. Encara se'n celebraren dos més coincidint també amb les festes del Vot de Poble dels anys 1976 i 1977, i en el programa d'aquest últim s'especifica que era per a colles espontànies no uniformades. La colla Serra d'Or treballà activament en la preparació d'aquests concursos.

Tampoc no tenim gaire informació sobre els contactes i el grau de presència que tenia l'entitat molletana en el conjunt del moviment sardanista en l'època de l'Andreu. A banda d'anunciar els aplecs i les ballades que es feien a Mollet en alguna publicació sardanista d'aquests anys, no hi ha constància escrita que alguna connexió o col·laboració unís l'entitat de Mollet amb altres entitats homònimes o entitats supralocals que per aquestes dates funcionaven donant alè al món del sardanisme a Catalunya. No obstant això, cal presumir de la seva connexió amb el món sardanista mitjançant activitats concretes o gestos puntuals.

Els últims batecs del franquisme

Al llarg dels anys que l'Andreu estigué al capdavant de l'Agrupació Folklòrica Molletana canviaren moltes coses, i a principis dels vuitanta els vents no bufaven, precisament, en la direcció que ho havien fet un quart de segle enrera. Tot un seguit d'esdeveniments, nacionals i internacionals, de naturalesa i característiques diverses, s'aniran succeint i capgiraran fins i tot algunes de les realitats que semblaven més inamovibles. Els canvis més transcendents que ens portaria el segle XX es gestaren en la dècada dels seixanta, però es produirien al llarg de l'últim quart de segle. Recordem alguns d'aquests esdeveniments:

En l'àmbit internacional, en la dècada dels seixanta es consuma la descolonització de molts territoris africans que encara depenien de metròpolis europees, i la configuració política d'aquell continent experimentarà una profunda transformació; la situació resultant cal considerar-la com l'inici més o menys remot d'una realitat que en aquests moments no només afecta els africans, sinó també, i de forma força colpidora, la nostra Europa desenvolupada. Més o menys per la mateixa època, desapareixen assassinades algunes personalitats

emblemàtiques d'aquells anys, líders i referents socials i polítics, com ara el president Kennedy, Luther King o el Che; es produeix la revolució xinesa, origen de canvis d'impredictibles conseqüències; a París, relativament a prop de casa nostra, esclata la revolta popular coneguda com els fets del Maig del 68.

Al nostre país, els sectors més inquiets, joves i intel·lectuals majoritàriament, van interessant-se pel que passa a Europa i a la resta del món des de la seva condició de ciutadans d'un país doblegat per la força de les armes i sense gaires llibertats des de fa anys; no volen quedar marginats dels nous corrents d'opinió i dels canvis culturals i polítics que estan tenint lloc; les llibreries i els cinemes francesos propers a la nostra frontera seran molt visitats per aquests col·lectius i es convertiran en una escletxa per respirar aires nous i prendre una mica d'alè, necessari per mantenir-se en la lluita per a un futur més democràtic.

“Aquests anys a casa nostra va creixent la contestació al règim. Només cal recordar la campanya, l'any 1960, contra el director de *La Vanguardia*, Luís de Galinsoga, per l'afirmació pública que fa contra els catalans¹³⁵ o, el mateix any, els Fets del Palau de la Música catalana quan un grup d'assistents canten el “Cant de la Senyera” i alguns d'ells són detinguts.¹³⁶ És l'any que Salvador Espriu publica *La pell de brau*, un llibre que esdevindrà emblemàtic i de lectura obligada en sectors catalanistes democràtics.

---

135. Fou una campanya engegada per Jordi Pujol, amb la col·laboració de militants dels grups CC (Cristianisme i Catalunya), membres del grup de l'Acadèmia de la Llengua Catalana i de les Congregacions Marianes. Era la resposta a la intervenció del director d'aquest diari, Luis de Galinsoga, que va interrompre un sermó a l'església de Sant Ildefons de Barcelon, el 21 de gener de 1959, pel sol fet que es feia en català, cridant *los catalanes son todos una mierda*. La campanya instava a no comprar el diari i a donar-se de baixa els subscriptors, i provocà diverses accions de protesta al carrer – trencament de vidres de l'aparador de l'edifici del diari, estripada de diaris a la Diagonal, al passeig de Gràcia, a les Rambles, pintades, claxonades al Nou Camp, etc. –. El febrer del 1960 el director de *La Vanguardia* era destituït.

136. El 19 de maig de 1960 se celebrava un concert de l'Orfeó Català al Palau de la Música Catalana, en homenatge a Joan Maragall. El *Cant de la senyera* fou exclòs del programa, fet que motivà que aquesta cançó fos cantada des del galliner; la policia intervingué amb rapidesa, colpejant i detenint sense contemplacions. Per al dia 22 del mateix mes s'esperava la visita de Franco a Barcelona, i Jordi Pujol havia promogut i redactat ell mateix un full volant anònim de denúncia amb el títol de “Us presentem el general Franco”. Per tot plegat, els ànims dels “agents de l'ordre” estaven massa exaltats; això féu que s'engagués una operació de recerca i caça de culpables, i foren detinguts Jordi Pujol i l'editor Francesc Pinzón, jutjats al juny d'aquell mateix any en un consell de guerra i condemnats a set i tres anys de presó, respectivament.

És una dècada en la qual van naixent i consolidant-se aportacions notòries a la cultura catalana: naixerà la revista *Cavall Fort*; la companyia Edigsa editarà el primer disc en català el 1962 i l'any següent Raimon gravarà *Al vent*. És el mateix any que l'Abat Escarré, des de Montserrat, farà unes declaracions al diari francès *Le Monde* contra el règim de Franco per les quals haurà de marxar a l'exili l'any 1965.¹³⁷

Tot plegat fa que es vagi afavorint el desvetllament del sentiment democràtic i català en diversos sectors de la societat. Els estudiants universitaris (...) seran un dels col·lectius més desperts i actius en les reivindicacions d'obertura d'un règim que, el 1964, desvergonyidament celebrarà "25 años de Paz", quan dos anys abans havia creat el Tribunal d'Ordre Públic" (TOP), un clar exemple d'instrument repressor. En ocasió de la celebració d'aquest 25è aniversari el règim farà cartells propagandístics en català, en la llengua perseguida. Els "25 anys de Pau" es converteixen, a través d'una lectura francesa i irònica, en "25 anys de Por".

La campanya "Volem bisbes catalans" i la manifestació, a Barcelona, de 130 capellans (...) en contra de la tortura l'any 1966, demostrarà la sensibilitat de sectors de l'Església catalana per exigir canvis democràtics en la societat. Només feia un any que s'havia acabat el Concili Vaticà II. A la universitat de Barcelona, el mateix any 1966, seran expulsats 69 professors perquè havien donat suport a la creació del Sindicat Democràtic D'estudiants de la Universitat de Barcelona el mes de març al convent dels caputxins. La "caputxinada" ajudarà a la creació d'organismes democràtics per lluitar contra la dictadura i debilitarà més el règim en les esferes internacionals (...).

---

137. Algunes de les afirmacions fetes per l'abat Escarré anaven directament a qüestionar els principis amb els quals s'havia justificat el nacionalcatolicisme; per exemple declarava: "España, y éste es el gran problema, se halla todavía dividida en dos partidos. Detrás de nosotros no tenemos veinticinco años de paz, sino veinticinco años de victoria. Los vencedores, incluyendo en ellos a la Iglesia, que fué obligada a luchar al lado de estos últimos, no han hecho nada para acabar con esta división de vencedores y vencidos: esto representa uno de los fracasos más lamentables de un régimen que se proclama cristiano, pero cuyo Estado no obedece los principios básicos del cristianismo". O aquesta altra afirmació: "El futuro depende de la manera como se resuelva el problema de hoy, que es un problema social, un problema de democracia y de libertad, y por lo tanto, de justicia. En el fondo, es un problema de cristianismo: ser o no ser cristianos auténticos, tanto a nivel individual como a nivel colectivo, es decir, político. ¡Colectivamente, nuestros hombres políticos no son cristianos! Yo no soy más que un monje: mi misión consiste en predicar la verdad y rezar a Dios para que ésta se cumpla...".

La realitat sociocultural va canviant lentament, no així la política. Recordem que dos mesos abans de la mort del dictador el 20 de novembre de 1975, encara seran afusellades cinc persones per raons polítiques. Les migracions s'han anat produint a l'interior de l'Estat i cap a Europa, des de la dècada dels seixanta, juntament amb les creixents onades de turistes que arriben de l'Europa democràtica, portant aires nous. A més, des de l'interior, sectors de les classes treballadores més explotades i sectors del món universitari, així com grups del clergat secular i regular que creuen en les noves aportacions del Concili Vaticà II de l'Església com a poble de Déu i d'una Església de servei i de pobresa, reclamen l'aplicació de la Declaració Universal dels Drets Humans publicada el 1948, així com el compliment de la doctrina catòlica manifestada a les encíclicues *Pau a la terra*, de Joan XXIII (1963), i *Populorum Progressio* sobre el desenvolupament dels pobles, de Pau VI (1967).

Els sectors menys immobilitats del franquisme consideren la possibilitat d'acostar-nos a l'Europa econòmica, però calen canvis polítics que no es produeixen (...)",¹³⁸

El deteriorament físic del dictador i l'estat de descomposició del règim són tan pregonos quan arribà la dècada dels setanta, que des de les mateixes esferes del poder es veu necessari formalitzar canvis imprescindibles a fi que el règim perduri. Cal considerar-lo com un procés de redefinició institucional d'aquest règim, procés que s'havia iniciat uns anys abans, amb la finalitat d'assolir l'objectiu del "atado y bien atado". A aquesta intenció de remodelar per perpetuar-se responen mesures tals com l'aprovació de la llei Orgànica de l'Estat (1967), el nomenament de Joan Carles de Borbón com a successor de Franco l'estiu de 1969, o el també nomenament de Carrero Blanco a la presidència del govern (juny de 1973). La mort de Carrero Blanco en atemptat d'ETA el dia 20 de desembre del mateix any ha estat considerada pels experts com la crisi més greu del règim franquista. És el mateix dictador que nomena, com a successor de Carrero, Carlos Arias Navarro, persona de la més gran confiança de la família Franco. En situació tan crítica, Arias és aconsellat en el sentit que ha d'accelerar reformes, a la qual cosa respon el contingut del seu primer discurs programàtic, que rebé el nom de "Espíritu del 12 de febrero", gest que tot i ser una obertura controlada era el més agosarat que s'havia fet mai des del poder des de l'1 d'abril de l'any 1939.

"Els primers cinc anys de la dècada del setanta seran molt intensos políticament parlant. Els incidents i les manifestacions dels elements més actius de la classe treballadora i dels estudiants durant els mesos de novembre i desembre de l'any 1970 contra el procés de Bur-

---

138. M. Franch; R. Rial; J. M. Riba. op. cit. p. 20-26.

gos¹³⁹ aconseguiran que les condemnes a mort fossin, finalment, commutades. L'any següent, després d'un intent fracassat per l'actuació de la policia, es constituirà, el més de novembre l'Assemblea de Catalunya.(...). L'abril de 1974 es produirà la revolució dels clavells a Portugal que posava fi a la dictadura del país veí, fet que omplirà d'esperança força demòcrates catalans que lluitaven activament perquè s'acabés la dictadura franquista. Durant l'estiu d'aquest mateix any, Joan Carles assumirà de manera provisional el poder en ser hospitalitzat, per malaltia, el general Franco. La dictadura no feia gaire que havia tornat a mostrar la seva cara més inflexible executant el mes de març Salvador Puig Antic.

De totes maneres, tota l'actitud repressiva del règim no impedirà que vagin enfortint-se, des de la clandestinitat, alguns partits i que sorgissin nous grups polítics. Un exemple del que s'afirma és un cicle de conferències intitulat "Les terceres vies a Europa", que s'organitzarà la primavera de 1975. Serà l'ocasió de donar a conèixer a la ciutadania algunes de les propostes polítiques que s'anaven configurant en una clandestinitat prou coneguda i pública. Anton Cañellas, Josep Solé Barberà, Josep Pallach, Joan Reventós, Ramon Trias Fargas i Jordi Pujol exposen públicament el seu pensament polític a Barcelona i en altres capitals catalanes. Europa servirà d'excusa per parlar del futur immediat de Catalunya. Un futur que es preveia plural i democràtic".¹⁴⁰

---

139. El desembre de 1970 se celebrà un consell de guerra a Burgos en què es jutjaven setze militants d'ETA acusats, en bloc, de l'atemptat contra Melitón Manzanas. El judici es va portar a terme en un clima general de tensió extrema i amb un estat d'excepció declarat; els detinguts havien adoptat una actitud audaç i desafiant, com ara cantar en ple judici l'himne al soldat basc, l'*Eusko Gudariak*, i cridar en un altre moment del judici ¡*Gora Euskadi askatuta!* (Visca Euskadi lliure!) a la qual cosa els militars del tribunal respongueren desembeinant els seus sabres i desallotjant els assistents que presenciaven el judici a punta de metrallera.

La duresa de les penes – nou penes de mort i cinc-cents dinou anys de presó en total – provocaren mobilitzacions dins i fora del país, i diferents estats feren oficialment demandes de clemència, entre altres el Vaticà, i així, el 30 de desembre, Franco commutà les penes de mort per altres de presó. Aquest fet representà una gran victòria política d'ETA i de la causa nacionalista basca, sense precedents en la lluita antifranquista.

El judici, el van viure amb molta intensitat molts demòcrates catalans. Un exemple prou il·lustratiu fou el de Josep Solé Barberà, que era l'advocat d'un dels etarres jutjats, Josu Abrisketa, que va ser condemnat a vuitanta anys de presó. El lletrat s'havia desplaçat a Madrid amb l'objectiu de fer gestions davant altes instàncies militars per demanar-ne un judici just. L'acompanyava el cineasta Pere Portabella i, en el retorn d'ambdós de Madrid, arribats a Burgos assistiren a alguna sessió del judici. Quan tornaren a Catalunya, informaren d'aquestes vivències a un grup d'intel·lectuals tancats al monestir de Montserrat per protestar contra el procés. D'aquesta tancada en sortirà un manifest, que esdevingué l'origen d'una dinàmica de reunions i d'activitats conjuntes entre les forces democràtiques catalanes, que desenvoluparà més tard en la constitució de l'Assemblea de Catalunya.

140. M. Franch; R. Rial; J. M. Riba. op. cit. p. 32-33.

Assemblea de Catalunya

- 1 *La consecució de l'amnistia general dels presos i exiliats polítics.*
- 2 *L'exercici de les llibertats democràtiques fonamentals: llibertats de reunió, d'expressió, d'associació –inclosa la sindical–, de manifestació i dret de vaga, que garantixin l'accés del poble al poder econòmic i polític.*
- 3 *El restabliment provisional de les institucions i dels principis configurats en l'Estatut de 1932, com a expressió concreta d'aquestes llibertats a Catalunya i com a via per arribar al ple exercici del dret d'autodeterminació.*
- 4 *La coordinació de l'acció de tots els pobles peninsulars en la lluita democràtica.*

7 de novembre de 1971.

Figura 39. Carnet de l'Assemblea de Catalunya.

La situació feia recomanable que els partits polítics s'organitzessin en moviments unitaris per guanyar en operativitat, i és d'aquesta forma que les realitzacions més destacables d'aquells anys es caracteritzen per la formalització d'acords que s'orienten en aquest sentit. En citarem alguns com a exemple del que acabem d'afirmar: un dels acords més matiners fou la creació de la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, formalitzat el desembre de 1969; estava integrada per sis partits polítics catalans i reivindicava el restabliment dels principis i les institucions de l'Estatut d'Autonomia de 1932. Un altre també molt matiner i molt més conegut fou l'Assemblea de Catalunya, fundada el 7 de novembre de 1971; reunia totes les organitzacions polítiques, centrals sindicals i un nombre molt considerable d'associacions de tota mena compromeses en la lluita contra la dictadura.¹⁴¹ Pel que fa a l'Estat, els acords unitaris costen més d'arribar: per aquestes dates, socialistes i comunistes no aconsegueixen arribar a cap acord, i l'aglutinament del molt variat espectre polític es concreta en dos organismes, l'un fou promogut pel PCE, la Junta

141. L'Assemblea de Catalunya tingué un ressò considerable per l'eficiència de la seva tasca reivindicativa. Considerà prioritari l'assoliment de les tres exigències mínimes del poble català, això és, llibertat, amnistia i estatut d'autonomia. Propugnava també la coordinació amb els altres pobles d'Espanya en la lluita per la democràcia. Tingué un gran poder de mobilització de masses, entre les quals destaquen les manifestacions per a l'amnistia de febrer i maig de 1976, i la de l'Onze de setembre del mateix any a Sant Boi.

Democràtica (juliol de 1974), i l'altre fou impulsat pels socialistes, la Plataforma de Convergència Democràtica (juny de 1975). Un any més tard les dues es fusionen en un organisme que fou conegut com la Platajunta, i que evolucionà vers la Plataforma d'Organismes Unitaris, en la quals s'integraren representants de Catalunya, Galícia i País Basc. La marxa cap a l'autonomia es complicà a Catalunya quan el president de la Generalitat republicana a l'exili, Josep Tarradelles, desestimant les tesis dels negociadors de l'interior¹⁴² reclamà per a ell el protagonisme principal i gairebé exclusiu en la negociació amb el govern central.

La matinada del 20 de novembre de 1975 mor el general Franco, i tots els espanyols, des de les més diverses ideologies polítiques i sensibilitats socials, perceben que aquell dia és ja una data històrica. Desaparegut el dictador, de mica en mica, amb cautela però sense pausa, tot l'Estat entra en una dinàmica de recuperació de la normalitat democràtica, procés que en el cas de Catalunya passava per recuperar les seves institucions històriques de govern. El dia 22 del mateix mes de novembre, les Corts orgàniques proclamen Joan Carles de Borbón rei d'Espanya. El període de la història espanyola que començava en aquell 20 de novembre i que anomenem *transició* no ha estat precisament un camí planer.

Els anys de la Transició a Mollet

La llarga nit política del franquisme estigué acompanyada de grans penúries econòmiques i profundes crisis socials. Les classes més desafavorides foren les principals víctimes d'aquesta realitat, masses obreres concentrades en les àrees industrialitzades o mineres del nord peninsular però també els camperols del centre i del sud.

---

142. Jordi Pujol era el representant de Catalunya en una comissió de forces polítiques d'àmbit estatal, que tenia la missió de negociar la sortida de la dictadura. Era partidari de seguir un doble camí en la negociació: participant en la tasca portada a terme a l'Estat per l'esmentada comissió, anomenada dels Nou (pel nombre de representats que la integraven), i una negociació específica per a Catalunya, portada a terme per representants de les forces polítiques catalanes. Tarradelles arraconà aquesta posició en un missatge que fa públic el gener de 1977, en el qual reclama tot el protagonisme per al president, assessorat per un Organisme Consultiu de la Presidència. La retirada de suport de l'Assemblea de Catalunya a la tasca que es feia a la Comissió dels Nou, decantà la balança a favor de la proposta de Tarradelles.

Després de les primeres eleccions generals, el 15 de juny de 1977, es creà una assemblea dels parlamentaris catalans sortits de les urnes, els quals proposen que Tarradelles actuï com a president; d'aquesta forma s'integraven les dues legitimitats: la sortida de les urnes i la legitimitat històrica representada per Josep Tarradelles. A partir d'aquest moment, l'actuació de Tarradelles relegarà a un pregon segon terme el paper de la dita legalitat de les urnes. També a la tardor de 1977, l'Assemblea de Catalunya havia estat liquidada.

Mollet s'havia consolidat com a centre industrial al llarg del segle; predominava la indústria tèxtil, amb una notable concentració del sector seder fins a mitjans de segle, però a mesura que passen els anys s'inicia una diversificació industrial, al temps que s'ofega l'activitat agrària de mica en mica. Prova d'aquest comportament econòmic fou el projecte, avortat, d'urbanitzar Gallecs els anys setanta. Però justament en aquesta dècada la precarietat econòmica derivada de l'anomenada crisi del petroli enfonsà la indústria tèxtil, i les masses obreres molletanes es desperten atemorides pel malson de l'atur forçós. Per aquells anys, Mollet havia multiplicat per deu la seva població (21.000 habitants) respecte dels habitants que tenia a principi de segle (2.100), i cinc anys més tard, l'any de la mort del dictador, ja comptava amb 31.000 habitants, amb gairebé un 80% de la seva població activa treballant en aquella indústria en crisi. Creixement demogràfic accelerat, atur i crisi política, fan sortir els obrers de Mollet al carrer a reivindicar canvis en profunditat, polítics i socials.

Mollet, doncs, visqué intensament els efectes de tots aquests canvis. El molletà més conegut pel seu compromís amb els grups que encapçalaren la lluita antifranquista és en Jordi Solé Tura, però fou un home massa significat i era forçós que visqués en la clandestinitat i, per tant, lluny de Mollet i fins i tot llargues temporades fora del territori espanyol; però no era l'únic molletà compromès que actuava en la clandestinitat. Dels residents a Mollet, les iniciatives sorgien dels grups més variats, i en aquells últims anys de franquisme es dona una revifalla del sentiment nacionalista, ben patent en persones de totes les edats, el compromís de les quals abastava les més variades opcions, des de la militància en partits polítics clandestins fins a altres que canalitzaven les seves inquietuds en entitats de tipus cultural, esportives i d'esbarjo.

Mentre Solé Tura manifestava les seves conviccions amb una militància política molt activa, Mollet és un ferm baluard de la causa comunista, seguint una ja vella tradició: mai no faltaren els militants del PSUC a una cita reivindicativa; també hi hagué militants de Bandera Roja, creada i liderada pel mateix Jordi Solé Tura juntament amb Jordi Borja, formació que es distingí per la reivindicació de la República com a alternativa al franquisme (el vell somni republicà de molts molletans!); la formació, però, amb el temps retornà al si del PSUC; també fou present a Mollet l'Organització d'Esquerra Comunista, i d'altres, perquè Mollet tampoc no s'escaparà de la radicalització ideològica que decantava la militància política cap a l'extrema esquerra, deriva força freqüent a finals del anys seixanta i principis dels setanta.

Però a Mollet també hi havia un activisme més assossegat que no tardarà en organitzar-se, esmolant eines per als temps que s'apropaven. En un intent de ser alternativa als grups més radicals de credo marxista, i fruit de la iniciativa i la diligència del matrimoni Arcadi Viñas i Teresa Giralt i d'alguna persona propera a ells, a Mollet fan acte de presència dues formacions polítiques; els socialistes,

en la versió de Pallach, al front de la qual es posarà la Teresa Giralt, i Convergència Democràtica de Catalunya, que congregarà els demòcrates nacionalistes i que liderarà l'Arcadi Viñas; la primera no tingué llarga vida; la segona, però, és avui una formació política molt consolidada al municipi.

L'escomesa contra la fortalesa de la política local franquista havia guanyat a Mollet una petita batalla uns anys abans de 1975, la qual es revelaria amb el temps com a molt meritòria. El neguit conspiratiu d'alguns demòcrates molletans havia trobat una escletxa per arribar al cor mateix de la gestió política local i planificar, així, l'estratègia per arribar a formar part del consistori molletà. Es tractava d'intentar accedir per la via del terç familiar que la legalitat franquista havia previst com a complement dels nomenaments dels edils "a dit", que feien els governadors civils i el sindicat únic.¹⁴³ La via per accedir a la candidatura per aquest terç passava per estar afiliat a una de les poques associacions legalitzades de caire "polític" i que esdevenia trampolí per arribar a ocupar un lloc en la gestió política local: era l'Associació de Caps de Família. L'any 1970, el president de l'Associació era un home del Movimiento, el Sr. Collazo, i l'estat de l'entitat en aquells moments és qualificat per un soci d'aquells anys com d'inerta per inanició. El pla era: primer, fer una campanya de captació de socis d'inqüestionable tarannà democràtic prèviament a unes imminents eleccions de junta directiva; tot seguit, presentar una candidatura que fos una alternativa a l'oficial que amb tota seguretat presentaria l'Ajuntament, i, finalment, si sortia tal com s'esperava, donar la volta a la trajectòria de l'entitat. Fetes les eleccions i guanyades per la candidatura dels nouvinguts, l'entitat fa una proposta per ocupar les regidories reservades al terç familiar; els noms proposats foren l'Arcadi Viñas, la Teresa Giralt, en Joan Planelles i en Joan Costa. Les votacions del 13 de novembre de 1973 feien regidors del Consistori molletà els tres primers. Des d'aquesta data, les forces democràtiques que havien actuat en la clandestinitat tenien un peu dins l'Ajuntament; només calia aprofitar al màxim les oportunitats tot esperant temps millors. L'Associació de Caps de Família ostentà el mèrit d'haver obert bretxa en l'hermetisme de l'activitat política oficial dels últims anys del franquisme a Mollet; acomplert l'objectiu i arribats els primers mesos de la transició, s'estimà que l'entitat ja no tenia raó de ser i fou dissolta pel mateixos socis als quals havia fet profitós servei.

També en els anys setanta es féu evident un desfici participatiu d'un nombre important de molletans, amb manifesta voluntat de ser presents en les més

---

143. L'accés al càrrec de regidor es podia fer per tres vies, d'aquí l'apel·latiu de terç: en funció de la condició de cap de família (terç familiar), com a membre del sindicat únic (terç sindical) i la resta eren nomenats pel governador civil de la província, que ho decidia a partir d'una terna que li havia fet arribar prèviament el mateix alcalde.

diverses activitats de contingut polític, cultural o social. Aquesta predisposició de la ciutadania vers una presència més dinàmica i participativa en els afers públics era un fet generalitzat a tot l'Estat, i molt especialment a Catalunya. Cada dia que passava es percebia amb més contundència que el final d'una època era imminent, i amb aquest convenciment el multiforme mosaic de grups polítics d'aquells anys començà a mobilitzar-se per enllestir el disseny de l'estratègia a seguir quan la desaparició física del dictador s'esdevingués.

II Setmana de Cultura Catalana
MOLLET DEL VALLES

**UNA
OPCIÓ POLITICA
PER A
CATALUNYA**

**Cinema Ateneu. Dissabte, 19 de
juny del 1976, a les 10 de la nit**

Figura 40. Jordi Solé Tura, ponent de la II Setmana de Cultura Catalana de Mollet.

A Mollet es viu amb intensitat aquest moment decisiu de la història del país; la presència de Jordi Solé i Tura en les altes instàncies catalanes de decisió política fa que un nombre important de molletans propers ideològicament a les seves posicions seguissin de prop aquests processos. Igualment, un nombre important de ciutadans de Mollet estigué present en l'Assemblea de Catalunya; i encara tenim un altre exemple de presència d'activitat molletana en projectes d'àmbit català: Omnium Cultural, l'entitat cultural més emblemàtica del país en aquells anys, es fa operativa a partir de l'any 1974 a la ciutat, amb un grup força actiu.

La tradició associativa pren de nou embranzida amb la creació de noves entitats locals, totes elles amb un gran instint reivindicatiu. Aquesta és una dada significativa, sobretot si tenim en compte que aquest associacionisme, formal i voluntari, és un dels factors fonamentals per a l'estabilitat i l'equilibri dels sistemes democràtics contemporanis i que, a més, possibilita la pervivència del pluralisme social,¹⁴⁴ cosa que en aquells moments era una de les realitzacions més urgents a construir. Aquesta revifalla de l'associacionisme es podria explicar per la injecció de nova saba a la tradició associativa molletana, que havia estat de caràcter eminentment polític i sindical, clandestina en els anys previs a les dates de què parlem; i es fa amb una aportació humana que provenia de xarxes associatives no formals, grups de base amical, majoritàriament joves i gent de mitjana edat, que nodriran les entitats de nova creació. Amb força probabilitat, la llavor sembrada en aquests anys propicià l'eclosió associativa dels últims anys del segle XX.

Les especulacions dels dirigents polítics locals consideraren que calia desplegar tota la força d'aquesta participació ciutadana allà on els fruits poguessin arribar a ser més abundosos, que en aquell moment es considerà que eren les entitats veïnals i les associacions de pares d'alumnes dels centres d'ensenyament; la presència de militants polítics o sindicals en les noves associacions feia possible la seva interconnexió en interès de l'eficiència reivindicativa. La primera associació de veïns legalitzada és la de Plana Lledó, l'any 1974; després vindran la de la Zona Sud, de la Zona Centre, de la Rosaleda-Can Gomà,¹⁴⁵ la de Can Pantiquet i la del barri de Lourdes, que desplegaven la seva activitat l'any 1978. Les associacions de pares d'alumnes (APA en aquells anys i en l'actualitat anomenades AMPA, fruit de la inclusió recent de les mares en el nom genèric d'aquestes entitats), s'inicià amb la de l'escola Nicolás Logarón, l'any 1970, i entre aquesta data i l'any 1982, que es constitueix la del col·legi Montseny, gairebé totes les escoles existents a Mollet en aquells moments havien creat les seves. Fins i tot en dates tan matineres de la nova etapa política com l'any 1978 són creades dues associacions que ultrapassen la intenció

---

144. J. Cucó. op.cit. p. 13-37.

145. L'any 1975 es constitueix una comissió gestora amb la finalitat de crear l'associació de veïns de l'àrea urbana compresa entre els carrers Jaume I-Burgos i el barri de Plana Lledó; el traçat de la via del ferrocarrils de la línia de Puigcerdà n'era el límit per la banda de ponent. Calia donar un nom a aquest tram d'àrea urbana que en aquells moments no en tenia, i després de valorar diverses opcions els promotors de la iniciativa decidiren donar-li el nom de barri de la Rosaleda-Can Gomà, atenent els dos edificis emblemàtics que delimitaren la zona pel seu eix nord-sud. El primer edifici, la Rosaleda, ja havia desaparegut. La comissió va portar a terme una intensa activitat, tant per enllestir els estatuts de l'entitat i gestionar-ne la legalització, com amb la participació en actes i festes cíviques. La febril activitat desplegada per normalitzar la participació política en la nova etapa democràtica dispersà els membres de la comissió; un nou equip de persones reemprèn l'activitat l'any 1988.

reivindicativa i adopten també una actitud de denúncia: són l'Amical Mauthausen i l'Associació Pro Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya.

La difícil recuperació dels signes d'identitat cultural

La presència a Mollet d'Òmnium Cultural reactivà les accions de caire reivindicatiu de contingut més marcadament cultural, tot centrant-se en els signes de catalanitat més pregonos. La llengua en primer lloc; vigoritzar-la, ensenyar-la a les escoles i fora d'elles, però també altres aspectes de la realitat cultural de Catalunya, tant del present com del passat. En aquells moments jugà un paper clau una entitat ja veterana a Mollet: el Casal Cultural, en actiu des de l'any 1964, la qual acull en els seus locals molta de l'activitat que organitzaven els diferents grups actius de Mollet en aquells anys. Segurament l'exemple més significatiu d'aquesta activitat cultural que esmentem és l'organització de les Setmanes de Cultura Catalana, fetes en la sala d'actes d'aquella entitat, la primera de les quals se celebrà del 14 al 23 de juny de 1975; fou organitzada per catorze entitats cíviques, culturals i esportives, i comptava, a més, amb el suport i la col·laboració d'altres quinze entitats o institucions diverses. Se'n convocaren fins a un total de set fins l'any 1981, quan es fa l'última, alguna en col·laboració amb Martorelles. Els conferencians i altres dinamitzadors invitats eren de primera categoria, tal com ens ho recorden els programes que s'han conservat.

Figura 41. Per primera vegada des del seu exili el febrer de 1939, visita Mollet el veterà sardanista Joan Ambrós (a l'esquerra, en primer terme). Els dies que passà amb els molletans l'abril de 1978 evocaren temps d'intensa activitat cultural i política dels anys vint i trenta del segle passat.

El Congrés de Cultura Catalana¹⁴⁶ també fou present a Mollet i alguns del seus vint-i-quatre àmbits d'estudi foren tractats i debatuts per grups de molletans. Totes les entitats organitzadores de les setmanes de Cultura Catalana de Mollet s'adhereixen al Congrés, que arribà a comptar amb tres delegacions locals a la comarca del Vallès Oriental: Granollers, Mollet i Sant Celoni.

Aquest esclat d'iniciatives esdevé un autèntic revulsiu que qüestionà la forma oficial de gestionar la cultura en l'àmbit local, i n'interpel·là els seus gestors. Un exemple ben concret d'això que acabem d'afirmar fou la campanya reivindicativa del *Català a l'escola*: per aquelles dates hi hagué una forta pressió d'entitats i grups de ciutadans per implantar l'ensenyament de la nostra llengua a les escoles públiques de Mollet, reivindicació àmpliament difosa per la premsa comarcal i també la de Barcelona, que palesava un fort enfrontament amb el Consistori d'aleshores, presidit per Fermín Jaurrieta.

L'any 1982 se celebraren a Mollet les Festes de Primavera, impulsades per la regidoria de Cultura, i al llarg dels tres mesos que duraren aquestes festes se celebraren audicions i ballades de sardanes que foren organitzades per Tradicions i Costums; l'Agrupació Folklòrica Molletana atenia a la seva pròpia programació d'audicions i a l'aplec anual. L'aplec d'aquell any seria l'últim que organitzava l'Andreu, i amb ell celebrava els seus vint-i-cinc anys al capdavant de l'entitat. A principis de 1983, adreça als socis de l'Agrupació una convocatòria per a una reunió de junta general ordinària, a celebrar el dia 11 de març. Un document manuscrit que s'ha conservat convoca per a una reunió general extraordinària per al 8 d'abril, amb l'únic tema a tractar, la renovació de la junta, i que acaba amb la següent advertència: "Soci: és molt important

---

146. El Congrés de Cultura Catalana és tot un testimoni de la gran sensibilitat de la societat catalana vers la cultura en els últims anys del franquisme i els anys de la transició; fou un autèntic esdeveniment nacional. La seva gènesi es troba en un acord de la Junta de Govern del Col·legi d'Advocats de Barcelona, el gener de 1975, que coincidí amb una forta reivindicació arreu del territori per normalitzar l'ús públic i escolar de la llengua catalana. El dirigia una comissió permanent, que estava integrada per un ampli ventall – fins un total de vuitanta-cinc – d'entitats cíviques, culturals, professionals i populars representatives dels Països Catalans. Es crearen una presidència d'honor, per a la qual fou nomenat el doctor Jordi Rubió i Balaguer; i vicepresidències d'honor a cada un dels Països Catalans: Joan Miró pel Principat, Joan Fusté pel País Valencià, Francesc de B. Moll per les Illes, Pere Ponsich per la Catalunya Nord i Joan Martí i Alanís per Andorra; a partir d'aleshores es comença a treballar arreu del territori. El Congrés rebé l'adhesió de mil cinc-cents entitats i de quinze mil persones a títol individual. Els congressistes incrits foren 12.400, i en ell confluïren totes les forces i ideologies que havien defensat la catalanitat, amb un suport popular entusiasta. Fruit principal de les tasques portades a terme pel CCC fou un molt valuós balanç de l'estat cultural dels Països Catalans des de 1939 fins al 8 de desembre de 1977, la data en què es clausuren els treballs, al Palau de Congressos de Barcelona.

la seva assistència, ja que en cas de no trobar substituïts per l'esmentada renovació de la Junta, s'haurien de prendre decisions que podrien ésser perjudicials per a la subsistència de l'Agrupació. La Junta". A partir d'aquesta reunió, l'entitat no organitza cap més acte.

S'havien acomplert vint-i-cinc anys de gestió de l'Andreu Oliveras, l'Andreu de Mollet, al capdavant de l'Agrupació Folklòrica Molletana, els que anaven de 1958 fins a 1983. Aquests anys havien estat de connotacions ben especials, sobretot en l'aspecte polític, però també en els culturals i socials com ja hem deixat dit. Les circumstàncies de tots aquells anys feien de la feina de presidir una entitat a Catalunya, i si a sobre era sardanista encara més, una tasca ben singular, complexa i a voltes prou difícil; tant, que molts dirigents sardanistes, o bé s'hi deixaven "la pell" o bé havien d'arraconar per a temps millors les seves més arrelades conviccions. L'Andreu, ben singular com era, s'estalvià una cosa i l'altra; la seva adaptació al "nínxol ecològic" en el qual havia de fer la seva tasca li va estalviar aquest tràngol. Ho va fer a la seva manera, com ja hem comentat en un altre moment, i ho féu així convençut que era escaient, que cap altra forma de fer hauria estat l'adequada. Molts dels sardanistes d'aquells anys el recorden amb agraïment, com un home abnegat, treballador i obstinat; en general, tothom que treballà amb ell valora que bona part del mèrit que la sardana hagi estat present a Mollet sense pràcticament interrupció al llarg de gairebé un segle, se li ha d'atribuir a ell, perquè va conduir el moviment sardanista al llarg de tota una època difícil, anys en els quals el franquisme exigí moltes renúncies i la precarietat de molts moments exigí molts sacrificis. A l'Andreu se'l recordarà com una peça important dins el moviment sardanista molletà.

---

5. JA ELS BALLEM AQUESTS LLARGS TAN ALEGRES...

Que Sepharad visqui eternament
en l'ordre i en la pau, en el treball
en la difícil i merescuda
llibertat.

SALVADOR ESPRIU. *La pell de brau*

EL SARDANISME MOLLETÀ EN TEMPS DE RECUPERACIÓ DEMOCRÀTICA

Una nova etapa

La decisió presa el dia 8 d'abril del 1983 per l'Agrupació Folklòrica Molletana de posar fi a tota la seva activitat no significà un trencament en la trajectòria sardanista molletana. Prèviament a aquesta decisió i durant un període de dos anys llargs, s'havien programat ballades i audicions, a més de les fetes per l'Agrupació Folklòrica Molletana, per iniciativa de diverses entitats o institucions alhora, com ara Tradicions i Costums i la regidoria de Cultura de l'Ajuntament. Les causes objectives de la sobtada decisió acordada en l'assemblea ordinària del 8 d'abril les podem arribar a intuir, però cap font oral o escrita ens les han concretades explícitament.

Figura 42. Portada del programa de l'aplec de l'any 1983, el primer organitzat per Tradicions i Costums.

A partir d'aquest moment el sardanisme molletà s'endinsa en una tercera època de la seva trajectòria, ara regida per dones i homes nous. Com a riu d'aigües calmes, d'eixamplades marges, assossegada i tranquil·la, així la dansa pairal comença a fer via en aquesta nova etapa del sardanisme a casa nostra, cercant de conservar el patrimoni rebut, amb l'objectiu declarat de fer ben present la sardana en el panorama cultural i festiu local. Lluny quedava la feina apressada dels primers temps del Foment de la Sardana, aigües frísoles de riu jove que "anguileja, s'estimba, corre i salta ...", que afirmava el poeta;¹⁴⁷ i també eren ja aigües passades els temps més propers de l'Agrupació Folkòrica Molletana, en què la necessitat de sobreviure, de sentir-se vius, s'imposava a qualsevol altre imperatiu en moltes ocasions; havien estat temps en què la sardana –i continuem amb la metàfora del riu que flueix– lliscava per indrets a voltes costeruts, on sovint calia fer marrada per arribar a terme, però s'hi arribava.

Ara tot es mou dins d'un nou paisatge. La nova praxi política es caracteritzarà per una apressada dedicació a recuperar, s'afirmava i encara s'afirma, comportaments ètics i valors democràtics tan de temps absents, objectiu no sempre assolit al llarg dels anys a venir. La societat catalana, però, en l'últim quart de segle, ha demostrat ser un col·lectiu obertament esperançat amb el seu futur democràtic. I el comportament de la majoria dels ciutadans de Mollet són una bona mostra de com és veritat aquesta afirmació. A tall d'exemple, només recordarem un fet puntual: a Mollet, des del primer govern municipal democràtic, del maig de 1979 fins al desembre del 2003, el Consistori ha estat presidit per tres dones, quan encara avui, a Catalunya, només el 5% de la màxima autoritat municipal són alcaldesses.

Alhora es pot afirmar que, en el mateix període i parlant de Catalunya, també s'ha fet efectiva una important modernització social, un notori creixement econòmic, una millora del "capital humà" i també s'ha creat una renovada administració pública, dins un context espanyol que ha experimentat el canvi polític i administratiu més important i radical des de la revolució liberal del primer terç del segle XIX (dels autors Riquer i Maluquer, 2004).

La societat molletana, com en general la catalana, ha sofert uns canvis notables. En vint-i-cinc anys hem passat de ser 32.000 habitants a gairebé els 52.000 actuals; en aquest creixement d'aproximadament el 60% hi ha tingut molt a veure un saldo migratori de nouvinguts de terres i cultures llunyanes (Àfrica, Amèrica Llatina, països de l'est europeu...). Aquest fet i l'evolució de la mentalitat i els costums, conseqüència del pas del temps, defineixen uns canvis socioculturals importantíssims que configuren l'actual col·lectiu humà, multiracial i multicultural de casa nostra, que ens planteja tot un repte per a la gestió de la convivència i dels béns materials i culturals.

---

147. Del poema *Lo Ter i lo Freser*, de J. Verdager.

Tradicions i Costums

Els orígens de l'Associació Cultural Tradicions i Costums-Mollet del Vallès es remunten al juny de l'any 1981, quan un grup de persones que participaven en l'organització dels actes festius al voltant del *foc de Sant Joan*, decideixen constituir-se en entitat. Com ells mateixos afirmen, és a l'entorn de la Revetlla Sardanista que se celebra aquesta nit màgica, en què Tradicions i Costums va néixer, amb voluntat de consolidar el seu compromís de treballar per la cultura del país.

Figura 43. La flama del Canigó arriba a Mollet des de l'any 1974 cada nit de Sant Joan.

A Mollet, la *Flama del Canigó*, present en les celebracions de la revetlla santjoanina, arribà per primera vegada l'any 1974, quan un grup de joves del Club Muntanyenc va anar a peu a buscar-la a Granollers. L'any següent, aquesta festa del solstici d'estiu recuperada passà a formar part dels actes de l'ampla programació de la I Setmana de Cultura Catalana. Però la presència del foc en la revetlla de Sant Joan molletana va perdurar més enllà d'aquelles setmanes culturals i festives perquè, de fet, era part integrant d'una celebració col·lectiva molt ampla, que es desenvolupava amb un cerimonial propi sorgit a les terres catalanes del nord, a l'ombra de la muntanya venerada del Canigó. Fou una iniciativa de dos patriotes de la Catalunya Nord, fetes per separat i en temps diferent, als quals els movia l'objectiu de revifar la consciència de catalanitat molt malmesa en aquelles contrades. Estem parlant de tot un seguit de gestos per recuperar signes d'identitat perduts o en perill de perdre's, adreçats en principi als homes i les dones d'aquelles terres septentrionals, però que, una vegada engegat el procés, es farà extensiu a totes les terres catalanes.

El primer gest es remunta a l'any 1949, quan Joan Iglesis, president del Cercle de Joves de Perpinyà, pren la iniciativa de celebrar la revetlla de Sant Joan recuperant les fogueres tan arrelades en les celebracions del solstici d'estiu arreu de les terres mediterrànies, i molt especialment als Països Catalans. Al voltant de la foguera que van encendre a Perpinyà, tot un grup de joves va fer cants, sardanes i passatemps, i l'experiència els va animar a repetir-ho en anys posteriors.

Sense tenir-hi cap relació al principi, l'any 1955, el Centre Excursionista d'Arles, amb Francesc Pujade com a president, va vincular el foc santjoanenc a la muntanya del Canigó que feia de guaita a la vila per la banda de tramuntana. Amb llenya portada a braços pels membres del seu grup d'excursionistes, encengueren una gran foguera la nit de Sant Joan d'aquell any al cim de la muntanya, amb la pretensió que les clarors del foc fossin visibles des de totes les contrades veïnes.

Aviat connectaren aquestes dues iniciatives, i es volgué consolidar la doble experiència: els primers anys, els pobles encenien els seus focs quan en la màgica nit el percebien dalt la pica del Canigó i celebraven el solstici al voltant d'aquelles fogueres germanes de la flama enlairada al cor del massís. El pas següent va ser baixar la Flama amb "llanternes de tempesta" per obviar problemes, com ara la de falta de visibilitat de la foguera, per boira, mal temps o simplement perquè des de molts punts no era visible. La Flama, davallant per la vall del Tec, anava encenent les fogueres dels pobles per on passava i, finalment, es dipositava al Palau dels Reis de Mallorca, a Perpinyà, on gent vinguda de pobles propers, amb llanternes pròpies,

retornaven a casa amb foc encès per aquella flama que tot seguit encendria les fogueres dels respectius pobles. L'any 1964, en què l'organització d'aquell ritual anava a càrrec del Cercle de Joves de Perpinyà, a dos quarts d'onze de la nit cremaven a la Catalunya Nord prop de cinc mil fogueres que s'havien iniciat amb la Flama baixada del Canigó. L'any 1966 la Flama inicià nova trajectòria: traspassà la carena pirinenca pel coll d'Arès i s'adreçà cap a les terres catalanes del sud per la vall del Ter; a partir d'aquesta data, el foc encès a la muntanya mítica i sagrada del poema verdaguerià encendrà les fogueres de la Nit de Sant Joan d'arreu els Països Catalans.

L'any 1984, el Club Muntanyenc de Mollet decideix que membres de l'entitat es faran càrrec d'anar a buscar la Flama personalment al mateix cim del Canigó. En un primer moment la porten amb cotxe fins al nostre poble; això es fa fins l'any 1990, data en què el Muntanyenc farà arribar la Flama per encendre la foguera de la revetlla molletana portant-la a peu, amb relleus, des de la mateixa pica del Canigó, en una de les activitats anuals del Club més emblemàtica i participativa; en l'actualitat, per problemes logístics i de seguretat, ja no es fa a peu. De fet, les entitats excursionistes han estat arreu una peça clau en l'acompliment d'aquesta activitat força ambiciosa, a la qual es demana que ajudi a mantenir la identitat i la unitat dels catalans, en primer lloc, i també que aplegui tot el poble en la festa comunitària, al voltant del foc que purifica, escalfa i foragita les foscos dels humans, i, en últim terme, també s'espera que preservi per a les generacions futures una tradició ancestral de les nostres terres que molt probablement es remunta a temps prehistòrics. Coordinada pel Comitè dels Focs a la Catalunya Nord –o continental, com també se l'anomena– i per Tradicions i Costums d'Òmnium Cultural a la Catalunya Sud o peninsular, la celebració ha estat tot un símbol i un esperó per a la tasca de revifar sentiments patriòtics i culturals, molt especialment a les terres septentrionals.

Aquella colla de Mollet, que fins l'any 1981 havia col·laborat per fer possible la revetlla molletana de Sant Joan, va copsar l'afinitat que existia entre la sensibilitat cultural del grup i els objectius d'aquella delegació d'Òmnium Cultural que treballava per la recuperació i el manteniment de les festes tradicionals de Catalunya, van establir-hi contactes i es creà la nova entitat molletana, constituïda en entitat homònima, encara que es mantindrien independents d'aquella secció d'Òmnium Cultural del mateix nom. “Un grup de molletans hem decidit tirar endavant una associació de caràcter cultural i dedicada a la promoció, organització i conservació de les nostres festes i costums tradicionals” diu l'escrit amb què la nova entitat es presenta a la regidoria de Cultura a l'octubre de 1981.

Figura 44. Escut de Tradicions i Costums de Mollet.

La seva aparició s'emmarca en un moment dolç de revifalla cultural i de lleure: la dècada dels vuitanta concentrà un ressorgiment prou significatiu de l'associacionisme local de caire cultural i esportiu, durant el qual una vintena d'entitats d'aquest caràcter són legalitzades a Mollet. Aquest nombre tan important, sumat a les creades en la dècada anterior i d'altres més veteranes, feren que l'efervescència participativa a la ciutat fos notòria per aquestes dates.¹⁴⁸

Quan l'abril de 1983 l'Agrupació Folkòrica Molletana es dissol, Tradicions i Costums mostrà la seva predisposició a rebre el relleu, i a partir d'aquest moment custodiarà el foc sagrat de la dansa pairal a Mollet, com les vestals dels temples de l'antigor, amb la responsabilitat d'ablamar la flama si calgués. Un any i mig més tard, Tradicions i Costums es constituïa en entitat sardanista local en una assemblea celebrada el dia 2 de novembre de 1984, en la qual és elegit president en Francesc Tarrés i Segalès.

---

148. Quan, l'any 1981, es constitueix el Centre Aragonès, Mollet ja comptava amb dos centres culturals regionals més, l'Andalús i la Irmandade a Nosa Galiza, creats poc abans. El mateix any 1981 es crea la Sala Fiveller, constituïda com la branca més cultural de les activitats parroquials a Mollet; i a mesura que discorren els anys d'aquesta dècada van sorgint la Coral Sant Vicenç, el Ball de Diables, Vallès Intel·lecte, Amics dels Mitjans Audiovisuals, La Xarxa d'Espectacles... i un bon estol d'entitats esportives.

Des de llavors i fins ara, Tradicions i Costums ha estat capaç de portar a terme una meritòria feina, ajustada als seus objectius i posant els seus recursos materials i humans al servei de la sardana. Les diferent juntes directives que han tingut cura de l'entitat han estat presidides per Francesc Tarrés i Segalés, per l'Enric Mogas i Roura i per Jaume Bosch i Sort, i és durant aquests anys que es consolida una nova manera de fer sardanes a Mollet. En l'època de Mogas s'assoleixen dues fites importants per a l'entitat: celebrar el 50è Aplec i atreure per a Mollet l'honor de ser proclamada Ciutat Pubilla de la Sardana de l'any 1992, alhora que es consolida el tarannà participatiu iniciat en aquesta última etapa del sardanisme local.

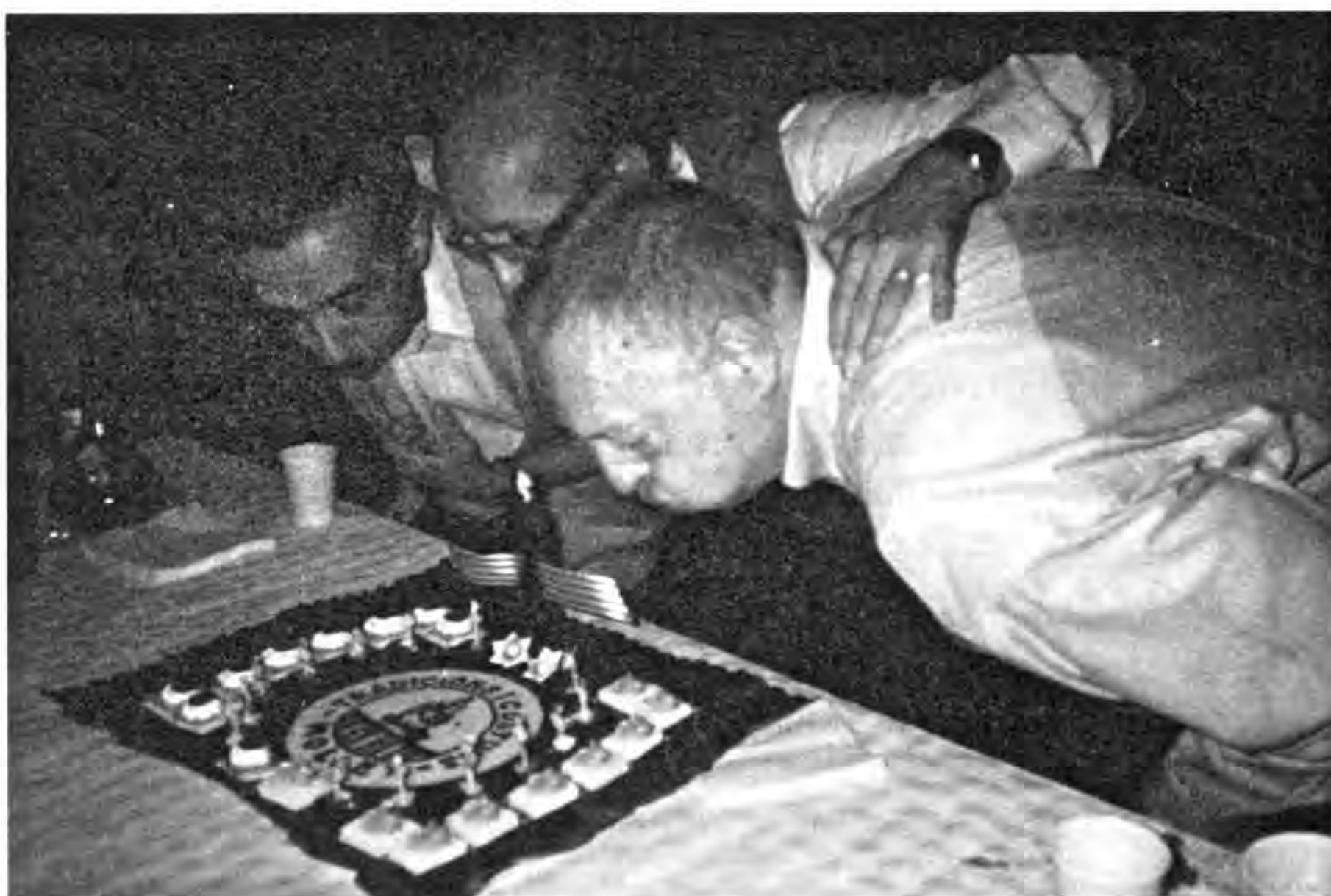

Figura 45. Celebració del 15è aniversari de TiC, Diada del soci de 1996. Els tres homes que han presidit l'entitat (d'esquerra a dreta) Francesc Tarrés, Jaume Bosch i Enric Mogas.

Assumint una trajectòria de mig segle

Tradicions i Costums, sentint-se hereva de la tradició sardanista de la nostra ciutat, va assumir tot el bagatge de cinquanta-vuit anys de sardanisme associatiu. La seva vocació pel conreu de la dansa pairal és decidida des de les primeres passes que fa com a associació: ja n'havien tingut una primera experiència, quan al novembre de 1981 el grup havia organitzat un curset per a nous balladors de sardanes de tres hores setmanals, acabat el qual valoren que "ha assolit gran èxit". Abans, però, també havien tingut cura d'organitzar gran part de l'activitat sardanista que generaren les setmanes de Cultura Catalana de Mollet.

Mentre es feia el curset esmentat, sol·liciten al conjunt d'entitats sardanistes comarcals que integraven *Anella*, de ser admesos dins del grup.

El gener de 1982 es dona compte en l'apartat de notícies d'aquesta revista de la sol·licitud de la nova entitat dels molletans, i a partir d'aquest moment el grup de Tradicions i Costums es fa present en les seves pàgines. Les primeres notícies que hi trobem de l'entitat són l'anunci de les activitats fetes o dels projectes que tenen entre mans; "sempre fent les coses en estreta relació amb els socis d'Omnium Cultural", afirmen al juliol de l'any 1982, data en què han establert contactes amb els autors de sardanes locals amb perspectives de programar accions conjuntes, tot i que, recordem-ho, l'Agrupació Folkòrica Molletana en teoria era ben viva encara en aquestes dates i l'Andreu n'era president. El gener de 1983, "encoratjats per l'acceptació que ha tingut la nostra tasca l'any 1982", diuen, dupliquen l'oferta de cursets de sardanes en les escoles de Mollet, i en aquestes dates ja tenen un projecte ben sardanista a punt: manifestar públic reconeixement als mestres autors de sardanes locals, consistent a programar prioritàriament sardanes d'aquests compositors locals al llarg de l'any i, dins d'aquest projecte, s'inclou un acte d'homenatge al mestre Suñé per al dia 24 d'abril d'aquell any; la cobla de Collblanc, juntament amb la Societat Coral El Clavell, interpreten i canten en aquell acte catorze sardanes del mestre molletà. Aquesta i la resta d'activitats que promouen s'ajusten, afirmen en la revista *Anella*, al seu objectiu primer, o sia "potenciar tots aquests actes encaminats a la celebració de les nostres tradicions".

El cessament de l'activitat de l'Agrupació Folkòrica Molletana, i l'acceptació de fer-se càrrec de l'organització de l'aplec d'aquell 23 de maig de 1983, converteixen Tradicions i Costums en la nova entitat sardanista molletana de facto. En espera de l'aprovació d'uns nous estatuts que s'ajustin a la tasca que fan, actua com a comissió gestora, i arribat aquest requisit legal, l'activitat es normalitza amb l'elecció de la primera junta directiva a finals de l'any 1984, com ja hem apuntat. Només un any més tard s'atorga a l'entitat el "Micròfon de l'any", guardó que concedeix Ràdio Mollet "a aquelles persones i/o entitats que han destacat per la seva labor durant l'any"; és el reconeixement de la feina ben feta.

L'obra de Tradicions i Costums

Mirat en perspectiva, el conjunt de la feina feta per Tradicions i Costums al llarg de la seva trajectòria es vertebrava al voltant de tres objectius fonamentals:

El primer ha estat assegurar la presència de la sardana en la festa tradicional catalana. A Mollet en primer lloc: la música de la cobla ha fet realitat ballades, audicions i concerts, fonamentalment en moments festius com ara les Festes Majors d'hivern i d'estiu, Reis, Carnaval, festa de l'Arbre, Sant Jordi, revetlla

de Sant Joan, Onze de Setembre, Castanyada, Nadal o Sant Esteve. Alhora, també completa aquest primer objectiu amb les activitats i festes que li són més pròpies com a entitat sardanista, com ara els aplecs anyals, les ballades/ audicions periòdiques, que sovint són mensuals, o les celebracions de la Diada del Soci. L'any 1998, en aquesta última festa i amb motiu de la benedicció de l'estendard de l'entitat, s'inicia la celebració d'una missa sardanista que es consolidarà en el programa anual. L'any 2002, coincidint amb el vintè aniversari de l'entitat, i en la missa d'aquesta Diada, els socis feren ofrena a la parròquia de Sant Vicenç d'una imatge de la Mare de Déu de Montserrat sufragada per subscripció popular.

Han treballat amb bona part de les associacions i entitats de caràcter cultural i lúdic locals, com ara el Casal Cultural de Mollet, el Club Muntanyenc, el Grup de Diables local, els Geganters, les Gitanes, la Penya Barcelonista, Ràdio Mollet, el cor El Clavell, etc.

Figura 46. Sardanes en una nit estiuenca de Festa Major.

En segon lloc, ha vetllat per la formació de nous balladors, amb l'objectiu de treballar així per al futur de l'entitat, tasca en la qual ha testimoniats una gran constància. L'impulsor i artífex d'aquest programa de formació de balladors de sardanes fou en Ramon Carbonell i Alexandri, un dels socis fundadors de l'entitat, que des del primer moment es responsabilitzà d'aquesta feina; la seva

mort prematura féu que altres socis se n'ocupessin amb semblant ànim i dedicació fins als nostres dies.¹⁴⁹ De fet, si considerem que treballar el planter de balladors és un dels primers i ineludibles deures de tota entitat sardanista, hem de convenir que les entitats locals són les més properes als col·lectius que poden mostrar un cert interès a iniciar-se en la pràctica de la dansa; aquests grups de possibles balladors han estat i són en l'actualitat, a Mollet i arreu, en primer lloc els infants, però també s'hi troben grups d'adults receptius i predisposats a aprendre'n. Per atansar-se als primers s'ha anat a les escoles i a les entitats d'esplai i lleure infantil; per arribar als segons, ha calgut anar a trobar-los a l'entorn de les associacions dels barris, a les cases regionals o a altres grups sociabilitzadors semblants. Als infants, se'ls ha ensenyat a ballar a les escoles, a Can Mulà, tot aprofitant l'arribada del bon temps, quan sembla que és el millor moment per fer-ho a cel obert; també al Casal Cultural, sota coberta... Els adults s'han iniciat en la dansa, o l'han aprofundida, al local social de Tradicions i Costums, al carrer de la Pau. Constància i dedicació; l'ànim no ha defallit, tot i la decebedora realitat que tot el sardanisme constata de fugida en arribar a l'adolescència.

El tercer eix de l'activitat de Tradicions i Costums està originat per la vocació manifestada d'antuvi de treballar més enllà de les fronteres locals: de tenir contactes i treballar en col·laboració estreta amb el conjunt del món sardanístic i de projectar la seva activitat més enllà de l'estricta dedicació a l'àmbit local que li pertoca i li és propi. Aquests contactes molt sovint s'han ampliat a moltes activitats generades des del món associatiu que conrea temes amplis de la cultura catalana. S'han creat lligams amb grups sardanistes d'altres municipis, i s'ha propiciat la relació i la col·laboració amb els diversos àmbits en què es movia i manifestava l'associacionisme sardanista i d'altres propers. En aquesta línia s'inscriu la seva presència en la revista *Anella* en els mateixos inicis de la constitució de l'entitat, les col·laboracions puntuals en la revista *Som*, que tracta temes de cultura popular catalana, així com la presència en el Congrés de Focs de Sant Joan i en la Comissió "Porta dels Països Catalans", entre altres.

També des dels inicis de l'entitat s'establiren contactes amb entitats sardanistes de la Catalunya Nord, que es materialitzaven en l'assídua assistència dels sardanistes de Cabestany, Perpinyà, Prats de Molló i Tessa als aplecs de Mollet, i l'assistència de socis de Tradicions i Costums als de Cabestany i Tessa des de l'any 1987 i, ocasionalment, en la presència de colles sardanistes

---

¹⁴⁹ La feina dels monitors d'aquests cursets, sempre gratuïts, és digna de reconeixement. Anotem aquí altres noms que continuaren la tasca d'en Ramon, però, com passa sempre en aquests casos, la llista mai no és completa i això genera el neguit del greuge comparatiu per al no citat. Assumim aquest risc tot demanant disculpes als afectats: així, doncs, recordem els noms de Lourdes Viñeta, Nuri Figuera, Sebastià Trujols, Modest Pila, Juli Blanes, Joan Bondia, Juanita, Remei de Dios, Jaume Bosch...

d'allà en actes de Jornades dels Països Catalans celebrades a Mollet. L'activitat programada en aquelles comarques també s'anuncia en la revista *Anella* com a deferència per la relació mútua esmentada.

Els contactes dels molletans amb entitats sardanistes del Principat, concretament aquelles que treballen més enllà de l'àmbit local, és ara per ara una pràctica normalitzada, com, per exemple, amb Tradicions i Costums d'Òmnium Cultural, o amb corals i esbarts dansaires d'arreu de Catalunya, i ho testimonien el seu reconeixement envers la nostra entitat, o bé el reconeixement de la nostra envers elles. Altres exemples són la presència dels molletans en l'entitat supralocal Federació Sardanista de Catalunya, de la qual Tradicions i Costums n'és membre fundador i en la qual Enric Mogas, segon president de l'entitat, féu de secretari durant anys; el mateix es pot dir de la presència a la Comissió d'Aplecs Sardanistes de les Comarques Barcelonines, on Jaume Bosch, el president actual de l'entitat molletana, és en l'actualitat secretari de la junta directiva.

Figura 47. Programa dels actes de celebració de Mollet com a Ciutat Pubilla de la Sardana 1992.

La sol·licitud i concessió, posteriorment, del pubillatge a la ciutat l'any 1992 marcà una fita important en la trajectòria de l'entitat i en la seva presència dins el conjunt del món sardanista. Mollet i Tradicions i Costums es van sumar a la tasca de contribuir a l'enaltiment de la dansa i les tradicions pairals i van celebrar aquest pubillatge amb tot un seguit d'actes ben lluïts.

Mollet, Ciutat Pubilla de la Sardana 1992

La nominació d'una localitat per a ciutat pubilla té un significat singular, no tan sols per al municipi en qüestió, sinó molt especialment per a l'entitat que assumeix la responsabilitat de fer-se'n càrrec i de portar a terme tot l'embalum d'actes que la nominació i la posterior proclamació genera. Al mateix temps, però, aquest títol específic de l'entorn sardanista pot reportar a l'entitat una injecció de vitalitat notable.

L'Obra del Ballet Popular concedeix el títol de Ciutat Pubilla a aquella que, pels seus mèrits en pro de la sardana, se n'ha fet mereixedora. Aquesta nominació comporta tot un seguit d'actes extraordinaris destinats a donar un relleu notable a la celebració. Es tracta que tothom sàpiga, tant en l'entorn de la ciutat guardonada com en els cercles del sardanisme en general, que la sardana és una dansa viva i que es vol preservar amb manifesta vitalitat per llegar-la a les generacions futures; és fonamental aquesta projecció vers el futur.

Per aconseguir tot això es preveu preparar un atapeït programa d'actes. El primer és la Caravana de la Flama de la Sardana, que consisteix en una corrua de cotxes que escorten una flama encesa en la ciutat pubilla sortint i que l'acompanyen fins a la nova ciutat designada; aquesta caravana té una durada de quatre dies, i per cada poble per on passa es fan actes sardanistes. Altres actes del pubillatge són l'elecció d'una jove com a Pubilla Universal de la Sardana amb la seva cort d'honor; la lectura d'una lliçó magistral i d'un missatge adreçat al món sardanista, escrit per un català de renom, i el lliurament de la medalla al Mèrit Sardanista a la ciutat designada. A aquests actes esmentats, que mai no falten en el pubillatge, s'hi solen afegir la inauguració d'un monument a la sardana a la ciutat en qüestió i altres que es considerin adients.

La nominació de Mollet s'esdevenia l'any que se celebrava l'aplec número 50 del còmput molletà, i també va coincidir amb l'any que la ciutat, per la seva nominació de subseu olímpica, fou coprotagonista del gran esdeveniment esportiu celebrat aquell estiu a Barcelona.

Figura 48. Medalla del mèrit sardanístic, lliurada per l'Obra del Ballet Popular a Mollet amb motiu de la seva proclamació com a Ciutat Pubilla. Anvers i revers.

Figura 49. Missa sardanista amb les pubilles.

Els actes del pubillatge de Mollet començaren el dia 25 d'abril de 1992, amb la inauguració de l'exposició: *La Sardana. Antologia dels nostres compositors*, amb fotografies dels compositors de sardanes més emblemàtics, des de Pep Ventura fins als més actuals, amb un apartat dedicat als compositors molletans, i un recull de cartells editats per Tradicions i Costums al llarg dels seus onze anys d'actuació com a entitat sardanista a Mollet. La Flama de la Sardana arribava des de Llançà, que ens havia precedit en el pubillatge, acompanyada de les autoritats d'aquella localitat, la Pubilla de la Sardana i els directius de l'Obra del Ballet Popular. Fins al dia 3 de maig, que duraren els actes, es van fer set audicions de sardanes; es pronunciaren dues conferències: la primera a càrrec de l'historiador del moviment sardanista, Sr. Lluís Subirana, sobre el tema *Els poetes i la sardana*, i la segona, feta per l'aleshores director del Centre de Documentació i Recerca de la Generalitat de Catalunya, Sr. Antoni Anguela, que portava per títol *Les nostres tradicions*.

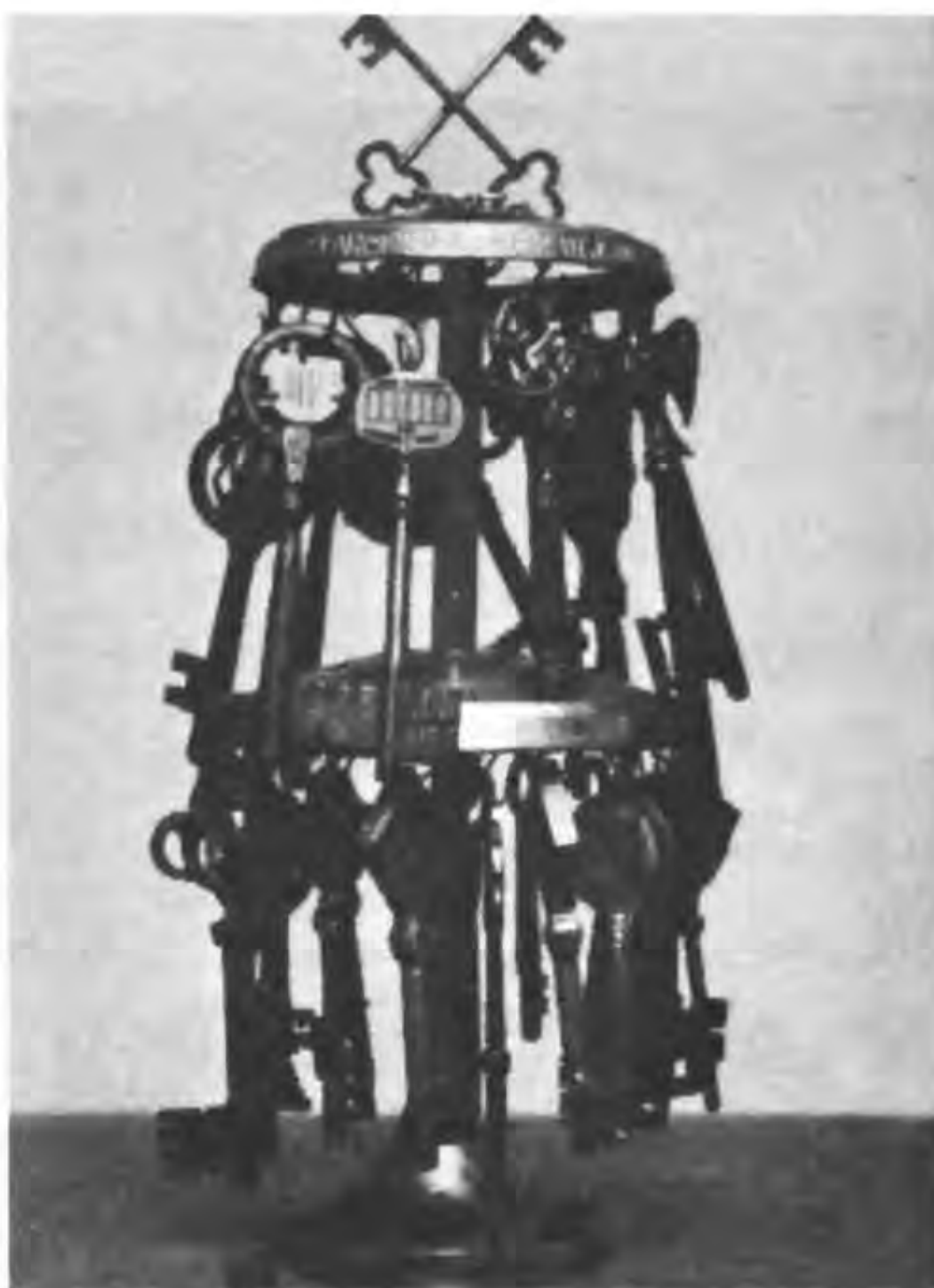

Figura 50. Clau simbòlica de Mollet lliurada a l'Obra del Ballet Popular el maig de 1992, amb el clauer on es guarden les de totes les ciutats pubilles.

Els actes centrals del pubillatge se celebraren entre la vesprada del dia 2 i el dia 3 de maig: recepció de la Flama de la Sardana i el seguici; proclamació de la Pubilla i les Donzelles Universals de la Sardana 1992, distinció que s'atorgà a les joves Marta Tarrés i Camprubí, Meritxell Serrat i Carolina Blanes, respectivament; lliurament d'una clau simbòlica de Mollet a l'Obra del Ballet Popular, i la lectura de la Lliçó magistral, a càrrec del Sr. Josep Lluís Vilaséca, que va adreçar un missatge a la joventut. També es va presentar l'enregistrament en disc d'obres per a cobla dels compositors molletans Antoni Suñé, Josep Solà, Jaume Boix, Vicenç Coromines, Ernest Berenguer, Josep Cluet i Àngel Catafau, enregistrament que es completava amb obres d'altres compositors amb lligams a la nostra ciutat com ara Max Havart, Jordi Molina i Daniel Gasulla; aquesta presentació fou acompanyada del quadre de ballet local de Marta Pons, que féu dues coreografies sobre la sardana *Somni*, del mestre Manel Saderra i Puigferrer; i el poema *Puigsoliu*. Tota la part musical anà a càrrec de la cobla Els Montgrins.

Figura 51. Placa commemorativa del pubillatge de Mollet, a la plaça Prat de la Riba.

Figura 52. Monument a la Sardana al bell mig del parc de Can Mulà.

Els actes del diumenge dia 3 començaren amb una missa sardanista, a la qual posà música de cobla La Mil·lenària de la Catalunya nord, i tot seguit es féu la descoberta d'una placa commemorativa de l'esdeveniment a la plaça Prat de la Riba, seguit de la inauguració del Monument a la Sardana, que s'instal·là al parc de Can Mulà, obra de Lluís Gueilburt. En el mateix indret es lliuraren els premis que atorga l'Obra del Ballet Popular al mèrit sardanista i al mèrit musical. També en el mateix escenari de Can Mulà es proclamà Martorell com a ciutat pubilla successora de Mollet i es féu la lectura del missatge al món sardanista escrit pel bisbe Antoni Deig i Clotet. Per l'actualitat del contingut, reproduïm part d'aquest missatge:

“Amics sardanistes, avui us reuniu en gran nombre a Mollet del Vallès, que és la Ciutat Pubilla de la Sardana d'aquest any 1992. La meva salutació per a tots vosaltres porta el desig d'una trobada plena de goig i alegria. En adreçar-vos aquest missatge, que és per a tot el món sardanista, vull manifestar i dir-vos que la sardana és un símbol, una paràbola de Catalunya. Molts sabeu que la predicació del Regne de Déu, feta per Jesús, era moltes vegades amb paràboles: “El Regne de Déu és semblant...”. També aquí hi cap una paràbola, la de la sardana.

Catalunya és semblant a una sardana. A la sardana ens donem les mans i saltem tots alhora procurant no perdre el ritme. A la sardana hi cap tothom. No hi ha discriminació de cap classe. Tothom hi pot entrar i en qualsevol moment. Només, però, s'hi ha d'entrar, per ballar-la, pel costat que toca, segons que la norma dicta.

Catalunya també és per a tothom, sense discriminacions de cap classe per a ningú, sigui nascut aquí o vingut de fora. Però, sempre, entrant-hi pel costat que toca, a l'hora que sigui, segons el què la natura dicta. I la natura dicta que som un Poble, una Nació amb força integradora i tarannà obert, país de marca, avesat a acollir tothom, sense perdre identitat. Som un poble que no pot perdre el ritme, que tenim la nostra llengua, la nostra cultura i la nostra dansa; que, com tots els Pobles, en quant som plenament catalans som universals, sense que ens puguin imposar, desfent les nostres, cap altra cultura, cap altra llengua, cap altra dansa. Sardanistes, no us descuideu mai de comptar bé els punts per poder acabar a l'hora. No ens descuidem mai de comptar bé els punts que a Catalunya escauen com a Poble que és. A uns i altres, encara que falta resoldre moltes "sardanes revesses". Que surtin bons comptadors de sardanes i de la nostra SARDANA. Això us ho diu un bisbe, germà i amic vostre, català de soca-rel que us anima a estimar i a treballar per aquesta "dolça Catalunya, Pàtria del meu cor".

Figura 53. La Flama de la Sardana es lliura a Martorell, la nova Ciutat Pubilla.

Després d'un dinar de germanor, els actes finalitzaren amb una doble audició, que completaven les set fetes al llarg de tots els actes del pubillatge. Entre aquesta munió d'actes destacà la celebració del 50è Aplec de la Sardana de Mollet el dia 1 de maig, que solemnitzà encara més el conjunt d'actes sardanistes de les gairebé dues setmanes que durà la celebració.

El pubillatge ens va obsequiar amb una deixa important: la creació l'any 1993, coincidint amb la celebració del Mil·lenari de la ciutat, del Certamen Ciutat de Mollet.

Els certàmens Ciutat de Mollet de Sardanes i Música per a Cobla

Des del món sardanista, i com a fruit d'una reflexió de les últimes dècades, es va valorar que urgia crear iniciatives adreçades a atreure de nou els compositors de la música anomenada culta, i invitar-los que en la seva tasca creativa incloguessin també la música per a cobla, deixada de banda de fa uns anys pels creadors musicals de més prestigi a casa nostra. L'objectiu final era recuperar l'interès dels grans mestres per la música per a cobla, amb l'esperança que tornessin els temps, no gaire llunyans, en què els compositors de la terra enriquien la música catalana amb autèntiques joies musicals i produïen obres de primeríssima qualitat destinades a ser interpretades pel conjunt instrumental més genuïnament català.

Un gest significatiu fet des de Mollet en aquest sentit ha estat la creació del Certamen de Composició de Sardanes i Música per a Cobla Ciutat de Mollet, adreçat a joves promeses de la composició musical, que patrocina l'Ajuntament, en un gest evident de sensibilitat pel fet cultural, i que es porta a terme en estreta col·laboració amb Tradicions i Costums. El certamen molletà vol ser un instrument útil per aconseguir aquests objectius de captar nous talents musicals i fitxar-los per a la composició coblística, en primer lloc, i al mateix temps incentivar la qualitat de les obres creades. És una aportació prou significativa a l'esforç que en l'actualitat estan portant a terme sectors compromesos en la promoció cultural del país, amb la finalitat de potenciar realitzacions d'excel·lent qualitat.

Fins a la data, se n'han fet tretze edicions. La primera convocatòria es féu el maig de 1993; es començà premiant música de sardanes inèdita i original de compositors no més grans de trenta anys, amb algun premi especial en alguna de les primeres convocatòries per a estudiants de fins a vint-i-cinc anys. La convocatòria de 1997 amplià l'edat de l'autor fins als quaranta anys, a més de preveure dues modalitats de premis: el de música per a cobla i el de sardanes.

Ha estat l'activitat que ha projectat el nom de Mollet i de Tradicions i Costums entre les noves generacions de músics dels Països Catalans. S'han atorgat fins ara vint-i-sis premis, que han distingit l'obra de catorze joves compositors.

Figura 54. Lliurament de premis del certamen Ciutat de Mollet. Desembre de 1994.

Figura 55. Convocatòria del certamen Ciutat de Mollet.

Presència en el mitjans de comunicació. Ràdio Mollet

Des dels inicis de la radiofonia a casa nostra, la sardana ha estat present en les ones. La primera experiència radiofònica a Mollet es féu amb motiu de la Santa Missió de l'any 1954, quan per a tal esdeveniment religiós s'instal·là una emissora al Centre Parroquial, amb caràcter provisional. Vuit anys més tard, el 30 de setembre de 1962, s'inaugurà al mateix Centre Parroquial una emissora de ràdio amb voluntat de ser definitiva. Aquesta emissora comptava entre la seva programació amb un espai dedicat a la sardana, que s'emetia els dies festius no diumenges, i que tenia per títol "Plaza Mayor". L'emissora, però, fou precintada per ordre governativa i deixà de funcionar el juliol de 1965.

Figura 56. Els conductors del programa de Ràdio Mollet *La Pubilla*, Emma Balea i Josep Galobardes, amb el president de l'entitat Tradicions i Costums, Jaume Bosch.

Havien de passar quinze anys per tornar a comptar amb una emissora local, i el dia de Sant Vicenç de 1981 s'inaugurà Ràdio Mollet, de titularitat municipal. Des de les seves primeres programacions, Ràdio Mollet va dedicar un espai a la sardana: en la primera dècada s'inicià amb *Arrels de la sardana*, seguit de *Contrapunt*. Aquest es deixà d'emetre l'any 1991 i dos anys més tard, el 3 de setembre de 1993, la sardana recuperava espai radiofònic amb el programa *La Pubilla*, que fan Josep Galobardes, sardanista molletà i assessor musical del programa, i l'Emma Balea, cap de programes de Ràdio Mollet, els quals compten amb l'ajuda puntual de Remei de Dios, de Tradicions i Costums.

Figura 57. *La Pubilla* a la fira d'Entitats de Mollet.

El pubillatge de 1992 dóna nom al programa, la simfonia del qual ha estat *Mollet, ciutat pubilla*, composició que el mestre Solà féu per als actes d'aquell esdeveniment. El mateix Solà, amb motiu de celebrar-se el desè aniversari del seu inici, dedicà al programa una sardana, que porta per títol *Recordant la Pubilla*, la qual s'estrenà la Diada del Soci de l'any 2003. És un programa de sòlida implantació, que escolten no només els molletans, sinó altres sardanistes de les nostres contrades.

Participació en el projecte *Anella*

La revista *Anella* és el resultat d'un projecte de col·laboració entre diverses entitats sardanistes del Vallès Oriental, amb la finalitat d'aplegar mitjans i unificar criteris en les actuacions del sardanisme en aquest àmbit territorial. Cal considerar-lo com una resposta al desafiament de la manca d'incorporacions de les noves generacions tant a la pràctica de la dansa com per a tasques organitzatives i de gestió de les entitats.

Anella va nèixer l'any 1958 com una revista local dels sardanistes granollerins, però deixà de publicar-se a principi dels anys seixanta. Deu anys més tard tornà a sortir en una nova etapa que volia ser renovadora i d'abast comarcal.

De periodicitat trimestral, el primer número d'aquesta segona època veu la llum el primer trimestre de l'any 1972; aleshores comptava amb la presència de set pobles vallesans, però els seus impulsors, no prou satisfets, manifesten en l'article de presentació d'aquesta nova singladura de la revista el desig "que

acabi completant-se amb els que encara en són absents, i que des d'ara i de sempre hi són esperats amb les mans a punt d'obrir-se". Al mateix article s'afirmava que "se sent la imperiosa i inajornable urgència del treball en equip, de la unió d'esforços, del desvetllament de l'esperit comunitari", i acabava esmentant que ja s'estava treballant en aquesta línia en terres lleidatanes, comarques gironines, el Baix Camp, el Bages, "tot seguint l'esperit i les directrius emanades de les Jornades d'Estudis Sardanístics". El gruix més important del contingut de la revista és el calendari de l'activitat sardanista que es fa al Vallès Oriental, però aquesta informació es complementa amb aportacions que reflexionen sobre el món sardanista i altres temes afins. Un tema recurrent en les pàgines de la revista és el de la fugida del jovent del món de la sardana i la creixent preocupació que el fet despertava i desperta encara en el moviment sardanista. La revista esdevé també una valuosa crònica d'altres sentiments i neguits que embarguen l'ànim dels sardanistes i de les actuacions que al llarg dels anys es posen en marxa per donar-hi resposta.

La participació molletana en aquest projecte té dos moments ben diferenciats. L'Agrupació Folkòrica Molletana hi participà des del començament de la reaparició de la revista, l'any 1972, i ho féu, invariablement en cada número, amb una col·laboració que consistia en una poesia de l'Andreu, acompanyada del calendari de les activitats del trimestre; els mesos anteriors a l'aplec molletà s'anunciava i es feia invitació a l'assistència en aquest acte, que se celebrava el dilluns de la segona Pasqua de cada any. La presència molletana, però, en aquests primers anys de la segona etapa d'*Anella* durarà només fins a principis de l'any 1974; en una memòria de l'activitat anual de la mateixa revista s'afirma que "per discrepància d'opinió ens deixa Mollet".

A començament de 1982, Tradicions i Costums fa una sol·licitud per integrar-se al grup que participa en el projecte, i, a partir d'aquest moment i fins a l'actualitat, *Anella* ha estat el butlletí que ha donat a conèixer l'activitat de l'entitat sardanista molletana. És, doncs, el moment que es recupera un instrument per promoure la convergència i la cohesió dels sardanistes, que a Mollet havia tingut el seu antecedent en la revista *Nostra Veu*, de l'època del Foment de la Sardana. A *Anella*, hi trobem la crònica de tota l'activitat desplegada per les entitats que la fan possible, entre elles la nostra; de Mollet també arribaran a la revista, durant una llarga temporada, les cròniques que l'Enric Mogas aportarà de divulgació de les tradicions i festes més arrelades en la societat catalana, i altres articles que fan referència a fets i actes de la Catalunya Nord. *Anella* ha estat una eina prou útil, que s'ha mantingut puntual a la seva cita trimestral, des de l'any 1972 fins a l'actualitat, i que ha acomplert amb la seva tasca d'assabentar els socis i simpatitzants sardanistes de tot allò que els pot ser d'interès.

Figures 58 i 59. Dues portades de la revista *Anella* dedicades a l'entitat molletana.

En el moment d'escriure aquestes línies, l'entitat Tradicions i Costums de Mollet comptabilitza un total de 276 socis d'edats ben variades, des de l'infant que ho és perquè l'avi ha volgut que formés part d'aquest col·lectiu, sufragant ell el cost de la quota, fins a socis de primera fornada, alguns, ara ja pocs, que ho foren de la primera entitat, el Foment de la Sardana; d'ells, 168 són homes, entre els quals dos són honoraris, i 108 són dones. Tot i que és important aquest nombre de socis sardanistes que han treballat i treballen per fer conèixer aquest bocí del nostre patrimoni cultural que ells conreen, la seva és una proposta lúdica i cultural que costa d'entendre si no s'és coneixedor d'una llarga tradició circumscrita a l'entorn català.

A Mollet, com arreu del nostre entorn immediat, la sardana comparteix espai amb moltes altres propostes, en un escenari multicultural i multiètnic; i ho fa en una comunitat que té un repte important i prioritari a assolir en la seva agenda ciutadana: la integració, que ha de generar una convivència harmoniosa i fecunda per a tots els seus membres.

Tradicions i Costums compta amb tota una col·lecció de reconeixements de la feina ben feta, testimoni de constància i fidelitat a la causa que té per objecte: en primer lloc, ajudar a difondre la riquesa cultural de Catalunya, però també, i molt especialment, proclamar els valors musicals i festius de la sardana i ressaltar la dosi de germanor que generen les seves realitzacions.

---

6. DANSA VIVA DANSA SENCERA D'UN POBLE

No existeix altra possessió que l'esperança.

THOMAS CARLYLE.

LA INCERTESA DEL FUTUR

L'absència de jovent

La necessitat de formar noves generacions de sardanistes sembla que mai no havia estat tan evident ni urgent com en l'últim quart de segle; és en aquests anys que es comença a percebre un augment notable de l'edat mitjana dels balladors de sardanes, i es dispara l'alarma quan es constata que la joventut ha desaparegut del tot dels actes sardanistes. En el cas concret de Mollet, l'Andreu ja es feia ressò d'aquest neguit en l'entrevista que se li fa amb motiu de la celebració de l'aplec de l'any 1982, en què afirmava que els balladors infants, arribats a l'adolescència, deixaven la pràctica de la dansa i es feien fonedissos, de vegades per sempre.

Com ja hem deixat dit en aquestes pàgines, aquesta realitat no és un fet aïllat de Mollet; es repeteix arreu on actua una entitat sardanista, i sembla com si el sardanisme en general presentés símptomes de cansament, de tal manera que el relleu generacional comença a percebre's com quelcom urgent, però alhora molt difícil d'assolir. S'ha generalitzat el convenciment que l'absència de jovent no havia estat mai tan acusada i el desassossec es deixa sentir en articles de revistes especialitzades. El lament prové moltes vegades de sardanistes de base, però també són veus dels responsables d'entitats, presumiblement amb una visió més ampla i documentada del problema. Aquesta realitat es viu dins un context de govern català restaurat, del qual s'esperava i s'espera una decidida política en pro dels nostres signes culturals més pregon, com es considera que és el sardanisme. Clima polític presumiblement propici i displicència social són ara una nova realitat que generarà objectius i preocupacions quelcom diferents dels que havien prevalgut en anys precedents.

Amb aquesta consciència de la nova situació, es revifa una tradició d'estudi i debat sobre la sardana que havia estat sempre present en la premsa especialitzada i en les reunions sardanistes de més alt nivell. Perquè, si bé el motor que sempre ha mogut el sardanisme militant ha estat la voluntat de romandre al bell mig del cor del poble, i d'aquesta manera continuar sent signe d'identitat del nostre país, ara sembla que és l'instint de conservació en primer terme allò que mou a la reflexió i al revisionisme. Cal no oblidar que en comptades ocasions la cultura ha estat una activitat productiva i rendible en si mateixa, fet que fa dependre moltes de les seves manifestacions del suport institucional. I prou que des de les institucions públiques s'ha valorat el fet sardanístic en els últims trenta anys, però dedicant-li fons amb molta mesura i de vegades amb

escassa generositat, la qual cosa ha posat i posa els sardanistes en situacions difícils si es tractava de competir per atreure adeptes a la seva oferta. Per altra banda, el desinterès, l'apatia i fins i tot la fredor que es percep en col·lectius en altres temps sensibles al fet sardanístic s'interpreta com un problema d'arrels endògenes, de signe ben diferent a antigues amenaces, diguem-ne d'origen extern, com podria haver estat l'assetjament que li va caldre suportar a la sardana i als sardanistes en l'època de les dues dictadures que subjugaren en el segle passat el nostre país al llarg de més de quaranta anys. De fet, hem sentit i hem llegit en més d'una ocasió que les èpoques on la intensitat de l'esperit sardanista s'ha manifestat més feble han estat sempre aquelles en què no ha tingut l'esperó de la prohibició o l'assetjament, generalment vinguts des del poder polític centralista.

Figura 60. Rotllanes de joves ballant sardanes a l'aplec de Mollet de 1984.

La nova realitat i els seus reptes

La profunda metamorfosi experimentada per la nostra societat en les últimes dècades del segle que ens acaba de deixar ha generat una nova sensibilitat a l'hora de copsar i viure el fet cultural. Aquesta nova mentalitat es dona en la base mateixa del cos social, com a conseqüència de canvis complexos i que són d'una amplitud tan gran que ha rebut el nom genèric de globalització. Aquest fenomen ha generat canvis substancials en la percepció de valors i ha donat a conèixer una amplíssima diversitat de fets culturals, alhora que ha posat a

l'abast de tothom una multiplicitat d'ofertes, algunes molt temptadores, sobretot les de tipologia lúdica. I planant per sobre de tot això, com a origen i causa, ens trobem amb l'aclaparador impacte dels mitjans de comunicació, sobretot aquells que arriben més fàcilment a la gent, que sovint estereotipen i desvirtuen les experiències i els fets culturals que remenen. Aquesta nova fesomia de la cultura de masses també afecta la forma d'entendre i de programar les intervencions procedents de l'esfera oficial, en les quals, cal dir-ho, s'ha evidenciat la voluntat d'atendre la nova situació.

És des de la presa de consciència d'aquestes noves circumstàncies per part d'alguns col·lectius sardanistes, així com des de la incertesa que genera el futur, que cal explicar tot un seguit d'iniciatives que han obert un debat sobre el present i el futur de la sardana; algunes provenen de l'esfera política catalana; altres són promogudes per grups d'intel·lectuals compromesos amb la societat i el país; altres, en fi, sorgeixen de les mateixes bases del moviment sardanista. Només en citarem algunes, a tall d'exemple, perquè enumerar-les totes ultrapassaria l'espai que podem dedicar-li en aquesta obra.

D'entre les iniciatives sorgides de les institucions públiques, tal volta les més significatives siguin els Congressos de Cultura Popular i Tradicional Catalana, organitzats pel departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, celebrat el primer a principis dels anys vuitanta, i el segon a mitjans dels noranta del segle passat. Entre els acords presos, hi destaquen les resolucions següents: aplegar un fons documental sardanista; crear centres d'investigació i recerca; fer efectiva la presència de la sardana a l'escola per engegar una àmplia campanya d'ensenyament de la dansa i coneixement de la seva història entre els escolars; potenciar l'ensenyament i la presència de la sardana dins la festa.

De les realitzacions portades a terme per iniciativa de grups organitzats d'intel·lectuals, possiblement la més significativa sigui la reflexió feta pel Congrés de Cultura Catalana, en el qual es dedicà un ampli espai a l'estudi i l'avaluació de la sardana i la circumstància que l'envolta dins l'àmbit d'Antropologia i Folklore.

Dels esdeveniments organitzats directament pels responsables del món sardanista, cal destacar-ne la celebració dels congressos del Sardanisme, el primer dels quals es programà amb el lema de "Qualitat, innovació i expansió del sardanisme per a l'any 2000". Se celebrà l'any 1993 per iniciativa de la Federació Sardanista de Catalunya, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i altres institucions públiques comarcals i locals. L'objectiu principal d'aquest primer congrés era que esdevingués un punt de partida de noves possibilitats organitzatives i de promoció de la sardana.

Una altra realització força significativa foren les Jornades de Reflexió Sardana i Futur, celebrades a Vic l'any 1986. El tema de debat era la incorporació del jovent, o, potser millor, la seva recuperació; trobar formes de motivar-lo i vincular-lo al món sardanístic eren els objectius que es volien assolir a curt o mig termini. Aquestes jornades es poden considerar com el moment en què es gesta la Federació Sardanista de Catalunya (FSC); igualment cal afegir que en aquestes mateixes jornades es va impulsar la creació del Grup d'Aprofundiment i Recerca Sardanístiques (Tresc), que des d'aleshores ha desenvolupat una tasca força transcendent com ara la revitalització de l'ensenyament de la sardana i li ha donat un nou impuls al llarg dels últims anys.

Les entitats sardanistes

La trajectòria associativa centenària del sardanisme el fa un moviment amb un alt grau de capacitat per organitzar-se i fer-se present enmig de l'activitat cultural de caire més tradicional. La sardana, però, té un entorn ric i múltiple; les rotllanes que dansen a l'aire lliure o bé sota sostre en són la cara més visible i coneguda, però el conjunt del que coneixem per sardanisme és molt més complex. De tota l'activitat sardanista, tant la més perceptible per al gran públic, com ara les ballades, com la que no es veu massa, en tenen cura un conjunt molt nombrós d'entitats repartides pels territoris de parla catalana. En el seu conjunt comporta tota una tasca discreta i sovint desapercebuda, però alhora ben necessària per tal que tot plegat rutlli. En destaquen, per nombre, les del Principat, però també les de la Catalunya Nord i Andorra.

Figura 61. Aprenen i ballen a l'infància, però quan arriben a l'adolescència...

Tota la responsabilitat del sosteniment, la promoció i la difusió del sardanisme recau sobre aquestes entitats. De totes elles, a hores d'ara al voltant de mig miler són de caràcter local i tenen com a primera i principal missió la d'organitzar les diverses manifestacions sardanistes: aplecs, ballades, audicions, concerts, concursos, ensenyaments per a nous balladors, etc.; dins el seu àmbit territorial d'actuació.

En un segon nivell, ens trobem amb les agrupacions o federacions d'entitats, les quals fan una tasca important: per una banda, gestionen la coordinació entre totes o una part de les entitats; també es cuiden de cercar recursos, sempre necessaris, per finançar els actes que s'organitzen, i tenen cura de mantenir viu el caliu sardanista, alhora que vetllen pels nivells de qualitat desitjables d'aquests actes. Moltes de les iniciatives d'estudi, reflexió i promoció de què ja hem parlat han estat possibles gràcies a l'actitud amatent d'aquestes agrupacions supralocals. D'entre totes elles, en destaquem algunes com a representatives del que acabem d'afirmar:

De coordinació d'entitats sardanistes

La més veterana, sorgida ja els anys de la postguerra, i que ha actuat amb ritmes desiguals fins al nostres dies, és l'Obra del Ballet Popular, que tindrà la seva etapa de més incidència en el món sardanístic en l'època que Josep Mainar en fou el president, entre els anys seixanta i setanta del segle passat. En l'actualitat coordina les tasques de les celebracions de la Ciutat Pubilla i lliura els Premis del Dia de la Sardana.

Una altra és la Federació Sardanista de Catalunya (FSC), que fou creada l'any 1990 amb la participació inicial de cent set entitats. Els principals objectius declarats en els seus estatuts són els d'aglutinar totes les entitats, grups, colles, cobles, informadors i col·lectius diversos, a fi de fomentar la sardana com a fet cultural en totes les seves manifestacions; en Joan Vidal i Gayolà en fou el primer president. Amb el temps ha anat creixent el nombre d'entitats federades i n'ha arribat a aplegar al voltant de cent cinquanta, però l'objectiu fundacional d'aglutinar totes les entitats costa molt d'assolir. Les comarques de la Catalunya Nord tenen la seva pròpia coordinadora, la Federació Sardanista del Rosselló.

De colles sardanistes

En el sardanisme modern les tasques de promoció i les aplicades a vetllar per la puresa de la dansa han anat sempre lligades a competicions i concursos de balladors. En aquests certàmens, la unitat bàsica de participació és la *colla*, grup de balladors constituït per a tal fi que, guiats pels capdansers i instruïts pels monitors de colla, tenen com a objectiu primordial participar primer, però també excel·lir en l'execució i la posada en escena de la coreografia pròpia de

la sardana. Les normes o bases dels concursos han estat decisives a l'hora de fixar i consolidar les característiques essencials de la sardana ballada.

En l'actualitat, les colles sardanistes de competició estan associades en diverses entitats, entre les quals destaca la Unió de Colles Sardanistes (UCS), fundada l'any 1958. La seva veterania cal entendre-la dins el context de neguits que la sardana generava en els anys del primer franquisme: per una banda, els neguits dels amants de la dansa per practicar-la i gaudir-ne, aprofitant qualsevol pretext festiu, els quals feren possible una proliferació inusual d'audicions i ballades espontànies per aquells anys, i la consegüent creació de colles, que en força ocasions eren el reagrupament d'algunes que ja havien fet una bona campanya en l'època prebèl·lica. De signe diferent, però generat pel primer, el motiu d'aquesta matineria entitat en temps franquistes cal cercar-lo en el neguit dels responsables d'Educación y Descanso, que veien amb preocupació aquella florida de sardanistes i feren pressió sobre els organitzadors dels concursos de colles de Barcelona perquè unifiquessin o agrupessin totes aquelles iniciatives. No era, però, cap gest de zel de funcionaris amb consciència de servidors de la ciutadania; els estatuts de la proposada entitat foren aprovats en un temps rècord i, enllestint aquest tràmit legal, les intencions es van deixar ben clares. Jordi Puerto ho explica en aquests termes: "Pocs dies després en Bach (el president) era cridat a la Jefatura de Policía pel comissari Conesa, que li va dir:...os debe haber estrañado que en tan breve plazo de tiempo os hayan aprobado la entidad, ¿verdad?. Hasta ahora habéis sido unos incontrolados, pero ahora os tengo... i va fer un gest tancant el puny de la mà dreta".¹⁵⁰

La tasca que la Unió de Colles ha fet en tots aquests anys ha estat la de coordinar una part molt important de les competicions de ballades que s'organitzen. En primer lloc, el Campionat de Catalunya,¹⁵¹ en la modalitat de lluïment. Altres certàmens que també organitza són el Campionat de Catalunya de Sardanes Reverses, l'Individual de Sardanes Reverses, el de Punts Lliures i Colla Completa. Fora de la competició ha esmerçat també esforços de promoció i presència de la sardana en fòrums d'ampli ressò, com ara els Jocs Olímpics, l'Expocultura o la Ballada per a la Pau a Bòsnia.

Hi ha altres entitats que fan tasques d'aquesta naturalesa i que estan vinculades a la UCS; algunes amb campionat propi, com és el cas de l'Agrupació de Colles Sardanistes de Girona i la de les Terres Lleidatanes.

---

150. J. Puerto. op cit. p. 312.

151. El Campionat de Catalunya s'estructura en dues grans categories: la d'Honor i la d'àmbits territorials (de Lleida, Girona, Tarragona, Barcelona Ciutat i Barcelona Província) amb uns concursos dits bàsics d'assistència obligada per participar en el Campionat, i que estan estructurats per categories d'edat: alevins, infantils, juvenils, grans i veterans. El seu calendari de competicions també consta de concursos lliures, aquests d'assistència voluntària.

Entitats coordinadores d'aplec de la sardana

Les entitats Coordinadores d'Aplecs tenen per objectiu principal ordenar allò que fa referència a les dates de celebració anual dels aplecs a fi d'evitar coincidències indesitjables; també és tasca seva l'edició de les guies calendari i, per últim, l'administració de les subvencions dels organismes oficials d'aquesta festa sardanista per excel·lència. La més antiga és l'Agrupació d'Aplecs Sardanistes de les Comarques de Girona, que edità la seva primera guia l'any 1970. Deu anys més tard es creava la Comissió d'Aplecs Sardanistes de les Comarques Barcelonines, i en la mateixa dècada dels vuitanta es crearen també la Coordinadora d'Aplecs de la Sardana de les Comarques Meridionals i la Coordinadora d'Aplecs de la Sardana de les Comarques de Lleida. A la Catalunya Nord és la Federació Sardanista del Rosselló la que té cura de fer aquesta tasca. Entre totes coordinen al voltant de dos-cent vint aplecs adherits.

Figura 62. Guia d'aplec de la Sardana, que facilita informació cada any sobre aplecs, concursos i altres activitats sardanistes.

Una tasca que han fet aquestes entitats ha estat definir criteris i establir les característiques dels aplecs. Els gironins, que com hem dit foren els més matiners a crear la seva Agrupació, no admeten que una ballada sigui considerada com a aplec si no consta de dues sessions de sardanes, amb un mínim de tretze per sessió i interpretades per un mínim de tres cobles; aquesta és la norma més acceptada, però no totes les coordinadores coincideixen en aquests criteris.

Avui els aplecs són una manifestació festiva ben arrelada, i estan considerats com una realització molt important de l'activitat sardanista; és també la més vistosa, i diríem que la més contundent de les formes de fer-se present la sardana entre la massa social, molt sovint aliena i desconixedora del món sardanista. Aquestes trobades, que no hem dubtat d'anomenar la festa major del sardanisme, s'han convertit actualment en una mena de xarxa festiva de cap de setmana, que esdevé una nova manera de fomentar el turisme local. Dades en mà, sembla que convoquen al voltant de setanta mil persones l'any, fet que ha estimulat un debat que pretén trobar el màxim d'al·licients per atreure tot tipus de públic, sobretot el sempre invocat jovent. D'uns anys ençà, es parla dels aplecs sardanistes versió *aplec festa*, modalitat que exigiria als organitzadors tenir cura d'oferir el més genuí del seu entorn amb la finalitat d'enfortir amb lligams multiculturals l'activitat sardanista, i aquesta de l'aplec en concret. És una invitació a deixar la porta oberta a la pluralitat d'expressions de la cultura tradicional i popular que es dona a casa nostra, subjacent en la més íntima sensibilitat de les persones que conviuen en la nostra societat, sigui quin sigui el seu lloc d'origen. És una exigència, i alhora un repte, que s'haurà de tenir en compte si es vol obrir la rotllana i oferir les mans per compartir el futur amb un públic cada vegada més ampli i divers.

No falten també els qui opinen que caldria una reestructuració del mapa dels aplecs, agrupant-los, si calgués, per optimitzar esforços i recursos materials; possiblement aquesta alteració de vells costums costaria molt d'acceptar per força grups, i, per tant, també de dur a terme.

Manifestacions singulars

Tota aquesta activitat, diguem-ne ordinària, del sardanisme se l'ha volgut reforçar amb la instauració d'actes i esdeveniments extraordinaris, pensats per enriquir i enfortir la tasca divulgativa i de promoció. Entre aquestes iniciatives cal destacar, en primer lloc, la ja esmentada de la Ciutat Pubilla. Una altra és la celebració del Dia Universal de la Sardana, que es fa cada any l'últim diumenge d'abril, en el qual s'invita a fer una ballada en el màxim d'indrets possibles al llarg d'aquell dia. Una tercera iniciativa és el certamen musical La Sardana de l'Any, proposta que ha fet realitat, mitjançant les ones radiofòniques, l'elecció de la millor sardana estrenada al llarg de l'any.

La presència de la sardana en els Jocs Olímpics, iniciada l'any 1992, en l'olimpiada celebrada a Barcelona, és un altre exemple de manifestació sardanista singular i significà l'acte de presentació oficial de la nosta dansa internacionalment. Des d'aquella data ha estat present en aquestes convocatòries quadriennals de l'esport mundial. Fou iniciativa de la Fundació Universal de la Sardana (FUS) i es presentà públicament en el concert *La Cobla i la Música*, celebrat al Palau de la Música Catalana el 9 de juliol de 1992, amb l'objectiu d'enaltir la sardana i difondre-la a l'exterior.

De fet, aquesta divulgació de la sardana més enllà de les nostres fronteres havia estat precedida d'una altra iniciativa sorgida d'un fet tan singular com voluntariós: la creació d'una cobla a la ciutat d'Amsterdam. Com a gest de simpatia envers aquella iniciativa dels músics holandesos, la Comissió d'Aplecs de les Comarques Barcelonines va començar a tenir-hi contactes, que culminaren amb l'organització de l'Aplec Internacional de la Sardana a Amsterdam, l'agost de 1988. L'èxit d'aquesta trobada sardanista en la ciutat holandesa, animà a fer-ne una cada any en ciutats diferents d'arreu del món, i a partir d'aquella data cada any una ciutat diferent ha estat escenari d'una tal experiència.¹⁵²

Per últim afegim en aquest apartat la importància que poden tenir els mitjans de comunicació en la difusió de tota l'activitat sardanista i el potencial que tot això representa, si més no, per donar-la a conèixer. És, però, un recurs que encara no s'ha explotat en tota la seva potencialitat i encara pot donar resultats més falaguers.

La creació musical

L'altre gran tema a tenir en compte a l'hora de pensar en el futur de la sardana és el que fa referència a la música: la música que es balla i la música que s'escolta; la creació i la interpretació d'aquesta música: compositors, intèrprets; les cobles, quin és el present i futur d'aquest conjunt instrumental especialitzat en un tipus tan singular de música, que utilitza uns instruments també singulars, els quals hom ha qualificat com instruments i música genuïnament catalana.

Es pot dir que, en aquest àmbit musical, els esforços fets en els últims vint-i-cinc o trenta anys han estat adreçats a incrementar el nivell de qualitat del

---

152. Després d'Amsterdam l'any 1988, i fins l'any 2006, l'Aplec Internacional de la Sardana s'ha celebrat a les següents ciutats: París, Zúric, Tolosa de Llenguadoc, Brussel·les, Florència, Marsella, Hannover, Luxemburg, Ceret-Tolosa de Llenguadoc, Innsbruck, Lausana, l'Alguer, Copenhaguen, Lisboa, Manchester, Graz, Haarlem i la 19è edició, celebrada a Malmö (Suècia), els dies 5 i 6 d'agost de 2006.

que es feia, tant de la composició com de la interpretació. El primer escull que ha calgut salvar es trobava en l'apartat de la composició, un cop constatat que arribà un moment que la mitjana d'edat dels compositors d'aquests anys rondava els setanta anys. Aquest fet induïa a pensar que la composició de sardanes i de música per a cobla no seduïa prou els compositors de nova generació. Els estudiosos del fenomen es lamenten que tot un seguit de torts han conduït a aquesta realitat: l'oblit institucional, el desconeixement de les moltes possibilitats que pot oferir la cobla als compositors, l'escadussera programació d'actes que haurien d'aportar publicitat sobretot a les obres d'aquestes noves promeses, etc. Els autors Nonell i Subirana, en la seva obra ja esmentada, afegeixen un motiu més endogen i afirmen que "el fet d'escriure per a cobla és considerat per molts compositors –encara ara– fer música de segona categoria, en una mala interpretació de la relació música popular-sardana-cobla". Els mateixos autors ho expliquen acceptant l'excessiva especialització de la funció de la cobla: "La relació entre cobla i sardana es profunda, íntima, com també és perfectament vàlid acceptar la relació que es dona entre sardana i música popular. La cobla ha estat concebuda per tocar a l'aire lliure i per fer ballar. Aquest fet, perfectament assumible pels que la coneixem i l'estimem, és a la vegada un obstacle quan es vol situar la cobla fora d'aquest marc".¹⁵³ I és que neguiteja, i molt, en l'àmbit sardanístic, l'oblit i la marginació en què ha caigut la composició de música per a cobla, no tant la música de sardana feta per a ser ballada, sinó aquella que s'interpreta habitualment en les sales de concert, la música gran per a cobla, la qual havia fet interessants aportacions al patrimoni musical català durant el primer quart del segle XX en un primer moment, i després, entre els anys quaranta fins a la dècada dels vuitanta de la mateixa centúria. Veiem amb quina contundència es denuncia aquesta realitat en l'editorial de la revista *Catalunya Música*.¹⁵⁴

"El pròxim dia 2 de març Salvador Brotons dirigirà l'estrena d'una obra seva per a cobla en el marc del cicle Cobla, Cor i Dansa al Palau. El fet és important per diverses raons. En primer lloc perquè es tracta d'un encàrrec explícit d'un cicle de concerts. Després perquè és la tercera vegada successiva que això s'esdevé. I, finalment, perquè l'autor és un músic català important que treballa fonamentalment en el camp de la música dita culta i no en la de cobla.

Si els dos primer aspectes que acabem d'esmentar són remarcables en certificar per enèsima vegada que aquest és un país en el qual no hi ha ni un mínim de política d'encàrrecs, ara ens permetem incidir en el darrer. En el fet que un compositor –i en aquest cas, a més, destacat director– entri en el camp de la creació simfònica per a cobla.

---

153. J. Nonell; L. Subirana. *La sardana, dansa d'avui*, p. 27.

154. *Catalunya música*, núm. 208, (febrer de 2002), p. 5.

I ho destaquem perquè això suposa quelcom tan important com recuperar una tradició dècades i dècades interrompuda per raons diverses. Els nostres compositors dedicats a la música –insistim-hi, dita culta– consideraven també la música per a cobla així mateix culta. I ens referim a músics tan indiscutibles com els Lamote de Grignon, Morera, Casals, Gerhard, Toldrà, Montsalvatge, Ferrer, Serra, Oltra, Ruera, Homs, Ros Marbà, Garreta i altres. Perquè en aquests casos, allò més important és que en ells no es produïa, i en els vius no s'ha produït, la dissociació apuntada. Per a ells la cobla fornïa i forneix al·licients importants que feia i fa impensable la dicotomia al·ludida. Després van venir les escoles aïllacionistes que ho han estat en més d'un sentit, entre els quals el del prescindiment del públic com a destinatari del contingut musical. I la música per a cobla va anar a raure en un àmbit de menyspreu injustificable en termes objectius, del qual van participar també els contexts docents, en gran manera marginadors alhora de les possibilitats de formació per a la creació musical transcendent. Ideologies estètiques i no sols estètiques també han estat un brou que així mateix ha ajudat a potenciar la realitat que acabem d'exposar. Això ha comportat, de passada, una estratificació classista entre compositors per a cobla i els Altres –en una majúscula autoatribuïda–, del tot lamentable.

El camí de recuperació està encetat i cal confiar que les expectatives es confirmin; de moment els resultats són falaguers; el primer dels quals, i segurament el més important, la satisfacció com a creadors que senten els qui estan entrant en la nova i renovada dinàmica”.

L'actitud de moderat optimisme amb què s'acaba aquest escrit és un signe esperançador. Com ja hem manifestat amb anterioritat, la condició d'aficionat o, millor, de no dedicació com a professional, era la més generalitzada entre els compositors de sardanes, com també ho era i encara ho són la dels músics intèrprets que formaven i formen les cobles, que alhora eren els mestres que instruïen els futurs creadors i coblistes. Les figures més insignes havien estat al mateix temps compositors, virtuoses d'un o més instruments, i docents que instruïen en ambdues disciplines; i tot ho feien en les seves hores extralaborals, ja que la sardana no donava per viure. Aquesta realitat ha comportat i encara comporta una bona dosi de feina autodidacta, i tot i aquesta realitat de dedicació tan de precari, compositors i intèrprets havien donat a la sardana moments i creacions sublims al llarg del seu trànsit pels paisatges culturals del país en els últims cent cinquanta anys. Encara l'any 2005, en una entrevista per a la mateixa revista, *Catalunya Música*, el mestre Lluís Lloansí, considerat un dels principals compositors dels darrers anys de música per a cobla, confirmava aquesta realitat responent a les preguntes: “–Creu que un compositor pot viure

exclusivament d'escriure sardanes?- *–En absolut. Escriure sardanes és cosa que es pot fer per molts motius: per patriotisme, per afecció, per contribuir a un fet cultural autòcton..., però per guanyar-se la vida, ni pensar-ho!*

–Aleshores, vostè s'ha dedicat sempre a la música de manera no professional? –Exactament, perquè la meva feina de tota la vida ha estat una altra. Vaig estar treballant de comptable en una empresa durant molts anys...”

Sastres, rellotgers, comptables...: la sardana en general, i la composició musical per a cobla en particular, s'ha nodrit d'esforç de menestralia i ha florit per patriotisme, per afecció i per militància cultural. Fet molt meritori per als seus protagonistes, però que necessita una molt profunda revisió.

Figura 63. Compositors molletans en el lliurament dels premis del Certamen Ciutat de Mollet 2005.

El camí de recuperació de què ens parla l'article anterior té com a punt de mira les noves generacions de músics amb formació acadèmica, seguint els signes dels temps; i com a esculls a salvar, la dissociació “compositors de música de cobla i Altres”, que comporta el qualificatiu de música no culta per a la feina dels primers i la seva consegüent marginació, com es diu en el mateix article.

Els projectes de futur que el sardanisme està portant a terme en aquests últims anys han previst la creació de certàmens i concursos, concebuts per esdevenir un al·licient prou falaguer per a aquestes noves generacions, tant de compositors com de directors. Un exemple és el Premi Sardanes SGAE, convocat per primera vegada l'any 1984 i adreçat a músics amb formació acadèmica preferentment; altres iniciatives d'aquest tipus s'adrecen a músics joves, com és el cas, ja esmentat, del que es convoca a la nostra ciutat de Mollet, en què es premia música de sardana i música per a cobla. Cal també recordar el prestigiós Premi de les Viles de Ceret i Banyoles, que s'inicià l'any 1986 i es convoca alternativament cada any en una d'elles; l'any de Ceret premia obres de música de sardanes, i el de Banyoles ho fa a la música per a cobla. I la molt lloable iniciativa dels cicles anuals de Cobla, Cor i Dansa al Palau, de què ens parlava l'article de *Catalunya Música*. Però si tot plegat es valora en un context general, no deixa de ser esquifit i no dona motiu per generar expectatives professionals.

Figura 64. Programa del cicle *Cobla, Cor i Dansa al Palau*, amb l'actuació de l'Esbart Dansaire de Mollet, l'any 2002.

La interpretació. El flabiol, el tible i la tenora

El segon apartat al qual volem fer referència parlant de la música és el de la interpretació, aquest llastat pel fet que la cobla té uns instruments propis –la tenora, el tible i el flabiol– que molt rarament, o mai, no es troben en altres tipus de conjunts musicals. Aquesta circumstància ha generat una situació de buit legal en els migrats cursos d'ensenyament d'aquests instruments als conservatoris i les escoles de música, migradesa només pal·liada amb les escoles de cobla no oficials i sostingudes amb l'altruisme que caracteritzen tots els afers sardanistes. Aquest buit legal es concreta en l'oblit d'elaboració de programes d'ensenyaments musicals per a aquests instruments, la manca de llibres de text, l'extrema escassetesa d'organitzacions de cursos per a l'ensenyament d'aquests instruments, i, conseqüentment, la mancança de titulacions oficials per als estudis que es fan. Per trencar aquest cercle viciós, s'estan portant a terme campanyes reivindicatives, tant des de cercles sardanistes com des d'alguns centres d'ensenyaments musicals, i en destaquem com a iniciativa meritòria les actuacions del conservatori de Girona, pionera, però no l'única, de les que s'estan portant a terme en l'actualitat.

Cal fer referència també a dues trobades de reflexió i estudi que volien respondre a la preocupació per donar relleu a la cobla com a formació instrumental genuïnament catalana, i potenciar totes les seves possibilitats per interpretar música de la que s'ha anomenat culta. Ens referim al Simpòsium sobre l'Oficialitat dels instruments de cobla, fet en terres empordaneses l'any 1985, i el Simpòsium de Música per a cobla, celebrat a Banyoles l'any 1990. La reflexió sobre l'estat de la qüestió en aquest aspecte no està tancada, i el que s'està fent mereix una valoració positiva.

Malgrat, però, el que acabem d'afirmar, el cert és que el relleu generacional en el camp de la interpretació ha estat notable; iniciatives sorgides en centres d'ensenyament (Blanes, Reus), en algun cas en col·laboració amb entitats sardanistes (Sabadell), han estat el motor que ha donat impuls a aquesta renovació de la sardana en el seu vessant sonor. La incorporació de joves instrumentistes ha donat com a resultat la creació de noves i joves cobles, alhora que aquesta nova fornada de joves instrumentistes ha fet possible ocupar places vacants en les cobles veteranes, les quals ho necessitaven, i esmentem, a tall d'exemple, la cobla La Bisbal Jove, creada l'any 1990, o la Cadaqués, l'any següent, o, encara més recent, la nova cobla Foment del Montgrí, que és del febrer de 2006. Des d'aquestes línies, però, volem recordar el notable exemple de les cobles joves del Vallès, sobretot l'Occidental, cobles que han protagonitzat una sovintejada presència

en les ballades molletanes, la més paradigmàtica de les quals és la Jovenívola de Sabadell.¹⁵⁵

Figura 65. La cobla Jovenívola de Sabadell, una de les pionera en la renovació generacional de músics de cobla, actuant a Mollet una nit de Festa Major d'estiu de 1988.

155. La primera cobla infantil es creà al col·legi Santa Maria de Blanes, l'any 1967, impulsada pel pare Joaquim Alqueza. Tot i que durà poc més d'una dècada, fou un nucli creador d'altres cobles infantils al mateix col·legi, i actuà arreu de Catalunya, a algun lloc de l'Estat i fins i tot alguna vegada a l'estranger. Quan feia nou anys que actuava, sorgeix a Sabadell La Jovenívola, autèntica protagonista de la revifalla coblística dels últims anys: la seva creació respon a la voluntat de buscar sortides al problema de l'envelliment de les cobles en els primers anys de la dècada dels setanta. Fou fruit d'un acord entre l'Agrupació Sabadell Sardanista i el cor Pueri Cantores de l'escolania de Sant Agustí del col·legi dels Escolapis de Sabadell, que l'any 1974 determinaren constituir l'Escola Experimental de Cobla de Sabadell. A principis de l'any 1976 ja tenien a punt una cobla, que es presentà al públic el dia 23 d'abril, al teatre de la Faràndula. D'ella han sortit instrumentistes per altres cobles, i al llarg dels anys d'activitat ha demostrat un nivell musical molt satisfactori. Ha actuat arreu del país i fora del Principat; en esdeveniments importants de la vida social, cultural i política catalana, així com en sis aplecs internacionals. Des de 1986 fins al 1998 actua la Jovenívola 2, responent a l'objectiu que se li havia assignat, que era preparar músic per a la Jovenívola 1.

Nous i ben formats instrumentistes i l'augment del nivell mitjà professional és l'actiu que s'ha de reconèixer a aquesta nova generació de cobles. Ara bé, aquesta bona salut del col·lectiu de cobles no ha estat prou valorat ni recompensat pels qui requereixen els seus serveis, afirmació que es basa en dos motius fonamentals: primer, per la desproporció que, en molts casos, es dona entre la qualitat que ofereixen i la remuneració que reben pel seu treball; i, en segon lloc, pel conservadorisme que impera en la demanda del repertori, decebedor per a molts músics joves i d'esperit innovador.

Per pal·liar aquesta realitat, els sardanistes han reivindicat la presència de la música per a cobla dins les programacions de cicles musicals que se celebren arreu del país i s'ha demanat que esdevinguin un fet habitual i no esporàdic. Cal recordar la tasca portada a terme pels Amics dels Concerts, una secció de l'Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona, que va néixer l'any 1956 amb el compromís específic de divulgar la música per a cobla, i que així ho ha fet ininterrompudament al llarg dels cinquanta anys des de la seva creació.

Fruit d'una demanda insistent del sardanisme, de mica en mica, els concerts de cobla els hem anat trobant en alguns programes sòlids del nostre país: el Grec, els festivals internacionals de música de Sabadell, Sant Feliu de Guíxols, Peralada, el Vendrell... Josep Pasqual, en la seva columna setmanal del diari *Avui* de contingut sardanístic, afirmava (19 de juliol de 2006): "El concertisme per a cobla està vivint un dels moments més intensos de la seva història. La qualitat musical dels intèrprets i la investigació formal dels compositors estan forçant una evolució que pot acabar en revolució tant en el camp de la sardana com en el de la cobla. És un fet que no passa desapercebut en els àmbits merament musicals, que contribueixen a aquesta evolució".

S'han portat a terme altres iniciatives, força variades, adreçades a revitalitzar la sardana, tot volent assegurar-li un lloc entre les ofertes musicals actuals que gaudeixen d'un atractiu reconegut, amb la intenció d'apropar-les a les noves generacions; algunes s'han fet des de les formes més imaginatives i a voltes agosarades, com ara les experiències de Transardana i la de Sardanova.

Transardana és una experiència musical, creació del músic Marcel Caselles Navinés, que recull aspectes melòdics, rítmics i estructurals de la sardana curta amb un tractament instrumental propi de la música de jazz. Per la seva banda, Sardanova és tot un projecte agosarat, idea del compositor Santi Arisa, i portat a terme amb la col·laboració dels Montgrins i dels dansaires de la colla manresana Dintre el Bosc. La intenció inicial presentada per Arisa era casar dos llenguatges musicals: el de la cobla i l'internacional o de jazz, a fi de "fer un tipus de música amb so internacional i amb sonoritat catalana. Enriquir la nostra música popular amb l'ús de llenguatges com el rock, el jazz o el funky", segons les seves paraules. El projecte desfermà una forta polèmica des del mateix moment que es donà a conèixer, al febrer de 1993, en les Festes de la Llum a Manresa.

Amatent a la cita festiva

Com acabem d'afirmar per al cas de Sardanova, no sempre ha plagut als sardanistes experimentacions que anessin massa enllà. N'hi ha força que, des de l'assossegada saviesa que proporciona restar fidels de molts anys a la praxi sardanista, la solució de futur la veuen més senzilla i la vinculen a l'adopció d'un criteri ben diferent: la de ser fidels als orígens. Per a ells, es tractaria de retornar a l'essència mateixa d'aquesta expressió cultural que anomenem *sardana*, reconeixent i acceptant que, en els seus orígens, la sardana fou i encara avui vol mantenir-se com la manifestació joiosa d'un poble en festa, festa interioritzada per l'individu que la sent molt endins, i joia que, en manifestar-se i exterioritzar-se, es desdobra en música que fíbla el sentiment patriòtic i la sensibilitat estètica, i en dansa que laxa el cos i la ment. "He sentit la sardana; una onada de sang i alegria m'ha pujat al rostre. Què té aquesta dansa, aqueixa música, per a tot pit català, que així l'immuti?". Són paraules de Joan Maragall, escrites l'any 1894, que probablement encara avui molts catalans podrien subscriure. Hi ha sardanistes que creuen, i així ho confessen, que la sardana és una dansa viva, que no està en crisi, ni perilla i té molt futur, i accepten que és una dansa que, potser, només balla la gent gran, fet que és el reflex de la societat en què vivim, en la qual la població se situa majoritàriament en la franja de l'edat madura. Si els sardanistes d'avui han traspassat el llindar de la joventut, i molts fins i tot el de la maduresa, continuen sent gent d'avui, que dansen una dansa d'avui. Per afrontar el futur només s'imposen una doble exigència: aprofitar amb saviesa tots aquells recursos que els pot oferir l'entorn (vetllant perquè no hi manqui la qualitat musical i coreogràfica, professionalitzar-se en la mesura del possible, treure profit dels mitjans de difusió, atreure's la protecció i el suport de les institucions...), però també cal enfortir aquesta resposta buscant-la dins de cadascun dels sardanistes, potenciant l'autoestima, i actuant amb la convicció que no s'està mantenint una relíquia del passat, ans, molt contràriament, considerant la sardana com una dansa patrimonial que pot ser perfectament assumible com a pròpia per tots o molts dels que vivim a Catalunya.¹⁵⁶ Aquests sardanistes podrien arribar a acceptar incertesa en parlar del futur, però crisi, no.

Recentment (març de 2006), la revista *Som* ha publicat un estudi en el qual s'analitza en termes quantitatius l'activitat sardanista dels últims deu anys. L'autor, una de les veus més autoritzades entre els estudiosos de l'entorn sardanístic, conclou que, certament, el nombre d'activitats fetes ha experimentat un descens moderat, però que això no és suficient motiu per parlar de crisi ni

---

156. Són afirmacions de Sebastià Alba i Bertolín a la revista *Anella*, en un article que porta per títol "La sardana i el repte del futur", núm. 107 (juliol de 1998), p. 9.

de perspectives de futur alarmants. I analitza alguns factors que, al seu entendre, han estat en l'origen d'aquesta pèrdua de presència pública del moviment sardanista. En les seves conclusions l'autor es dol i lamenta d'una certa desafecció o, si més no, d'una falta de sensibilitat dels poders públics a certes manifestacions culturals, algunes pregonament representatives i pròpies de les més pures arrels catalanes. En el cas de la sardana, se l'ha abandonada a la seva sort, mentre des del poder es promou una *multiculturalitat* on no hi figura gaire la riquesa del propi patrimoni. L'autor opina que "s'ha transgredit el principi elemental que tota riquesa cultural, per esdevenir universal, s'ha de fonamentar sobre la base del reconeixement i l'estima de les pròpies arrels".¹⁵⁷

Figura 66. Arribarà el relleu generacional de balladors, necessari per garantir el futur?

---

157. L. Subirana. "L'activitat sardanista a debat. Anàlisi estadística 1995-2005". *Som*. 2006, núm. 253, p. 9-15.

La Sardana

a l'eret.

I

La sardana es la dansa mes bella
De totes las dansas que's fan, i's desfan.
Es la mioril magnificencia anella
Qui al parer i al mirar va lentre oscilant.
Ja's deuant i la esquerra i vacila
Ja volta altra volta a la dreta dubtant
I s'en torna i retorna intranquilla
Com mal orientada la agulla d'inim.
Fica's un punt, i's detura com ella.....
Del contrapunt arreucautes novella
Se non va voltant.

La sardana es la dansa mes bella
De totes las dansas que's fan, i's desfan.

III

El boté d'era roda o quin era
Qui al tal simetria l'anava cantant,
i Reina mia verjativa i savana
Vej d'una la mina d'aquest cell gegant.
Poté un temps al bell unit i li apilaven
Surgarbas polsos as del blat rossejant
I els rubats segadors festejaven
En prouida l'eret saltant, ballant.
Del contrapunt la vagant cantar ella
Es setrefeta passada d'auella
Que canta volant.

La sardana es la dansa mes bella
De totes las dansas que's fan, i's desfan.

II

Als fadrins com guerreros que fan via
Aridis la puntejan, los verges no tant,
Més devots d'una santa harmonia
Tot van els compassos, els passos cantant.
Sacerdots, els divien d'un culte
Qui en mistica dansa s'en venen, van
Transportats per el simbol oculte
De l'ample rodona que ls va agermanant.
Del contrapunt la bell ritme li estralla,
I'm's despesa de tal meravella.....
El ritme tornant.

La sardana es la dansa mes bella
De totes las dansas que's fan, i's desfan.

IV

Es la dansa lasciva, la innoble,
Els uns parcells d'altres desaperellant,
Es la dansa senseu d'un poble
Qui's estima i avansa d'una muntanya.
En garlanda suaument se deslliga,
Desfentse i s'aidampla esvalhint al cell,
Cada un tot deisant a la amiga
Li sembla prometrel que ja hi tornaran.
Ja hi tornaran de parcella en parcella!
Tota una patria cobria en una anella
I els pobles divien.

La sardana es la dansa mes bella
De totes las dansas que's fan, i's desfan.

Figura 67. Lletra autògrafa del poema La Sardana, de Joan Maragall. Amb aquest poema, el poeta va guanyar l'englantina dels Jocs Florals de l'any 1894.

Hem començat aquest capítol, però, parlant de l'allunyament del jovent dels cercles de balladors, fet evident, encara que es pot constatar alguna excepció puntual. Podrà el sardanisme, en un futur no gaire llunyà, afrontar una trajectòria amb renovades cobles i composicions inspirades per a aquelles, però sense balladors al carrer o la plaça? El neguit és justificat. La sardana es donarà a conèixer arreu del món; ningú no dubtarà del seu valor de símbol del poble català, dels seus valors musicals; però, com engrescar el jovent d'avui, que hauria de ser l'artífex del futur que volem assegurar? La immensa majoria d'aquest jovent té com a contacte més generalitzat amb la música i la dansa el salt col·lectiu i els moviment dels braços amunt, en concerts multitudinaris dels ídols musicals del moment. Com aconseguir el retrobament d'aquest jovent amb una balla que li demana "comptar" i "repartir", tot ajustant els seus moviments al discurs musical? Es pot renunciar a la presència del jovent en els cercles de la dansa, si no es vol renunciar i perdre per sempre allò que significà la sardana en èpoques pretèrites? Són interrogants que hi són i que neguitegen.

La història ens recorda, però, que la sardana ja ha passat per altres moments ben difícils, que ha sabut superar; els optimistes prou ho saben. Seran profètiques les paraules de Joan Maragall quan diu:

“(...)
Cada mà, tot deixant a l'amiga.
li sembla prometre que ja hi tornaran.
Ja hi tornaran, de parella en parella!
Tota ma pàtria cabrà en eixa anella,
i els pobles diran:
la sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan!”

ANNEXOS

A fi d'enriquir les dades precedents, en les pàgines següents fem un recull de realitzacions, noms propis i dades amb la intenció de singularitzar encara més, si fos possible, la trajectòria del sardanisme molletà i els seus diversos protagonistes.

D'una llista àmplia de temes que podrien figurar en aquest apartat, i obligats per limitacions d'espai, hem seleccionat cinc temàtiques:

La composició de les **junes directives** que han gestionat les diferents entitats sardanistes molletanes.

Les **colles sardanistes** que, excel·lint en la dansa, han exhibit el bon ballar dels molletans en moltes celebracions competitives sardanistes arreu del territori, al llarg de vuit dècades.

Els **compositors de sardanes** molletans, d'origen o d'adopció, i un recull de la seva obra.

Una **estadística sobre els aplecs**, amb dates, lloc i les **cobles** que han actuat en el conjunt dels aplecs de la Sardana celebrats a Mollet.

Els músics **compositors guardonats** en el Certamen Ciutat de Mollet, amb les respectives obres premiades.

ANNEX I

JUNTES DIRECTIVES DE LES ENTITATS SARDANISTES DE MOLLET DEL VALLÈS

Recollim en aquest annex el conjunt de persones que en algun moment foren els responsables de gestionar el funcionament del moviment sardanista a Mollet. Les fonts que hem utilitzat per elaborar aquest recull han estat fonamentalment els llibres d'actes que s'han conservat de les reunions de les respectives juntes directives i han arribat a les nostres mans, o bé les de les assemblees anuals de socis, els anys que es feren. La grafia del noms que aquí s'esmenten, l'hem reproduït tal com l'hem trobat en aquests documents manuscrits, que sovint se'ns presentaven amb cal·ligrafia difícil d'interpretar, fet que justificaria algun possible error. La fotografia de l'esquerra correspon al president.

FOMENT DE LA SARDANA DE MOLLET

Període comprès entre l'any 1925 i el 28-02-1926

Tràmits d'una Comissió gestora encapçalada per Joan Castells i Renom i Miquel Nadal i Andorrà; queda constituïda l'entitat.

Període comprès entre el 22-04-1926 i el 08-10-1926

President:	Miquel Nadal i Andorrà
Vicepresident:	Albert Oliveras
Secretari:	Bonaventura Ammetller i Brugada
Vicesecretari:	Joan Camps i Rota
Caixer i Comptador:	Eudald Manau, Joan Mogas
Arxiver:	Feliu Ventalló i Vilardell
Vocals:	Àngel Sampederro, Enric Gonzalvo, Tomas Mumbrú, Jaume Vives, Joan Camp i Martí

Període comprès entre el 08-10-1926 i l'01-04-1929

President:	Bonaventura Ammetller i Brugada
Vicepresident:	Albert Oliveras
Secretari:	Joan Ambrós i Lloreda
Vicesecretari:	Joan Mogas
Caixer i Comptador:	Eudald Manau, Isidre Soto,
Arxiver:	Feliu Ventalló i Vilardell,
Vocals:	Àngel Sampederro, Carles Fransí i Alemany, Joan Marimon, Jaume Vives, Josep Maria Gimeno

Període comprès entre l'01-04-1929 i l'01-04-1930

President:	Ramon Casi i Castells
Vicepresident:	Joan Albertí i Careta
Secretari:	Joan Oliveras i Lapasset
Vicesecretari:	Rosend Ràfols i Albert
Caixer i Comptador:	Josep Martisella i Busquets, Lluís Sampedro
Arxiver:	Carles Fransí i Alemany
Vocals:	Jaume Vallcorba i Duñó, Vicenç Sans, Francesc Gonzalvo, Joan Casals

Període comprès entre l'01-04-1930 i el 14-02-1932

President:	Joan Ambrós i Lloreda
Vicepresidents:	Miquel Nadal i Andorrà; Eudald Manau
Secretaris:	Joan Oliveras i Lapasset, Jaume Gimeno i Latorre
Vicesecretari:	Frederic Ros i Chacon
Tresorers:	Bonaventura Ammetller i Brugada, Miquel Nadal i Andorrà
Comptadors:	Jaume Vallcorba i Duñó, Martí Pou i Torrents
Arxivers:	Manuel Escolà i Ricart, Jaume Vallcorba i Duñó
Vocals:	Vicenç Sans, Francesc Gonzalvo, Jaume Xufre, Josep Oset, E. Rosés Eudald Manau, Jaume Gimeno i Latorre, Martí Pou i Torrents, Pere Carreras, Rafael Angulo, Romà Faura, Jaume Fornells, Antoni Vial

Període comprès entre el 14-02-1932 i el 18-02-1934

President:	Lluís Sampedro i Barangué
Vicepresidents:	Eudald Manau, Joan Segalés
Secretaris:	Martí Ballada, Martí Pou i Torrents
Vicesecretaris:	Martí Pou i Torrents, Francesc Solé
Tresorer:	Joan Albertí i Careta
Comptadors:	Joan Segalès, Francesc Aloy
Arxivers:	Vicenç Sans, Jaume Gimeno i Latorre
Vocals:	Jaume Xufre, German Pérez, Francesc Lamort, Carles Sanz, Manuel Serrano, Àlvar Bertoliu, Andreu Cañadell, Joan Pi i Queralt, Marian Gil, Ernest Escolà, Joaquim Tugas

Període comprès entre el 18-02-1934 i el 04-02-1936

President:	Jaume Vallcorba i Duñó
Vicepresidents:	Francesc Aloy, Miquel Nadal i Andorrà
Secretaris:	Bonaventura Ammetller i Brugada, Frederic Ros i Chacon
Vicesecretaris:	Francesc Solé, Bonaventura Ammetller i Brugada
Caixers:	Joan Albertí i Careta, Vicenç Torrents
Comptador:	Enric Mogas
Arxivers:	Jaume Gimeno i Latorre, Tomàs Feliu
Vocals:	Andreu Cañadell, Joan Pi i Queralt, Ernest Escolà, Andreu Oliveras i Santacreu, Emili Codina i Pou, Jaume Vilardebó, Pere Mayolas

Període comprès entre el 04-02-1936 i el 21-08-1936

President:	Joan Ambrós i Lloreda
Vicepresident:	Miquel Nadal i Andorrà
Secretari:	Frederic Ros i Chacon
Vicesecretari:	Vicenç Sans
Tresorer:	Vicenç Torrents i Falguera
Comptador:	Josep Monserdà
Arxiver:	Antoni Suñé i Font
Vocals:	Emili Codina i Pou, Pere Mayolas Andreu Oliveras, Francesc Soler i Santacreu

L'esclat de la Guerra Civil distorsionà tot l'organigrama de l'entitat.

Entre el 21-08-1936 i el 16-02-1937 **Miquel Nadal i Andorrà** es fa càrrec de la presidència provisionalment per deixar que Joan Ambrós pugui atendre els seus compromisos amb les milícies antifeixistes.

Període comprès entre el 16-02-1937 al 1939?

President:	Joan Ambrós i Lloreda
Secretari:	Andreu Canadell
Només coneixem aquests dos responsables de l'entitat, nomenats en l'assemblea del dia 16 de febrer de 1937.	

Cos de redacció *Nostra Veu* entre 1931 i 1936

Joan Ambrós i Lloreda, Frederic Ros i Chacon, Bonaventura Ammetller; Joan Oliveres Lapasset, Martí Pou i Torrents, Martí Ballada, Joan Mayol, Jaume Gimeno, Ernest Escolà

Període comprès entre el 1942 i el 1946

L'activitat sardanista està impulsada per un grup d'homes, el nom dels qual ens arriben com a signants de sol·licituds de permisos per celebrar audicions:

Vicenç Torrents i Falguera, Emili Codina i Pou
Josep Martisella i Busquets, Jaume Corominas
Feliu Ventalló, Enric Mogas

AGRUPACIÓ FOLKLÒRICA MOLLETANA

Període comprès entre el 1946 i el 02-03-1947

Una Comissió gestora prepara i tramita la nova entitat:
Jordi Erra Fabregat, Josep Cluet i Vila, Jaume Corominas i
Parera, Joan Oliveras i Santacreu

El 2 de març de 1947 es fa la reunió constitutiva de l'entitat
que s'anomenarà Agrupació Folklòrica Molletana, enlesti-
da l'aprovació dels estatuts el 18 de gener de 1947.

Període comprès entre el 02-03-1947 i el 04-04-1948

President:	Jaume Corominas i Parera
Vicepresident:	Josep Cluet i Vilà
Secretari:	Joan Coll i Ibáñez
Vicesecretari:	Jordi Erra i Fabregat
Tresorer i Comptador:	Martí Bonal i Pla-Giribert, Pere Naguï i Manils
Bibliotecari:	Jaume Armengol i Angelet
Vocals:	Joan Oliveras i Santacreu, Rossend Ràfols i Albert, Josep Tarrés i Franch, Jaume Pelegrí i Nadal

Període comprès entre el 04-04-1948 i el 14-05-1950

President:	Rossend Ràfols i Albert
Vicepresident:	Joan Oliveras i Santacreu
Secretari:	Jordi Solé i Tura
Vicesecretari:	Antoni Garcia i Flores
Tresorer:	Martí Bonal i Pla-Giribert
Comptador:	Ramon Garreta i Plantada
Bibliotecari:	Albert Planellas i Tura

Vocals: Josep Tarrés i Franch, Joan Coll i Ibáñez, Josep Segret i Comas, Jordi Erra i Fabregat

Sense especificar: Antoni Mas i Martí, Pere Solé i Colomé, Jaume Armengol i Angelet, Jaume Boix i Pujol

Període comprès entre el 14-05-1950 i el 15-02-1953

President: **Bonaventura Ammetller i Brugada**

Vicepresident: Rossend Ràfols i Albert

Secretaris: Jaume Armengol i Angelet, Antoni Mas i Cervera, Ramon Ammetller i Puntí

Vicesecretaris: Jaume Boix i Pujol, Jordi Jené i Lloch, Josep Colomé i Claverol

Tresorers: Martí Bonal i Pla-Giribert, Joan Albertí i Careta

Comptadors: Antoni Mas i Martí, Martí Tintó i Viñals

Vocals: Pere Solé i Colomé, Martí Tintó i Viñals, Jordi Jené i Lloch, Santiago Riera i Coratge, Francesc Bas i Pi, Josep Isern i Pou, Josep Colomé i Claverol, Jaume Armengol i Angelet

En Bonaventura Ammetller i en Rossend Ràfols són cessats per l'afer de la sardana *La Santa Espina*, a l'Aplec de l'any 1952.

Període comprès entre el 15-02-1953 i el 18-10-1953

President: **Jaume Armengol i Angelet**

Vicepresident: Josep Colomé i Claverol

Secretari: Ramon Ammetller i Puntí

Vicesecretari: Jordi Jené i Lloch

Tresorer: Joan Albertí i Careta

Comptador: Martí Tintó i Viñals

Vocals: Francesc Bas i Pi, Josep Isern i Pou

Període comprès entre el 18-10-1953 i el 12-01-1958

President:	Miquel Nadal i Andorrà
Vicepresident:	Félix Ventalló i Vilardell
Secretari:	Jaume Codina i Cuní
Tresorer:	Martí Bonal i Pla-Giribert
Comptador:	Joan Monzó i Fabregas
Vocals:	Josep Morató, Joan Margenet, Andreu Basolí i Rabassa, Joan Bastida i Egea, Ramon Balius i Graupere, Josep Bonet i Riera, Jaume Boix i Pujol

No tenim dades de les assemblees
dels anys 1953 i 1954.

Període comprès entre el 12-01-1958 i el 04-1983

President:	Andreu Oliveras i Santacreu
Vicepresidents:	Josep Colomé i Claverol, Jaume Piferrer i Isern
Secretari:	Jaume Codina i Cuní
Tresorers:	Rafael Gómez i Forrellat, Pere Rota i Coma, Josep Colomé i Claverol, Josep Segret i Coma, Josep Junqueres i Escanyol
Bibliotecaris:	Martí Tintó i Viñals, Josep Bonet i Riera, Ramon Ammetller i Puntí
Vocals:	Josep Bonet i Riera, Jordi Vilajoana, Josep Morató i Bayo, Jaume Boix i Pujol, Ramon Ammetller i Puntí, Joan Mas i Padró, Francesc Tarrés i Muns, Martí Tintó i Viñals, Lluís Roura i Viñeta, Joan Garcia i Guijarro, Josep Ferrer i Ribas, Josep Sallent i Claris, Jordi Ciffone i Sancho

(1966 / ?)

Col·laboradors (1966? / 1983?):

Joan Carbonell i Manils,
Adrià Galian i Valldoneu, Joan Torras
i Roca, Andreu Erra i Oliveras,
Joan Arnulf Santos i Cabal, Joan
Amat i Domènec, Josep Maria Bastida,
Albert Tarrés i Muns

No s'han trobat les actes d'assemblees de socis entre els anys 1966 i 1983.

TRADICIONS I COSTUMS

Període comprès entre el 1984 i el 17-10-1986

President:	Francesc Tarrés i Segalés
Vicepresident:	Enric Mogas i Roura
Secretària:	Lourdes Viñeta i Serrano
Vicesecretària:	Roser Costafreda i Abelló
Tresorer:	Isidre Manils i Molins
Vocals:	Ramon Carbonells i Alexandri, Abel Moretó i Bayo, Núria Figuera i Duarte, Josep Serrats i Saladrich, Camil Segalés i Font, Francesc Xavier Figuera

L'Acta fundacional de Tradicions i Costums és del 1984, si bé ja actua des del desembre de 1981.

Període comprès entre el 17-10-1986 i el 23-11-1992

President:	Enric Mogas i Roura
Vicepresident:	Vicenç Comadran
Secretària:	Roser Costafreda i Abelló
Tresorer:	Isidre Manils i Molins
Vocals:	Ramon Carbonell i Alexandri, Abel Moretó i Bayo, Josep Serrats i Saladrich, Camil Segalés i Font, Francesc Xavier Figuera, Anna Ma- ria Casal i Sirvent, Núria Figuera i Duarte, Jacint Vilardell i Tomas, Vicenç Sans, German López, Joquim Muñoz, Francesc Vives

Període comprès entre el 23-11-1992 a l'actualitat

President:	Jaume Bosch i Sort
Vicepresidents:	German López, Jacint Vilardell, Albert Tarrés i Muns
Secretaris:	Ramon Ammetller, Jacint Vilardell i Tomàs, Albert Tarrés i Muns
Tresorers:	Remei de Dios i Pérez, Joan Galobardes
Vocals:	Ramon Ammetller, Joaquim Muñoz i Alcolea, Jaume Selva, Francesc Vives, Remei de Dios i Pérez, German López, Ramon Mas, Josep Sesat, Josep Maria Bastida, Albert Cervera, Josep Carreras

LES COLLES SARDANISTES DE MOLLET

El poeta Verdaguer definí la sardana com “un cercle de joves i donzelles”, de manera que s’aproximà al fet sardanístic des d’una perspectiva plàstica i immediata. La sardana és, primer de tot, un grup de persones que, agafats de les mans formant rotllana, dansen un ball “airós i noble”. Aquest cercle, que Mn. Cinto veu com “un enfilall de roses i clavells”, pot encabir un nombre indeterminat de balladors, perquè de fet no hi ha cap norma que delimiti la grandària de les rotllanes; tampoc no cal que els balladors es coneguin entre si, només que sincronitzin els seus moviments per donar a la dansa l’harmonia i la plasticitat desitjable. Aquestes característiques essencials han estat motiu de sorpresa i admiració per a alguns espectadors que la contemplaven per primera vegada, i que han exclamat: “És un espectacle emotiu, commovedor, democràtic, civilitzat, educat, profund i ric”.

La tradició sardanista de fer concursos (de dansa, d’interpretació i de composició) té una llarga trajectòria. Justament foren els concursos de sardanistes, i també els de cobles, allò que creà més expectació a Barcelona en els anys de transició entre els segles XIX al XX, anys en què els barcelonins es rendiren a l’encís de la dansa vinguda de tramuntana i impulsaren, així, la seva expansió per tot el territori català.

En els concursos de sardanistes, els balladors participants es constitueixen en “colla”. Llavors cada rotllana té un nombre parell i estable de components, en nombre igual d’homes i dones, els quals han de demostrar la seva més acurada tècnica en el compte i el repartiment dels compassos i en l’art de la dansa.

El desenvolupament dels concursos té unes actuacions fixes que, amb el temps, han esdevinguts característiques i pròpies d’aquestes competicions. S’inicien amb el *galop d’entrada*, amb el qual les colles entren al recinte on s’ha de fer el concurs; ho fan en parella, agafats de la mà, marcant uns passos de moviment ràpid tot seguint la música de la cobla, fins a situar-se al lloc que els organitzadors els han assignat. Tot seguit s’executen les tres sardanes que conformen el concurs pròpiament dit: *sardana de lluïment*, en la qual els balladors han de demostrar l’elegància del gest i la perfecció en la dansa; amb la *sardana revessa*, cada colla ha de provar la seva perícia en el compte i el repartiment de compassos; és el plat fort de la competició. Finalment, la *sardana de germanor* l’executen totes les colles juntes com a signe de solidaritat per sobre de rivalitats competitives. El concurs acaba en un segon *galop*, semblant al primer, per sortir ordenada i elegantment del recinte.

Els jurats que dirimeixen aquestes competicions estan formats per músics i dansaires de reconeguda competència dins el món sardanista.

Els pioners. La Colla Molletana

Si bé a Mollet tenim notícies de la presència de sardanes a les seves festes populars des de la primera dècada del segle XX, han de passar ben bé vint anys per trobar menció de la celebració de concursos sardanístics a la nostra vila.

La nostra voluntat ha estat referenciar en aquest escrit els noms del sardanistes que, al llarg de tantes dècades, han format part de les colles sardanistes de competició de Mollet. Però no és massa freqüent que es guardi memòria escrita d'aquests noms i, per tant, molta de la informació que aquí trobarem prové de fonts orals, amb les limitacions que aquestes notícies, provinents de la memòria històrica de persones que visqueren els fets de prop, acostumen a tenir: moltes vegades no són gaire precises, d'altres són fragmentàries. Però tot i aquestes limitacions, hem volgut aplegar en aquest apartat tot el que hem estat capaços de recollir sobre les colles.

La primera referència es remunta a l'estiu de l'any 1923; es tracta del concurs celebrat per la Festa Major d'estiu d'aquell any, organitzat per l'Ajuntament, quan ja hi havia un grup de joves molt interessat a aplicar-se en el conreu de la dansa "més catalana", i s'havia fet algun intent de regularitzar aquesta activitat festiva al nostre poble.

D'aquest concurs en tenim notícies per la premsa d'aquells dies, i perquè s'hi fa referència en escrits dels primers anys del Foment, ja que molts socis de l'entitat l'havien viscut o en tenien referències de primera mà. Joan Solé Tura és un d'aquells testimonis i ens proporciona dades força concretes: diu que la colla es deia **Molletana**, i que el monitor i cap de colla era en Gabarró, un jove farmacèutic que regentava la farmàcia de la Pelleria, i que es va comprometre uns dies abans del concurs a ensenyar a ballar una colla de joves i posar-la a punt per participar-hi. Aquesta colla afirma que estava formada per Ramon Casi, Josep Castells, Carles Fransí, el mateix Gabarró i l'Isidre Soto, per part dels nois. Les noies eren: Montserrat Camp, Ramona i Maria Clermont Solé, Maria Mayol Solé i Maria Suñé Font.

A l'Antoni Suñé, pianista dels assaigs, li calgué substituir un dansaire que es posà malalt el dia del concurs, afegeix Solé Tura; tot i aquestes incidències, "la colla assolí el tercer premi, un resultat molt encoratjador. Aquella novetat fou l'inici del sardanisme molletà", afirma el cronista.

L'any 1973, quan ja feia cinquanta anys d'aquell fet, un dels joves sardanistes d'aquells anys, en Joan Ambrós, escriu un poema que parla dels joves sardanistes molletans de la primera fornada. Li dedica "a n'A. Suñé Font, que fou un dels components de la primera colla sardanista de Mollet", tot un homenatge a aquells pioners del bon dansar a casa nostra. Recordem un fragment d'aquells versos:

LA ROTLLANA DELS AMICS

A l'estendre's la sardana
per tot l'àmbit català
una colla ben germana
al meu poble es va formar.

Era colla jovençana
que amb afany enfervorit
fomentaren la sardana
sens negar-li cap neguit.

La llavor ben fecundada
germinà en fèrtil tossal
amb l'impuls a torrentades
d'enlairat noble ideal.

Cap obstacle ni penúria
no els cansaren ni un instant
ben cuidada, sense incúria
nostra dansa anà endavant.

Van sembrar la bona grana
emmotllant-se grans i xics
d'on nasqué plena d'ufana
la rotllana dels amics.

(...)

Ben rabent la cavalcada
d'anys i afanys ja s'ha escolat
i la testa ja és nevada
i el delit anquilosat.

Ja són vells aquells dansaires
sols els resta enyorament,
ja no ballen braç enlaire
ni és tan llest llur pensament.

Car la vida és estantissa
i l'anella s'ha trencat
com fireta de terrissa
que servint s'ha esmicolat.

Ben arreu hi haurà rotllanes
com aquella dels amics
per donar a la sardana
nova saba a l'esperit.

Les colles de competició del Foment de la Sardana

De l'època del Foment tenim notícies d'algunes colles de sardanistes, encara que els documents, fent gala d'una discreció extrema, no ens donen gaires detalls d'aquesta activitat, que molt probablement fou molt més important del que ara coneixem.

Joventut Molletana i Pomells de Joventut són les primeres colles del Foment de les quals tenim notícia; de fet només en sabem d'elles que participaren en el II Concurs Sardanístic, organitzat per l'entitat el dia 23 d'agost de l'any 1932 i patrocinat per l'Ajuntament. Sembla raonable pensar que aquest concurs, que distingeixen amb l'ordinal segon, era considerat com el continuador del primer celebrat nou anys abans. La notícia ens arriba per la revista de l'entitat, *Nostra veu*,¹⁵⁸ que dóna algun detall de com s'havien repartit els premis, "en ordre a mèrits" puntualitza: el primer per a la Colla Rosa Roja de l'Agrupació Sardanista de Barcelona (200 pessetes). El següent, s'atorgà *ex aequo* a les colles Aires dels Vallès, del Foment de la Sardana de Granollers, i Pomells de Joventut, del Foment de la Sardana de Mollet (amb 125 pessetes per a cadascuna); el premi següent fou per a la Joventut Molletana, també del nostre Foment (50 pessetes), i l'últim, per a la colla Tot Saltironant, del Foment de Granollers i dotat igualment amb 50 pessetes. D'aquestes colles no ens n'ha arribat cap més dada; no sabem quins eren els seus components, desconeixem també durant quant temps van estar actives com a colles de competició, on actuaren, etc. Només una notícia perduda pel butlletí *Nostra Veu*, de l'octubre de 1932 que, congratulant-se de la recuperació d'una greu malaltia del soci Josep Oset, afirma que aquest "formava (en passat) part de la colla Pomells de Joventut del nostre Foment".

Tot i la manca de notícies concretes sobre colles de concurs que acabem de comentar, sabem que el Foment de Mollet participà en la Competició Nacional de Sardanistes, organitzada per la Lliga Sardanista de Catalunya l'any 1934.¹⁵⁹ A Mollet se celebrà una semifinal del grup del Vallès, a la qual estaven convocades les colles finalistes locals de Terrassa, Sabadell, Santa Perpètua i Mollet; el dia de l'eliminàtoria, però, només es presentà la de Terrassa, i, juntament amb la de Mollet, disputaren el pas a la final. Ignorem el nom d'aquesta colla molletana que es classificà en segon lloc en aquella semifinal. *Nostra veu* (núm. 38, abril de 1934) afirma: "Gairebé ens atreviríem a assegurar que el concurs comarcal del Vallès celebrat ací a Mollet ha estat un dels més migrats de tots els que s'han celebrat arreu de Catalunya".

---

158. *Nostra Veu*, núm. 16, (setembre de 1932), 7.

159. Vegeu l'apartat «Les Competicions Nacionals de Sardanistes», p. 117-118, 121-123.

Aquesta competició estava concebuda com l'acte més transcendent en els annals del sardanisme d'aquella època, i l'objectiu era, com ja hem deixat dit, portar a terme una tasca depuradora de la sardana, davant l'alarma de deformacions coreogràfiques que cada vegada eren més habituals entre els balladors. La intenció era lloable, però al llarg de tot el procés es donaren una sèrie d'incidents que entorpiren la bona marxa del procés competitiu i gairebé es podria afirmar que incidiren en el resultat final. La colla premiada en primer lloc fou, precisament, Dansaires Egarencs, la representant del Vallès sorgida de l'eliminatòria celebrada a Mollet, que desplaçà les que anaven com a favorites (la del Foment de la Sardana i la de l'Agrupació Sardanista, ambdues de Barcelona). Respecte d'aquest decantament del premi cap a la colla del Vallès, el butlletí de la Lliga diu en la seva crònica de la final de la competició: "Naturalment que molts dels que no obtingueren el primer lloc no reconegueren prou suficiència al jurat format per les mateixes entitats..."¹⁶⁰ El comentari de l'acte que trobem en el butlletí de Mollet afirma: "Nosaltres (...) sentim una satisfacció sana, sense, però, envanir-nos, que la colla representativa del Vallès hagi estat la guanyadora del primer premi i tenint en compte que en el concurs comarcal la colla que representava el nostre Foment es portà solament un punt de diferència amb la de Dansaires egarencs, avui classificats com a millors dansaires de sardanes de Catalunya, els quals corament felicitem".¹⁶¹

Encara va haver-hi ocasió de convocar una segona Competició Nacional de Sardanistes abans de l'esclat de la Guerra Civil; la final se celebrà el dia 5 d'abril de 1936 al Palau de Belles Arts de Barcelona. Ens manca la informació que ens podria haver proporcionat el butlletí del Foment, *Nostra Veu*, que no es va publicar durant la primera meitat d'aquell any, i les úniques notícies que ens han arribat són per les actes de les reunions del consell directiu de l'entitat molletana, en les quals s'afirma que, en aquesta segona edició del certamen nacional, hi va participar una colla de Mollet, que va estar present en la final comarcal que se celebrà el dia 15 de març a Santa Perpètua, a la qual va anar acompanyada pel mateix president de l'entitat, Sr. Ambrós. Les entitats participants del Vallès procedien de Terrassa, Sabadell, Granollers, a més de l'amfitriona i la de Mollet. Tampoc no sabem el nom de la colla de Mollet, però una acta d'una reunió del consell directiu de l'entitat ens dona el noms dels components: Càndid Sanz, Joaquim Tugues, Ernest Escolà, Andreu Canadell "i les seves respectives parelles". A l'eliminatòria final celebrada al Palau de Belles Arts de Barcelona el 5 d'abril, hi assistí el vicepresident molletà, Sr. Nadal, el qual fa una valoració positiva de l'acte, tot i que lamenta l'escassa assistència. No tenim dades de les eliminatòries i enlloc no es diu res que Mollet participés en la final al Palau de Belles Arts.

---

160. Núm. 22, maig de 1935.

161. *Nostra Veu*, num. 39, maig-juny de 1935.

Les colles de competició de l'Agrupación Folkórica Molletense

L'Agrupación Folkórica Molletense fou ben matinera a tenir a punt colles de sardanistes de concurs. Mentre es feien les gestions per legalitzar l'entitat, grups de nois i noies ja es preparaven al cafè de la Cooperativa, tots els dissabtes de 8 a 9 del vespre, per sortir a competir en el moment que se sentissin preparats per fer-ho. Els diumenges al migdia es feia assaig general.

El moment del debut de les anelles fou el I Concurs Sardanístic Local de lluïment del 7 de juny de 1947, tres mesos després de la constitució oficial de l'entitat.

La primera classificada en aquells concurs fou la colla **Rosa Gentil**, que tingué per capdanser Jaume Xufré; els dansaires eren: Josep Claverol, Peret Naqui, Joan Casademunt, Eduard Cuní, Lluïsa Xicola, Teresa Pi, Maria Cortés i Pepita Pol. Només actuaren a Mollet.

De la segona anella classificada només en coneixem el nom: **Rosella**.

La tercera fou la colla **Montserratina**. Les referències de la seva presència en competicions són ben abundoses; en els documents sardanistes que donen notícia del transcurs d'aquestes competicions, la trobem algunes vegades només com a Montserratina, i a voltes com a Monserratina de Mollet, però tot fa pensar que és la mateixa colla. Al revers del seu banderí, hi consta la data de fundació (any 1947), encara que de la seva presència en competicions no en tenim notícies fins l'any 1948, que participà en competicions celebrades a Sant Sadurní d'Anoia, Cardedeu, Sabadell, Vilanova i la Geltrú, la Barceloneta, amb un quart premi en aquest cas, i en la de Mollet on guanyà el primer premi local. La *Guia del sardanista* és la principal font d'informació sobre la seva trajectòria.

També tenim ben documentada la seva activitat en concursos i competicions de l'any 1949 en la publicació esmentada, amb dades de la seves puntuacions en el Campionat Nacional de Catalunya, així com les obtingudes en els concursos de Granollers, Mollet (amb un primer premi), Cardedeu, Sant Adrià de Besòs (cinquè premi i revessa), el Prat de Llobregat, Arenys de Mar, Barcelona - carrer Sant Joan de Malta-, Sabadell, S'Agaró, Centelles, Canet de Mar, la Garriga, la Barceloneta, Badalona (on guanya la revessa) i carrer Aragó de Barcelona. Probablement assistiren a altres concursos, però no en tenim notícies.

Els documents consultats referents als anys successius no són tan pròdigs en dades: l'any 1950 tenim notícia de la seva participació en el concurs de Granollers i en el de Terrassa; en aquest últim, obtingué un cinquè premi i tragué la revessa, i guanyà un primer premi local al concurs de Mollet; tal volta hi hagueren altres actuacions que no tenim documentades.

L'any 1951 participaren en el concurs de Granollers i també en el Campionat de Catalunya; la *Guia del sardanista* ens informa que en aquestes dates el representant de la colla era en Jordi Solé Tura.

De 1952 a 1954, el representant és en Ramon Bordas, i són anys en què participen en trobades competitives de poblacions properes: Granollers, Cardedeu, Badalona...; fonts orals asseguruen que per aquests anys van guanyar una revessa en un concurs celebrat a Vic, sense poder precisar quan concretament.

D'aquells anys conservem força documentació fotogràfica, les cintes amb les inscripcions dels premis que hem enumerat i les respectives dates, i també el banderí.

De la Montserratina van formar part: Andreu Basolí, Ramon Bordas, Antoni Garcia, Antoni Mas Martí, Antoni Mas Cervera, Estanislau Oliveras, Jordi Solé Tura i Antoni Vilajoana. Les noies que recordem són: Roser Costafreda, Maria Teresa Oliveras, Roser Ràfols, Emília Tissier, Dolors Tovar, Núria Vallbona i Anita Ventura.

En quart lloc fou classificada en aquell concurs de juny de 1947 la colla **Lliris Blaus**, de la qual tampoc hi ha constància que competís fora de Mollet, però sí dels noms i una imatge d'alguns dels seus components: Rafael Bastidas, Josep M. Gordi, Estanislau Oliveras, Joaquim Nadal, Maria Gordi, Paquita Ribas, Dolors o Margarita? Sabaté i Teresa Gurgui?

A les colles **Cors Catalans** i **Petits Dansaires** se les classificà en cinquè i setè lloc respectivament; no sabem res més d'elles.

I en sisè lloc se situà la colla **Amunt i Crits**. La seva presència en competicions fora de Mollet s'inicià amb la temporada sardanística de l'any 1949, any que fa una intensa campanya, i participa, entre els mesos de maig i desembre, en el Campionat de Catalunya i en un bon nombre de concursos: Granollers, Mollet, Cardedeu, Sant Adrià de Besòs, Arenys de Mar, Caldetes, Sabadell, l'Hospitalet de Llobregat, Centelles, Mataró, la Garriga, la Barceloneta, Badalona, i a Barcelona, que ho feren en els concursos de la plaça de Valenti Almirall, al del mercat de Santa Caterina i al de la plaça de Cardona.

La relació més completa de les seves actuacions arreu de Catalunya ens arriba una altra vegada per la *Guia del sardanista*. Com en el cas de la Montserratina, la participació sembla que cau en picat després d'aquell any tan intens, i només hi ha constància escrita que participés posteriorment en el concurs de Granollers de l'any 1950. Durant aquests anys, el representant de la colla és en Jordi Sardà, de Martorelles, i les persones que es recorda que formaren aquesta anella en algun moment al llarg del temps que fou activa són: Esteve Costa, Ramon Mas, Santiago Riera, Joaquim Sardà, Jordi Sardà i Josep M. Sastre, per part dels nois. Les noies foren: Antònia Coromines, Mercè Domènech, Mercè Fortuny, Paquita Ribas, M. Rosa Ros, Neus i Núria Tura. Sembla que totes elles actuaren uniformades, i l'anella lluí un banderí.

L'any 1952 marxen cinc dels components de la colla Amunt i Crits, i amb sis dansaires més que s'afegiren es forma la colla **Llevantina**, activa només fins l'any següent. En la curta vida de la Llevantina, aquesta colla estigué formada pels dansaires que anomenem: Esteve Costa, Ramon Mas, Josep M. Sastre, Josep Torrents, Antònia Coromines, Teresa Mayolas, M. Rosa Ros, Neus i Núria Tura.

El seu cap de colla fou Santiago Riera; actuaren l'any 1953 en els concursos de la colònia Güell, organitzats per Educación y Descanso de Barcelona, Sant Adrià de Besòs, la Barceloneta i Santa Maria de Barberà (avui Barberà del Vallès). En el concurs de Mollet de l'any 1954 ja no participà cap colla local.

La Montserratina i l'Amunt i Crits foren les colles de concurs de l'Agrupación Folklórica Molletense com a colles federades, en aquesta primera etapa de l'entitat. Els anys en què actuaren foren els de la difícil recuperació del sardanisme, que s'esdevé amb el primer franquisme. Cal fer notar la coincidència de la vida d'aquestes colles de joves sardanistes amb els anys en què tingueren cura de la direcció de l'entitat alguns dels veterans sardanistes que havien sobreviscut del Foment de la Sardana de Mollet. L'any 1953, una traumàtica intervenció del Govern Civil de la província foragità aquests vells sardanistes, Bonaventura Ammetller, que actuava com a president del consell directiu de l'entitat, i Rossend Ràfols, que n'era el vicepresident. Les colles desapareixen precisament coincidint amb aquest fet.

Es formalitzà un nou consell directiu el dia 15 de febrer d'aquell any, el qual s'afanyà a dinamitzar l'entitat amb la creació d'unes colles infantils de competició, i amb aquesta finalitat s'organitzà el I Concurs Sardanístic Local Infantil, que se celebrà el dia 14 de juny del mateix 1953. La competició se celebrà en sessions de matí i de tarda, al Centre Parroquial, i hi actuà la cobla La Lira de Sant Celoni. Sembla que es féu una intensa campanya per captar infants i formar grups; ens han arribat testimonis escrits de la campanya feta per l'Agrupación Folklórica Molletense, en la qual es demana sobretot la presència de nens, a fi de formar anelles mixtes i, tot i així, alguna anella es presentà al concurs formada només per nenes.

El resultat fou la formació de sis anelles que pogueren participar en el concurs de juny, sota la supervisió directa del mateix president de l'entitat, Jaume Armengol. Per a la tasca d'assaig i posada a punt d'aquestes sis colles de petits balladors, hi hagué sardanistes que hi esmerçaren moltes hores, entre ells en Josep Morató i Bayo, de la Llagosta, que exercí de cap de colla de les sis. Totes les colles lluïren uniforme i banderí.

La colla **Petits Molletans** estigué formada pels nens i les nenes següents: Josep M. Valls, Francesc Obiols, Jordi Oliveras, Vicens Comadran, ? Guallar, Araceli Garcia, Guillermina Batllori, Conxita Castellón, Angelina Santacreu, Pepita Carreras i Maria Vilardebó.

En el seu debut al concurs de Mollet, els Petits Molletans es classificaren en primer lloc, i la colla la trobem activa en altres concursos posteriors celebrats l'any 1954 a Montcada i Reixac, Montmeló, Cardedeu, Sant Celoni i Mollet.

El segon lloc de la classificació del concurs fou per a la colla **Roser de Mollet**, de la qual no hi ha constància que participés en cap altre concurs. Estava formada per: Ramon Ferrer, Antonio Garcia, Francesc Bruns, Joan Martí, Josep Sesat, Vicenç Sanz, M. Lluïsa Gonzalvo, Margarita Mogas, ? Domènech, Palmira Manonelles, Pepita Cortina i Conxita Galí.

Es classificaren en tercer lloc la colla **Poncelles Molletanes**, una altra anella que sembla que només va actuar en aquell concurs. Sobre la seva composició, sabem que fou una colla només de nenes, i hom recorda el nom de Pilar Solé, Maria Jové, Ciurans i Galí.

Per a la colla **Alegria Molletana** fou el quart lloc; d'ella només ens ha arribat una fotografia en la qual es veuen cinc nenes: Antònia Fabré, Pepita Pinyol, Rosa Carreras, Remei ?, i una altra nena el cognom de la qual sembla que era Bruns.

El cinquè lloc fou per a **Flors Molletanes**, colla formada per: Ramon Ferrer, Albert Morató, Isidre Vilaseca, Albert Viñals, Montserrat Boix, Maria Morer, Montserrat Vilaseca i Pilar Xicola. Tampoc hi ha constància que actuessin en cap més competició.¹⁶²

Els **Petits Dansaires** tancaven la classificació, i tampoc no tingueren cap actuació més enllà de la del concurs molletà de debut. Tenim el testimoni d'una fotografia d'aquell dia, amb cinc noies molt menudes, de les quals es recorda el nom de quatre d'elles: Pepita Esteve, Pilar Montasell, M. Àngela Serra i Sánchez i Rosalia Samont.

En l'assemblea anual de socis del 7 de gener de 1958, l'Andreu Oliveras inicia la seva etapa de president de l'entitat, i és en aquest any que una altra colla molletana anomenada **Dansaires Molletencs** inicià una campanya de compareixença en competició que durà dues temporades. La trobem participant en el Campionat de Catalunya l'any 1958 i en els de Montmeló, Sant Celoni, Castellterçol i Santiga.

Tenim memòria que formaren aquesta colla dotze joves, cinc nois i set noies, dels quals es recorda el nom de: Antoni Garcia, Josep Mayolas, Josep Morató, Jordi Oliveras, M. Lluïsa Claverol, Montserrat ?, Carme Pacheco, Pepita Carreras, Àngela Porcar i Teresa Ruiperez o Ruiz-Pérez.

---

162. Les fonts orals que han identificat les fotografies recordaven la presència de Ramon Ferrer en aquell concurs, però no es posen d'acord si ho féu en la colla Flors Molletanes o Roser de Mollet.

Les colles improvisades

És en l'època de l'Andreu que s'inicien a Mollet les colles improvisades o espontànies, sense uniformar ni federades, que en molts casos es constitueixen per participar en concursos concrets, i que molt sovint canvien en la seva composició i fins i tot en el nom que rep la colla. La mobilitat quant a dansaires és enorme, i l'esforç de preparar-se es fa immediatament abans de les competicions a les quals s'ha determinat assistir.

Només alguna fotografia, notes de premsa amb notícies de festes sardanistes, i la memòria d'alguns dels balladors d'aquelles colles ens recorden competicions de sardanistes dels anys seixanta i setanta, que es nodrien d'aquelles colles improvisades i sovint efímeres.

En els primers anys de la dècada dels setanta hom recorda el nom de Josep Cot, Josefina i Maria Plana, Ramon Francolí, Arnulfo Santos, Josep Serra, Jorge del Rio, Arcadi Monrós, Angelina Viñallonga, Jordi Vilardebó, Anna M. Xicola, Pere Costa, Paquita Cortina, Josep Martínez, Immaculada Maurell, Joan Carbonell, Miquel Rodríguez, Josep Junqueres, Joan i Francesca Torras, Teresa Andrés, Concepció Rovirosa, Josep Nogués, Immaculada Caubet, Adrià Galian, Angelina Colomé, M. Àngels Ninou, la Doris, Ester Vizcarra, Anna Monserdà, Teresa Ruiz, que són només una part de tots els que feren dinàmica i viva la presència de l'Agrupació Folkòrica Molletana entre els seus convilatans i fora del poble, per aquells anys.

Sabem que l'any 1974 la colla local **Xaloc** es classificà en cinquè lloc en el concurs de l'aplec d'aquell any de Mollet, celebrat el dia 3 de juny, dilluns de Pasqua Granada, i se li atorgà el Premi del Ministre d'Informació i Turisme. D'aquella colla, en tenim una fotografia exhibint una copa guanyada, que ben bé podria ser la d'aquell any. Alguna persona de la colla recorda que quan decidien canviar de nom solien posar-se noms de vents.

En l'aplec de l'any 1975, trobem referenciada una altra colla de Mollet, premiada amb el vuitè premi (trofeu de l'Ajuntament local); es tracta de la colla **Els Grans i els Petits**, però no en sabem res més.

L'any 1974, en la celebració de la festa del Vot de Poble, a Mollet se celebrà el setzè concurs de Colles de Sardanistes de Catalunya, i, aprofitant aquest acte, debutà una colla sardanista, la **Serra d'Or**, que fou la darrera afiliada a la Unió de Colles de la nostra entitat. Participà en concursos entre els anys 1974 i 1978 i en aquestes cinc temporades d'activitat fou present en el Campionat de Catalunya i en diversos concursos celebrats a Mollet, així com en els d'Esplugues de Llobregat, Terrassa, Manresa, Granollers, Vic, Lloret de Mar, Olot i en diversos celebrats a Barcelona.

Els noms dels sardanistes que passaren per la colla són: Ramon Alcaraz, Jordi Boixader, Ramon Boixader, Juli Núñez, Jaume Oliveras, Robert Segalés,

Lluís Serra, Jordi Vilardebó, M. Teresa Benseny, Roser Margarit, Maria Rocabruna, Ester Rocher, Marta Sabater, Antònia Segarra, Margarita Segarra, Teresa Segarra i Paquita Soler.

La colla **Sant Vicenç** és la colla sardanista molletana d'aparició més recent i encara a hores d'ara activa. Ha gaudit d'una estabilitat, sembla que fruit d'un lideratge exercit amb convicció, la qual cosa és molt d'agrair; en conseqüència, la colla ha fet una bona trajectòria des de la seva primera actuació al XLV Aplec de Mollet, l'any 1987, quan ja s'havien generalitzat els concursos de colles improvisades, fins als nostres dies. Sota, doncs, el lideratge de Modest Pila i Isabel Montserdà, ha fet acte de presència arreu on es convoqués un concurs. Els balladors que han passat per la colla són: Josep M. Bastida, Joan Gómez, Josep Martínez, Josep Maspons, Jordi Mayolas, Modest Pila, Dionís Sanz, Jaume Selva, Albert Tarrés, Enric Vidal, Cinto Vilardell, Maria Bachs, Angèlica Esclusa, Isabel Montserdà, Pepita Quintana, Concepció Roca, Maria Requena, Paquita Rosas, Carmen Valdivia i Mercè Xicola.

ELS COMPOSITORS DE SARDANES MOLLETANS

Mollet ha estat durant molts anys pedrera de músics que han animat festa i celebració. Uns impulsaren un bon nombre de conjunts musicals, bandes de música i orquestres; d'altres s'han singularitzat com a directors de corals locals i foranes; hi ha hagut mestres que es dedicaren a la docència i han fet una tasca de divulgació dels coneixements musicals molt meritòria, sobretot en èpoques passades, quan a la jovenalla molletana no li era gens fàcil adquirir aquests coneixements. No han faltat tampoc els que s'han dedicat a la composició i, força sovint, les seves creacions s'han integrat en els repertoris dels conjunts de música lleugera o de les corals que dirigien.

Alguns d'aquests compositors han fet incursions en el camp de la música per a cobla, i és d'ells que parlarem aquí, per tal de recordar aquesta aportació al patrimoni sardanístic del país. Fins i tot alguna vegada la solfa s'ha complementat amb lletra de poemes de molletans amants de l'art d'escriure, i així han passat a formar part dels repertoris de les formacions corals locals.

La vitalitat de l'activitat sardanista a Mollet ben segur que animà aquests músics a aplicar-se i treballar en aquestes composicions; d'alguna manera aquestes obres també qualificarien la tasca que es portava a terme des de l'entitat. Són unes meritòries aportacions personals a aquell ideal de deixar ben alt el pavelló molletà en el camp de la cultura i la tradició ancestral.

ERNEST BERENGUER I POU

(Mollet del Vallès, 16 d'abril de 1897 – 11 de maig de 1992)

Al llarg de la seva dilatada vida tingué ocasió de tocar totes les tecles –mai més ben dit– del món musical de Mollet. Tingué la sort d'ésser alumne del mestre i erudit molletà Vicenç Plantada, tota una figura entre els intel·lectuals catalans del seu temps.

L'Ernest Berenguer inicià, quan tenia set anys, els seus estudis musicals amb les monges franceses de Sant Josep de Cluny de Mollet –van precedir les de la Companyia de Maria–, que arribaren a Mollet l'any 1917 i ocuparen

l'edifici del carrer Balmes actual; complementà aquests coneixements musicals amb lliçons del mestre Jacint Llargués, de Santa Perpètua.

Harmòniums d'esglésies i pianos de locals d'esbarjo foren els instruments que no abandonà al llarg de la seva vida. Tocà l'harmònim de la capella de les monges de Cluny, o els de les esglésies parroquials de Mollet, Sant Fost i Parets, en les quals també fou, en èpoques diferents, el director dels seus cors parroquials. Quan es tractava d'un acte d'esbarjo i festes diverses, el seu instrument era el piano: ja de molt jove, animava el ball dominical de la joventut de Sant Fost; fou també pianista del cafè de Can Castells (on avui és el Forner Nou); d'aquí passà a l'Ateneu per fer l'acompanyament musical de les pel·lícules del cinema mut, fins que arribaren a Mollet les sonores.

Com la immensa majoria dels músics d'aquells anys, es guanyava les garrofes treballant a la fàbrica i simultanejava aquesta obligació amb el conreu de la música. Afirmen Joan Solé Tura que fou el fundador i el director del primer quintet de ball del nostre poble, que batejaren com El Capullo, com també ho fou d'una banda de música, anomenada Banda Obrera Molletense, de l'orquestrina Fox Club i de la primera companyia de sarsuela de què tenim notícies que existí a Mollet. Quant a la direcció coral, ho fou de les dues formacions més arrelades a Mollet: Els Cantaires i El Clavell.

Va compondre música de ball, tant per als conjunts d'animació de festes, com de ball tradicional (ball de Gitanes) i de cançons catalanes.

Les seves composicions per a cobla són les sardanes que porten per títol:

<i>En Ramon Petit</i>	<i>El rossinyol</i>	<i>Amorosa</i>
<i>Enjogassada</i>	<i>Terra nostra</i>	<i>Seductora</i>
<i>Enamorada</i>	<i>Purificació</i>	<i>Roser</i>
<i>Recordança</i>		

PELEGRÍ BERNIAL I CASTELLS

(Mollet del Vallès, 1 de juliol de 1953)

Féu els seus estudis de solfeig, piano i guitarra a Granollers (premi Joan Altisent) i estudià direcció coral amb els mestres Manuel Cabero i Pierre Cao.

Ha dirigit diverses corals al llarg de vint-i-cinc anys d'activitat professional, i amb aquestes corals ha actuat en diversos països d'Europa, com també ha actuat al circuit català de TVE.

S'ha dedicat també a la docència musical i en el moment de publicar-se aquesta obra és el director del grup coral Capella de Música Santa Maria de Mollet del Vallès. Ha escrit unes trenta obres corals.

La seva sardana *La Carlina* fou finalista del premi Enric Morera de sardana cantada l'any 1993, convocat per Catalunya Ràdio. També ha compost *El campanar de Dosrius i Fontalba*.

JAUME BOIX I PUJOL

(Mollet del Vallès, 13 de juliol de 1930)

Com molts dels músics molletans, en Jaume Boix ha forjat el seu currículum musical sense abandonar mai les responsabilitats del negoci familiar. Amb una acusada sensibilitat per a les arts i, en general per a la cultura, començà la seva formació musical de molt jove, quan tenia catorze anys, primer amb mestres locals (Cluet i Suñé), per completar-los tot seguit amb estudis de solfeig i teoria de la música al Conservatori Municipal de Música de Barcelona. Més tard va rebre lliçons de piano del mestre Eusebi López i Sert durant sis anys, i amb el mestre Fèlix Martínez i Comín ho feu d'instrumentació fins a la mort d'aquest.

Durant anys, el piano fou un més dels seus hobbies (juntament amb la pintura, els esports i el col·leccionisme) fins que, als anys vuitanta i animat per un altre músic molletà, el mestre Vicenç Coromines, es decidí a fer una incursió en el món de la composició per a cobla.

Ha estat sardanista des de molt jove; soci de l'Agrupació Folkòrica Molletana, fou secretari del seu consell directiu quan el presidia Rossend Ràfols l'any 1949 i vicesecretari l'any 1950, quan n'era president en Bonaventura Ammetller. Aquesta tasca dins el consell directiu de l'entitat i el seu tarannà de negociador hàbil, juntament amb la reputació familiar de moderats i de dretes, el feren l'home idoni per aconseguir dels censors falangistes programes d'audicions i ballades en català.

Les sardanes de les quals n'és autor són:

<i>Sota el Montseny</i>	<i>Records de tardor</i>	<i>Mar d'estiu a Salionç</i>
<i>Bell matí</i>	<i>Comiat i retorn</i>	<i>Proa al vent</i>
<i>Nostre Mollet</i>	<i>Dos amics</i>	<i>Petita sardana</i>
<i>Maria Teresa</i>	<i>El mil·lenari de Mollet</i>	<i>Llum de maig</i>
<i>Sardana en sol</i>	<i>Sol d'hivern</i>	<i>Hem fet els vint</i>
<i>Els gegants</i>	<i>El mercat de Mollet</i>	<i>Noces d'or</i>
<i>Anella gran</i>	<i>A l'avi Emili Codina</i>	

És autor també del poema simfònic per a dues cobles i percussió *Cap de Creus*, que s'estrenà a l'Auditori de Sant Cugat.

ÀNGEL CATAFAU I SALVÓ

(Mollet del Vallès, 29 de juliol de 1909 – 31 de desembre de 1993)

La botiga familiar primer i més tard la seva perseverant presència en els ambients musicals del poble, feren de l'Àngel Catafau un personatge ben popular a Mollet durant molts anys.

Tenia nou anys quan va començar les seves lliçons de música amb mestres locals: amb Vicenç Solà, de solfeig i piano, i amb Miquel Santamaria estudià harmonia i contrapunt.

Als anys trenta, quan encara era força jove, creà l'Orchestra Catalunya, que anys després es diria Appeal Orchestra, i que es dedicà a la música moderna i a concerts. Passats els mals vents de la Guerra Civil, engegà un altre projecte musical, l'Orchestra Salmer's, predecessora d'una altra que tingué dècades de vida, la Gran Estilo, les quals arribaren a gaudir d'anomenada a Mollet i contrades. També es dedicà a impartir classes de música a generacions de joves que s'han mogut en el paisatge musical de Mollet i el seu voltant.

Fou autor de composicions musicals de diversa tipologia (peces de ball, sarsuela).

Les seves sardanes són:

Antònia

Aires molletans

Visca el Barça!

La nena Mercè

Rialla d'abril

Els llagostins

Llorençana

Amb tot el cor

L'encís de S'Agaró

Que bonic és el Vallès

JOSEP CLUET I VILÀ

(Martorelles, 22 d'abril de 1911- Mollet del Vallès, 24 de febrer de 1985)

És un altre referent de la tradició musical de Mollet, que formà part de les agrupacions musicals més emblemàtiques locals. Començà els seus estudis musicals als dotze anys i s'integrà aviat a la Banda Obrera Molletenca, fundada i dirigida pel mestre Berenguer. Perfeccionà estudis de bateria i s'integrà amb aquest instrument en les diferents orquestres de Catafau, en les quals hi actuà al llarg de vint-i-cinc anys. Amb el piano col·laborà en els assaigs de les colles molletanes del ball de Gitanes.

És l'autor de l'himne del Club de Futbol Mollet, i estigué prou vinculat a l'activitat sardanista com per elaborar una síntesi de normes del bon ballar que edità en un llibret i que porta per títol *Fórmula sencillísima para saber repartir todas las sardanas*.

És l'autor de les sardanes:

Saltironant

Colla Catalunya Dansa

Les fonts de Martorelles

El Parc de can Mulà

VICENÇ COROMINES I PI

(Mollet del Vallès, 24 de setembre de 1926)

La infància i l'adolescència del mestre Coromines reberen l'impacte demolidor de la Guerra Civil; l'afectà sobretot en la seva trajectòria escolar,

interrompuda quan tenia tot just deu anys. Acabada la guerra, ja no tornà mai més a estudi. Als quinze anys entrà a treballar a Can Mulà, i era després de la jornada de treball que podia dedicar hores a la música, el seu hobby.

Les primeres lliçons de música les rebé del mestre Suñé, i més tard anà a Granollers a fer estudis de d'harmonia i contrapunt amb el mestre Ruera. Les de direcció coral anaren a càrrec dels mestres Pierre Cao i Manuel Cabero.

Ha actuat com l'instrumentista de saxo tenor i clarinet en algunes de les orquestres molletanes més emblemàtiques: Orquesta Royal, Catafau, Salmer's i Gran Estilo.

Ha dedicat divuit anys de la seva vida a la direcció del cor El Clavell de Mollet i quatre anys més a l'Escola Orfeònica de Sant Fost de Campsentelles. Cal subratllar que ha destacat també com un arranjador de mèrit.

Sensible als canvis dels temps, ha anat incorporant la utilització d'aparells d'alta tecnologia en les seves creacions.

És l'autor de l'himne oficial de Mollet, que té lletra d'un poema del sardanista Joan Ambrós. La llista de les sardanes creades per ell és ben llarga:

<i>Tàrrega</i>	<i>Marta</i>	<i>Joaquim i Marina</i>
<i>Records de joventut</i>	<i>A l'amic Camil</i>	<i>La nit</i>
<i>Colla Sant Vicenç</i>	<i>El nostre estendard</i>	<i>Anna</i>
<i>La font de Mollet</i>	<i>Niu de pardals</i>	<i>Sònia</i>
<i>La dolça Catalunya</i>	<i>Cantant la sardana</i>	<i>Mollet i Gallecs</i>
<i>El roure del mil·lenari</i>	<i>Les dotze del migdia</i>	<i>Pluja d'estiu</i>
<i>Camí de Sant Valerià</i>	<i>En Marc petit</i>	<i>Roser</i>
<i>Joaquima</i>	<i>Roser</i>	<i>Petita Rosa</i>
<i>Muntanyenca</i>	<i>Romàntica</i>	<i>Coronela</i>
<i>Quan arriba la primavera</i>	<i>La flor de Catalunya</i>	<i>Maria Àngela</i>
<i>Quan surt el sol</i>	<i>Sons de Catalunya</i>	<i>Els pinetons</i>
<i>Mollet enjogassat</i>	<i>Mollet florit</i>	<i>Mollet gentil</i>
<i>Festa Major a Mollet</i>	<i>Mollet festiu</i>	<i>Mollet 92</i>
<i>Abraçant Mollet</i>	<i>Records de Mollet</i>	<i>El meu poble</i>
<i>Quan queien les fulles</i>	<i>Campanades de festa</i>	<i>Ariadna</i>
<i>Sardanistes de Catalunya</i>	<i>Pluja d'estels</i>	<i>La mestressa</i>
<i>60è aniversari de La Llagosta</i>	<i>El 3 de desembre</i>	<i>Ara fa 10 anys</i>
<i>90 anys de "El Clavell"</i>	<i>1 de maig</i>	<i>El dia</i>
<i>L'Adelaida i en Joan</i>	<i>En Pere del Masnou</i>	<i>Ariadna i Júlia</i>
<i>Les àvies de Mollet</i>	<i>Mar de plata</i>	<i>Recordança</i>

<i>Aires de Primavera</i>	<i>L'oreneta</i>	<i>Primer dia de primavera</i>
<i>Un dia de no massa sol</i>	<i>Cel de tardor</i>	<i>Casal Cultural, 40 anys</i>
<i>Sardana russa</i>	<i>Somniant truites</i>	<i>Festa a la Cisa</i>
<i>Recordant l'aplec</i>	<i>El nostre aplec</i>	<i>Anem a l'aplec</i>
<i>Martorelles, aplec de nit</i>	<i>Martorelles 25 aplec</i>	<i>Camí de l'aplec</i>
<i>Llagostencs</i>	<i>La gran rotllana</i>	<i>Sardanistes</i>
<i>Joventut sardanista de Martorelles</i>	<i>Cel rogent</i>	<i>Campanades de festa</i>

MIQUEL SANTAMARIA I SABÉ

(Mollet del Vallès, 18 d'abril de 1905- Barcelona, 3 de febrer de 1977)

Fill de Joan Santamaria i Vinyals, que havia dinamitzat la Societat Instructiva i Coral La Pau de Mollet, fou professor de música i intèrpret d'oboè a l'orquestra del Teatre del Liceu. Deixà la música després de 1939.

La seva sardana *Les noies molletanes* tenia lletra del sardanista molletà Joan Mayol i fou estrenada a Mollet. El butlletí *Nostra Veu* núm. 12, del mes d'abril de 1932, dedica dos espais a aquesta estrena; l'un, el signa J. Ambrós i ens proporciona alguna dada sobre aquest autor, del qual en coneixem ben poc: "El nostre bon amic, el jove molletà Miquel Santamaria, acaba de compondre la seva primera sardana, que serà estrenada en l'audició del 14 d'abril", i a banda d'agrair-li la deferència de voler estrenar la seva primera sardana a Mollet, fa elogi de la seva professionalitat: "Coneixem el seu vast coneixement de la música, el seu temperament artístic, dotat d'una exquisida sensibilitat...". El segon escrit són unes paraules dels dos autors, Santamaria i Mayol, presentant la lletra de la sardana: "És amb la vista posada damunt els atractius de la nostra vila que ens ha mogut a compondre aquesta sardana. El nostre modest treball, que dediquem amb preferència a les noies de Mollet, no aspira a altra cosa que donar a conèixer arreu de la nostra terra l'encís i les gràcies de les noies molletanes".

Aquesta i l'altra sardana coneguda d'ell, *Cant a la pàtria*, sovint eren presents en els programes d'audicions i aplecs de Mollet. El dia 10 de juny de 1934, ell és present en el VI Aplec de Can Pantiquet, juntament amb cinc compositors més de sardanes, que honoraven així la festa.

JOSEP SOLÀ I SÁNCHEZ

(Mollet del Vallès, 18 d'agost de 1930)

De tots els compositors de sardanes molletans, en Josep Solà és molt possiblement el que ha tingut més projecció fora de Mollet, i també més fama. És també el més polifacètic com a compositor: música per a pel·lícules, ballables (aportacions novedoses en mambos), jingles,¹⁶³ de música clàssica, de sardanes, etc.; és també el més cosmopolita, com l'únic que ha pogut viure de la música i fer-ne la seva única professió.

S'inicià en el món musical de la mà del mestre Catafau, que fou tota una institució a Mollet en l'art de conduir els neòfits cap a aquesta disciplina de les belles arts. Poc després començà estudis al Conservatori Municipal de Música de Barcelona, i, sense cloure'ls, ja inicia la seva trajectòria com a músic professional en el Salón Río. Les primeres passes com a instrumentista (violí i contrabaix) les fa en l'orquestra Gran Estilo, que dirigia el seu mestre Catafau, i amb ella fa gires pels pobles propers. Després s'integrarà en altres formacions orquestrals de fora de Mollet: Ramón Evaristo, Orquesta Gadea (amb aquesta treballarà un any a Istambul i a Itàlia), i la de Lorenzo González. Però l'any 1958 fundà la seva pròpia orquestra, que anomenà José Solà y su orquesta, activa fins l'any 1961.

La seva obra més meritòria, però, l'hem de buscar en la seva faceta de compositor, que inicià bastant jove. El 22 de gener de 1948, Festa Major d'hivern de Mollet, s'estrenà la primera sardana *El so de la tenora*; el 19 de març del mateix any n'estrena una altra, *Montserrat*, peces que fan costat a altres composicions creades aquest mateix any. Al llarg de tota la seva carrera musical ha estat un expert en música lleugera i en els darrers anys, de música simfònica, component-la, interpretant-la, participant en festivals, fent de jurat en concursos i premis, editant discos amb temes propis i de vegades compartint-los amb temes de mestres de renom.

Del mestre Solà compositor hem de destacar el seu instint per trobar espais nous on desenvolupar la creació musical; tal és el cas de la seves composicions per a bandes sonores de pel·lícules i curtsmetratges –una seixantena–, els seus treballs com a director de discogràfiques, col·laboracions en programes de ràdio, i la seva presència durant molts anys a TVE, primer fent arranjaments orquestrals (com, per exemple, el de la popular cançó infantil *Vamos a la cama*)

---

163. Anglicisme que designa composicions musicals breus que serveixen com a tonada o cançó publicitària que identifica una marca comercial.

des de l'any 1960, i després formant part de la plantilla de l'ens televisiu durant vint anys com a cap de muntatge i discoteca, al llarg dels quals compondrà sintonies, música per a novel·les i programes especials.

És membre de la junta directiva de la Societat General d'Autors i Editors (SGAE) des de 1968, dins la qual s'ocupa de fer d'enllaç entre la seu central de Madrid i la delegació catalana.

És jurat i màxim responsable organitzatiu del Premi de Composició de Sardanes de la SGAE i jurat dels premis Basil de Figueres, del Ramon Serrat de Terrassa, del que designà la sardana dels Jocs Olímpics d'Atlanta i del Joaquim Serra de Barcelona. També ho és del Certamen Ciutat de Mollet de Sardanes i Música per a Cobla des de 1993, quan va ser creat.

Està en possessió de la Medalla de la Ciutat de Mollet i declarat Molletà Il·lustre, l'any 2001.

La seva activitat en el camp de la creació sardanística és extensa:

<i>Al so de la tenora</i>	<i>Montserrat</i>	<i>Nostàlgia</i>
<i>Sóc de Mollet</i>	<i>Un dia de març</i>	<i>Al sastre de la plaça</i>
<i>La Vall de la calma</i>	<i>Crestes de gall</i>	<i>Roses i crisantems</i>
<i>En Joan Abelló pintor(C)</i>	<i>Una senzilla sardana</i>	<i>Sardana de concert</i>
<i>I ara Festa Major</i>	<i>Tchaikovskiana</i>	<i>Schuberiana</i>
<i>La nina que riu i plora</i>	<i>Febrer 88</i>	<i>En Philippe de Banyuls</i>
<i>Mollet Ciutat pubilla</i>	<i>De Mollet a Martorell</i>	<i>En Joan Vidal i Gayolà</i>
<i>Els castelletes de Mollet</i>	<i>La baronia de Montbui</i>	<i>El campanar de Dosrius</i>
<i>El carrer del Sol</i>	<i>La nostra dansa (C)</i>	<i>Les tres ninetes</i>
<i>Gotes de tardor</i>	<i>Brahnsniana</i>	<i>Albinoniana</i>
<i>Per molts anys Olga</i>	<i>Un entreteniment</i>	<i>El campanar de Mollet</i>
<i>Cap al 2000</i>	<i>La puntaire</i>	<i>Sardana de Barcelona</i>
<i>Tavertet</i>	<i>L'Enric i la Glòria</i>	<i>Efemèride</i>
<i>El flabiol enjogassat</i>	<i>El meu fillol</i>	<i>Els capgrossos</i>
<i>Recordant la pubilla</i>	<i>Rabós d'Empordà</i>	<i>Ceret evocador</i>
<i>Aires ibèrics</i>	<i>Una de mambos</i>	<i>El submari groc</i>
<i>Michele</i>	<i>Ponciellina</i>	<i>Mozartiana</i>
<i>Offenbachiana</i>	<i>Igoriana</i>	<i>Bachiana</i>
<i>Beethoviana</i>	<i>Un aniversari</i> (el de Toldrà)	<i>Dos amics (conjunta amb</i> <i>en Jaume Boix)</i>
<i>Mazurca de Barcelona</i> (per a cobla)	<i>Tradicions i Costums</i> <i>de Mollet</i>	<i>Les campanes</i> <i>de Sant Mori</i>
<i>Polka de Barcelona</i>		

També les obres simfòniques per a cobla:

Viatge a la Cerdanya

Triptic d'un dia qualsevol

Impressions d'un viatge

Sentiments

Pastoral

Dansa

Aires mediterranis

ANTONI SUÑÉ I FONT

(Sant Fost de Campsentelles, 22 de juny de 1901- Mollet del Vallès, 31 d'octubre de 1989)

Tot i haver nascut a la població veïna de Sant Fost, la seva família canvià de residència i féu estada en diferent poblacions dels entorns, fins que definitivament s'establiren a Mollet quan ell tenia uns dotze anys. Era encara un nen quan va començar la seva trajectòria laboral com a manobre a Palau, i quan arribaren a Mollet entrà a treballar a la Pelleria; tot i fer la seva jornada laboral, encara li quedava temps per anar a fer d'aprenent de barber a cal Catafau, a cal Monleon, a cal Puig... Després de la Guerra s'establí amb barberia pròpia al carrer Jaume I. La seva vocació i dilatada dedicació a la música la compartirà amb aquesta professió al llarg de la seva vida.

Les primeres lliçons de música i solfeig les rebé d'en Joan Valls (fill de can Segalés de Santa Perpètua), i amb aquests primers rudiments s'endinsà en el món musical, al qual es dedicarà tota la vida. Per perfeccionar els seus coneixements anà a classes amb el mestre Ruera de Granollers.

Instrumentista de piano, també tocava l'acordió; amb el seu piano havia acompanyat els assaigs del ball de Gitanes al Tabaran durant molts anys, i al mateix local havia fet el complement sonor de pel·lícules del cinema mut fins que arribaren les sonores. Fou professor de música i molts dels músics molletans, així com forans de generacions més joves, han rebut d'ell les seves primeres lliçons.

L'any 1929 substitueix el mestre Berenguer com a director del Clavell, societat coral degana de totes les que avui actuen a la ciutat, gairebé centenària. Ell donà un caire nou, més seriós, a aquesta entitat, que havia nascut per ventar la rumorologia del poble o cantar els afers quotidians en clau d'humor. Encara que respectà força el repertori tradicional del grup (cuplets i *pout-purris* que, amb la música lleugera de moda, posava lletra el seu director, Sr. Moly), el

mestre Suñé harmonitzava tot allò que el director aportava de pròpia collita, però de mica en mica introduí peces de Millet, Vives, Clavé i d'altres, canvi que propicià que la Coral entrés a formar part de la Federació de Cors de Clavé l'any 1931. Fou el seu director fins a l'any 1973, moment en què, a causa d'una greu malaltia, es veié forçat a deixar la coral.

Com a compositor té una obra molt extensa; és autor d'obres corals, simfòniques, religioses i instrumentals.

La seva producció sardanística és molt abundosa. Sembla que va escriure la seva primera sardana als vint-i-un anys, i ho va continuar fent fins al final de la seva vida. Fou un incondicional d'aquesta balla catalana, i el seu piano desgranà les notes de les sardanes amb què aprengueren a ballar els sardanistes molletans que introduïren el conreu de la sardana a la nostra ciutat. També fou component de la primera colla sardanista de competició molletana, l'any 1923.

El recull de títols de les seves sardanes és molt ampli:

<i>Sol de juny</i>	<i>Ginestar florit</i>	<i>La pubilla de casa</i>
<i>Fresca com la rosada</i>	<i>Vigília de festa</i>	<i>A tu que m'escoltes</i>
<i>La masia de les roses</i>	<i>La casa blanca</i>	<i>A l'ombra del bosc</i>
<i>Anem a dansar</i>	<i>Ànimes i flors</i>	<i>Recordant l'aplec</i>
<i>Les mirades van i vénen</i>	<i>La serralada</i>	<i>Sóc berguedana</i>
<i>La roureda</i>	<i>La joia daurada</i>	<i>La més formosa</i>
<i>Petits i grans</i>	<i>Donem-nos les mans</i>	<i>La sogra</i>
<i>Joiosa M. Mercè</i>	<i>Sóc molletana</i>	<i>Camí de Puiglagulla</i>
<i>Ton cor adolorit</i>	<i>Agraïment</i>	<i>Els tres tambors</i>
<i>Faç riallera</i>	<i>Carme</i>	<i>Consol</i>
<i>Esquerpa no</i>	<i>Planys (C)</i>	<i>Sardanistes molletans</i>
<i>El cim de les Agudes (C)</i>	<i>Engany (R)</i>	<i>Tortosina o molletana (C)</i>
<i>La festa de la vellesa (C)</i>	<i>Ni poc ni molt (R)</i>	<i>L'estrella de l'amor</i>
<i>La rosada del matí</i>	<i>El gallaret de la festa</i>	<i>Una donzella</i>
<i>La llinda</i>	<i>Lligams</i>	<i>La bella dansa (C)</i>
<i>Despunta el dia</i>	<i>Desitjosa</i>	<i>Gavina</i>
<i>Rosa Florida</i>	<i>Estrella dormida</i>	<i>L'abraçada</i>
<i>El pinar de la costa</i>	<i>Flor del caminal</i>	<i>Tu que tens ales</i>
<i>Colla Montserratina de Mollet</i>	<i>La Cau d'en Bas</i>	<i>La molinera</i>
<i>La font del cà</i>	<i>Saltironant</i>	<i>Rodalia (R)</i>
<i>L'hisenda d'en Quel</i>	<i>La mitjancera</i>	<i>La més amiga</i>

<i>Un tomb per l'horta</i>	<i>La planúria</i>	<i>Una matinada fresca</i>
<i>Pròleg d'estiu</i>	<i>Vetlles d'unió</i>	<i>L'Espill (R)</i>
<i>Una vegada més (R)</i>	<i>La costa solana</i>	<i>Bella Aurora</i>
<i>La prenda més rica</i>	<i>Fermesa</i>	<i>Gentil pastora</i>
<i>A l'ombra d'un verd joliu</i>	<i>Matafaluga</i>	<i>Brindant per la joia</i>
<i>L'onada remorosa</i>	<i>Bona ombreta</i>	<i>Galant terra</i>
<i>Fruïció insospitada</i>	<i>Agradosa sorpresa</i>	<i>Radiant d'alegria</i>
<i>Aquella paraula</i>	<i>L'orgull nostre</i>	<i>Penyagolosa</i>
<i>Vola que volaràs</i>	<i>La gentil cançó</i>	<i>La terra flairosa</i>
<i>Corona enmartelada</i>	<i>Recordança viva</i>	<i>Llarga cabellera</i>
<i>La casa de la Sila</i>	<i>Noble sentiment</i>	<i>Glòries pròpies</i>
<i>L'alegria i l'esperança</i>	<i>Amb ferma voluntat</i>	<i>L'alegria de l'oncle</i>
<i>Encert i coratge</i>	<i>Èxtasi</i>	<i>No i no</i>
<i>Naturalitat</i>	<i>L'una i l'altre</i>	<i>12 d'octubre</i>
<i>La festa del Pilar</i>	<i>Derbi-Derbi</i>	<i>Vetlles i revetlles (C)</i>
<i>Bellugadissa</i>	<i>L'aplec (C)</i>	<i>Quan acabarà (R)</i>
<i>Flors i ocells (C)</i>	<i>No tant (R)</i>	<i>Si (R)</i>
<i>Jo no sé (R)</i>	<i>Ets bona fe (R)</i>	<i>L'avi Andreu</i>
<i>En Josep "fuster"</i>	<i>Bell Mollet (C)</i>	<i>El Feliu de Mollet</i>
<i>Damunt la flama</i>	<i>La rosa robada</i>	<i>Enlluernada</i>
<i>Curiositat</i>	<i>Muntanya serrada</i>	<i>Ara i sempre</i>
<i>Tagamanent</i>	<i>Vilanova de la Roca</i>	<i>Santa Eulàlia</i>
<i>L'Ametlla</i>	<i>Parets</i>	<i>Montornès del Vallès</i>
<i>Mollet del Vallès</i>	<i>Montmeló</i>	<i>Rosa Vermella</i>
<i>Rosa blanca</i>	<i>Rosa morada</i>	<i>Una rosa</i>
<i>Barriada Santa Rosa</i>	<i>Plana Lledó</i>	<i>Pineda fosca</i>
<i>L'alzina de Can Padró</i>	<i>Dansaires palauencs</i>	<i>Doblegada 1a i 2a (R)</i>
<i>Estranya per a tots (R)</i>	<i>Descabdellar (R)</i>	<i>Salsa (R)</i>
<i>Ni llarga ni curta, 1a i 2a (R)</i>	<i>Serà curta, serà llarga? (R)</i>	<i>Camí de la Casilla</i>
<i>Masia can Besora</i>	<i>Terra Blanca</i>	<i>La Rambla de Mollet</i>
<i>El Pont de la Mandra</i>	<i>L'ermita de Gallecs</i>	<i>Magda de Cañellas</i>
<i>Recordant el Calderí</i>	<i>Hostal La Marinetta</i>	<i>Hostal La Travessera</i>
<i>El gall del campanar (C)</i>	<i>Nadal 1976</i>	<i>Ocell de paper</i>
<i>Tradicions i Costums</i>	<i>La mina de Can Magre</i>	<i>La mina de cal Pere Gil</i>

<i>L'era de can Torras</i>	<i>L'aplec de Cabanyes</i>	<i>La mina de Can Lledó</i>
<i>Aigua avall (C)</i>	<i>Galanesa</i>	<i>Tertúlia</i>
<i>El Clavell</i>	<i>La clavellina</i>	<i>La pagesa</i>
<i>Montse Negre</i>	<i>Mollet sardanista</i>	<i>Mercè i Toni</i>
<i>La xarxa</i>	<i>L'espiga</i>	<i>Mollet canta i balla</i>
<i>Masia can Borrell</i>	<i>Masia can Magarola</i>	<i>Nostra Vila</i>
<i>No instrumentada (R)</i>	<i>Brots de rosella</i>	<i>Colla Rosella (finalista)</i>
<i>Barriada Suñé</i>	<i>Simpàtica Dora</i>	<i>Sardana de l'any, 1979)</i>
<i>Lluïsa Palau</i>	<i>Masia Can Ros</i>	<i>La Riera seca</i>
<i>La gavineta</i>	<i>Lloances</i>	<i>Torre Blanca</i>
<i>Terra i mar</i>	<i>Llaminera</i>	<i>El Tabaran</i>
<i>L'era de Cal Dragó</i>	<i>200</i>	<i>Les parets del torrent</i>
<i>Camí de la font</i>	<i>Recollida</i>	<i>Sota els pins pinyoners</i>
<i>Barriada del carril</i>	<i>Endiumenjada</i>	<i>El cloquer del poble (C)</i>
<i>Les flors de la Rambla</i>	<i>Carmela de Suñé</i>	<i>Els quatre cantons</i>
<i>Adelaida</i>	<i>Hostal La Prat</i>	<i>L'amic Pou</i>
<i>81 aniversari</i>	<i>La serradora</i>	<i>Hostal Arengada</i>
<i>L'era de Can Chupano</i>	<i>Els gegants de Mollet</i>	<i>Marineta i Vicenç</i>
<i>El tenor d'En</i>	<i>El Cuartelillo</i>	<i>A Cal Pinyonaire</i>
<i>Aigua fresca</i>	<i>Boira baixa</i>	<i>En Joan de la botifarra</i>
<i>La camparra</i>	<i>El cucafer d'en Camilo</i>	<i>Retorn de la font a la plaça</i>
<i>Sardanes al Parc</i>	<i>La Rita</i>	<i>La Paula</i>
<i>Francesca i Montserrat</i>	<i>La vall riallera</i>	<i>L'aplec primer</i>
<i>El xaragall</i>	<i>L'espadat</i>	<i>La sorra daurada</i>
<i>Mar i cel</i>	<i>Terrenys avall</i>	<i>Enyorança</i>
<i>Braços alts</i>	<i>Cançó falaguera</i>	<i>Terres llunyanes</i>
<i>Si vols trobar una mà</i>	<i>Terra Blava</i>	<i>Dansa d'amor i de festa</i>
<i>Cimes catalanes</i>	<i>Fràgil rosella</i>	<i>Joves diades</i>
<i>Aniversari 82</i>	<i>Rosa Codina</i>	<i>Del tot per? (R)</i>
<i>Tu, seràs (R)</i>	<i>Sempre toca(R)</i>	<i>Estrellada (R)</i>
<i>No del tot (R)</i>	<i>Plany d'enyorança (C)</i>	<i>El Gorg Negre (C)</i>
<i>Descripció de la Font</i>	<i>L'alzina del pont</i>	<i>Panoràmica de la Font</i>
<i>Sunyera (C)</i>	<i>xuclador</i>	<i>Sunyera (C)</i>
<i>Sota el cel del</i>	<i>Ponentada de</i>	<i>Les parets de</i>
<i>Vallès (C)</i>	<i>tardor (C)</i>	<i>Sant Miquel (C)</i>
<i>Aquells pinetons (C)</i>	<i>Tagamanent (C)</i>	<i>Festa muntanyenca (C)</i>

<i>Ja la ballem (C)</i>	<i>Cascada barroera</i>	<i>Miratges (C)</i>
<i>Fondelada</i>	<i>Festa Major d'Hivern</i>	<i>Sempre ufana</i>
<i>Nostre terme</i>	<i>Muntanyes savoianes</i>	<i>Candelera 84</i>
<i>Una vall riallera</i>	<i>Brisa marina</i>	<i>Baix la timba</i>
<i>La mateixa pauta</i>	<i>Amunt els cors</i>	<i>Florida muralla</i>
<i>L'ànima més pura</i>	<i>Increïble</i>	<i>Contacte amb la natura</i>
<i>Fent l'anella</i>	<i>Matins vallesans</i>	<i>La 290</i>
<i>Aires martorellencs</i>	<i>Martorelles</i>	<i>La rotllana dels amics (C)</i>
<i>L'amic Agustí</i>	<i>La font de Can Puig</i>	<i>L'escut de les tres creus</i>
<i>Santa Maria de</i> <i>Martorelles</i>	<i>Sant Joaquim,</i> <i>nostre patró</i>	<i>Recordant al mestre</i> <i>Joan Manils</i>
<i>15 d'agost</i>	<i>On neix el Besòs</i>	<i>El gegant dels sis dits</i>
<i>Paretana</i>	<i>Parets, vila estimada</i>	<i>Diada de Rams a Parets</i>
<i>Sardanes a Parets</i>	<i>Plaça del Cargol</i>	<i>Ciutat de Granollers</i>
<i>La font dels Enamorats</i>	<i>La font del Lleó</i>	<i>Passeig del Remei</i>
<i>Parc del Balneari</i> <i>Roquetes</i>	<i>Recordant al meu</i> <i>mestre Joanet Valls</i>	<i>La travessera (al meu</i> <i>mestre Josep M. Ruera)</i>
<i>Plaça de les Olles</i>	<i>Som i serem</i>	<i>La Porxada</i>
<i>Parc Municipal</i> <i>Torras Villà</i>	<i>Sardanes a la plaça</i> <i>de Parets</i>	<i>Recordant la primera</i> <i>ballada</i>
<i>Mar i Sol</i>	<i>Damunt la plana</i>	

I un conjunt de vint-i-sis sardanes més, cadascuna de les quals designà amb un nombre cardinal.

(C)= Coral   (R)= Revessa

SANTI ESCURA I MORADELL

(Mollet del Vallès, 1971)

És una jove promesa de la música a casa nostra. La seva formació, la féu al Conservatori del Liceu de Barcelona. És professor de piano a l'Escola de Figueres i fou intèrpret de piano i flabiol a l'orquestra-cobla Miramar. Després ha estat director de la cobla Selvatana.

És un compositor que ha participat força vegades en el certamen Ciutat de Mollet.

Les seves sardanes porten els títols:

A l'àvia Montserrat   *Vora la mar*   *Cant dels joves*

Il·lusió (Segon premi del certamen Mollet, 1993)

Secrets (accèssit del certamen Mollet, 1995)

A Sant Julià (primer premi del certamen Mollet, 1997)

MODEST PILA I ALEMANY

(Montcada i Reixac, 19 d'agost de 1927)

És un home dedicat enterament al món de la sardana i un puntal segur del sardanisme molletà. Ha format part de diverses colles de Barcelona, Sant Boi de Llobregat i Viladecans. S'instal·là a Mollet fa anys, on tenia arrels familiars.

Estudià solfeig i piano amb en Josep Font i Sabater i ha estat monitor de ball de sardanes a Mollet durant molts anys. En l'actualitat és l'ànima de la colla Sant Vicenç.

És autor de la sardana *Llevant*, de la qual va fer, l'any 1947, la melodia, i n'encarregà la seva instrumentació a Joaquim Serra.

ELS APLECS DE LA SARDANA DE MOLLET DEL VALLÈS COBLES QUE HI HAN ACTUAT

En sentit genèric, entenem per *aplec* una reunió de gent, generalment a l'aire lliure, amb motiu d'una festa o una celebració determinada. Nosaltres parlem d'una modalitat molt específica d'aplec: els aplecs de la sardana o sardanístics, i els definim com una reunió de sardanistes o simpatitzants, al voltant de l'actuació d'un nombre variable de cobles, les quals interpreten també un nombre variable de sardanes que seran ballades o escoltades pel públic assistent. Hi ha una altra condició per poder denominar *aplec* una reunió de sardanistes com l'esmentada: és necessari que les persones que tenen cura de la seva organització declarin d'una manera explícita la festa com a "Aplec de la sardana", ja que es poden trobar altres manifestacions sardanistes posseïdores de totes les característiques d'un aplec però que no són considerades com a tal.

Els aplecs de sardanes es generalitzen arreu del territori català en la dècada dels anys vint del segle passat, quan proliferen les entitats sardanistes que els organitzen, però molt abans d'aquestes dates ja hi havia aplecs molt populars i concorreguts a les comarques de Girona i algun a les contrades de Barcelona. Un de ben conegut pels sardanistes de Mollet per motius de proximitat i que també s'inicià ben d'hora és el de Vallvidrera, que se celebrà per primera vegada el dia 14 d'abril de 1907.

Els aplecs de sardanes han tingut moments àlgids, força sovint coincidents amb períodes en els quals hom valorava que calia fer de l'activitat sardanista un acte de reafirmació nacional. Però els anys passen i els gustos i costums evolucionen. És per això que, cap a mitjans dels anys vuitanta del segle passat, veus autoritzades sorgides de dins la família sardanista proclamen que calia revitalitzar els aplecs amb urgència. D'aquestes inquietuds per potenciar els aplecs se'n fa tema habitual en revistes especialitzades (com ara *Som*) i és tractat en reunions com el Primer Congrés del Sardanisme, celebrat a Calella entre els anys 1992 i 1993. I tot i que queda clar en aquest debat que s'ha de dotar aquestes concentracions sardanistes de més elements d'interès a fi de fidelitzar el públic assistent, s'opina que cal també fer extensiva la festa a no sardanistes, animant-la amb els elements que calguin per a aquest fi. El que sí que sembla estar molt clar, diu Lluís Subirana en la seva obra *Els aplecs de la Sardana a les comarques de Barcelona*, és que en l'actualitat aquests aplecs són una manifestació festiva ben arrelada i, en el seu conjunt, mostren una vitalitat i unes ganes de superació dignes d'atenció.

Localitats amb tradició sardanística gairebé centenària poden enorgullir-se de tenir entitats sardanistes que han sabut organitzar aplecs al llarg de dècades:

Mollet és un d'aquests casos. Avui comptabilitzem seixanta-quatre aplecs celebrats a Mollet, però no són consecutius: hi ha dos períodes en els quals no se celebrà l'aplec anual molletà.

A càrrec del Foment de la Sardana de Mollet es va fer una primera campanya, en la qual s'arribaren a celebrar fins a vuit aplecs consecutius. Interrompuda l'activitat sardanista per la Guerra Civil, havien de passar fins a onze anys per tornar a organitzar novament aquestes grans concentracions sardanistes, quan es formalitza la nova entitat sardanista del franquisme, l'Agrupación Folkórica Molletense (aquesta, però, torna a iniciar el còmput dels aplecs, donat que l'entitat, en els seus inicis, no es volgué considerar com a continuadora de la nissaga de sardanistes locals d'abans de la Guerra). Poc després d'aquesta represa, en uns moments de dificultats i crisi de l'entitat, hi hagué tres anys sense aplec a l'Agrupación Folklórica Molletense: del 1955 al 1957, ambdós inclosos.

Però d'ençà de 1958, que es reprenen de nou, no ha faltat cap més any a la cita fins al dia d'avui un aplec sardanístic a Mollet. Quan l'Agrupació Folkòrica Molletana és substituïda per l'actual Tradicions i Costums en la gestió de l'activitat sardanista de Mollet, els seus responsables decideixen unificar la computació dels aplecs, amb l'assessorament de la Comissió d'Aplecs de les Comarques de Barcelona. És a partir d'aquest recompte que surt la seixantena llarga d'aplec que comptabilitzem en aquests moments, que s'han celebrat a Mollet.

A continuació exposem un inventari de les cobles actuant als aplecs molletans al llarg dels anys. No són totes les que han passat pel nostre poble (és obvi, car no s'hi tenen en compte les nombroses audicions i ballades, algun festival organitzat, ni tampoc els concursos celebrats a casa nostra), però aquesta relació és força significativa dels conjunts coblístics que han actuat per a nosaltres al llarg de la presència centenària de la sardana a Mollet.

De tota aquesta estadística es dedueix que els gestors de les nostres entitats sardanistes s'han adreçat preferentment a cobles properes, del Vallès o del Barcelonès, per resoldre les seves necessitats a l'hora d'organitzar l'aplec (cobles com La Principal del Vallès, Sabadell, Jovenívola de Sabadell, entre altres), encara que també han fet gaudir els amants de la sardana amb les dites en altre temps "cobles empordaneses", de gran anomenada, procedents de les comarques gironines. En els últims anys, la presència de la cobla Mil·lenària, de la Catalunya Nord, ha palesat les molt freqüent relacions que Tradicions i Costums ha tingut amb els sardanistes d'aquelles contrades.

ELS APLECS MOLLETANS. Cobles, dates i lloc de celebració

COBLA / DATA DE L'APLEC	TOTAL PER																																		COBLA
LLOC DE L'APLEC	COBLA																																		
BARCELONA																																	4	BARCELONA	
SELVATANA																																	3	SELVATANA	
ART GIRONI																																	1	ART GIRONI	
PRAL DE CASSÀ																																	10	PRAL DE CASSÀ	
ARBUCIENÇA																																	2	ARBUCIENÇA	
MONTGRINS																																	9	MONTGRINS	
LLEVANTINA																																	1	LLEVANTINA	
ANTIGA PRAL DE LA BISBAL																																	1	ANTIGA PRAL DE LA BISBAL	
EMPORIUM																																	5	EMPORIUM	
BARCELONA-ALBERT MARTÍ																																	2	BARCELONA-ALBERT MARTÍ	
PRAL DEL VALLÈS																																	14	PRAL DEL VALLÈS	
UNIO ARTISTICA PALAFRUGELL																																	1	UNIO ARTISTICA PALAFRUGELL	
ANTIGA PEP																																	1	ANTIGA PEP	
NOVA BARCELONA																																	1	NOVA BARCELONA	
PRAL DE PERALADA																																	1	PRAL DE PERALADA	
PLA-PEY																																	1	PLA-PEY	
PRAL BARCELONINA																																	3	PRAL BARCELONINA	
PRAL DE BADALONA																																	3	PRAL DE BADALONA	
MODERNA - CANIGÓ																																	1	MODERNA - CANIGÓ	
CANIGÓ																																	1	CANIGÓ	
MOLINS																																	2	MOLINS	
POPULAR																																	2	POPULAR	
RENAIXEMENT																																	1	RENAIXEMENT	
PRAL DE CASTELLAR																																	4	PRAL DE CASTELLAR	
SABADELL																																	24	SABADELL	
BARCELONINA																																	8	BARCELONINA	
LIRA DE SANT CELONI																																	1	LIRA DE SANT CELONI	
IRIS DE SALT																																	1	IRIS DE SALT	
PRAL DE CORNELLA																																	1	PRAL DE CORNELLA	
PRAL DE PALAFRUGELL																																	1	PRAL DE PALAFRUGELL	
PRAL DE GRÀCIA																																	2	PRAL DE GRÀCIA	
PRAL DEL LLOBREGAT																																	10	PRAL DEL LLOBREGAT	
CENTELLENA																																	3	CENTELLENA	
ATLANTIDA																																	2	ATLANTIDA	
VERNEDA																																	1	VERNEDA	
PRAL DE BAGES																																	1	PRAL DE BAGES	
GIRONA																																	9	GIRONA	
PRAL DE LA GARROTXA																																	3	PRAL DE LA GARROTXA	
PRAL DE MATARÓ																																	2	PRAL DE MATARÓ	
COSTA DAURADA																																	2	COSTA DAURADA	
PRAL DE COLLEBLANC																							</												

ANNEX 5

Certàmens CIUTAT DE MOLLET de Sardanes i Música per a Cobla

S'instaurà amb motiu del Pubillatge de 1992 i fou promogut per l'Ajuntament de Mollet del Vallès, amb la col·laboració de l'entitat sardanista de la ciutat, Tradicions i Costums.

La convocatòria és anual i està adreçada a joves compositors, a fi de fomentar entre els compositors novells la creació musical destinada a ser interpretada per cobla.

El jurat ha estat sempre format per cinc membres.

I. Primera època. 1993-1995

Les tres primeres convocatòries es caracteritzen per premiar sardanes de compositors que no superessin els trenta anys d'edat en la primera, i els trenta-cinc anys les dues convocatòries següents, alhora que s'hi afegia un accèssit per a estudiants de música no més grans de vint-i-cinc anys.

El jurat del primer certamen estava format per Jaume Cristau, Félix Martínez i Comín, Jordi Molina, Josep Solà i Jesús Ventura. A partir de la segona convocatòria, Félix Martínez i Comín és substituït pel mestre Manuel Oltra, que es mantindrà fins a l'actualitat.

PRIMER CERTAMEN (1993). Convocat el mes de maig de 1993.

a) Primer premi per a Sardana

Pares, de Marcel Artiaga i Valls, dotat amb 150.000 ptes.

b) Segon premi per a Sardana

Il·lusió, de Santi Escura i Modarell, dotat amb 75.000 ptes.

c) Tercer premi per a Sardana

Enllaç d'Argent, de Daniel Gasulla i Porta, dotat amb 75.000 ptes.

Les obres premiades s'estrenen el dia 25 de desembre de 1993.

SEGON CERTAMEN (1994). Convocat el 23 d'abril de 1994.

a) Primer premi per a Sardana

Homenatge a Toldrà, de Xavier Armenter i Ramos, dotat amb 150.000 ptes.

b) Segon premi per a Sardana

Silvia, de Daniel Gasulla i Porta, dotat amb 50.000 ptes.

c) Premi especial estudiants. Per a Sardana

Sardana modal, de David Puertas i Esteve, dotat amb 100.000 ptes.

Les obres premiades s'estrenen el dia 25 de desembre de 1994.

TERCER CERTAMEN (1995). Convocat el dia 30 de desembre de 1994.

a) Primer premi per a Sardana (fins a 35 anys)

Hostal la Glòria, d'Albert Carbonell i Saurí, dotat amb 150.000 ptes.

b) Accèssit per a Sardana (fins a 35 anys)

Secrets, de Santiago Escura i Modarell, dotat amb 50.000 ptes.

c) El jurat va declarar desert el premi per a estudiants de fins a 25 anys.

L'estrena de les obres premiades es féu el dia 25 de desembre de 1995.

II. Segona època. 1997-2006

L'any 1996 no es va convocar el certamen. La convocatòria de l'any següent presentava un canvi a destacar: a partir d'aquell any es premiarien dues modalitats d'obres, la de música per a cobla i la de sardanes. L'edat màxima dels participants s'amplia fins als quaranta anys.

La composició del jurat es mantindrà sense canvis fins a l'edició de l'any 2003, quan en Josep Cassús substituï en Jordi Molina.

QUART CERTAMEN (1997). Convocat el mes de gener de 1997.

a) Premi Composició de música per a cobla

El somriure d'Irene, de Josep Manuel del Rio Pareja, dotat amb 200.000 ptes.

b) Premi per a Sardana s'atorgà *ex aequo*, dotat amb 100.000 ptes. a

Sant Julià, de Santiago Escura i Modarell i

Enrenou, de Joan Josep Gutiérrez Yzquierdo

L'estrena de les obres premiades es fa el dia 17 d'agost de 1997.

CINQUÈ CERTAMEN (1998). Convocat el mes de febrer de 1998.

a) Premi Composició de música per a cobla

Estruga Maigarda, d'Albert Carbonell i Saurí, dotat amb 200.000 ptes.

b) Premi per a Sardana

Declarat desert.

a) Premi Composició de música per a cobla

Estruga Maigarda, d'Albert Carbonell i Saurí, dotat amb 200.000 ptes.

b) Premi per a Sardana

Declarat desert.

Es concedeix un accèssit, dotat amb 50.000 ptes., a

Homenatge acròstic a Conrad Saló, de Monti Galdón i Arrué.

L'estrena de les obres premiades es fa el dia 16 d'agost de 1998.

SISÈ CERTAMEN (1999). Convocat el mes de febrer de 1999.

a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 200.000 ptes.

Declarat desert.

b) Premi per a Sardana

La Vall de Sant Daniel, d'Albert Carbonell i Saurí, dotat amb 100.000 ptes.

L'estrena de l'obra premiada es féu el dia 22 d'agost de 1999.

SETÈ CERTAMEN (2000). Convocat el mes de febrer del 2000.

a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 200.000 ptes.

Declarat desert.

b) Premi per a Sardana, dotat amb 100.000 ptes.

Abigail, de Francesc Teixidor i Ponce

c) Premi extraordinari, acordat pel jurat per unanimitat, amb 100.000 ptes. de dotació: *Escenes de circ*, d'Albert Carbonell i Saurí.

La sardana s'estrenà el dia 20 d'agost del 2000 i l'obra per a cobla i percussió (premi extraordinari) el 20 de desembre del 2000.

VUITÈ CERTAMEN (2001). Convocat el mes de febrer del 2001.

a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 200.000 ptes.

Declarat desert.

b) Premi per a Sardana, dotat amb 100.000 ptes.

Isabeleta, de Francesc Teixidor i Ponce

La sardana s'estrenà el dia 9 d'agost del 2001.

NOVÈ CERTAMEN (2002). Convocat el febrer/març del 2002.

- c) Es concediren dos accèssits, amb una dotació cadascun de 300 euros a les sardanes:

Idil·li, de Francesc Teixidor i Ponce

En Xevi "Merla", de Marc Mas i Bosch

L'estrena de les obres es fa el dia 20 d'agost del 2002.

DESÈ CERTAMEN (2003). Convocat el febrer/març del 2003.

- a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 1.202 euros.

Història d'en Claudedó, de Daniel Pérez i Fernández

- b) Premi per a Sardana, dotat amb 601 euros.

Contrast, de Francesc Teixidor i Ponce

La sardana s'estrena el dia 17 d'agost, en el Concert de Festa Major, i l'obra per a cobla, el dia 25 de desembre, en el Concert de Nadal.

ONZÈ CERTAMEN (2004). Convocat el febrer/març del 2004.

- a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 1202 euros.

Declarat desert.

- b) Premi per a Sardana, dotat amb 601 euros.

Joglaresca, de Joan Elies i Mas

- c) Es concedí un accèssit a Francesc Teixidor i Ponce per la sardana

Festa Major, amb una dotació de 300 euros.

Les obres premiades s'estrenen el dia 22 d'agost de 2004.

DOTZÈ CERTAMEN (2005). Convocat entre febrer/març del 2005.

- a) Premi Composició de música per a cobla, dotat amb 1.202 euros.

Confluències, d'Ivan Joanals i Ametller (21 anys)

- b) Premi per a Sardana, dotat amb 601 euros.

Declarat desert.

- c) Es concedí un accèssit a la sardana

Noces d'or, de Francesc Teixidor i Ponce amb una dotació de 300 euros.

La sardana s'estrenà el dia 21 d'agost del 2005, en el Concert de Festa Major, i l'obra per a cobla, el 25 de desembre, en el Concert de Nadal.

TRETZÈ CERTAMEN (2006). Convocat el febrer/març del 2006.

a) Premi Composició per a cobla, dotat amb 1.202 euros.

Concertino, de Francesc Teixidor i Ponce

b) Premi per a Sardana, dotat amb 900 euros, s'atorgà *ex aequo*.

Comiat, de Francesc Teixidor i Ponce i

Tardoral, de Jordi Castellà i Bové

La sardana s'estrenà el dia 20 d'agost del 2006, en el Concert de Festa Major, i l'obra per a cobla, el 25 de desembre, en el Concert de Nadal.

ANNEX 6

DVD La sardana a Mollet. Un segle d'història

L'activitat dels sardanistes molletans ha generat molta informació i també molta documentació en la dilatada trajectòria de les tres entitats molletanes.

Una part important d'aquesta documentació l'hem considerada força interessant, per la qual cosa hem volgut que també la coneguessin els lectors del llibre; creiem que podem valorar-la com un complement prou il·lustratiu de tot el que es diu en el text.

És per aquest motiu que el llibre està acompanyat d'una altra obra complementària: un DVD. En ell hi trobareu escrits valorats com a transcendents en la trajectòria de les tres entitats sardanistes molletanes, programes de ballades, d'aplecs, de concursos; fotografies amb imatges irrepetibles i també música; música que alguns compositors han volgut dedicar a Mollet o als molletans i molletanes. Tot plegat un recull que semblava escaient fer-lo en aquest moment i amb motiu de rememorar la trajectòria del sardanisme a Mollet.

Indiquem a continuació els apartats del DVD i les sardanes que s'hi poden sentir en cadascun d'ells.

1. Presentació

Mollet 92

Autor: Vicenç Corominas

Cobla Montgrins

2. Aplecs

L'Aplec de Mollet

Autor: Joaquim Soms

Cobla Jovenívola de Sabadell

L'Andreu de Mollet

Autor: Francesc Mas

Cobla Selvatana

El parc de Can Mulà

Autor: Josep Cluet

Cobla Montgrins

3. Colles

Recordant Mollet

Autor: Carles Rovira

Cobla Jovenívola de Sabadell

4. Ciutat pubilla

Mollet Ciutat Pubilla

Autor: Josep Solà

Cobla Montgrins

5. Concurs de composició

El mil·lenari de Mollet

Autor: Jaume Boix

Cobla Mediterrània

6. Discos i publicacions

Aires Molletans

Autor: Àngel Catafau

Cobla Montgrins

7. Dia del soci i Nit de festa

Amorosa

Autor: Ernest Berenguer

Cobla Montgrins

8. Sant Joan i la Flama del Canigó

La revetlla de Mollet

Autor: Miquel Tudela

Cobla Jovenívola de Sabadell

9. Festes majors i elecció de la pubilla

Festes majors d'estiu

I ara festa major

Autor: Josep Solà

Cobla Mediterrània

Elecció de la pubilla
Celebrant tradicions
Autor: Xavier Forcada
Cobla Jovenívola de Sabadell

Festes majors d'hivern
Mollet per sempre
Autor: Tomàs Gil
Cobla Jovenívola de Sabadell

Festa Major de Gallecs
L'ermita de Gallecs
Autor: Antoni Suñé
Cobla Montgrins

10. Cicle festiu anual
Ara fa deu anys
Autor: Vicenç Corominas
Cobla Jovenívola de Sabadell

Sota el Montseny
Autor: Jaume Boix
Cobla Miramar

11. Relacions, activitats i homenatges
L'Andreu de Mollet
Autor: Francesc Mas
Cobla Selvatana

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

FONTS DOCUMENTALS

Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès (AHMMV)

AHMMV: Col·lecció Martí Pou i Torrents

Arxiu del Registre Civil de Mollet del Vallès

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Biblioteca del Centre de Promoció de la Cultura Popular Catalana. Barcelona

Fons Jaume Bosch, Mollet del Vallès

Hemeroteca Municipal Josep Móra de Granollers

PUBLICACIONS

Obres de consulta

BENET, J. (1978). *Desfeta i redreçament de Catalunya i altres parlaments*. Barcelona: Crítica.

CAPMANY, A. (1928). *Com es balla la sardana. La història, la tècnica, l'estètica*. 3a edició, Barcelona: Llibreria Bonavia.

- (1930). *La dansa a Catalunya*. Barcelona: Barcino, Enciclopèdia Catalunya, 2 vol.

- (1948). *La sardana a Catalunya*. Barcelona: Montaner i Simón.

COLLA SARDANISTA ROSA DE REUS. (2003). *L'Aplec d'aplecs. 1986-2000*.

Impremta Digital: Comissió organitzadora d'aplecs de sardanes del Baix Camp.

CORBALAN, J.; GARCIA-MORENO, C. (2002). *Joan Ambrós i Lloreda. Per Catalunya i la llibertat*. Mollet del Vallès: CEM. Vicenç Plantada; 4.

CUCO I GINER, J. (2003). "Sociabilidad y estructuras de mediación", *Actes del VI Congrés Internacional d'Història Local a Catalunya "Sociabilitat i àmbit local"*. Barcelona: L'Avenç.

CULLA, J.B.; de RIQUER, B. (1994). *Història de Catalunya. El Franquisme i La Transició democràtica*. 4a ed. Barcelona: Edicions 62. Vol. VII.

DE RIQUER, B; MALUQUER DE MOTES, J. (2004). *Història de Catalunya. La Catalunya autonòmica*. Segona part. 2a ed. Barcelona: Edicions 62. Vol. X.

DOMÈNECH i MONER, J. (2005). *Josep Domènech i Moliner. De la música de cobla a la polifonia*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 21.

- FRANCÈS, E. (2003). *La tenora. 150 anys*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 7.
- FRANCH, M.; RIAL, R.; RIBA, J.M. (1999). *Escoltisme i educació*. Vic: Eumo.
- M.C.[s.d.]. *Les millors sardanes. Recull antològic*. Barcelona: Millà.
- MAINAR, J. (1970). *La Sardana*. Barcelona: Bruguera. 3 vol. Quaderns de Cultura; 58, 59, 60.
- MARTÍN RAMOS, J.L.; PERNAU, G. (2003). *Les veus de la presó*. Barcelona: La Campana.
- MAS I SOLENCH, J.M. (1990). *La sardana, música i dansa*. Barcelona: Caixa de Barcelona.
- (1993). *La sardana, dansa nacional de Catalunya*. Barcelona: 92. Som i serem; 6.
- NONELL, J.; SUBIRANA, L. (1986). *La Sardana i les Cobles Juvenils*. Sabadell: Amics de les arts i de les Lletres.
- (1998) *La sardana a Sabadell*. [Sabadell]: Fundació Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell. Biblioteca Quadern; 28.
  - (1999). *La sardana, dansa d'avui*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana: Lectura i so; 2.
  - (2003). *Els Fatxendes. La primera cobla sardanista de Sabadell*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 8.
- PÉREZ i GÓMEZ, F. (1997). *Obres completes de Vicenç Plantada*. Barcelona: CEM. Vicenç Plantada; 1-2.
- PLADEVALL i FONT, A. (1999). *Flama del Canigó. Focs de Sant Joan*. Vic: Editorial D.
- PUERTO, J. (2000). *Cròniques en forma de cercle*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 8.
- (2003). *Història de les colles sardanistes (I). 1944-1959*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 15.
  - (2005) *La dansa en cercle. Dels orígens a la sardana actual*. Santa Coloma de Farners: GISC, 2003. Mos; 20.
- REBULL, N. (1976). *Als orígens de la sardana*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- RIERA, C.; SERRACANT, J.M.; VENTURA, J. *De la A a la Z. Diccionari d'autors de sardanes i de música per a cobla*. 2a ed, rev. i augm. Sta. Coloma de Farners.: SOM, 2002. Mos; especial.
- RIQUER, B. de. (2004). *Història de Catalunya. La Catalunya autonòmica. 1975-2003*. 2a ed. Barcelona: 62. Vol. VII
- RIQUER, B. de ; MALUQUER DE MOTES, J. (2004). *Història de Catalunya. La Catalunya autonòmica. 1975-2003*. 2a ed. Barcelona: 62. Vol. X.

SOBREQUÉS, J.(Dir.). (1981). *Història de Catalunya. El segle XIX. Industrialització i revolució burgesa (II)*. Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca. Vol. X

- (1981). *Història de Catalunya .Catalunya i la Segona República*. Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca. Vol. XI.

- (1983). *Història de Catalunya .Catalunya durant el règim franquista*. Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca. Vol. XIV.

- (2002). *La fi del silenci*. 2a ed. Barcelona: Base.

SOLAI GUSSINYER, P. (1993). *Història de l'Associacionisme català: Barcelona i les comarques barcelonines*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

SOLÉ TURA, Joan. (1981). *Mollet. Una mica d'història*. Mollet del Vallès: Aster.

- (1986). *Mollet, cent vides, cent històries*. Argentona: L'Aixernador.

- (1987). *Mollet, cent noves històries, cent vides més*. Argentona: L'Aixernador.

SUAREZ, M.A. (2000). *La Segona República i la Guerra Civil a Mollet del Vallès*. Mollet del Vallès: CEM. Vicenç Plantada; 4.

SUBIRANA, L. (1990). *La sardana i els intel·lectuals. De la Renaixença a la República, 1833-1933*. Sabadell: AUSA.

- (1999). *Els poetes i la sardana*. Tarragona: El Mèdol.

- (2000). *Els aplecs de la sardana a les comarques de Barcelona*. Barcelona: CASCB.

- (2002). *La sardana. Impressions i vivències. Selecció de textos*. Tarragona: El Mèdol.

- (2003). *Catalanisme i sardanisme. Una història compartida*. Tarragona: El Mèdol.

TERMES, J. (1987). *Història de Catalunya. De la Revolució de Setembre a la fi de la Guerra civil. 1868-1939*. Barcelona: Edicions 62. Vol. VI.

Monografies sardanistes

- ANGELATS i JUNCÀ, R. (1993). *Banyoles i la sardana*. Banyoles: Foment de la Sardana de Banyoles.
- BAUCELLS i REIG, J. (2000). *Llibre d'or de la cobla genisenca*. Vic.
- CARRERÑO, N.; QUER, M.; VILANOVA, J. (1996). *La sardana a Sùria*. Sùria: Agrupació Sardanista de Sùria.
- CASANOVAS LÓPEZ, O. (1998). *Les sardanes i els esbarts a Terrassa (1904-1998)*. Tarragona: El Mèdol.
- CASAS i BUSQUETS, J. (2005) *Palamós i la Sardana*. Palamós: Agrupació Sardanista Costa Brava.
- CASTAÑÉ i MORA, G.; AMAT i TEIXIDÓ J. (2003). *75 anys de L'Aplec de la Sardana. Calella, Aplec pairal de Catalunya*. Pineda de Mar: Agrupació Sardanista de Calella.
- DAVIU i PAÑOS, D. (2006). *Fent camí. Els 25 anys de la cobla Marinada de Badalona*. Santa Coloma de Farners: GISC. Mos; 3.
- GARNATXE, J. (1997). *Coneguem Breda al compàs de la sardana*. Breda: Ajuntament de Breda.
- MARTÍNEZ, R. (2000). *Agulla d'imant. Un periple per la història de la sardana a Calella*. Pineda de Mar: Agrupació Sardanista de Calella.
- MERCADER i Bravo, L. (1999). *Cobla Baix Empordà: 35 anys i endavant!*. Palamós: Agrupació Sardanista Costa Brava.
- NONELL, J.; SUBIRANA, L. (1998). *La Sardana a Sabadell*. Sabadell: Amics de les Arts i de les Lletres de Sabadell.
- PLANAS i ESQUEU, M.M. (2000). *Riudellots. 15 anys de sardanes*. Anglès: Agrupació Sardanista de Riudellots.
- RIU RATERA, J. (2002). *Sallent i la Sardana*. Solsona: SC.
- SORIANO i RUBIÓ, R. (1989). *La Lira. 25 anys dansant*. Sant Sadurní d'Anoia: Colla Sardanista La Lira.
- SAYOL, I. et alt. (2004). *25 anys d'amics de la Sardana de Cornellà*. Barcelona: Amics de la Sardana de Cornellà.
- SOLER MAS, F. (Coord.), (1995). *La Sardana a Manresa. 1901-1994*. Manresa: Foment de la Sardana de l'Agrupació Cultural del Bages.
- SOLÀ I SALA, J.M. (1996). *La Sardana a Vic*. Vic: Agrupació Sardanista de Vic.

Diaris i revistes

Almanac de Catalunya i de la Sardana
Anella
Butlletí de la Lliga Sardanista de Catalunya (Barcelona)
Carnet del Sardanista
Catalunya Música
Forja
El Vallès Nou
El Vallès
Gent d'ara (Granollers)
Infosardana
L'Avi Pep
La Gralla (Granollers)
La Nau
La Publicitat
La Renaixença, diari de Catalunya
La Renaixença, revista catalana
La Sardana
La Veu de Catalunya
Miscelànera folklòrica
Nostra Veu. Butlletí del Foment de la Sardana de Mollet
Notes
Sembra
Som

Altres

Llibre d'Actes de plens i correspondència de l'Ajuntament de Mollet del Vallès
Llibre d'Actes del Foment de la Sardana de Mollet (1931-1937)
Llibre d'Actes de l'Agrupació Folklòrica Molletana
Programes d'aplecs, de ballades, de concursos
Programes de festes majors
Programes d'homenatges a la vellesa
Programes d'actes culturals i populars
Sol·licituds de permisos per a celebració d'actes

Webgrafia

<http://www.fed.sardanista.com/>

<http://www.tvcatalunya.com/sardana>

<http://www.sardacat.org/>

<http://www.arxiucatala.com/sardana>

<http://www.totcultura.com>

<http://www.tvcatalunya.com/nydia/sardana>

http://www.radioestel.com/programes/programa_tot_sardana

AGRAÏMENTS

Volem donar les gràcies des d'aquí a totes les persones, entitats, grups, colles o famílies que ens han facilitat la feina, posant a la nostra disposició documents escrits, fotografies, enregistraments musicals, els seus testimonis orals, comentaris o consells. Aquestes aportacions han estat valuoses per a la nostra recerca.

A continuació mencionem aquestes fonts d'informació amb els noms propis que recordem. Conscients, però, que no podrem enumerar-les totes, preguem a les persones no citades que donin per segur el nostre agraïment també per a elles, per la seva aportació.

Ammetller i Puntí, Ramon
Armengol i Angelet, Jaume
Bertran i Guitart, Víctor
Boix i Pujol, Jaume
Bonal i Solà, Lluís
Coromines i Pi, Vicenç
Carbonell i Manils, Joan
Coma i Matas, Josep
Guasch i Valdeoriola, Mercè
Jové, Maria
Llobet, Josep
Mas i Martí, Antoni
Mas i Martí, Ramon
Mogas i Roura, Enric
Morer, Maria
Oliveras i Santacreu, Andreu
Pi i Bachs, Josep
Pila i Alemany, Modest
Pinyol, Pepita
Pomés i Montagut, Josep
Pocar, Àngela

Puerto i Parramon, Jordi
Santacreu, Angelina
Selva i Dachs, Jaume
Serrats i Saladrich, Josep
Solà i Sánchez, Josep
Subirana i Rebollo, Lluís
Suñé i Arbussà, Mercè
Tarrés i Muns, Albert
Torrillas, Antoni
Urpí i Cerdans, Vicenç
Vallcorba i Duñó, Jaume
Vilardebó i Costa, Jordi
Xicola, Carme
Família Cluet
Família Codina i Torrents
Família Pacheco
Família Pou i Serra
Família Ros i Sabaté
Família Sampedro
Família Santamaria

La Sardana a Mollet.

Un segle d'història

Mollet era considerada una vila sardanista el primer terç del segle XX. Comptava amb una entitat constituïda per gestionar el conreu d'aquesta dansa i impulsar la seva expansió des de 1926; la sardana, però, ja s'havia fet present en actes socials, polítics i festius molletans des de la primera dècada del segle.

El llibre és una crònica de la presència d'aquest fet cultural entre els molletans fins als nostres dies. S'exposa com s'ha manifestat la simbiosi sardanisme-catalanisme en aquesta comunitat vallesana al llarg de tantes dècades. Assenyala tres etapes força definides en la trajectòria del sardanisme a Mollet i analitza les circumstàncies que han determinat els trets que les diferencien.

L'autora

Consol Garcia-Moreno i Marchan és llicenciada en Història Moderna i Contemporània per la Universitat de Barcelona. Membre fundadora del CEM, ha col·laborat en les tasques que l'entitat ha portat a terme des de la seva fundació, entre altres, com directora i secretària del seu consell directiu i en tasques del consell de redacció de la revista "Notes". Ha fet estudis d'història social, temàtica que ha abordat en diferents treballs i publicacions. És coautora del llibre "Joan Ambrós i Lloreda. Per Catalunya i la llibertat" d'aquesta mateixa col·lecció.

Ajuntament de Mollet del Vallès